

SEYDİ ALİ REİS-KİTABÜ'L MUHİT

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yeni Türk Dili Bilim Dalı**

Himmet BÜKE

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Turgut TOK

**Temmuz 2010
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

.....T.C. D. E. Anabilim Dalı, Gen. Tez. D. E. Bilim Dalı öğrencisi H. Mehmet B. S. K. E. tarafından Doç. Dr. Turhan T. K. yönetiminde hazırlanan "Sevgi ve Saygı Zamanı Kütüphanelerinde" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 02.07.2014 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. H. Ömer KARPUZ

Jüri Başkanı

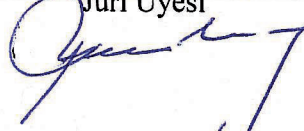
Doç. Dr. Turhan T. K.

Jüri Üyesi (Danışman)

Doç. Dr. Yusuf KILIC

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 10/08/2010 tarih ve 12/10 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

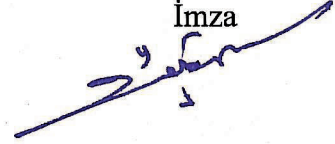
Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulguların analizinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet edildiğini; bu çalışmaların doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

Tarih

02 / 07 / 2010

İmza

Himmet BÜKE

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans süresince ders aldığım, yetişmemde emeği geçen saygıdeğer bölüm hocalarıma ve tüm öğretmenlerime; eğitimimde bugünlere gelmemi sağlayan ve bana her konuda destek veren aileme; tezin hazırlanmasında katkısı olan üniversitemizin BAP birimine ve eserin temin edilmesini sağlayan Topkapı Sarayı Müdürlüğüne; ait olduğum millete hizmet etme vazifesini yedi yıldır ilmiyle ve kişiliğiyle öğreten, değerli hocam Doç. Dr. Turgut TOK'a; çalışmam sırasında benden sabrını ve ilgisini esirgemeyen kıymetli eşim Filiz BÜKE'ye teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET**SEYDİ ALİ REİS-KİTABÜ'L MUHİT**

BÜKE, Himmet

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Turgut TOK

Temmuz 2010, 258 sayfa

Seydi Ali Reis, genel tarih içerisinde ve bilim dünyasında en başta denizciliğiyle akla gelen bir isim olmuştur. Denizciliğin yanında edebiyat, matematik, geometri, astronomi gibi bilim dallarıyla da meşgul olmuş, bu alanlarda eser vermiş veya eserlerini hazırlarken bu bilimlerden istifade etmiştir.

Seydi Ali Reis'in dört eserinden biri olan Kitabü'l-Muhit'i Topkapı Sarayı Revan Köşkü'nden temin ettik. Eserin temininden sonra eseri Osmanlı alfabesinden Türk transkripsiyon alfabesine aktardık. Sadece bir yerde bulunan Farsça beyitleri eserde bulunduğu şekliyle tezimizde verdik.

Eserin transkripsiyon alfabesine çevirisinden sonra eseri ses ve şekil bilgisi yönüyle inceledik. Eserde görülen belli başlı dil özelliklerini ve sözcük türlerini tespit ederek bunlarla ilgili örnekler verdik.

Son olarak eserde geçen yer ve kişi adlarını bir dizin haline getirdik. Eserimizde çokça bulunan yer adlarını öncelikle müellifin yaptığı harekelemelere göre okuduk. Harekelemenin bulunmadığı yer adlarını ise okunması muhtemel şekilleriyle okuduk. Bunun yanında eserimizin bazı bölümlerini çalışmış olan Hammer'in yer adlarını okuma biçimlerini de göz önüne alarak; bu çalışmada olan yer adlarını dipnot olarak verdik.

Eserde 16. yy. Türkçesinin özellikleri ve Eski Anadolu Türkçesinin etkileri açıkça görülmektedir. Yine bu dönemin genel eğilimi olan Arapça ve Farsça sözcük kullanımı eserimizde gördüğümüz durumlardan biridir.

16. yy başta coğrafya, tarih, astronomi bilimleri ve bu dönem Türkçesi hakkında önemli bilgileri içeren bu eserin yine bu bilim dallarına katkı sağlayacağı ümidindeyiz. Ayrıca eserde geçen yer adlarının bugünkü yer adlarıyla kıyaslamasının çalışılması ayrıca değerlendirilmesi gereken bir konudur.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Türkçesi, Kitabü'l-Muhit, Seydi Ali Reis, Hint Adaları

ABSTRACT**SEYDİ ALİ REİS-KİTABÜ'L MUHİT**

BÜKE, Himmet

Mastery's Thesis, Department of Turkish Language and Literature New Turkish

Language Science

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Turgut Tok

July, 2010, 259 page

Seydi Ali Reis has been a name known firstly for his seamanship in general history and the world of science. Besides seamanship, he was engaged with such sciences such as geometry, maths, literature, astronomy; he has given works in these areas or he got help from these sciences while preparing his works.

We have obtained Kitabü'l-Muhit, one of Seydi Ali Reis's four works, from Topkapı Palace Revan Kiosque. After obtaining the work, we have transferred the work to Turkish transcription alphabet from Ottoman alphabet. We have added Persian couplets found only in one place to the thesis as they are.

After the translation of the work to transcription alphabet, we have analyzed the work in the concept of phonology and morphology. We have given examples about the principal language characteristics and word types seen in the work by determining them.

Finally, we have resolved the names of place and people as an index. We have read the place names found often in the work by the signs of the author. We have read the unsigned place names as it is possible. We have also given the place names as footnote by considering the styles of reading the place names of Hammer

who has already studied some parts of the work.

16th century Turkish characteristics and the effects of Old Anatolian Turkish are clearly seen in the work. Usage of Arabic and Persian words, general tendency of that period, is also one of the cases that we have seen in the

We are in the hope of the fact that this work will again help the departments of the 16th century geography, history, astronomy and that period Turkish that are presented in the work. The study of comparing the names of the places with the present names is another course that has to be studied.

Key words: Ottoman Turkish, Kitabü'l-Muhit, Seydi Ali Reis, Indian Islands

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.I
İÇİNDEKİLER	IX
KISALTMALAR VE İŞARETLER.....	XIII

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Seydi Ali Reis'in Hayatı.....	1
1.2. Seydi Ali Reis'in Eserleri.....	3
1.3. Kitabü'l-Muhit	4

İKİNCİ BÖLÜM

DİL ÖZELLİKLERİ

2.1. SES BİLGİSİ	9
2.1.1. Ünlüler.....	9
2.1.1.1.Uzun Ünlüler	9
2.1.1.2. Ünlü Değişmeleri	9
2.1.1.3. Ünlü Uyumu.....	10
2.1.1.4. Ünlü Düşmesi.....	12
2.1.1.5. Ünlü Türemesi	12
2.1.1.6. Ünlü Birleşmesi	12
2.1.2. Ünsüzler	12
2.1.2.1. Ünsüz Değişmeleri.....	13

2.1.2.1.1. Tonlulaşma	13
2.1.2.1.2. Tonsuzlaşma	14
2.1.2.1.3. Sızıcılaşma.....	14
2.1.2.2. Ünsüz Türemesi.....	15
2.1.2.3. Ünsüz Düşmesi.....	15
2.1.2.4. HECE DÜŞMESİ	16
2.2. ŞEKİL BİLGİSİ	16
2.2.1. Yapım Ekleri	16
2.2.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri	16
2.2.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri.....	17
2.2.1.3. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	18
2.2.1.4. Fiilden İsim Yapım Ekleri.....	18
2.2.2. İsimler	19
2.2.2.1. Çoğul eki: +IAr	19
2.2.2.2. İyelik Ekleri	19
2.2.2.3. Hal Ekleri.....	20
2.2.2.3.1. Yaklaşma hali eki: +A.....	20
2.2.2.3.2. Bulunma hali eki: +dA.....	20
2.2.2.3.3. Ayrılma hali eki: +dAn.....	20
2.2.2.3.4. Yükleme hali ekleri:	20
2.2.2.3.5. İlgı hali eki: +uñ / +üñ / +nuñ / +nüñ	20
2.2.2.3.6. Eşitlik hali eki : +cA.....	21
2.2.2.3.7. Birliktelik hali eki +IA / +IIA / +yIIA:	21
2.2.2.3.8. Yön hali ekleri	21

2.2.2.4. İsimlerde Soru Eki: +mI.....	21
2.2.3. Sıfatlar	21
2.2.3.1. Niteleme Sıfatları.....	21
2.2.3.2. Belirtme Sıfatları.....	21
2.2.3.2.1. Sayı Sıfatları	21
2.2.3.2.2. İşaret Sıfatları.....	22
2.2.3.2.3. Soru Sıfatları	22
2.2.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları	22
2.2.4. Zamirler	22
2.2.4.1. Şahıs Zamirleri.....	22
2.2.4.1.1. Şahıs Zamirlerinin Hal Ekli Çekimi.....	23
2.2.4.1.2. Şahıs Zamirlerinin Edatlarla Kullanımı.....	23
2.2.4.2. İşaret Zamirleri	24
2.2.4.3. Dönüşlülük Zamirleri	24
2.2.4.4. Belirsizlik Zamirleri.....	25
2.2.4.5. Soru Zamirleri.....	26
2.2.5. Zarflar	26
2.2.5.1. Hal Zarfları.....	26
2.2.5.2. Zaman Zarfları.....	26
2.2.5.3. Yer-Yön Zarfları	27
2.2.5.4. Miktar Zarfları.....	28
2.2.5.5. Soru Zarfları.....	28
2.2.6. Edatlar.....	28
2.2.6.1. Soru Edatları	28

2.2.6.2. Kuvvetlendirme Edatları.....	28
2.2.6.3. Gösterme Edatları.....	29
2.2.6.4. Bağlama Edatları	29
2.2.6.5. Karşılaştırma Edatları.....	31
2.2.6.6. Çekim Edatları	31
2.2.7.Fiiller	33
2.2.7.1. Şahıs Ekleri.....	33
2.2.7.1.1. Şahıs Zamiri Kökenli Şahıs Ekleri	33
2.2.7.1.2. İyelik Eki Kökenli Şahıs Ekleri.....	33
2.2.7.1.3. Emir Kipinde Kullanılan Şahıs Ekleri.....	34
2.2.7.2. Şekil ve Zaman Ekleri.....	34
2.2.7.2.1. Bildirme/Haber Kipi Ekleri	34
2.2.7.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman: -dU.....	34
2.2.7.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman: -mİş.....	35
2.2.7.2.1.3. Geniş Zaman: -°r.....	35
2.2.7.2.2. Tasarlama/Dilek Kipleri.....	36
2.2.7.2.2.1. Emir Kipi	36
2.2.7.2.2.2. Şart Kipi: -sA.....	36
2.2.7.2.2.3. İstek Kipi: -A	37
2.2.7.2.2.4. Gereklilik Kipi.....	38
2.2.7.3. Birleşik Zaman Çekimleri	38
2.2.7.3.1. Hikaye Birleşik Çekimi: -dİ	38
2.2.7.3.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi:	38
2.2.7.3.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi:	39

2.2.7.3.2. Rivayet Birleşik Çekimi: -mİş.....	39
2.2.7.3.3. Şart Birleşik Çekimi: -sA	39
2.2.7.3.3.1. Geniş Zamanın Şartı:.....	39
2.2.7.3.3.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı:.....	39
2.2.7.4. Soru Eki	39
2.2.7.5. Sıfat-Fiil Ekleri.....	40
2.2.7.6. Zarf-Fiil Ekleri	40
2.2.7.7. İsim-Fiil Ekleri	42
2.2.7.8. Birleşik Fiiller	43
2.2.7.8.1. İsim + Yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller	43
2.2.7.8.2. Fiil + Yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller	45
2.2.9. Ek Fiil / İsim Fiil.....	46
2.2.9.1. Görülen Geçmiş Zaman Kipi	46
2.2.9.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Kipi	46
2.2.9.3. Şart Kipi.....	46
2.2.9.4. Geniş Zaman.....	46
2.2.10.Yabancı Unsurlar	47
2.2.10.1. Arapça Unsurlar.....	47
2.2.10.1.1. Başa Gelenler.....	47
2.2.10.1.2. Sona Gelenler.....	47
2.2.10.2. Farsça Unsurlar.....	47
2.2.10.2.1. Başa Gelenler	47
2.2.10.2.2. Sona Gelenler.....	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TRANSKRİPSİYONLU METİN

3. METİN49

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. KİTABÜ'L MUHİT'TE GEÇEN YER VE KİŞİ ADLARI.....204

4.1. Yer Adları204

4.2. Kişi Adları.....251

KAYNAKLAR253

ÖZGEÇMİŞ.....258

KISALTMALAR VE İŞARETLER

-	: Fiil kökü
//	: Sesleri gösterir
~	: Veya, yerine
+	: İsim kökü
<	: Tarihi gelişimde sonraki şekli gösterir
>	: Tarihi gelişimde önceki şekli gösterir
°	: Konulduğu ünsüzün önüne bütün ünlüler gelebilir
-a-	: İç ses
a-	: Ön ses
-a	: Son ses
a.	: Ad
Ar.	: Arapça
Ar.+Far.	: Arapça ve Farsça unsurlardan meydana gelen sözcük veya sözcük grubu
Ar.+T.	: Arapça ve Türkçe unsurlardan meydana gelen sözcük veya sözcük grubu
AÜ	: Ankara Üniversitesi
bağ.	: Bağlaç
bk.	: Bakınız
C	: Cilt
çev.	: Çeviren
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
e.	: Edat
Far.	: Farsça
f.	: Fiil
Far.+Ar.	: Farsça ve Arapça unsurlardan meydana gelen sözcük veya sözcük grubu
Far.+T.	: Farsça ve Türkçe unsurlardan meydana gelen sözcük veya sözcük grubu
Haz	: Hazırlayan
KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
Ø	: Boş birim, ses düşmesi, düşme

S	: Sayı
sf.	: Sıfat
-sA	: -sa, -se büyük olan harf değişken demektir
s.	: Sayfa
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten
TDED	: Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKAE	: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü
TM	: Türkiyat Mecmuası
T.	: Türkçe
TTK	: Türk Tarih Kurumu
ünl.	: Ünlem
vb.	: Ve benzeri
Yay.	: Yayınları, yayını
zf.	: Zarf
zm.	: Zamir

1. GİRİŞ

1.1. Seydi Ali Reis'in Hayatı

Seydi Ali Reis, 1498 yılında İstanbul Galata'da doğmuştur. Asıl adı, Alî ibn-Hüseyin el-Kâtibî'dir. Bununla beraber "*Kâtibi Rumî*" adıyla da bilinir. Aslen Sinoplu bir aileden gelmektedir. Ailesi İstanbul'un fethinden sonra buraya yerleşmiştir. Dedesi Fatih Sultan Mehmet zamanında tersane kethüdalığı yapmış; babası Hüseyin Ağa Darü's-sına'a Kethüdalığı yapmıştır.¹ Ailesi hakkında çok fazla bilgi bulunmamakla birlikte kendisinin de tersane reisliği yaptığını biliyoruz.

Başta denizcilik olmak üzere coğrafya, astronomi ve matematik eğitimi almıştır. Bunun yanında "*Katibi*" mahlasıyla şiirler yazmıştır. Halep'te hey'et ve matematik dersleri alan Seydi Ali Reis'in eğitim yılları hakkında pek bilgi yoktur.

Denizci bir aileden gelen Seydi Ali Reis, ilk deneyimlerini ve denizcilik bilgilerini Barbaros Hayrettin Paşa'dan aldı. Barbaros Hayrettin Paşa'yla birlikte pek çok deniz seferine katıldı. 1522'de Rodos adasının fethine, 1538'de Preveze Deniz Savaşı'na ve Akdeniz'deki bütün savaşlara katıldı. Özellikle Preveze Deniz Savaşı'nda donanmanın sol tarafını kumanda etti ve çok büyük yararlılıklar gösterdi. Bu savaştan sonra ismi duyulmaya başladı.

Kaptan-ı Derya Sinan Paşa ve Turgut Reisle Trablusgarp'ın fethinde bulundu (1551). Bu tarihten sonra Hint Okyanusu'nda Portekizlilerle mücadele eden Murat Reis'in yerine Hint Denizi Kaptanlığına getirildi (1553). Seydi Ali Reis aynı zamanda Süveyş'de mahsur kalan donanmayı getirmekle de görevlendirilmişti. 1554 yılında 15 parçalık (kadirga) donanmasıyla Basra'dan hareket etti. Horfakan şehri yakınlarında 25 parçalık Portekiz donanmasıyla karşılaştı. Portekiz donanmasına zaiyat verdirip yola devam etti fakat Maskat yakınlarında yine 34 parçalık bir Portekiz donanmasının

¹ Bilgi için bk., Şerafettin Turan, "Seydi Ali Reis", İslam Ansiklopedisi, Cilt 10, İstanbul 1988, s.. 528

saldırısına uğradı. Yapılan savaşta Portekizlilerin altı gemisi battı kendisi de altı gemi kaybetti (1554).²

Bu kötü olaydan sonra Umman dolaylarındaki Şehr kenti hizasında büyük bir tufana (tufan-ı fil) yakalandı. Kalan dokuz kadırgayla günlerce denizde sürüklendiler ve bugünkü Hindistan topraklarının bulunduğu Gücerat Sultanlığı'na gelebilebildiler. Gücerat Sultanlığı'na bağlı Damen Kalesi önüne gelen Seydi Ali Reis kalan altı gemisiyle karaya çıktı. Buradan Gücerat Sultanlığı'nın başkenti Ahmedabad'a gitti. Kalan gemilerle Süveys'e gitmek mümkün değildi. Bu yüzden kalan gemilerin satılıp İstanbul'a dönülmesi kararlaştırıldı.

Seydi Ali Reis, Gücerat sultanı Ahmed Han tarafından iyi bir şekilde karşılandı. Buradan Sind ülkesinin başkenti Multan'a, oradan da Lahor'a ve Delhi'ye geçti. Delhi'de Timuroğullarından Hümayun Şah'ın huzuruna çıktı (1555). Delhi'den 1556 yılında ayrılan Seydi Ali Reis Afganistan, İran, Maveraünnehir yoluyla İstanbul'a dönmeye çalıştı.

İran'dan geçerken tutuklandı ve Şah I.Tahmasp'a götürüldü. Bir süre göz hapsinde tutulduktan sonra 1557'de İran'dan çıkmasına izin verildi. Böylece tam 3 yıl 7 ay sonra tekrar Osmanlı ülkesine dönebildi.³ Aynı yılın mayıs ayı başında Edirne'de bulunan Kanuni Sultan Süleyman'ın huzuruna çıktı. Beraberinde gittiği ülkelerin hükümdarlarının verdiği 18 nameyi padişaha sundu. Donanmayı tamamen kaybetmesine rağmen affedildi ve önce müteferrika, daha sonra Diyarbakır tımar defterine tayin edildi. 1560 yılında Galata Hassa reislerinden biri oldu. Seydi Ali Reis 1562 yılında İstanbul'da vefat etti.

² Piri Reis Üniversitesi E-Bülten, Seydi Ali Reis, Sayı 5, Nisan 2010

³ Bilgi için bk., Yılmaz Öztuna, Osmanlı Devleti Tarihi, Siyasi Tarih, Cilt 1, Ankara 1998, s.. 237-238.

1.2. Seydi Ali Reis'in Eserleri

Seydi Ali Reis, denizciliğiyle ön plana çıkmış olmasına rağmen birçok ilimle meşgul olmuştur. Başta coğrafya, matematik, geometri, astronomi ve edebiyat gibi bilim dallarında ciddi eserler vermiştir. Hatta zamanının tezkirelerinde “*Katibi Rumi*” veya “*Katibi*” mahlasıyla şiirler yazdığı bildirilmektedir.

Onun daha çok denizcilik yönü ve buna bağlı olarak meydana getirdiği eserleri daha çok bilinmektedir. Seydi Ali Reis'in bugün bilinen dört eseri mevcuttur. Bu eserler şunlardır:

Mir'atü'l-Memalik :

“Ülkelerin Aynası” anlamına gelen bu eser seyahatname niteliğinde bir eserdir. Bu eser, ona Süveyş Donanması Kaptanlığı verildikten sonraki dönemde yaşadıkları vardır. Seydi Ali Reis bu eserinde Hindistan'dan Bağdat'a dönüşünde yolda gördüğü memleketleri, ziyaret edilen türbeleri, yolculuk sırasında çekilen zorlukları ve ilginç olayları anlatmıştır. Bu eser 1557'de İstanbul'da tamamlanmıştır. Ayrıca bu eserde “*Kâtibi*” mahlasıyla şiir yazdığını bildiğimiz Seydi Ali Reis'in şiir örnekleri de mevcuttur.

Eserin orijinali Toronto Kütüphanesi'ndedir. Bu eser, önce 1913'te Ahmet Cevdet Paşa tarafından, daha sonra 1935 yılında, Hayrullah Örs ve M. Nihat Özön tarafından kısaltılarak yayınlanmıştır. Mir'atü'l-Memalik'i Von Diez Almanca'ya; Fransız araştırmacı Morris Fransızcaya ve A. Vambéry de İngilizceye çevirmiştir.⁴ Eser Türkiye'de Mehmet Kiremit tarafından 1999 yılında doktora tezi olarak yayımlanmıştır.⁵

⁴ Travels and Adventures Of The Turkish Admiral, (Miratü'l Memalik), Seydi Ali Reis, Londra, 1899

⁵ Mehmet Kiremit, Seydi Ali Reis Miratü'l-Memalik, TDK Yayınları, Ankara, 1999.

Miratü'l-Kâinat :

“Kâinatın Aynası” anlamına gelen bu eser, 5 makale ve 120 fasıldan oluşmaktadır. Farsça ve Arapça birçok kitaptan derlenmiş olan eser bir çok astronomi aletinin tanımı ve kullanılışı, usturlabın yapılışı ve kullanılışı, güneşin yüksekliği ve yıldızların yerleri, kıblenin ve öğle vaktinin tesbiti, rubu tahtasının yapılması ve kullanılması, daire çemberlerinin sinüs, kiriş ve tanjantların bulunması ve karşı tarafa geçilemeyen bir nehrin genişliğini ölçme metodunu anlatmaktadır. Eser ağır bir Türkçeyle yazılmıştır.

Hülasatü'l-Hey'e :

Seydi Ali Reis, bir süre Halep'te hey'et ve matematik dersleri almıştır. Halep'te bulunduğu sırada yazdığı bu eseri Ali Kuşçu'nun “*Fethiye*” adlı eserinin bir çeşit tercümesidir. Seydi Ali Reis, esere birçok ilavede bulunmuştur. Bunun dışında Mahmud b. Omar al Çağmini'den ve Kadızade-i Rûmî Musa Paşa'nın eserlerinden istifade etmiştir. Nihayetü'l İdrak adlı bir eserden de yararlanmışır.

Seydi Ali Reis, bu eserinde âlemin merkezinin yerin merkezi olduğunu, ağır cisimlerin yerin merkezine doğru düştüklerini, yerin yuvarlaklığını, dağların yüksekliğinin bozmayacağı, yer yarıçapının 1545 fersah olduğunu, yerin günlük hareketini kabul etmediğini göstermek için de o zamana kadar ileri sürülen kanıtları açıklamıştır.

Eserin bugün elimizde iki nüshası mevcuttur. Biri Ayasofya Kütüphanesi 2591 numarada, diğer nüshası Nuruosmaniye Kütüphanesi 2911 numarada kayıtlıdır.

1.3. Kitabü'l-Muhit :

Eserin tam adı “*Kitabü'l-Muhit fî ilmi'l-eflak ve'l-ebhur*” dur. Daha çok Kitabü'l Muhit ya da “*Muhit*” adıyla tanınmıştır. Çalışmamıza konu olan eserin tarihi eserde belirtildiği üzere “*muharremü'l-harami min şuhuri seneti isna ve sittine ve tis'a-mi'e mine'l-hicretü'n- nebeviyyeti*” hicretten 962 yıl sonra muharremü'l-haram ayında

yazılmıştır. Yani eser, hicri 962, miladi Kasım/Aralık 1554 yılında kaleme alınmıştır. Yine eserin sonundaki metinden eserin Hindistan'ın Gücerat vilayetinin başkenti Ahmedabad'da bitirildiğini öğreniyoruz.

Seydi Ali Reis, bu eserinde Leys bin Kehlan, Muhammed bin Şadan ve Sehl bin Aban gibi Abbasi döneminin önde gelen Hindistan, Hürmüz ve Fars kılavuzlarını dinlediğini, onlardan denizler ve kıyılar hakkında bilgi aldığını, Hint Denizi'nde nasıl yolculuk ettiklerini öğrendiğini belirtmiştir. Ayrıca, Memlûk Devleti zamanında yaşayan iki büyük Müslüman denizci; Ahmed bin Macid ve Süleyman bin Ahmed'in eserlerini okumakla birlikte; Fevaid⁶, Haviye⁷, Tuhfetü'l-Fuhul⁸, 'Umde⁹, Minhac¹⁰ ve Kaladetü'ş-Şumus¹¹, Faslı Nam gibi kitapları okuyup bu kitaplardan yararlandığını belirtir. Yine bu eserlerin dışında Kadızade Rumi, Molla Ali Kuşçu, Uluğ Bey, Nasıruddin Tusi gibi astronom ve matematikçilerden bazı bölümleri kitabına aktarmış bu yazarlara atıfta bulunmuştur. Seydi Ali Reis, yine kitabın başlangıç bölümünde kendisinin bu kitaplardan faydalanarak Hint Denizi'nde kılavuz ve kaptana ihtiyaç olmadan gidilebilmesi için Türkçe bir kitap yazma isteğinden dolayı bu kitabı yazdığını söylemiştir.

Eser 10 bab (bölüm) ve 50 fasla ayrılmıştır. Bu bölümlerde:

1. Bölüm: Gökyüzü ve yıldızlar anlatılır. 6 fasıl olan bu bölümde yön tayini, yıldızların isimleri, yıldızların uzaklık ve yüksekliklerinin hesaplanması konuları üzerinde durulur.
2. Bölüm: 7 fasıl olan takvim, güneş ve ay yıllarını ve bunların hesaplanmasını anlatır.
3. Bölüm: Pusulanın nasıl taksim edildiğini ve bunla ilgili ölçülerden bahseder.

⁶ Ahmed ibn Macid'in Kitab el-Feva'id fi Usûl 'İlm el-Bahr ve el-Kava'id'idir.

⁷ Ahmed ibn Macid'in Haviye-el-İhtisar fi Usûl 'İlm el-Bihar'idir.

⁸ Süleyman el-Mahrî'nin Tuhfe el-Fuhûl fi Temhid el-Usûl'udur.

⁹ Süleyman el-Mahrî'nin el-'Umde el-Mahriyye fi Dabt el-'Ulûm el-Bahriyye'sidir.

¹⁰ Süleyman el-Mahrî'nin Kitab Minhac el-Fahir fi el-'İlm el-Bahr-el-Zahir'idir.

¹¹ Süleyman el-Mahrî'nin Kilade el-Şumûs ve İstihrac Kava'id el-Üsûs'udur.

4. Bölüm: Adaların rotalarından ve “yeni memleket” denilen Amerika kıtasından bahseder. Bu bölüm 5 fasıldır.

5. Bölüm: Denizcilikte önemli olan yıldızlardan bahseder ve bu bölüm 8 fasıldır.

6. Bölüm: Hint Okyanusu’ndaki başlıca, bilinen limanlardan bahseder.

7. Bölüm: Bu bölümde astronomiyle ilgili bazı bilgiler ve limanlar arasındaki uzaklıklar hakkında bilgi verir.

8. Bölüm: Rüzgârlar ve mevsim rüzgârlarından (muson) ayrıca rüzgârların değişik takvimlere göre başlama tarihlerinden bahseder.

9. Bölüm: Denizcilere lazım olan, bilinmesi gereken bazı adaları ve deniz yollarını anlatır.

10. Bölüm: Denizde olabilecek büyük tufanları ve bunlara alınabilecek tedbirleri anlatır.

Eserde dikkat çeken önemli yerlerden biri Amerika kıtası hakkında güncel bilgilerin verilmesidir. Eserden hareketle Amerika kıtasının keşfi eserin yazılış tarihinden 50 yıl kadar öncesidir. Amerika’da yaşayan yerli halk hakkında da efsaneyle karışık bilgiler verilmiştir. Yine bu bölümde Amerika’nın güneyindeki Macellan Boğazı’nı “*mağāgāneyā boğazı*” diye adlandırmakta ve buradan Çin’e gitmenin mümkün olduğundan bahsetmektedir. Bu yeni kıtayla ve orada yaşayan halkla ilgili verdiği bilgiler Piri Reis’in bilgilerinden daha yeni bir nitelik taşımaktadır.

Eserin elimizde bilinen 4 nüshası mevcuttur: Yazarın kendi el yazması, Topkapı Sarayı Revan Köşkü Kütüphanesi’nde 1643 numarayla kayıtlıdır. Bu nüsha bizim çalıştığımız nüshadır. Türkiyedeki diğer nüsha, Nuruosmaniye Kütüphanesi 2948 numarada kayıtlıdır. Avrupa’da ise iki nüshası daha vardır. Biri Viyana Kütüphanesi, Flügel, 1277 numarayla ve diğeri de İtalya’da (Napoli) Biblioteca Nationel’de 1570 yılında kopya edilen bir nüshadır.

Eser, “bugüne kadar” Kâtip Çelebi, Prof. Dr. Fuad Sezgin ve Prof. Dr. Remzi Demir dışında Türk araştırmacı ve bilim adamlarının ilgisinden çok Avrupa bilim dünyasında ilgi görmüştür. Kâtip Çelebi, Cihannüma adlı eserinde Cava, Sumatra, Seylan Adaları ve diğer Hint adaları hakkındaki bilgileri aynen Kitabü'l-Muhit'ten almıştır. Fuad Sezgin, eseri Almanca bir önsözle birlikte tıpkıbasım halinde yayımlamıştır.¹² Son olarak Ankara Üniversitesi Felsefe Bölümü öğretim görevlilerinden Prof. Dr. Remzi Demir Bilim ve Ütopya dergisinin Mart 2007 sayısında “*Seydi Ali Reis ve Kitab el-Muhit fi 'ilm el-Eflak ve el-Ebhur*” adıyla bir makale yayımlamıştır.¹³

Yukarıda zikrettiğimiz gibi eser daha çok Avrupa'da erken tarihlerde tanınmış ve ilgi görmüştür. İlk olarak Joseph von Hammer “*Journal of The Asiatic Society of Bengal*” adlı derginin 1834, 1836, 1837 ve 1838 yıllarındaki sayılarında “*Extracts from the Mohit (The Ocean)*” başlığıyla eserin deniz astronomisi ve fiziki coğrafyayla ilgili bölümlerini İngilizceye çevirmiştir.¹⁴

Bundan sonra Roma Üniversitesi profesörlerinden Luigi Bonelli, iki Avrupa nüshasını da karşılaştırmış, topoğrafik coğrafyayla ilgili 4. ve 6. bölümü ve 7. bölümün bir kısmını İtalyancaya çevirerek 1894'te “*Del Muhît o "Descrizione dei mari delle Indie, dell'ammiraglio turco Sîdî 'Alî detto Kiâtib-i-Rûm*” adıyla yayımlamıştır.¹⁵

Viyana Üniversitesi doçentlerinden Maximilian Bittner, W. Tomaschek'le birlikte Hint Okyanusundaki adaları, takımadaları, limanları, Hindistan'ın rüzgaraltı ve rüzgarüstü kıyılarını ve Yeni Dünya'yı (Amerika) anlatan ekiyle birlikte 4. bölümü ve

¹² Fuad Sezgin, Kitabü'l-Muhit. Katibi Seydi Ali Reis, Frankfurt, 1997.

¹³ Remzi Demir, Seydi Ali Reis ve Kitab el-Muhit fi 'ilm el-Eflak ve el-Ebhur, Bilim ve Ütopya Dergisi, Sayı 153, 2007.

¹⁴ Joseph von Hammer, Extracts from the Mohit (The Ocean), Journal of the Asiatic Society of Bengal, Calcutta, 1834, 1836, 1837, 1838.

¹⁵ Luigi Bonelli, Del Muhît o "Descrizione dei mari delle Indie, dell'ammiraglio turco Sîdî 'Alî detto Kiâtib-i-Rûm, Napoli, 1894.

Seydi Ali Reis'in tariflerine göre çizilen 30 haritayı "*Die topographischen Kapitel des indischen Seespiegels Mohât*" adıyla 1897'de yayımlamıştır.¹⁶

¹⁶ Maximilian Bittner and W. Tomaschek, *Die topographischen Kapitel des indischen Seespiegels Mohât*, Viyana, 1897.

2. DİL ÖZELLİKLERİ

2.1. SES BİLGİSİ

2.1.1. Ünlüler

Kitabü'l Muhit adlı eserimizde Türkiye Türkçesinin asli 8 ünlüsü bulunmaktadır. Bunlar /a/, /e/, /ı/, /i/, /o/, /ö/, /u/, /ü/ ünlüleridir.

2.1.1.1.Uzun Ünlüler

Metnimizdeki Türkçe sözcüklerde aslî uzunluğu gösteren herhangi bir işaret yoktur. Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerde /ā/, /ī/, /ū/ uzun ünlüleri gösterilmiştir.

zāhir 12b/11, beyān 37a/15, ma' lūm 60b/9, şimālī 104b/2, , cezīre 106a/2, taşvīr-
i kevākib 129a/5

2.1.1.2. Ünlü Değişmeleri

/i~/e/

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde gördüğümüz sözcük başında ve ilk hecedeki /i/ ünlüsü metnimizde korunmuştur.

itmişdür 8a/1, diyü 34a/8, didiler 36b/11, gice 114b/5, irişmişdür 120a/8, yiyüp
122a/11, virüp 131b/11

/-i-/ > /-e-/

Metnimizde /i/ ünlüsünün korunduğu sözcükler olduğu gibi, /i/>/e/ değişiminin olduğu sözcükler de vardır.

beş 21a/9, beşinci 133a/13, yelken 130b/1, qarayel 131b/5

/u~/ı/

/u/ ünlüsünün korunduğu sözcükler:

ramazanıñ 26b/6, çkarur 30b/7, vardur 43a/15, bul up 63b/5, olduğu 75a/13,
varılıp 79b/13, varılır 105a/10, altun 91b/7

/ü/~i/

/ü/ ünlüsünün korunduğu sözcükler:

noқта-i mevhumedür 8b/3, tārī -i iskenderün 22b/7, diyü 24a/8, vâz id üp 31a/13, için 31a/15, degül 125a/7, içeri 135b/7, eyü 107a/6, getürmişlerdür 55b/7, kemük 55b/5, kendü 55b/11, bişürmeğe 91b/6, geldükde 91b/10

/e/ ~i/

/e/ ünlüsünün korunduğu sözcükler:

eyü (>iyi) 114b/7

/e/ > i/

yine (< yene < yana) 37b/7, nice (< ne + çe) 111a/1, imdi (< emdi < amtı) “şimdi” 133b/1, irişince (< er-) 115b/7

/ü/ > i/

içün (< üçün < uçun) 108b/15

2.1.1.3. Ünlü Uyumu¹⁷

Türkçenin sesbilgisi özelliklerinden olan ünlü uyumları metnimizde sıkça görülmektedir. Özellikle kalınlık-incelik uyumu daha fazla göze çarpmakla beraber düzlük-yuvarlaklık uyumu çok fazla işlek değildir.

olmağın 8b/8, degillerdür 29a/10, dördinci 80a/7, görünicek 99b/4, varılmaz 110b/12, gitmegin 111a/15, olunmuşdur 115b/11, yürisen 117b/11, ęlançu k 120a/10, şaķınasın 123a/13, giçdikten 125a/8, yanında 129a/15

Ünlü uyumları ile ilgili bazı özellikler:

1. Kalınlık-incelik uyumu -ken / -iken eki dışında bütün Türkçe kök ve eklerde işlektir.
itmişler iken 24a/2, var iken 63b/11, kārīb iken 89b/7, hürmüz iken 130a/2, murād iken 130a/5, muķābil iken 131b/12, ‘aķrebde iken 132b/5
2. Metnimizde Eski Türkçe devrinden beri yuvarlak ünlülerle kullanılan sözcükler aynen kullanılmıştır.
demür 63b/8, 63b/12, 89b/9
demürķazuķ 73a/13

¹⁷ bk. Mecdut Mansuroğlu, “Türkiye Türkçesi’nde Ses Uyumu” TDAY 1959, s. 81-93

eyü 107a/6, 113b/7, 114b/7, 120b/15, 123a/7, 126a/12

altun 50a/14, 91b/7

karşunuñ 89b/11

kendü 91b/11, 103a/15, 121b/10

3. İki ve daha çok heceden oluşan sözcüklerin sonunda bulunan /ğ/, ünsüzlerinin düşmesiyle sözcük sonundaki ünlüde yuvarlaklaşma görülür.

çapusunda 55b/7

4. Bazı eklerde sürekli olarak yuvarlak ünlülerin kullanılmıştır.

Fiilden fiil yapım eki: -ur / -ür

getürmişlerdür 55b/7

İsimden isim yapım eki: +suz / +süz

boyunsuz 55b/2

İlgi hali eki: +uñ / +un / +üñ / +ün / +nuñ / +nüñ

portuğāluñ 56a/2, iklüñ 61a/10, sēf nenüñ 67b/12, ikisinüñ 80b/12, sefer

itmenüñ 112a/15, ayuñ 131a/12

Sıfat-Fiil eki: -duğ / -dük

itdükleri 11b/15, 82a/8, didükde 120b/2

Yön eki: +rü

içerü 135b/7

Geniş zaman eki: -ur / -ür

olur 7b/12, çalır 14b/2, çılurlar 24a/9

Bildirme eki: +dur / +dür

beyān olımı şdur 24a/11, olkudur 40a/12, üzeredür 46a/14, taşavvur

itmişlerdür 53a/1

Emir 3. tekil şahıs eki: -sun, -sün

alasan 16a/5, olmasun 125a/6, hareket itdiresün 84b/15, görinsün 116b/9

5. Metnimizde düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı sözcükler de kullanılmıştır.

çoğısı 80b/9, çoğısınıñ 80b/9, gün çoğısı 86b/10, çoğırur 7b/11

6. Metnimizde bazı eklerde sürekli düz ünlülerin kullanıldığı görülmektedir.

Görülen geçmiş zaman 3. tk. 3.çk. şh. eki: -dı

zıkr olındı 8b/9, oldılar 50b/4, bulındı 66a/2

Yükleme hal eki: +ı

kuşbını 11b/10, ucını 31a/10

İyelik 3. Tk. Şh. Eki: +ı / +i / +sı / +si

ikisi 86b/10, yaçası 89a/12, yedisinde 93b/3, yigirmisine 100a/9

7. Eski Anadolu Türkçesi döneminde düzleşen bazı ekler metnimizde de sürekli düz ünlü olarak görülür.

Öğrenilen geçmiş zaman eki: -mış, -miş

meşhür olmışdur 111a/15, ta' yin itmişdür 131a/13, meşel olmuşdur 134b/13-14

8. Metnimizde sürekli düz ünlü taşıyan ekler vardır.

i- ek fiili:

üzere idi 13a/11, evveli idi 56b/2, cenübe ise 89b/2, yir ise 89b/12, reşid boğazi ise 90a/3, döndün ise 117b/10

2.1.1.4. Ünlü Düşmesi

Genellikle iki heceli sözcüklerin ünlüyle başlayan bir ek almasıyla ortada bulunan vurgusuz dar hece düşer. Metnimizde de bunun örnekleri bulunmaktadır.

/-i-/ > Ø

kimesne (< kim + ise + ne) 88b/5

/-u-/ > Ø

oğlancuğ (< oğulancuğlar) 120a/10, şavruğan (<şavuruğan) 122a/1

2.1.1.5. Ünlü Türemesi

Ünlü türemesini örnekleyebileceğimiz herhangi bir sözcük bulunmamaktadır.

2.1.1.6. Ünlü Birleşmesi

Ünlü birleşmesini örnekleyebileceğimiz herhangi bir sözcük yoktur.

2.1.2. Ünsüzler

İncelediğimiz metinde /b/, /c/, /ç/, /d/, /đ/, /f/, /g/, /ğ/, /h/, /ħ/, /ħ/, /j/, /k/, /k/, /l/, /m/, /n/, /ñ/, /p/, /r/, /s/, /ş/, /ş/, /ş/, /t/, /t/, /v/, /y/, /z/, /z/, /z/, /z/ ünsüzleri bulunmaktadır.

Metnimizden hareketle ünsüzlerle ilgili olarak; /j/, /ǰ/, /z/, /z̄/, /ž/ ünsüzleri sadece Arapça ve Farsçadan alınan sözcüklerde, /ç/, /f/ ünsüzleri Batı Türkçesiyle birlikte, /h/ ünsüzü $q > h$ değişikliği olan sözcüklerde ve Arapça ve Farsça sözcüklerde kullanılmıştır diyebiliriz. /ñ/ ünsüzü Türkçe sözcük köklerinde ve 2. şahıs, ilgi hali gibi eklerde karşımıza çıkmaktadır.

2.1.2.1. Ünsüz Değişmeleri

2.1.2.1.1. Tonlulaşma (Titreşimli)

/t/ ~ /d/

Eski Türkçe döneminde sözcük başında /d-/ ünsüzü bulunmaz. Eski Anadolu Türkçesi döneminde ise başta bulunan /t-/ ünsüzü bazı sözcüklerde korunmuş bazılarında ise /d-/ ye dönüşmüştür.

/t-/ ünsüzünün korunduğu sözcükler:

toğırur 7b/11, toğuz 17b/6,44b/4, toğuzuncı 101a/8, toğısı 135a/9, toğınup 43a/7, toğınmuş 34a/7, tağdur 46a/7, 51a/8, toğsanar 82b/10, tolaşılup 86b/6

/t-/ > /d-/

di- 7a/14, demür 63b/8, diküp 124b/1, diş 16a/4, dökil- 53b/6, 91b/9, dördincisi 79a/4, dörd 17b/7, düşen 121b/14, dönilmek 88a/6, degmede 31b/9, düğüm 15a/3, depeler 76b/3

/-t-/ > /-d-/

Ortada bulunan /-t-/ ünsüzü almış olduğu eklerden dolayı /-d-/ ye dönüşür.

ider 85a/5, idesin 87a/12, giderken 88a/9, gidüp 91b/4, gidüp 120a/14, uzadup 14b/7

/k/ ~ /g/

/k-/ ünsüzünün korunduğu sözcükler:

kemik 55b/5, kendülere 55b/11, kendüñe 121b/10, kimesne 88b/5, 125a/6, kişinüñ 14a/4, kökler 112b/13

/k-/ > /g-/

gün 10a/1, gündüz 88b/8, götür- 55b/4, görün- 85a/3, geç- 127a/8, getir-55b/7,
git- 111a/15

/-k-/ > /-g-/

geldügi 22b/13, itdügi 60a/15

/-k-/ > /-g/

beg 23a/12, 23b/15

/-k̄-/ > /-ġ-/

olduğı 25a/8, kaldığı 17b/11, olmağın 12a/15, barmađınıñ 13b/10, bırağur
113b/14, buçuğar 14a/10

/-ç-/ > /-c-/

ucına 31b/12, ‘ilacı 32a/1, ağacı 39b/12

2.1.2.1.2. Tonsuzlaşma (Titreşimsizleşme)

/b/ ~ /p/

/b-/ ünsüzünün korunduğu sözcükler:

bişürmeğe 91b/6, barmağ 13b/10

/-b-/ > /-p-/

yapışur 89b/14

/-t/ > /-d/

dörd 105a/10, dördinci 132b/3, yumurda 7b/12, ıslad- 32a/3

2.1.2.1.3. Sızıcılaşma

/k̄-/ ünsüzünün korunduğu sözcükler:

kanı 133b/6, 27a/4, kanda 21b/4

/-k̄-/ > /-h̄-/

dağı < tak-ı 10b/5

Eski Türkçe devrine özgü /z/ ünsüzü Eski Anadolu Türkçesi devrinde /y/
ünsüzüne dönüşür.

/b-/ > /v-/

var+ (<bar) 90a/b, var- (<var-) 90a/7, vir (<bir-) 120b/3

/-b-/ > /-v-/

suvar 31a/11

/-b/ > /-v/

ev 120a/10

/-d-/ > /-y-/

eyü<edgü<ezgü 107a/8, koy-<kod- 91b/6

2.1.2.2. Ünsüz Türemesi

/-y-/ türemesi:

Ünlü ile biten bir sözcük yine ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında iki ünlünün yan yana gelmemesi için araya /y/ ünsüzü getirilir.

kerte+y+e 91/4, yüri-y+en 28a/13, mehāmi+y+e 35b/8, di-y-üp 87a/3, ol-ma-y-up 88a/5, iskenderiyye+y+e 88a/8, pūsıla+y+a 89a/13, bāriyye+y+e 113b/10, balmumu+y+le 31a/14, hareketi+y+le 41a/2, toprağı+y+la 91b/9, ‘aqlı+y+la 128b/14

2.1.2.3. Ünsüz Düşmesi

/g/, /ğ/ > Ø

gerek (<kergek) 58a/13, 107b/12, 116b/9, gerekdür 118b/14, kapısında (<kapığ) 55b/7

İç ve son sesteki /gğ/ ünsüzleri bu dönem metinlerinde düşmüş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ekler ve örnek sözcükler şunlardır:

Yükleme hali eki: +(ı) ğ, +(i)g > +ı, +i

uc+ı+n+ı 31a/10, iki+s+i+n+i 55b/4, olduğ+ı 60a/5, gemiler+i 62b/7

Yönelme hali eki: + ğa, +ge > +a, +e

a+ñ+a (a+ñ+ga) 16b/5, zanān+i+n+a 50b/12, anlar+a 56b/8, kevkeb+e 58b/10,
kerte+s+i+n+e 80b/10

Yön gösterme hali eki: + ğaru, +gerü > +aru, +erü, +ra

içerü (< iç + gerü) 135b/7, 135b/8

Sıfat-Fiil eki: -ğan, gen > -an, -en

olın-an 7a/15, ğal-an 18a/5, bul-an 55a/10, yüri-y-en 80b/4, bil-me-y-en 126b/10

Zarf-Fiil eki: -ğınca, gince > -ınca, -ince

gel-ince 63a/8, görün-ince 112b/3, eriş-ince 113a/12, var-ınca 27b/13, ol-ınca
29b/7, olma-y-ınca 63b/4, ğal-ınca 89b/8, çık-ınca 115a/13

/l/ > Ø

getürmişlerdür (< keltür-) 55b/7, 55b/14, 62b/4

/r/ > Ø

bile (< birle) 20b/4, 120a/14, i- (< er- < -ir-) 13a/11

/v/ > Ø

şu (< sup < suv) 102a/3, 102b/12

/a/ > Ø

yumurdla-r (yumurda-la-) 7b/12

2.1.2.4. Hece Düşmesi

olmuşdur (olmuş durur) 34a/5, ğtiyār olunmuşdur 65b/15, diyü buyurılmışdur
7a/15

2.2. ŞEKİL BİLGİSİ

2.2.1. Yapım Ekleri

2.2.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

+an+

oğ(u)l+an 120a/10

+cı+

kuş+cı 24a/1

+cuğ+

oğlan+cuğ 120a/10

+ça+¹⁸

sır+ça 31a/13

+düz+

gün+düz 88b/8

+Er+

iki+ş+er 8a/15, yedi+ş+er 18a/5, altı+ş+ar 63a/11

+ıncı / +ncı+

kaç+ıncı 20b/10, altı+ncı 25a/13, on+ıncı 27a/10, otuz+ıncı 95a/11

+lı+

şurat+lu 55b/2, dür+lü 55b/13, yir+lü 51a/4, yük+li 62b/7

+lık+

liman+lık 114a/1, şmān+lık 121b/11, çık+lık 135b/2, ay+lık 54a/2,
menzil+lik 61b/12

+suz+

boyun+suz 55b/2

+uz+

*boy(u)n+uz 127b/8

2.2.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

+a-

uz+a-d- 16a/4

+ar-

¹⁸ Bilgi için bk. Zeynep Korkmaz, “*Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek İle Yapılan İsim Teşkillerinin Üzerine Bir Deneme*” Türk Dili Üzerine Makaleler 1. cilt, TDK Yay., Ankara, 1995, s. 12-84

suv+ar- 31a/11

+la-

bağ+la- 15b/6, çat+la- 127a/6, yok+la 130a/15, yumurd(a)+la- 7b/12

2.2.1.3. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-ar-

çık-ar- 89a/14

-il-

boz-ıl- 31a/4, çık-ıl- 46a/7, var-ıl- 53b/5, üz-il- 53b/11, gid-il- 56b/5, çek-il- 83b/8

-iş-

ir-iş- 89b/12

-n-/ -In-

gör-in- 113b/9, ol-ın- 114a/14, şakla-n- 120b/1

-d-

ışla-d- 32a/1

-y-

ko-y- 120a/11

2.2.1.4. Fiilden İsim Yapım Ekleri

-a+

gic-e 132b/11

-ağ+

bıç-ağ 31b/11

-°K+

ğay-ık 90a/3, aç-ık 135b/2, kaz-uğ 74a/13

-mAK+

varıl-mağ 82a/5, ol-mağ 86a/14, çık -mağ 99b/12, di-mek+le 117a/1, gör-mek 117b/3

-az+

boğ-az 55a/9

2.2.2. İsimler

2.2.2.1. Çoğul eki: +lAr

Türkçenin ilk dönemlerinden beri değişmeyen eklerinden biri de +lAr¹⁹ ekidir. Metnimizde bu ek aynı şekilde kullanılmıştır.

ay+lar 23a/11, burun+lar 30b/7, kenār+lar 30b/8, orta+lar 31a/6, pūsıla+lar 32b/3, şığ+lar 42b/7, deyere+ler 44a/10, cezire+ler 44b/1, hareket+ler 51a/1 Arapça ve Farsça sözcüklerin bazıları bu dillerin çoğul ekleriyle kullanılmıştır. cibāl “dağlar” 71a/13, seḫīl (sahiller) 34b/1 , tūyūr (kuşlar) 41b/1, ḥarābāt (harablar) 53a/8, eṣcār (ağaçlar) 101b/7, efāk (felek ler) 8b/4, ‘ulemā (âlimler) 8b/12

2.2.2.2. İyelik Ekleri

Metnimizde iyelik eklerinin 1.tekil, 1. çoğul ve 2. çoğul biçimi kullanılmamıştır.

2. tekil şahıs: +Uñ

el+üñ+e 87a/6, farz+uñ 87b/1

3. tekil şahıs: +ı / +sİ

uc+ı 87a/10, olma+sı 7b/7, orta+sı 9a/6, s+ı 14a/13, mīnātıs+ ı 31b/13, ara+sı 45a/2, kapu+sı 55b/7, toğı+sı 80b/9, levn+i 7b/13

3. çoğul şahıs: +lArİ

vasıt+ları+n+da 7a/7, kenār+ları+n+da 31a/3, deyere+leri 38a/6, didik+leri 46a/5, hareket+leri 51a/1

¹⁹ Bilgi için bk. Talat Tekin, Orhun Türkçesi Grameri, Türk Dili Araştırmaları Dizisi-9, Ankara, 2000, s.106 / K. Grönbech, Türkçenin Yapısı, TDK Yay., Ankara, 1995, s.51

2.2.2.3. Hal Ekleri

2.2.2.3.1. Yaklaşma hali eki: +A

Eski Türkçe metinlerinde +ğa / +ge olarak karşımıza çıkan yaklaşma eki, metnimizde +a / +e şeklinde görülür.

anlar+a 52b/1, portuqāl+a 55b/4, pādihazretlerü+n+e 5 6a/3, yüki+n+e 62b/10, pūsıla+y+a 89a/13, hürmüz+e 116a/10

2.2.2.3.2. Bulunma hali eki: +dA

hārita+da82a/10, yol+da 116b/1, ba'zı zamān+da 118a/5, kıyāsuñ+da 122a/3, diyār+da 122a/15, cānib-i yemīn+de 125a/14, öñüñ+de 126b/13, ādiy -ı hābeş+de 127b/9, leyl+de 130b/2

2.2.2.3.3. Ayrılma hali eki: +dAn

Eski Türkçede +DIn şeklinde kullanılan bu ek²⁰ metnimizde +dAn şeklinde kullanılmıştır.

mā+dan 8a/1, noқта -i maşrıq+dan 12a/12, vasāların+dan 14b/6, an+dan 16b/4, kenār+dan31a/2, pirinc+den 31a/11, bābü'l-mendem+den 34b/4, yer+den 44a/1, kelle+den 53b/12 derece+den 55a/11

2.2.2.3.4. Yükleme hali ekleri:

Bu dönemde yükleme hali eki hem +I / +yI hem de +n biçiminde kullanılmaktadır.

+I / +yI

mıgnātıs+ı 31b/13, aḥvāl-i kıyās+ı 57a/5, mecmū' a+yı 26b/4

+n

olmağı+n 8b/8, taqsīmi+n 8b/11, otuz biri+n 21a/10, deyereleri+n 32b/13, gemisi+n 91b/9

2.2.2.3.5. İlgı hali eki: +uñ / +üñ / +nuñ / +nüñ²¹

memleket+üñ ḥvālin 32b/13, cezīreler+üñ deyerelerüñ 40a/1, maḥal+üñ kıyāsında 50b/11, ibre+nüñ ucı 62a/13, a+nuñ zorı 63b/10, bu+nuñğarbisinde 68b/3, kendi+nüñ hareket-i ḥaşşası 74b/10, sefine+nüñ mābeyni 81b/7

²⁰ Bilgi için bk. A. v. Gabain, a.g.e., 1988, s. 64

²¹ Bilgi için bk. M. Ergin, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yay., İstanbul, 1990, s.605

2.2.2.3.6. Eşitlik hali eki : +ÇA

tağdır+ce 19b/5, ʿağabin+ce 20a/5, ni+çe 53a/13, boz+çe 86b/8

2.2.2.3.7. Birliktelik hali eki +IA / +IIA / +yIIA²²:

balmumu+yle 31a/14, hareketi+yle 41a/2, ismi+yle 41b/4, ~~ka~~yla 32a/2,
toprağı+yla 91b/9, ʿaqlı+yla 128b/14

2.2.2.3.8. Yön hali ekleri

+rA

mağla^ʿ-ı aşlı üze+re+dür 34b/6

+ArU

iç+erü alur 135b/7, iç+erü olmağa 135b/8

2.2.2.4. İsimlerde Soru Eki: +mI

Bu ekin metindeki bütün kullanımları düz ünlülerledir. Düzlük yuvarlaklık uyumu aranmaz.

ʿarab yaqası mıdur 89a/12, rüm yaqas mıdur 89a/1 2, ʿaql ile olanı mı 129a/2,
tecrübe ile olan mı 129a/2

2.2.3. Sıfatlar

2.2.3.1. Niteleme Sıfatları

yeñi memleket 7a/14, meşhür kevkeb 12a/15, yüklü gemiler 62b/7, taşlı yir
89b/12, görünmez taşlardur 109a/13, bazılu nesnäs 120b/6

2.2.3.2. Belirtme Sıfatları

2.2.3.2.1. Sayı Sıfatları

yedi faşl 17a/12, on beş^ʿaded 18b/15, dördinci faşl 19b/15, on yedinci derecesi
22a/13, yetmişyıl 22b/11, yigirmi beş ~~am~~ 30a/7, bir mîl 31a/11, ikinci kıavl
34b/10, bir cezîre 43a/15, üç kılac 47b/12, altışar sâ^ʿat 63a/11, on üç gice 64b/4,
yedi kıyās 64b/8, altı buçuğ eşba^ʿ 76a/7, on mîl 84a/13, iki buçuğ kılac 102b/15,
buçuğar eşba^ʿ 14a/10, evvelki düğümi 16a/3

²² Bilgi için bk. M. Ergin, a.g.e., 1990, s. 165

2.2.3.2.2. İşaret Sıfatları

bu:

bu fennde 8b/7, bu minvāl 14a/7, bu üslüb 14a/10, asbu 5a/15, bu mürettebde 15b/15, bu taqdirce 19b/5, bu kitāb 22b/7, bu fesādlar 30a/11, bu qavl 36b/8

şol:

bir hayt geçer şol vechle 14a/9, şol vaqt ki 17b/1

ol:

qanqı günde nihāyet bulırsa ol gün 18a/1, gayrī şehriñ evveli bilinmek murād olunsa meşelā ol sene 18b/1, anlarıñ hūd -ı maḷa'ı ve mağibi ol deryalarda hergiz ma' lūm degüldür 10b/3-4, eşba' dur ammā ol vaqt 12a/4, olāife hāniş olmağın 12b/12, nihāyet olursa şems ol burcuñ ol derecesinde olur 20b/11

2.2.3.2.3. Soru Sıfatları

qanqı ayı 27a/4, qaçınıcı günü 27a/4, qanqı rüzgār 84b/11, qanqı günler 131a/12, qanqı kevkeb 133b/1, ne miqdār 12a/13, ne gün 23a/4, qaçınıcı derecesi 20b/10

2.2.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları

cümle afāq 92b/2, cümle cezireler 40a/3, her şarında 42b/11, her qatqısı 53b/11, her bendere 62b/2, her birine 8b/1, her derece 11a/4, niçe kere 31b/11, niçe def a 53a/13, niçe dürlü haberler 55b/13

2.2.4. Zamirler

2.2.4.1. Şahıs Zamirleri

Metnimizde 2.tekil, 1.çoğul ve 2.çoğul zamirleri kullanılmamıştır.

1. tekil şahıs zamiri: ben

ol biri ben aqşırmadum diyü cevāb virüp 120b/3

3. tekil şahıs zamiri: ol

ol felek-i şevābitüñ kuḫbını hareket-i şāniye ile devr ider 11b/10, ol gayet meşhūr kevkeb olmağın 12a/15, ol murād olan şehriñ evvelidür 18a/7, yevmü'l-

hamisinde tamām olur ki ol evvel-i muhârremdür 18a/15, evc-i hareket itdükce ol dağı mütebeddil olur 21b/3

3. çoğul şahıs zamiri: anlar

anlar şahih degüllerdür 29a/10, anlar iki ceziredür 38b/3, anlar merdüm-ğârlardur 52a/15, anlar dağı cezâir-i keşiredür 53b/2, anlar on iki eşba^c olurlar 59b/4, anlar gücerâtdandur 67a/11

2.2.4.1.1. Şahıs Zamirlerinin Hal Ekli Çekimi

Yaklaşma hali:

aña felek-i atlas dağı dirler 8a/5, aña ehl-i rüm pūsula dirler 10a/13, anlara ir -i rehâ dirler 41a/12, anlara ^citimâd yokdur 47a/9, anlara cüzur-ı fîmor 53a/15, anlara göre hesâb olunup 88b/9

Bulunma hali:

anda per olmaz 7b/15, andağarķ olmışdur 34a/5, câh anda iki eşba^c dur 38a/7, anlarda câh altı eşba^c dur 48a/14

Ayrılma Hali:

benden rehâ idüp 120a/11, andan otuz^z adedi tarh idesin 18b/13, andan işka^t idesin 19b/6, anlardarhtirâz id üp 30b/9, bayramî anlardan gelür 119b/2, anlardan hazer olına 122a/9

İlgi Hali:

anuñ 7b/12, anuñ nîdârı 12a/8, anuñ nâyeti 1 6b/1, bizüm zamâmmızda 55b/12, anlaruñ ardınaqalmağın 58b/13, anlaruñ haqqındadur 92b/15, anlaruñ mâbeyninde 102a/6

Yükleme Hali:

anı beyân ider 12a/14, anı dörde zarb idesin 17b/7, anı bilmenüñ tariki 26a/7, anı iğnenüñ şimâl tarafında olan ucına 31b/12, anları ma^c lüm idesin 124a/5

2.2.4.1.2. Şahıs Zamirlerinin Edatlarla Kullanımı

anlar için 44b/13, anuñ için 59a/2, andan şoñra 85b/3, anlarıyla 120b/5

2.2.4.2. İşaret Zamirleri

bu:

bu aña deñidür 11b/4, bu dağı ma' lüm ola ki 11b/14, ma'la' -ı vāki' üzerinedür ki bu aşşahdur 34b/9, bu hīrāb-ı evvelūñ ğayrıdur 76a/10, bu evvelkīden 'alādur 76a/11, bu dağı anuñ gibidür 92b/8

bunlar:

bunlar semt-i rēside olalar 15a/9, muqābeleleri dağı bunlar gibidür 29a /8, kenārdan bunlarçıkmışdur 31a/2, bunlar biri birikerībdür 42a/15, bunlar cūzur-ı berr-ül-'acemdür 106b/12

ol:

bir vilāyet bulmışlardur ki ol yeñi memleket dimekle 7a/14, olhdana' rūf -ı meşhūr 8a/12, olāyet meşhūr kevkeb olmağın 12a/15, bu' d -ı cevā bir derecedür ammā ol şimālīdür 13a/3

anlar:

anlar şahīh degüllerdür 29a/10, anlar zıkr olındı 30a/13, sindīb ve fārdībe varınca ki anlar iki cezīredür 38b/3, anlar dağı cezāir -i keşīredür 53b/2, baħrūñ şartların beyān ider ki anlar için altı şart vardır 62a/9

2.2.4.3. Dönüştülük Zamirleri

Bu metinde dönüştülük zamiri olarak “kendü” sözcüğü kullanılmıştır. Sözcüğün sadece “kendü” biçimi vardır. “kendi” şekli yoktur.

her mu' allimūñ kendü 12a/2

mu' allimūñ kendü eline 13a/10

mu' allimūñ levhī kendü eline göre olur 13b/14

kendü tavīlü'l-kāme olırsa 13b/15

kendü eline muvāfiq olan levh-i 'amelde 14a/5

kendü miqdāri hadīdden 31a/8

şimāl tarafı ki kendüden 32a/9
kendülere tāb' i kılmışlardır 55b/11
mu' allimān-ı baħruñ kendü zamānlarında 74a/8
kendünün ħareket-i ħaşşası 74b/10
kendü ħaşşāsın 91b/11
kendüden ba' id bir şu' b-ı kebīr vardır 103a/11
kendüñe külli zararlıdır 121b/10-11

2.2.4.4. Belirsizlik Zamirleri

ba' zı / ba' zısı/ ba' zılar:

ba' zısınıñ kütüb-ı şimāl ile 12a/13, 'bāzılar cüz' i te fāvūt 13a/5, bāzılar mīgnātısuñ bir tarafı cāzib ve bir tarafı dāfi' dür 32a/5, ba' zılar nu' māndan 34a/13, bāzılar kütüb -ı süheyl üzeredir 36b/2, 'bāzılar nāka üzerine didiler 37a/12, ba' zısı tecrübe ile olandır 129a/3

biri / birisi:

anuñ biri cism 7b/13, biri tecrübe iledür 30b/2, biri tūba' -ı süheyl üzeredir 44a/2, biri görünür 45a/7, birisi aqşır up şayyādlar bunda inş 120b/2, birisi aqşırıldı didükde 120b/2, birisi 'amel itse iħtilāf vāki' olur 14a/2

cümle / cümlesi:

cümle on beş 'aded olur 18b/5, cümle ne olursa 19a/5, cümle sene-yi kāmeryyye-yi münkesireden 24b/8, cümlesi altı yüz iki olur 24b/10, cümlesi sekiz cūdı muħaqqıkdur 28b/2, cümlesi yāħaķikī yā mecāzīdür 30b/5, cümlesi felek -i şamindedür 8a/14, cümlesi on isimdür 10b/10

her bir:

her birinüñ 62b/13, evvel-i ħamelden her biri maħallinde 74a/15, her birinüñ ħareketi 80b/11, her birine yürüyüp 81b/4, her birini bir renk ile resm iderler 86a/15, her biri maħalinde zıkr olunmuşdur 94a/1, her biri bir felekdedür 8a/12, her biri maħallinde 16b/9, her birisi 55b/10

kimi:

kimi bir zām ve kimi iki zām ve kimi ziyāde 31a/2, kimi nāķış 31a/3

kimesne:

falān kimesne sefīne bir gün ve yā iki gün qarada yüritdi dirler 88b/13-14
 kadar olan kimesne bir deryāda bul up 88b/14, felān kimesne berķ-ı seyeān
 gibidür 125a/6-7

2.2.4.5. Soru Zamirleri**kim:**

kim sayebāndan sevākine țarīķ-i ašlī țarīķ-i cidde gibidür 109a/8

ne:

nedür bilmeğe pūsılaya mürāca' at olına 89a/13, her ne olırsa 89b/13-14

2.2.5. Zarflar**2.2.5.1. Hal Zarfları****eyle:**

‘aķsinde dağı eyle olur 58a/14, eyle olsa 60b/1, eyle olsa münāsib oldur ki
 93b/13

yine:

yine her derece 11a/6, yine altıncıda bālarlar 15b/9, yine altmışı on bire țarb
 idesin 18a/11, yine zıkr olan 19a/4, yine şemsiyyeden zıkr olırsa 20b/8, yine
 zıkr olınan 56a/7

2.2.5.2. Zaman Zarfları**andan řo ũra:**

andan řo ũra kūrre-i nārdur 8a/2, andan řo ũra maġib -i ‘aķrebe yürıyesin 37a/6,
 andan řo ũra cezīre -yi andemān-ı řaġīrdür 47a/15, andan řo ũra iki cezīre vardur
 51a/7, andan řo ũra ģayr yoķdur 96b/14 , andan řo ũra iki cezīre dağı vardur
 101a/15, andan řo ũra anlaruñ cānib-i řarkīsinde 101b/10

bir gün:

bir gün kebise olur 23a/7, bir gün ziyade olur 23a/15, bir gün ziyade olup 64a/4, bir gün ve ya iki gün karada yürütdi 88b/5, bir gün kebise olmağıle 93b/11, bir günde irişüp 120a/9

bir gece:

bir gece dağı yürine 113a/11, bir gece miğdārı olırsa 124a/9

evvelā:

evvelā ma' lūm ola ki 11a/3, evvelā levhi şol elüñle tıutup 16a/3, evvelā bender-i mekke'-i múazzamadan 33a/6, evvelā ol cümle cezirelerden 40a /3, evvelā yükini ki ne miğdār bağār getürmeğē 62b/4

evvel / evveli:

evvel serçāna vāşıl olup 74b/14, andan evvel hīrābāyendür 76a/10, evvel on nevrüz dinilse 94a/7, evvelçyüz on nevrüz -ı yezd-i cürdīdür 97b/1, evvel mümkün olmazsa 113a/13

hemān:

hemān cism olur 7b/15, hemān iki mīale münhaşırdur 56b/15, hemān cāh ola 122b/7

henüz:

henüz medd variken 63b/11

imdi:

imdi ol üssi bilmenüñ 18b/9, imdiñhaber -i şağıñ budur ki 33b/14, imdi münāsib oldur ki 64a/8, imdi zıkr olan mābeyni 87b/2

şoñra:

şoñra olur 20a/7, sekizinden şoñra olmaz 25a/4, olduğdan şoñra göresin 131a/9

2.2.5.3. Yer-Yön Zarfları

aşağā / aşığı:

yelkeni aşığā kayup 88b/1, deryāda bulunursañ aşığā kayup karar olına 114b/6, mümkün olırsa aşığā kayup 118a/1, zıkr olan mecrīden aşığā düşürürse 124a/7

içerü:

içerü alur 135b/7, içerü olmağa dirler 135b/8

2.2.5.4. Miktar Zarfları

az az:

andan az az kuṭb-ı süheyl üzerine meyl olına 124b/12

az az ola tā ferḳadeyn sekiz eşba^c dan rub^c nāḳış olınca 124b/14-125a/1

çok:

ḡayete çok olur 112b/15, süveydī çok olur 114b/15, ḡubār çok olur 117b/5, tāife-yi ciḡer-ḡor çok olur 122a/9, ol diyārda fil çok olur 124b/6

bir kerre:

ḳıyās idüp günde bir kerre veyā iki kerre 85a/6

2.2.5.5. Soru Zarfları

niçe:

aḡdeñiz ḳaradeñizden niçe mertebe şürdur 79a/9

2.2.6. Edatlar²³

2.2.6.1. Soru Edatları

Metnimizdeki soru edatı kullanımı “mı, mi” şeklindedir. “mu, mü” şekli yoktur.

mı / mi:

^c arab yaḳası mıdur rüm yaḳası mıdur 89a/12

^c aḡl ile olanı mı şaḫīḡdür yoḳsa tecrübe ile olan mı 129a/2

2.2.6.2. Kuvvetlendirme Edatları

bile:

dört yılda bile müṭtariddür 20b/4, ḡāric-i ḳısmetde bile ^c add idesin 26a/15, irtesi şikāre anı bile alup gidüp 120a/14

da / de:

altı zāmdur yā da olsa istiḳlāl-i şarfe de cāhuñ esfel-i 29a/12

²³ Bilgi için bk. Necmettin Hacıeminoḡlu, Türk Dili'nde Edatlar, MEGSB Yay., İstanbul, 1984

yā da olsa istiqlāl-i şarfe de cāhuñ 29a/12

dağı:

aña felek-i atlas dağı dirler 8a/5

anuñ her biri bir felekdedür ol dağı ma^ç ruf-ı meşhür 8a/12

sāirleri dağı aña göredür 10b/5

ikisi dağı vechden ḥalī degüldür 11a/2

sā^ç irleri dağı bundan kıyās olına 13b/6

ol dağı dört yüz yigirmi olur 19a/15

evvel günini dağı ^ç add idesin 21a/8

yedi günü dağı qalır 22b/3

2.2.6.3. Gösterme Edatları

tā:

cānib-i cenūbda tā cāh üç eşba^ç a qarīb olunca 50a/8

hareket itdiresin tā iki pergāruñ birer ucı 87b/15

maṭla^ç simāk üzerine yürine tā ol maḥall gayb olunca 114a/5

ric^ç at olına tā sehm-ül-evvel altı eşba^ç ya 114b/9

az ola tā ferqadeyn sekiz eşba^ç dan rub^ç nāqış olunca 125a/1

2.2.6.4. Bağlama Edatları

eger:

eger ānlardan dağı ṭulū^ç 10b/7

eger kendü tavilü'l-kāme olursa 13b/15

üzerine ziyāde idesin eğer bu^ç d-ı şimālī olursa 16b/13

eger zıkr olan ^ç aded sene-yi şemsiyye ^ç adedinden 19a/8

tarḥ idesin eger mümkün olursa 21a/5

noqta vaż^ç idesin eger ki farzuñ şahih ola 87b/1

ka^ç rne irişdükde eger taşlı yir ise zıkr 89b/12

egerçi:

otuz iki gün olur egerçi 21a/14

böyle ola egerçi aqdeñizde ve qaradeñizde 32b/4
 naql olunmuşdur egerçi mütāahhırin dağı qudemādan 54b/13
 degüldür egerçi sene-yi bürüc ile ‘amel olunduğda 64a/15
 niçe bunuñ gibiler cāizdür egerçi 89a/9

ile:

mağza-i ‘ināyetallah sebebi ile hudūs-ı cibāl-i şāhiķā 7b/13
 mağibi ismi ile tesmīye olunmaq 10a/8
 tulū‘ itdi diyü bir tāife ile baḡş idüp 12b/10
 ‘amel olunan ālet gez ile ol iḡtilāf olmaz 13a/13

lakin:

ḡaķiķisi sekiz zām olur lakin mābeynleri 27b/14
 maḡla‘ -ı süheyl üzeredür lakin ba‘zı esākinde 36a/4
 bender-i bīmārvedür lakin külliyā maḡāḡaredür 41a/7
 degüldür lakin farķı cüz’i olmağın 61a/2
 ‘amel olunmuş lakin her 64a/2
 añā müşābihdür lakin andan aḡgardur 65a/9
 tecrübe-yi maḡi ile olandur lakin tecrübede iḡtilāf vardur 78b/14
 ḡayl-el-maḡḡane varılır lakin ol maḡallerde 107b/5
 tıyūr-ı mencīdür lakin mencī 122b/10

ū / ü :

altı eḡba‘ ve niḡ u niḡ ḡamen eḡba‘ 11a/14
 rüz-ı ḡızr u ilyās ve ḡāsım günü 24b/14
 cidde üzerine varılır inḡ-allah ü te‘āla 108b/14
 sayebāna varılır insā-allah ü te‘ālā 111a/6
 du‘ā olına ki inḡā-allah ü teāla 131b/14

ve:

felek-i ‘uḡariddür ve felek-i zühre ve felek-i ḡems ve felek-i merrīḡ 8a/3
 ve felek-i müḡterī ve felek-i zuḡal ve felek-i ḡevābit ve felek-i‘ aḡamdur 8a/4
 maḡla‘ı ‘ayyūḡ ve ḡarayile mağib-i ‘ayyūḡ dirler ve furyāsuñ 9a/10
 ve rūmiyye ve ḡıbtıyye ve farsıyyedür ve ol yedi faḡldur evvelki 17a/12

ya' nî:

günde olur ya' nî nevrüz şenbe gün olsa 20a/5
 dört yılda bile müttariddür ya' nî kebise hesâbına 20b/4
 ba' zı zamânda ya' nî evvel-i şavm-ı şubâtuñ 25a/10
 vâkı' olan tırfelerde ya' nî anlar şahîh degüllerdür 29a/10

zîrâ:

biri birine şâhiddür zîrâ bozılan bir maħalde 31b/7
 taħkîk itmişdür zîrâ ol âletde ta' yîn olması lâzımdur 32b/9
 kameruñ artup eksilmesine tâb' idür zîrâ anuñ evvelinde nişfına 63a/13
 ' amel olına zîrâ menâzilden kaçkı menzil 64a/9
 şimâl-i cânib-i yemînde olur zîrâ hindüstân ħâritaları 84a/1

2.2.6.5. Karşılaştırma Edatları**kâh.....kâh:**

irtifâ' -ı kevâkib kâh zayyık ve kâh küşâd olurdu 13a/12
 aħvâl-i medd-ü-cezîri ya' nî akindı kâh kenâra ve kâh deryâya olur 62b/11-12
 rüzgâr kâh pupâ ve kâh evelemâ olur 79a/1
 görünmezler ve kâh ziyâde olur kâh çalil olur 115a/4

ne.....ne:

mevâsim ne zamândan ne zamâna dekdür 94a/1-2

ya.....ya.....:

mevzu' ı ma' lûmdan ya ħan tamâmuñ ve yâ ħan-ı nâķışuñ üzerine 79b/11-12
 riħ-i mağîb-i ' aķrebdür ya aña ķarîbdür ya taħt-ı şebekeden 112a/6

2.2.6.6. Çekim Edatları**dek:**

intihâya dek ve ma' lûm ola ki bender-i cidde 33a/4
 anuñ nevâħisine dek ' ayyûķ üzerinedür 34b/12

haver-ı sürretten damene dek k̄utb-ı süheyl üzere 36a/3
 k̄arye-yi şeyhe dek maṭla^ç -ı ḥamāreyn üzeredür 36b/3

diyü:

süheyl ṭulū^ç itdi diyü 12b/10
 mücerredür diyü naḳl olunmuşdur 13a/9
 muḡāyir olur diyü muḳaddimā z̄ikr olunmuşdur 36a/13
 elmās anda olur diyü nāḳl olunur 46a/8
 ḥalk cem^ç iderler diyü naḳl olunır 53b/7
 iki şaḳḳ olırmış diyü z̄ikr olunır 53b/13
 aşılmışdur diyü naḳl olunur 55b/8
 ben aḳşırmadum diyü cevāb virüp 120b/3

gibi:

kürre-i eflākde faşşı ḥatem gibi müstaḡrıḳdur 8b/4
 nāḳa mābeyni gibi olmaḳ ba^ç iddür 28b/3
 cezīre-yi hürmüz gibi olanlaruñ 34b/3
 cāhuñ fevḳinde müstaḳīm olduḡı gibi bunda daḡı 60a/5
 deryāya indirmek gibi ve niçe ol maḳūle maşlaḥatları 124b/7

göre:

her mu^ç allimüñ kendü eline göre vaż^ç 13a/10
 aña göre vaż^ç olunup 13b/12
^ç arz-ı beledi göre ḥariti vaż^ç olma 51a/3
 yükine göre yürimesin ve alāt ve esbābınuñ ^ç ilmen bilmekdür 62b/10
 āḡir mevsimde çıksañ rüzgāra göre yürine 123a/7

içün / çün:

baḡr kıyās içün ta^ç yīn itdükleri 15a/4
 on iki eşba^ç irtifa^ç içün vaż^ç olan 16a/11
 anlar içün daḡı kıyās vardur 44b/13
 aḡnān ile kıyās içün isti^ç māl olınan 58b/6
 kıyās-ı kevākib içün z̄ikr olınan 128b/9
 sühāya mu^ç ānaḳa itdükçün 58b/12

ile:

keşileme ile kıble mabeynine 9b/7
 kuṭb ile kevkeb-i miḥuñ mabeyni 13a/6
 zıkr olınan ḥayṭ ile levḥüñ ‘amel olınmasınıñ 16a/2
 deberān ḥan-ı nesr-i ṭāir ile ḥan-ı süreyyānuñ 28b/11

şoñra:

maḥale irişdikden şoñra levḥüñ ‘arzı ile 16a/10
 kemālin bulup yire dökilden şoñra bārān zamānında 53b/6
 olındukdan şoñra maṭla‘ -ı vāḳi‘ üzerine 112b/2
 seyelānı giçdikten şoñra maṭla‘ -ı simāk 125a/8
 andan çıķduķdan şoñra mağīb-i simāk 128a/7

2.2.7.Fiiller

2.2.7.1. Şahıs Ekleri

2.2.7.1.1. Şahıs Zamiri Kökenli Şahıs Ekleri

2. tekil şahıs zamiri: -sIn

irtifā‘ al-a-sın 14b/8, birini naḳş id -e-sin 14b/9, anı esede vir-e-sin 21a/12, bir niçe kere ur-a-sın 31b/11, şlad -a-sın 32a/3, perḡrı hareket it -dir-e-sin 84b/7, rüzgār kavī olsa deryāya dön-e-sin 117b/8

1. çoğul şahıs zamiri: -Uz

şayd idüp ekl id-er-üz 120a/13

2.2.7.1.2. İyelik Eki Kökenli Şahıs Ekleri

1. tekil şahıs zamiri: -°m

ıtlāḳ it-dü-m dedikde 120a/12, ben aḳṣ -ma-du-m diyü 120b/3, gel-dü-m diyü naḳl iderdi 56a/14

2. tekil şahıs zamiri: -oñ

şu^ç b-ı kafâşiden ħalâş ol-du-ñ 125b/5, ne miqdâr dön-dü-ñ ise 117b/10, deryâda bul-un-ur-sa-ñ 114b/6, ħir mevsimde çık -sa-ñ 123a/7, mevsimde kıçı -sa-ñ 123b/4, anuñ ile ħâreket it-se-ñ 92a/11, berr-i^ç arabı taleb iderseñ 107a/13

2.2.7.1.3. Emir Kipinde Kullanılan Şahıs Ekleri

Bu ek hem kip hem de şahıs ekidir. Emir kipiyle ilgili detaylı bilgi 2.2.7.2.2.1. de ele alınacaktır.

2.2.7.2. Şekil ve Zaman Ekleri

2.2.7.2.1. Bildirme/Haber Kipi Ekleri

2.2.7.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman: -dU

Görülen geçmiş zaman ekinin 1. çoğul ve 2. çoğul kullanımlarına metnimizde rastlanmamıştır.

1. tekil şahıs:

ol biri ben aqşır-ma-dum 120b/3

gel-düm diyü 56a/14

2. tekil şahıs:

şu^ç b-ı kafâşiden ħalâş ol-duñ 125b/5

ne miqdâr dön-düñ 117b/10

3. tekil şahıs:

deyere taħķiķ olın-ma-dı 37a/11, naql iderdi 56a/14, birisi aqşırdı 120b/2

3. çoğul şahıs:

müttefiķ ol-dılar 27b/13

iħtilâf üzere ol-dılar 50b/4

eşba^ç dur di-diler 51b/10

kitâblarında zıkr it-diler 52b/11

yayını getür-diler 55b/14

2.2.7.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman: -mİş

Öğrenilen geçmiş zaman eki olarak metnimizde –mış/-miş eki kullanılmıştır. Bu ekin 1. tekil, 2. tekil, 3. tekil, 1. çoğul ve 2. çoğul kullanımlarına rastlenmemiştir.

3. çoğul şahıs:

bir vilāyet bul-mışlardır 7a/14
kendülere tāb^c i kılmışlardır 55b/11
vardur di-mişlerdür 13a/6
diyü zıkr itmışler 24a/8

2.2.7.2.1.3. Geniş Zaman: -°r

Metnimizde geniş zamanın 1 tekil şahıs, 2. tekil şahıs, 2. çoğul şahıs ekleri kullanılmamıştır.

3. tekil şahıs:

ḥadīd andan kaç-ar 32a/2
üzerinde deñiz çatlar 66b/10
yedi isim ol-ur 10b/12
cezāyir-i hindüñ tahtında zıkr olın-ur 7b/1
her şāhib-i üzün olan toğır-ur 7b/11
yigirmi altısında olmağ lāzım gel-ür 23b/11

1. çoğul şahıs:

iki kerre kert-eriz 85a/6

3. çoğul şahıs:

anlar görün-ürler 89a/5
maşlaḥatları file etdir-ürler 124b/7-8
felek-i şāmin kuṭbını devr id-erler 13b/1
zāhib olup aḥkām kıl-urlar 24a/9
ol mevsimde kenārda ol-urlar 114a/12
bir müdevver ağaca mıḥla-rlar 84a/7
yine altıncıda bağla-rlar 15b/9

Metnimizde geniş zamanın olumsuz çekiminin örnekleri şunlardır:

- anda per ol-maz 7b/15
- gez ile ol iḥtilāf ol-maz 13a/13
- zıkr olan maḥallere varıl-maz 110b/12
- berr-i müli görün-mez 50a/6
- anlar deryāda görün-mez 83b/12
- andan gemi giç-mez 102b/7
- soñ pişmānlık fāide vir-mez 121b/11
- bir gece miḳdārı olursa zarar it-mez 124a/9
- muḡāyeret gel-mez 135b/12
- ba^ç zında görün-mezler 115a/4

2.2.7.2.2. Tasarlama/Dilek Kipleri

2.2.7.2.2.1. Emir Kipi

Metnimizde emir kipinin sadece 3. tekil şahıs biçimi kullanılmıştır. Diğer şahıs çekimlerine rastlanmamıştır.

3. tekil şahıs:

- gerek görün-sün 116b/9
- gerek maṭar ol-sun 125a/5

2.2.7.2.2.2. Şart Kipi: -sA

Metnimizde şart kipinin 1. tekil şahıs, 1. çoğul şahıs ve 2. çoğul şahıs eki kullanımı görülmemektedir.

2. tekil şahıs:

- āḥir mevsimde çık-sañ 123a/7
- anuñ ile ḥāreket it-señ 92a/11
- nevāḥīsine gel-señ 122b/2

3. tekil şahıs:

birisi ʿamel it-se 14a/1
 üzerine sekiz zām yūri-se 28a/1
 aḥnān-ı cenūbiyyeden birine yūri-se 80a/2
 esāmī murād olın-sa 10b/8
 olmak lāzımdur ki biri bozıl-sa 31b/6
 volta urıl-sa şart oldur ki 110b/10
 kamrāndan daḥı raq̄baden çıkıl-sa 111b/14

3. çoğul şahıs:

reʾs-i māmīde ol-salar 28a/6
 zeyt sür-seler 32a/2
 maḡībine yūri-seler 80a/10
 taʿām yirken rast gel-seler 122a/10

2.2.7.2.2.3. İstek Kipi: -A

Metnimizde istek kipinin 1. tekil, 1. çoğul ve 2. çoğul kişi çekimleri görülmemektedir.

2. tekil şahıs:

irtifāʿ al-asın 14b/8
 bir niçe kere ur-asın 31b/11
 rāḥiyasından şaḥın-asın 31b/15
 qarīb olmadan şaḥın-asın 123a/13
 cümlesin yoḡla-yasın 130a/15
 her birine luṭufla tuṭ-asın 130b/15
 üzerine ziyāde id-esin 16b/13
 ʿayyūḡ üzerine yūri-yesin 34a/13
 pergārı ḥareket itdir-esin 84b/7

3. tekil şahıs:

abı saht ol-a 7b/13
 tamām kemālūñ bul-a 53b/11
 cūzur-ı felūsinbilīn ūzerine varıl-a 125a/12
 anda lenger onul-a 128b/1
 andan lenger bıraıl-a 117a/5

3. oul Şahıs:

maqla[] -ı vāi[] ūzere yūri-yeler 35b/13
 Őayyādlar gel-eler 117a/5
 mevzi[] vāhidde mūlāāt id-eler 87a/14-15

2.2.7.2.2.4. Gereklilik Kipi

Metnimizde gereklilik eki kullanılmamıştır fakat bu ekin anlamını karşılayan ‘‘gerek’’ sōzcūu kullanılmıştır.

Bu kullanımın rnekleri şunlardır:

dōrt zām yūrimek gerekdūr 28a/15
 nota-yı řimālden cānib-i řara olma gerekdūr 62a/14
 lenger bırama gerekdūr 63b/12
 ol maalde sākin olmak gerek 107b/12
 ama gerekdūr 114a/4
 ol ma[] lūm olma gerekdūr 118b/14

2.2.7.3. Birleşik Zaman ekimleri

2.2.7.3.1. Hikaye Birleşik ekimi: -dī

Hikāye birleşik ekiminin sadece renilen gemiş zaman ve geniş zamanda ekimi vardır. Dier ekimleri kullanılmamıştır.

2.2.7.3.1.1. renilen Gemiş Zamanın Hikāyesi:

āsitāne-yi sa[] ādetden dirlik ta[] yīn olın-mış+dı 56a/5, ol-mış+dı 94b/1, diyū zıkr
 olın-mış+dı 133b/15, areket itmeleri farz olın-mış+dı 83a/1

2.2.7.3.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi:

geldüm diyü naql id-er+di 56a/14, diyü da^ç vâ id-er+di 56b/2

2.2.7.3.2. Rivayet Birleşik Çekimi: -mİş

Metnimizde rivayet birleşik zamanın sadece bir örneği vardır. Bu örnek de geniş zamanın rivayetinde çekimlenmiştir.

ma^ç lûm idünüp ^ç amel olin-ur+mış 64a/2

2.2.7.3.3. Şart Birleşik Çekimi: -sa

Metnimizde şart birleşik çekimin sadece geniş zaman ve görülen geçmiş zaman biçimi kullanılmıştır. Diğer çekimler kullanılmamıştır.

2.2.7.3.3.1. Geniş Zamanın Şartı:

kendü tavîlü'l-kâme ol-ur+sa 13b/15

kaşîrû'l-kâme ol-ur-sa 14a/1

ne bâkî kal-ur+sa 17a/2

eşâbi^ç itmek murâd olin-ur+sa 17a/4

kañkı günde nihâyet bul-ır+sa 18a/1

kırk beş mâbeyni bulın-ur-sa 89a/2

gerdefüne varılur-sa 123a/2

2.2.7.3.3.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı:

ne miqdâr dön-düñ i-se 117b/10

cânib-i hilâfa git-düñ i-se 118a/4

2.2.7.4. Soru Eki

Soru eki olarak metnimizde –mı/-mi eki kullanılmıştır. Soru ekinin metnimizde sadece bir örneği bulunmaktadır.

^ç arab yaqası mıdur rûm yaqası mıdur 89a/12

2.2.7.5. Sıfat-Fiil Ekleri

-AcAK+ -IcAK:

kıyās olun-acaķ āletlerüñ 13b/7-8, sefer olun-acaķ vaķtlerüñ 93a/11, okın -acak du^ç ā budur 131b/15, gel-ecek nevrūzuñ evveli 20a/4, gel-ecek senenüñ evveli 23a/4, ya^ç nī gel-ecek nevrūzdan 95a/9

-An+:

vaż^ç olun-an pāpāmündilerde 7a/15, gün ~~bu~~ tarafında ol -an kerteye 9a/12, yine zıkr ol-an bāķī 18b/12, boz -an bir maħalde 31b/7, bulın -an memleketüñ 54b/8, ħan-ı āħır üzerine yūri-yen sefinelerüñ 80b/4, ol görin-en cezirenüñ 87a/4

-dUK+:

bul-duķ-larına göredür 74a/9, süheyl olma-duĝ-ı zāhir olıcak 12b/11, sekizinde ol-duĝ-ı maħalde 25a/8, muħālif ol-duĝ-ı zamānda 56a/15, baħr isti^ç māl it-dük-leri 11b/15, miķdār ħareket it -dük-lerinde 83a/13, evvel-i mīzāna gel-düg-i zamānda 22b/13, vaż^ç it-düg-i ezvām 30a/7, ta^ç yīn it-düg-i mevāsimden 101a/5

-mAz+:

deryāda görin-mez taşlardur 83b/12

-Ar+:

bir yara-r ħapudānı 56a/3

2.2.7.6. Zarf-Fiil Ekleri

-U+:

süheyl tūlū^ç itdi di-yü 12b/10, elmās anda olur di-yü 46a/8, cenf iderler di-yü 53b/7, geldüm di-yü 56a/14

-Ub+:

hayvānāt-ı müteneffiseye mesken ol-up 7b/4
 elüñle tut-up vasaatlarından giçen haytı sağ elüñe al-up 14b/6
 şol elüñi muhkem uzad-up 14b/7
 aǵzuna al-up dişüñle muhkem tut-up velevki uzad-up 16a/4
 bir iǵne važ^ç olun-up ve muhkem id-üp 31a/9
 şems bir kirte toqın-up 34a/7
 frāncsa t̄aifesi var-up 55b/10
 medd kemālün bul-up gemiler ol zamānlarda çık-up 63b/5
^ç arüz üzerinde hareket id-üp 13b/1
 ısqāt eyle-yüp 15a/3
 frāncsa barçası gel-üp 55b/13
 maǵāǵāneyā boǵazından kiç-üp 56a/8
 bir miqdār gemi yaǵı sür-üp 89b/11
 ateş-i harāretinden altun eri-yüp dört tarafa ak-up 91b/7
 andan dön-üp matla^ç -ı ^ç aqreb 111b/11
 bir günde iriş-üp eṭrāfi rikīstān ve beyābān ol-up bir evde qon-up 120a/9
^ç itimād itme-yüp irtesi şikāre anı bile al-up gid-üp 120a/14
 nazarıyla ciǵerin yi-yüp 122a/11
 anlara arka vir-üp 131b/11

-Inca+:

toquzıncı levhe var-ınca 14a/7
 te'hir olunma-y-ınca zıkr olunır 50a/6
 on kulac qal-ınca 89b/8
 sefinenüñ ardında qal-ınca 115a/7
 deryāya çık-ınca 115a/13
 nışfu'n-nehhāre gel-ince 63a/8
 semt-i re'se gel-ince 81a/9
 rih-i süheyl eriş-ince 113a/12
 maǵīb-i aşlı üzerinedür berr görün-ince 118a/13

-duḡça+:

cenūba ḡarīb ol-duḡça 14b/8-9
 üzerine yürine ḡudret ol-duḡça 121a/15
 ihtimām idüp mümkin ol-duḡça 134a/1

-duḡda+/-dükde+:

ḡesāb olun-duḡda 17a/6
 kelbler üzerlerine varıl-duḡda 120b/1
 bir derece daḡı ḡareket it-dükde 22b/11-12
 deryāya ḡalup ḡa^ç me iriḡ-dükde 89b/12
 bender-i sürrete gel-dükde 91b/10
 birisi aḡşırdı di-dükde 120b/2

-ken+:

esfel-i irtifā^ç da i-ken 14a/14
 mıḡra veyā maḡribe ḡiç-er-ken 32b/6
 cāmesfeleden gel-ür-ken 51b/2
 anlaruñ ikisini portuḡāla götür-ir-ken 55b/4
 sefine mābeyn ḡuḡbında gid-er-ken 57b/2
 rüzḡarde demür üzerinde yat-ur-ken 63b/8
 ma^ç lūm ola ki engin ḡiç-er-ken 89b/6
 ādeme āḡikārene ḡa^ç ām yi-r-ken 122a/10

2.2.7.7. İsim-Fiil Ekleri**-maḡ+/-mek+:**

ç amel olun-maḡ için 13b/13
 zarūrī kenāra varıl-maḡ lāzım 29a/14
 ikisi ma^ç en bozıl-maḡ olmaz 31b/9
 ya sirke ile muḡkem ıḡlad-maḡdur 32a/1

ol maħalle varıl-mağ cāiz olduğda 82a/5
 kaç-mağ gerekdür 114a/4
 ehl-i deryāya bunları źabt it-mekden 10b/12
 evvel günü bilin-mek 18a/8
 dört zām yūri-mek gerekdür 28a/14
 zīrā hoğğaya ašlā rūzgār gir-mek 31a/15
 yeñi memleketden ol yol ile git-mek 56b/1
 mevsimde bunu gör-mek 117b/3
 ekşer ħizmeti meşelā gemi çek-mek 124b/6

-mA+:

aña ‘amūd olup veyā müteķāıı‘ it-me+leri 29b/5
 ol tağdırce kenāra ħarīb ol-ma+sı 29b/6
 ol āletde ta‘ yīn ol-ma+sı 32b/9
 evvelkinüñ git-me+si 85b/6
 rūmiyye bil-me+nüñ ħarīki oldur 24a/12

2.2.7.8. Birleşik Fiiller

2.2.7.8.1. İsim + Yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller

eyle-:

ceryān eyle- 8b/14, ħısm eyle- 12b/11, ıskāt eyle- 15a/13, ħareket eyle- 22b/12,
 farz eyle- 27b/7, isti‘ māl eyle- 27b/8, müsāhele eyle- 30b/13, zıkr eyle- 33b/12,
 devr eyle- 135a/15, ħareket eyle- 92a/7, hidāyet eyle- 121b/12

it-:

ħarār it- 7a/7, teveccüh it- 7a/9, zıkr it- 8a/1, ħareket it- 8b/6, ħurūb it- 10b/4,
 źabt it- 10b/12, isti‘ māl it- 11b/15, ħulū‘ it- 12b/9, ‘amel it- 14a/2, tā yīn it-
 15a/4, taħvīl it- 20a/2, mūrūr it- 22b/8, devr it- 23a/10, ‘add it- 26a/15, vaż it-
 28a/4, müteķāıı‘ it- 29b/5, źabı it- 30b/13, taşavvur it- 32a/6, cezb it- 32a/9,
 taħķīk it- 32b/9, meyl it- 34b/15, ħubū it- 46a/6, ‘itidāl it- 60a/15, rāst it-

62a/12, ihtibār it- 64a/14, zann it- 74a/13, ğalaṭ it- 74b/2, mürūr it- 74b/9, kaṭaṭ it- 74b/11, ṭaleb it- 79b/11, binā it- 91b/13, sefer it- 106a/15, ṭlāk it- 120a/12, ṭitimād it- 120a/14, zarar it- 124a/9, ḥazer it- 130b/5, zuhur it- 134a/3, beyān id- 8b/11, ṭazm id- 8b/14, baḥṣ id- 12b/10, naḫṣ id- 14b/9, kısım id- 14b/14, levḥ id- 14b/15, isḫāṭ id- 15b/9, ziyāde id- 16b/13, ṭarḥ id- 17a/2, maṭ lūm id- 17a/9, zarb id- 17b/7, ḥifz id- 17b/8, ziyāde id- 17b/10, taḫsīm id- 17b/13, ṭadd id- 18a/3, ibtidā id- 22a/15, ihtirāz id- 30b/9, muḥkem id- 31a/9, vaż id- 31a/11, meyl id- 31b/2, ḫarār id- 31b/3, ṭavdet id- 32a/3, def id- 32a/8, taṣavvur id- 32a/8, naḫl id- 41b/10, riṭat id- 42a/13, cemī id- 53b/7, diḫḫat id- 54b/14, tāmīr id- 55b/11, dá vā id- 56b/2, ğurūb id- 63a/4, ibtidā id- 63a/5, tefāvūt id- 64a/6, istiḫlāl id- 64a/10, ğüzer id- 75a/5, mülākāt id- 83a/8, ḫiyās id- 85a/6, ḥesāb id- 85a/7, maḥv id- 85b/8, resm id- 86a/15, farz id- 87a/6, maṭ lūm id- 90a/5, piṣkeṣ id- 91b/11, ḫrāc id- 91b/12, telif id- 93b/3, sükün id- 107a/12, ṭaleb id- 107a/13, meyl id- 119b/5, ṣayd id- 120a/5, ekl id- 120a/5, feryād id- 120a/10, rehā id- 120a/11, suʿal id- 120a/12, raḥm id- 120a/12, ṣayd id- 120a/13, tedārik id- 122a/4, iḫdām id- 122a/7, helāk id- 122a/11, teveccüh id- 123b/5, maṭ lūm id- 124a/5, temsīl id- 125a/6, ḥafv id- 125b/9, riṭat id- 125b/13, seyr id- 130b/8, teveccüh id- 131b/13, taḫvīl id- 132b/4, ihtimām id- 134a/1

ḫıl:

aḫkām ḫıl- 24a/9, tābṭ i ḫıl- 55b/11, taṭ yīn ḫıl- 132b/9

ol:

vaż ol- 7a/15, zıkr ol- 7b/1, mesken ol- 7b/4, ḥāşıl ol- 7b/5, mülāyim ol- 7b/14, ḫükm ol- 8a/7, lāzm ol- 8b/8, má lūm ol- 10a/6, zuhūr ol- 10b/1, vāḫf ol- 14a/2, zıkr ol- 14a/8, vāḫiṭ ol- 20a/10, mümkin ol- 21a/6, lāzım ol- 22b/11, vāşıl ol- 22b/14, tābṭ ol- 24a/10, müttefiḫ ol- 27b/13, vāşıl ol- 30a/8, zāhir ol- 30a/13, emīn ol- 31a/15, maṭ lūm ol- 31b/5, ihtiyāc ol- 32b/11, māniṭ ol- 33b/14, ğarḫ ol- 34a/5, nāzil ol- 41b/12, vāşıl ol- 56a/11, vāḫṭ ol- 57b/14, ḫtilāf ol- 65b/13, cemṭ ol- 83a/14, ğayīb ol- 112a/9, ğayb ol- 112b/4

olun-:

vaż olun- 7a/15, zıkr olun- 7b/1, hüküm olun- 8a/7, tesmīye olun- 9a/2, naql olun- 13a/9, ‘amel olun- 13a/13, aḥz olun- 14a/12, kıyās olun- 14b/3, vaż olun- 15a/3, cem‘ olun - 17a/1, ḥesāb olun-17a/6, murād olun- 18a/7, ‘add olun - 18b/4, tertīb olun- 22b/8, ihāk olun - 22b/12, tercüme olun- 23b/8, farz olun- 29b/4, taşavvur olun- 29b/5, resm olun- 31a/6, taḫsīm olun- 31a/7, fehmi olun- 32a/10, naql olun- 34a/8, farḫ olun- 37a/11, táyīn olun - 56a/5, ḥtiyār olun - 65b/15, taşavvur olun- 74a/15, zann olun- 74b/1, su‘āl olun- 79b/14, farz olun- 80b/12, resm olun- 84a/11, farz olun- 88a/14, diḫḫat olun- 88b/6, ḥesāb olun- 101a/6, ḫarār olun- 118a/1, sefer olun- 119a/4, hazer olun- 121b/2, ṭaleb olun- 131b/13

Yardımcı fiil olmadıkları halde Arapça ve Farsça sözcüklerle birlikte kullanılarak birleşik fiil oluşturan sözcükler de metnimizde geçmektedir. Bunlar:

gel-:

lāzım gel- 23b/11, muvāfık gel - 87b/8, rast gel- 122a/10, muḡāyeret gel - 135b/12

al-:

irtifā‘ al- 16a/5

bul-:

sükün bul- 7a/9, ziyāde bul- 7a/12, nihāyet bul- 14b/9, şıḫḫat bul- 31b/13, ziyāde bul- 54b/14

vir-:

ḫavv vir- 31b/12, isim vir- 93a/5, cevāb vir- 120b/3, arka vir- 131b/11

2.2.7.8.2. Fiil + Yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller

Metnimizde bu şekilde oluşturulmuş hiçbir birleşik fiil yoktur.

2.2.9. Ek Fiil / İsim Fiil

Türkçede iki işlevi bulunan ek fiilin birleşik zamanlı fiil yapma özelliği üzerinde daha önce durmuştuk. Ek fiilin bir özelliği de isim soylu sözcüklerin fiilleşmesini sağlamaktır. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

2.2.9.1. Görülen Geçmiş Zaman Kipi

ekşer iḥtilāf üzere idi 13a/11

kemān-gereden mütecāviz idi 56a/1

gitmekden evveli idi 56b/2

2.2.9.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Kipi

şayyādlar bunda imiş 120b/2

2.2.9.3. Şart Kipi

semt-i cānib şimāle ise 89b/1

eger taşlı yir ise 89b/12

eger reşid boğāzı ise 90a/3

cāhuñ zamānı ise cāhdan kıyās idesin 117a/14

vaḫt cānib-i şimālde ise 123a/1

eger rüzgār sākin ise 128b/1

2.2.9.4. Geniş Zaman

andan soñra kürre-yi nārdur 8a/2

lafz-ı kerte ḳāriteden ğalaṭdur 10a/6

zabt itmek asāndur 10b/13

ḫaṭṭ-ı istivā kırḳ zāmdur 16b/2

altmış birinci sene ki nātamāmdur 17b/6

deymāh ki onıncı ayıdur 27a/10

ḳarīb olmak lāzım gelür zāhir budur 30a/11

ki biri birine şāhiddür 31b/7

ḳillet üzere olmağın ḫaṭāsı fāḫiş degüldür 32b/5

hubūṭ itdüğü maḳāmuñ ismidür 46a/6

2.2.10. Yabancı Unsurlar

2.2.10.1. Arapça Unsurlar

2.2.10.1.1. Başa Gelenler

bi-: İle, için.

bi-ṭ-ṭāb^ç 7b/6

bi-ż-żarūrī 7b/7

lā-: Yok, değil.

lā-biddür 34b/15

lā-^ç ale-t-ta^ç yīn 80b/6

zū: Sahip, -lı, -li.

zū-l-çihet 80a/13

2.2.10.1.2. Sona Gelenler

-āt: Çoğul bildirir.

nebātāt 7b/4, ḥayvānāt 7b/9, kürrāt 8b/5, ḥaḳīkāt 10a/11, tīrfāt 30a/7, cezāyir -i baḥriyyāt 33b/1, sevāil -i ^çummānāt 34b/1, ḳıyāsāt 39b/5, ^çalāmāt 41b/7, ḥarābāt 53a/8, iḥtilāfāt 58a/9, deyerāt 62a/10, mesāfāt 62a/10, derecāt 85b/11, mesāfāt 91a/7, müsāvāt 129a/7

-ī: Nispet, sahiplik bildirir.

mağribī 8b/2, cenübī 10b/2, örfī 27a/13, ıṣṭilāḥī 27a/14, ^çaḳlī 30b/2, ḥesābī 78b/13

-in: Çoğul yapar.

müte^çaḥḥirīn 7a/12, müteḳaddimīn 54b/11

2.2.10.2. Farsça Unsurlar

2.2.10.2.1. Başa Gelenler

bā-: -lı, -li, lu, -lü, ile, birlikte

bā-āḥir-i mevsim 122a/12 bā-ḥuşūş 130b/1

bī-: Olumsuzluk bildirir.

bī-kesr 23a/6, bī-ḥadd 28b/14, bī-nihāye 127b/3, bī-nihāyet 50a/15

nā-: Olumsuzluk bildirir.

nā-tamām 17b/4, nā-pāk 34a/4, nā-ma' lūm 55a/9, nā-çār 114a/3

2.2.10.2.2. Sona Gelenler

-ān: Çoğul bildirir.

mu' allimān 43a/10

-dār: -lı, -li, -lu, -lü, sahip.

ħaberdār 54b/11

-ħor : yiyen, yiyici

ciğer-ħor 122a/9

3. METİN

1b

1. amd ü sipās ve Őükr-ü bī-ķıyās ol mübdi‘ -i arz u semā
2. ve hālīķ-ı cümle-yi eşyāya ki anuñ bihār-ı maŐnū‘ ātından fülk-i
3. felek bir zerre ve deryā-yı ‘ aźametinden baħr-i muħiķ bir ķatre degildür
4. zehī ķādir ki kemāl-i ķudret-i pür-‘ ibretinden cümle-yi kāinātı ketm-i
5. ‘ ademden zuhūra getürüp ve zümre-yi insānı eşref-i maħlūkāt
6. idüp baħr-i ni‘ metine ğarķ ve ķulzüm-i elķāf u keremine müstağraķ
7. eylemişdür celle celālühü ve ‘ amme nevālühü taħiyyāt-ı ķayyibāt ve Őalāt-ı
8. Őalavāt ol server-i kā’ ināt ve bihter ü mehter-i mevcūdāt
9. üzerine olsun ki anuñ vesīle-yi Őefā‘ ati ve vāsıķa-yı
10. ‘ ināyeti ile ğarīķ-i baħr-i ma‘ Őiyet olan ‘ uŐāt-ı ümmet ķüfān-ı
11. ‘ isyān ve ğirdāb-ı ķuğyāndan sāħil-i necāta ķıkup

2a

1. ğalās bulurlar Őallallāhü ‘ aleyhi ve ‘ alā ālihi’ ķ-ķayyibīne ve aŐħābihi
2. ‘ ķ-tāhirīne medħ-i pādiŐāh-ı islām pādiŐāh-ı islāma du‘ ā
3. itmek daħı her mü‘ mine lāzım ve ehemm belki evceb ü elzemdür
4. ğuŐuşan sulķān-ı selāķin-i cihān ve ğaķan-ı zemīn ü
5. zamān mefħar-i Őāhān-ı ķadīm ve Şehr-yār-i heft iķlīm süleymān-
6. ‘ aźamet ü sikender-Őevket rüstem-Őecā‘ at ü ferīdün-ğaŐmet

7. nūṣīrevān-[‘] adālet ü hātem-himmet sipihr-i iktidār ve gerdūn-u
8. vaḳār sulṭānū’l-berri ve’l-baḥr ṣāhibū’l-[‘] izzī ve’n-naṣr sulṭān
9. ibn-i sulṭān ve ḥaḳān ibn-i ḥaḳān a[‘] nī ṣāhib-ḳırān-ı zamān
10. ḥazret-i sulṭān süleymān ḥan ibn-i selīm ḥan
11. ebbedellāhū te[‘] alā [‘]umrehū ve eyyede salṭanatehū ilā ḡāyeti’z-zamān
12. ve nihāyeti’d-deverān hemīṣe serīr-i salṭanatında ve maḳarr-ı
13. ḥilāfetde kāmḳār ve dāima evc-i [‘] izzetde ve burc-u re’fetde mānend-i
14. āfitāb-ı [‘] alem-tāb sa[‘] ādet-medār ola āmīn yā rabbe’l-[‘] ālemīn
15. bā[‘] iş-i terceme-i kitāb bu kitābuñ türkiye terceme olmasına

2b

1. bā[‘] iş oldur ki bu dā[‘] i-yi dīrīne ve bende-i kemterīne kātibiyyü
2. [‘]r-rūmiyyü’l-faḳīr a[‘] nī seydiyye [‘] alīyyebni ḥuseyni’l-ḥaḳīr
3. ḳadīmü’l-eyyāmdan [‘] ilm-i deryāya ṭalīb ve anuñ taḥṣīl
4. ü tekmlīne cān u dilden rāḡīb olup ve se[‘] ādetlü pādiṣāh-ı
5. [‘] ālem-penāh e[‘] azzellāhū enṣārahū ḥazretleri ile rodos fetḥin
6. bile idüp ol zamāndan ilā yevminā hāzā deryā-yı mu[‘] azzebde
7. vāki[‘] olan cemī[‘] -i ḡazālarda ve fetḥ olunan ḳal[‘] alarda
8. merḥūm ü maḡfūr ḥayru’d-dīn pāṣā ve sinān pāṣā ile [‘] aleyhime
9. [‘]r-raḥmetü ve’l-ḡufrān ve sāyir kapu-dānlar ile envā[‘] -i ḥızmetler
10. ḳılup ve külliye deryā-yı mu[‘] azzebüñ eṭrāf u eknāfi geṣt olup
11. ve [‘] ilm-i deryāya müte[‘] allıḳ cemī[‘] -i umūr-u ḡarībe taḥṣīl ü tekml
12. ḳılınup ve ḥıfz u zabṭ olunmuşdı ittifāḳ pādiṣāh-ı gerdun-u
13. iktidār leṣker-i encüm-ṣumār ve sipāh-ı düşmen-ṣıkar u zafer-
14. āṣār ile esb-i himmete süvār olup darü’s-salṭanat-ı
15. maḥrüse-i ḳoṣtaṇtiniyyeden se[‘] ādet ü iclāl ve yümñ ü

3a

1. iḳbāl ile sene-yi sittīne ve tis[‘] a-mi’ete ramazānınuñ evāsıṭında
2. diyār-ı ṣarḳa [‘] azīmet idüp ḳıṣlamaḳ için maḥmiyye-yi ḥalebe

3. müteveccih olduklarından bu kemîneye daḥî sefer-i hümâyûn
4. ḥızmeti lâzım olmagın ‘azm olunup maḥrûse-yi ḥalebe
5. varıldıkda sene-yi mezbûre zî’l-ḥiccesiniñ evâḥirinde
6. bu bendeye mısr ḳapu-dānlığı ḥızmeti şadaḳa buyrılıp
7. muḳaddemâ diyâr-ı mısrđan vilâyet-i başraya irsâl olan
8. gemileruñ mevcûd olanı mısr cânibine varmaḳ emr olunup
9. ber-muceb-i fermân-ı ‘alî sene-yi iḥdâ ve sittîne ve tis‘a-mi’ e
10. muḥarremü’l-ḥarâmınuñ evvelinde ‘azm idüp bender-i başraya
11. vuşûl bulduḳda mevcûd olan on beş kıt‘a gemilerin
12. mümkün olduḳca mühimmâtı görilüp sene-yi mezbûre şa‘bânınuñ
13. evvelinde mısrā varılmak ümîzî ile deryâ-yı hürmüze
14. çıkılıp ammâ tedbîr-i taḳdîre muvâfiḳ düşmeyüp ya‘nî
15. diyâr-ı mısrā varmaḳ müyesser olmayup bi’z-zarûre vilâyet-i

3b

1. hinde düşilüp eger sebebi zıkr olınsa şadedden çıkılıp
2. tafşîli kitâb-ı mir ‘âtü’l-memâlikde zıkr olınmışdur aña binâ‘en bu
3. maḥallde tekrâr irâd olunmayup beyân ḳılınmadı eyle olsa mevsim
4. zamânına dek beş ay başrada nâ-çâr tevaḳḳuf olunup ve bender-i
5. başradan diyâr-ı hinde vâşıl olınca evvel-i şa‘bândan ḡâyet-i
6. şevvâle dek tamâm üç ay olup ve bi’l-cümle zıkr olınan sekiz
7. ayda gemilerde olan mu‘allimler ve rubbânlar ile rûz u şeb ‘ilm-i
8. deryâya müte‘allıḳ mübâḥaşeden bir ân ḥâlî olmayup fâris
9. ve herâmize ve hindüstân mu‘allimlerinüñ ḳudemâsından leys bin
10. kehlân ve muḥammed bin şādân ve sehl bin âbân muḳaddemâ derya-yı
11. hindde ne ḫarîḳ ile ‘amel itdüklerini ma‘lûm idinüp ve
12. müte‘aḫḫirinden vilâyet-i ‘amânda cülfârdan aḫmed bin mâcid
13. ve diyârı cürezde şıḫir-nâm şehirden süleymân bin aḫmed te’lîf
14. itdügü kitâplardan fevâiid ve ḥâviye ve tuḫfetü’l-fuḫûl ve ‘umde
15. ve minhâc ve ḳalâdetü’ş-şumûs-nâm kitâblar cem‘ olunup ve her

4a

1. biri tetebbu‘ kılınup fi’l- vâkı‘ deryâ-yı hindde anlarsız ‘amel
2. ğâyet müşkil olup ammâ kapu-dânlar ve re‘ isler ve keşti-bânlar
3. ol ‘ilmden haber-dâr olmayup dâimâ mu‘allime muhtâc olup
4. kendülerüñ vukûfları olmaduğı ecilden bu fakîre vâcib
5. ve lâzım oldu ki zıkr olınan kitâblar intiĥâb olınup
6. ve tercüme kılınup türkî dilde bir laţif kitâb tertîb olınsa
7. ki her zamân mu‘allime ihtiyâc olmayup zıkr olan kitâba
8. mürâca‘ât idenler murâda vâşıl olup mu‘allimden müstaġnî olalar
9. ol niyyet ile ĥazret-i ĥaĥkun ‘inâyetine tevekkül ve enbiyâ-yı
10. ‘izâm ve evliyâ-yı kirâmın himmetlerine tevessül idüp
11. iĥdâm-ı tām ile cān u dilden tercümeğe mübâşeret kılınup
12. ve niçe fevâiid dağı ilĥâk olınup zamân-ı yesîrde bi-‘inâyeti
13. ‘l-meliki’l-ĥadîr ihtitâm bulup ve zıkr olan kitâblar ‘ilm-i
14. deryânun cemî‘-i umur-u ġarîbesin ihtâta kılmaġın ismi muĥîţ
15. ĥonıldı mercüvvdür ki müţâla‘a iden ihtvân-ı şafâ vâki‘

4b

1. olan ĥabţ u ĥatâların ĥalem-i ‘afv ile işlâĥ kılalar ve ümîz-
2. dür ki deryâda andan müstefîd olanlar bu kemineyi du‘âyı ĥayr
3. ile yâd ideler ammâ ba‘de bu kitâb on bâb ile elli faşlı
4. müştemildür evvelki bâb eflâk ve kevâkibüñ vaz‘ın
5. ve isimlerin ve ‘anâşırın tertîbin ve anların müte‘allikâtın beyân
6. ider ve ol altı faşıldur evvelki faşl eflâk ve kevâkibüñ
7. vaz‘ın ve ‘anâşırın tertîbin beyân ider ikinci faşl dâyire-yi
8. feleküñ taĥsîmin beyân ider üçüncü faşl eşâbi‘î ve mâ beyne
9. aĥnânı beyân ider dördüncü faşl esâmi‘-yi aĥnân ile
10. kıyâs için isti‘mâl olınan kevâkibüñ bu‘dını ve ba‘zınıñ
11. ĥuţb-ı şimâl ile miĥdâr-ı mâ beynini beyân ider beşinci faşl

12. kıyās olıncağ āletlerüñ vaż' in beyān ider altıncı faşl
13. kevākibüñ hesāb ile ġāyet-i irtifā' in bilmegi beyān ider ikinci
14. bāb ' inde'l-cumhūr isti' māl olınan üss-ü sinini
15. beyān ider ve ol yedi faşldur evvelki faşl eyyām-ı sene-yi

5a

1. kameriyyeyi ve şuhūrını beyān ider ikinci faşl üss-ü sene-yi kameriyyeyi
2. beyān ider üçüncü faşl üss-ü sene-yi şemsiyyeyi ve rümiyyeyi ve
3. kıbtıyyeyi beyān ider dördüncü faşl sene-yi şemsiyye bilmegi beyān
4. ider beşinci faşl sene-yi rümiyye bilmegi beyān ider altıncı
5. faşl sene-yi kıbtıyyeyi beyān ider yedinci faşl sene-yi fārisiyyeyi
6. beyan ider üçüncü bāb ezvām ve tırfātı ve haķıkatı
7. deyereyi ve pusulayı beyān ider ve ol dört faşldur evvelki
8. faşl ezvāmı beyān ider ikinci faşl aħnān mābeyninde
9. olan ezvām-ı mevzū' ayı beyān ider üçüncü faşl
10. tırfātı aħnānı beyān ider dördüncü faşl haķıkat-ı
11. deyereyi ve pusulayı beyān ider dördüncü bāb fevķa
12. 'r-rıhüñ ve taħte'r-rıhin ve cezırelerüñ deyerelerin ve yeñi
13. memleketüñ aħvālin beyān ider ve ol beş faşldur evvelki
14. faşl fevķa'r-rıhin deyerelerin beyān ider ikinci faşl
15. muṭlaķ olan deyereleri beyān ider üçüncü faşl taħte

5b

1. 'r-rıhiñ deyerelerin beyān ider dördüncü faşl cezırelerüñ
2. deyerelerin beyān ider beşinci faşl taħte'l-arz bulınan
3. yeñi memleketüñ aħvālin beyān ider beşinci bāb
4. kıyāsātı ve işılāh-ı ehli baħrı beyān ider ve ol sekiz
5. faşldur evvelki faşl aħvāl-i kıyāsı beyān ider ikinci faşl
6. kıyāsı aşlıyi beyān ider üçüncü faşl levāhiķ-i kıyāsı beyān
7. beyān ider dördüncü faşl esāmi' -yi aħnān ile kıyās için

8. isti' māl olınan kevākibüñ isimlerin beyān ider beşinci
9. faşl kûṭb üzerine ferqadeynüñ devrin beyān ider
10. altıncı faşl menāzil-i kâmerin her birinün istiklālî zamānında
11. ya' nî semt-i re 'sde oldıkları maḥallde vāқи' olan bâşîlerüñ
12. miḳdārın beyān ider yedinci faşl şāḥib-i derküñ ya' nî
13. mu' allimān-ı baḥrın şartların beyān ider sekizinci faşl
14. kevākib-i meşhūrenüñ kıyāsın beyān ider altıncı bāb
15. bürūr-u meşhūrenüñ kıyāsın beyān ider ve ol dört faşldur

6a

1. evvelki faşl kıyās-ı cāhda olan iḥtilāfı beyān ider
2. ikinci faşl kıyās-ı cāhı beyān ider üçüncü faşl kıyās-ı
3. ferqadeyni beyān ider dördüncü faşl kıyās-ı na' şı beyān
4. ider yedinci bāb mesāfâtı beyān ider ve ol altı
5. faşldur evvelki faşl mesāfâtın aşlın beyān ider
6. ikinci faşl taḳsīm-i ḥesābın envā' ın beyān ider
7. üçüncü faşl bir mu' ayyen ḥan üzerine yūriyen sefine
8. ile ḥan-ı āḥar üzerine yūriyen sefinelerün mābeyninüñ
9. miḳdārın beyān ider dördüncü faşl ḥāritinüñ
10. ve pāpāmündinin vaż' ın ve i' mālın beyān ider beşinci
11. faşl cāh on bir işba' dan bir işbaya varıca vāқи'
12. olan ba' zı maḥallüñ mābeyninde olan mesāfâtı beyān
13. ider altıncı faşl ba' z-ı meva' zı' -ı maḥşūşenin mābeyninde
14. olan mesāfâtı beyān ider sekizinci bāb
15. eryāḥı ve mevāsimi beyān ider ve ol beş faşldur evvelki

6b

1. faşl eryāḥı beyān ider ikinci faşl mevāsimin nev' ini ve
2. zamānını beyān ider üçüncü faşl mevsim-i nev' -i evvelüñ kısım-ı

3. evveli ki aña re'sü'r-rîh ve mevsim-i zeytünî dirler anuñ zamânını
4. beyân ider dördinci faşl mevsim-i nev' -i evvelüñ kısım-ı şânîsi
5. ki ol âhîr-i küsdur ba' zılar aña tirme ve dāmānî dirler
6. anuñ zamânını beyân ider beşinci faşl mevsim-i nev' -i şānî ki
7. rîh-i qabūldur aña ezîb ve şabā dirler anuñ zamânını beyân
8. ider toquzıncı bāb mu' allimān-ı bahre bilinmesi lâzım
9. olan ba' z-ı cezāyiri ve esfāri ve ' alāmāt-ı qurb-u bürürü
10. beyân ider ve ol üç faşldur evvelki faşl cüzur-u
11. bahriyyāt-ı berrü'l-' arabı beyân ider ikinci faşl cüzur-i bahriyyātı
12. berrü'l-' acemi beyân ider üçüncü faşl esfāri ve ' alāmāt-ı
13. qurb-u bürürü beyân ider onıncı bāb ' aqla ve
14. tecrübeye muvāfık olanlaruñ şihhatini ve maḥzūrātı ve tūfānātı
15. beyân ider ve ol iki faşldur evvelki faşl ' aqla ve

7a

1. tecrübeye muvāfık olanlaruñ şihhatini beyân ider ikinci faşl
2. maḥzūrātı ve tūfānātı beyân ider evvelki bāb
3. eflāk ve kevākibüñ vaz' ın ve isimlerin ve ' anāşırın tertibin
4. ve anların müte' allikātın beyân ider ve ol altı faşldur evvelki
5. faşl eflāk ve kevākibüñ vaz' ın ve isimlerin ve ' anāşırüñ
6. tertibin beyân ider evvelā ma' lüm ola ki eflāk-ı külliyye cümle
7. küriyyetü'l-eşkāl ve şahîhatü'l-istidāredür taḥdiben ve taqşıran
8. ve basîṭ ü şikāk ve müteḥarrikdür hareket-i basîṭa ile ve ne ḥafif
9. ve ne şakıldür ve ne ḥarr ve ne bāriddür ve ne raṭb ve ne yābisdür
10. ve ne qābil-i ḥark u iltiyāmdur ḥukemā mezhebi üzerine ammā
11. ' ulemā-yı şerī' at katında qābil-i ḥark u iltiyām oldugı emr-i
12. muḥaqqāqdur ve her birini iki saḥ-ı mütevāzî muḥîdür ve merkezleri
13. merkez-i ' alemdür ve ' adedleri toquzdur ki anlara eflāk-ı külliyye
14. dirler ve ehl-i şer' yanında semā yedidür zīrā kelām-ı qādîmde
15. seb' a semavātin diyü buyurulmuşdur ve felek şevābit-i kürsîdür ki

7a

1. furqān-ı ‘azimde ve vesî‘a kürsiyyühü’s-semāvāti ve’l-arzı diyü zıkr
2. olunmuşdur ve felek-i ‘azam ‘arşdur ve ol cümle-i maḥlūkāt-ı
3. cismāniyye-i ḥāvīdūr ve ḥadīs-i şerīfde mā min maḥlūkın illā ve
4. şuretühü tahte’l-‘arşı diyü vārid olmuşdur ve anlar biri birini
5. muḥītdür ve felek-i ‘azam ḥareket-i evveli ile felek-i şevābit ḥareket-i
6. şāniye ile müteḥarriklerdür ve ‘anāşır-ı erb‘a-ı felek kamerüñ cevfinden
7. dür ve kürre-i arz vasıtlarında qarār itmişdür sebebi oldur ki eşqāl
8. bi-ṭ-ṭāb‘ merkez-i ‘āleme semt-i müstākīm üzerinde her tarafından
9. teveccüh itmegin sükün bulmuşdur ḥükemā-yı aşlı üzerine vemā kürre-i
10. arzı muḥītdür ammā ihātası ğayr-ı tāmmedür zīrā kürre-i arzuñ
11. ḥükemā-yı müteḥaddimin re’yi üzerine rub‘-ı şimālî zāhir
12. olmuşdur ammā müte’ahḥir’in anlardan ziyāde bulmuşdur ḥatta tā’ife-i
13. portūqāl yakīn zamānlarda cezāyir-i ḥālidātuñ cānib-i ğarbisinde
14. tahte’l-arz bir vilāyet bulmuşlardur ki ol yeñi memleket dimekle
15. meşhūrdur ve fī zamānına vaz‘ olunan pāpāmündilerde meşhūrdur

7b

1. in şā’allāh tafşili cezāyir-i hindüñ taḥtında zıkr olunur ve arz u
2. mānuñ ikisi bir kürre ḥükmindeür ve arzuñ inkişāfına bā‘iş
3. maḥza-i ‘ināyetallah sebebi ile ḥudūş-ı cibāl-i şāhiḳā ve viḥād-ı
4. ğa‘ire ḥayvānāt-ı müteneffiseye mesken olup ve nebātāt
5. ḥāşıl olmaḳ için ve bā‘iş-i ḥudūş arzuñ ḳābil teşekkülāt-ı
6. ḳasriyye oldığı mānuñ bi-ṭ-ṭāb‘ mevāzı‘-ı ğā’ireye
7. münḥadir olmasındur ki bi-z-zarūrī inḥidār-ı mā-sebeb inkişāf-ı
8. mevāzı‘ mürtefi‘ adur ve ba‘zılar ḥayvānātuñ nev‘i berrde altı
9. yüz ve baḥrde sekiz yüzdür dimişlerdür şeyḫī şifāde ḥayvānāt
10. için küllü ezūnin velūdün ve küllü semūḫın beyūzun dimişdür ya‘nī
11. her şāḫib-i üzün olan toğırur ve mücerred şimāḫı olan

12. yumurdlar ve yumurda iki kısım olur meşelā anuñ ki
13. kabı saht ola levni iki olur ya' nī anuñ biri cism ve biri
14. per olur ve anuñ kabı raķıķ ve mülāyim ola anuñ levni
15. bir olur ve anda per olmaz hemān cism olur semekde vāķi'

8a

1. olan gibi diyü zıkr itmişdür ve mādan soñra kürre-i hevādur
2. andan soñra kürre-i nārdur andan soñra felek-i ķamerdür andan soñra
3. felek-i 'uťāriddür ve felek-i zühre ve felek-i şems ve felek-i merrīh
4. ve felek-i müşterī ve felek-i zuhal ve felek-i şevābit ve felek-i' azamdur
5. aña felek-i ağlas dağı dirler ve eflāk-ı külliye toķuz ta' yīn
6. olmasına bā' iş toķuz harekāt-ı müteĥāllife bulunmışdur aña bināen
7. eyle ĥükm olunmışdur ve tertīblerine delil oldur ki zıkr olunan
8. kevākib biri birini kāsifdür ya' nī felek-i kāsif tahtında ve felek-i
9. meksūf fevķinde olur ve ma' lūm ola ki ĥükemā-yı hind yanında
10. kevākib üç kısmdur ikisi ĥaķıķī üçüncüsü ıšťılāĥīdür
11. kısım-ı evvel seb' a-yı seyyāredür ki anlar beyne'n-nās zāhirdür
12. ve anuñ her biri bir felekdedür ol dađı ma' rūf-ı meşhūr
13. dur kısım-ı şānī şevābitdür anlar dağı kevākib-i zāhiredür ve
14. cümlesi felek-i şamindedür kısım-ı şāliš ki kevkeb-i ĥaķıķī
15. degildür ıšťılāĥīdür anlar eflākde ĥayr-ı mer'ī ikişer

8b

1. noķta-i mevĥūmedür ki anlaruñ her birine ķuťb dirler ve felekü'l-
2. 'azamuñ iki ķuťbı ki mābeyn-i maşrıķ ve maĥribī fāşıludur ol
3. dađı kezālik felek-i tāsi' de ĥayr-ı merrī' iki noķta-i mevĥūmedür
4. ve külliya kevākib kürre-i eflākde faşşı ĥatem gibi müstaĥrıķdur
5. tulū' ve ĥurūbları kürrāt devri iledür ya' nī eflākde ĥareket-
6. leri māda semek ĥareket ittügi gibi degüldür ve felegüñ iki
7. ķuťbına geķen ķutra miĥver dirler ve bu fennde devāyir-i ' azīmeden

8. ‘amel için dört dāire zikr olunmaq lāzım olmağın anlar
9. dağı zikr olundu ki anlaruñ evveli dāire-yi nişfü’n-nehār ikincisi
10. dāire’-yi mu‘ addilü’n-nehār üçüncisi dāire-yi ufq dördüncisi dāire-yi
11. irtifā‘ adur ikinci faşl dāire-yi felegüñ taqsīmin beyān ider
12. ‘ulemā-yı baħr ittifāķı üzerine dāire-yi felek ya‘ nī ufq otuz iki
13. kısmdur anuñ her cüz’ine bir ħan dirler zīrā sefine otuz
14. iki cüz‘ i üzerine ceryān eyler ya‘ nī ‘azm ider ki anuñ
15. her cüz‘ ine bir ħan dirler aña binā‘ en dāire-yi ufquñ her cüz‘ ine

9a

1. ıştılāħān bir ħan dirler ve ol eczāi‘ birer mu‘ ayyen kevkebüñ ismi
2. ile tesmīye olunmuşdur anlara izāfet ile meşelā diyār-ı rūmda
3. olan ehl-i deryā şimāle yıldız dirler mu‘ allimān-ı baħr-ı hind
4. kuṭb-ı cāh dirler ve furyās cānibinde olan kerteye maṭla‘ ı
5. ferķadeyn qarayıllı tarafında olan kerteye mağīb-i ferķadeyn
6. dirler furyās ile şimālüñ ikisi ortasına maṭla‘ ı na‘ ş
7. ve qarayıllı ile ikisi ortasına mağīb-i na‘ ş dirler ve
8. furyāsuñ yıldız cānibinde olan kerteye maṭla‘ -ı nāķa ve kara
9. yilüñ yıldız tarafında olan kerteye mağīb-i nāķa dirler ve
10. furyāsa maṭla‘ -ı ‘ ayyūķ ve qarayıllı mağīb-i ‘ ayyūķ dirler ve furyāsuñ
11. gün toğısı cānibinde olan kerteye maṭla‘ -ı vāķi‘ ve qarayıllı
12. gün batısı tarafında olan kerteye mağīb-i vāķi‘ dirler ve
13. furyāsuñ gün toğısı ile ikisi ortasına maṭla‘ -ı simāk
14. ve qarayıllı gün batısı ile ikisi ortasına mağīb-i simāk
15. dirler gün toğısınıñ furyās cānibinde olan kerteye

9b

1. maṭla‘ -ı şüreyyā gün batısınıñ qarayıllı tarafında olan kerteye
2. mağīb-i şüreyyā dirler ve gün toğısına maṭla‘ -ı tair ve maṭla‘ -ı

3. aṣlī dirler ve batıya ya‘ nī gün batısına mağīb-i ṭāir ve mağīb-i
4. aṣlī dirler ve cenūba ki diyār-ı rūmda olan ehl-i deryā
5. kıble dirler mu‘ allimān-ı baħr-ı hind kuṭb-ı süheyl dirler ve keşişleme cānibinde
6. olan kerteye maṭla‘ -ı sülbār ve lodos ṭarafında olan kerteye
7. mağīb-i sülbār dirler ve keşişleme ile kıble mābeynine maṭla‘ -ı
8. süheyl ve lodos ile kıble mābeynine mağīb-i süheyl dirler ve
9. keşişlemenüñ kıble cānibinde olan kerteye maṭla‘ -ı ḥamāreyn
10. ve lodosuñ kıble cānibinde olan kerteye mağīb-i ḥamāreyn
11. dirler ve keşişlemeye maṭla‘ -ı ‘ aḳreb ve lodosa mağīb-i ‘ aḳreb
12. dirler ve keşişlemenüñ gün ṭoğısı cānibinde olan kerte-
13. ye maṭla‘ -ı iklīl ve lodosuñ gün batısı ṭarafına olan
14. kerteye mağīb-i iklīl dirler ve gün ṭoğısı ile keşişleme
15. mābeynine maṭla‘ -ı tīr ve gün batısı ile lodos mābeynine mağīb-i

10a

1. tīr dirler gün ṭoğısınıñ keşişleme cānibinde olan
2. kerteye maṭla‘ -ı cevzā gün batısınıñ lodos cānibinde olan
3. kerteye mağīb-i cevzā dirler otuz iki ḥanuñ isimleri bunlar
4. dur ki zıkr olundı vemize kerteye ya‘ nī iki ḥanuñ mābeynine
5. nişf-ı ḥan dirler ve nişf-ı ḥanuñ mābeynine rub‘ -ı ḥan dirler
6. ve ma‘ lūm ola ki lafz-ı kerte ḳāriteden ğalaṭdur zīrā ḳārite
7. zebānū’l-efrencde rub‘ dimekdür ve zıkr olan aḥnān kevākibüñ
8. maṭla‘ -ı ve mağīb-i ismi ile tesmīye olunmaḳ baħr-ı hinde maḥşūşdur
9. ki ol afāḳda fi-l-cümle menāsibi vardur taḳrīben ya‘ nī zıkr
10. olunan kevākibüñ ‘ ind-el-cumhūr eczā-yı aḥnāndan ṭulū‘ ları
11. muvāfiḳ degüldür ol ecluden ḥaḳīḳāt üzere degüllerdür taḳrīben-
12. dūr ḥaḳīḳāt-ı eczānuñ ḳısmeti ḥoḳḳada ya‘ nī dāire-yi beytü’l
13. ebrde ma‘ lūmdur ki aña ehl-i rūm pūsıla dirler ki beyne’n-
14. nās ma‘ rūf ve meşhūrdur ve zıkr olunan esāmi deryā-yı
15. rūmda ya‘ nī aḳdeñizde ve ḳaradeñizde müsta‘ mil degüldür

10b

1. zîrâ müte^ç ayyindür ki ferqadeyn ve na^ç şü'l-bedıyyü'l- zühür olan kevkeb-
2. dendür cenübî olan kevâkibüñ ya^ç nî süheyl ve sülbâr ve hamâreyn
3. gibi anlaruñ hüd-ı maṭla^ç ı ve mağîbi ol deryâlarda hergiz ma^ç lüm
4. degüldür zîrâ anlar ol ^ç arzlarda ṭulû^ç ve ğurüb itmezler
5. sâirleri dağı aña göredür ama deryâ-yı rûmda isti^ç mâl
6. olunan esâmî cümle-i afâka muvâfiğdur zîrâ anlar mücerred-i esâmîdür
7. eger anlardan dağı ṭulû^ç ve ğurüb-ı kevâkibden kaç^ç i nazâr-ı mücerred
8. esâmî murâd olunsa ma^ç küldür ve hıfza dağı rûm üslûbı
9. asândur zîrâ sekiz rüzgâr ve ikisi ortası kerte ki
10. cümlesi on isimdür ammâ anlaruñ mağîblerinden kaç^ç i nazâr
11. on beş maṭla^ç ı ve kuṭb-ı câh ve kuṭb-ı süheyl ki cümlesi on
12. yedi isim olur ehl-i deryâya bunları zabt itmekden anları
13. zabt itmek asândur ammâ haqq budur ki kerteler telaffuz
14. anlarda asândur zîrâ gün toğısınuñ furyâsdan yaña kertesine
15. ve yâhûd gün batısınuñ qarayılden yaña kertesine dimekdür

11a

1. maṭla^ç -ı süreyyâ ve yâ mağîb-i süreyyâ üzerine dimek asândur ve-l-
2. hâşıl ikisi dağı vechden hâlî degüldür üçinci
3. faşl eşâbi^ç ve mâbeyn-i aḥnânı beyan ider evvelâ ma^ç lüm
4. ola ki tamâm-ı devr üç yüz altmış derecedür ve her derece
5. arzda altmış altı mîl ve şülaşân mîldür ki tamâm-ı devr-i
6. arz yigirmi dört biñ mîl olur ve yine her derece
7. yigirmi iki fersaḥ ve tûs^ç ândur ki tamâmı sekiz biñ fersaḥ olur
8. ve bir eşba^ç bir derece ve hamse işba^ç derecedür sekiz zâm
9. bir eşba^ç dur ve yine dört zâm ve şülaşân zâm bir derecedür
10. ve yüz on dört mîl ve sub^ç ın mîl bir zâmdur ve bir derece
11. eşba^ç ın on iki kısmından yedi kısmdur ol tağdirce

12. tamām-ı devr iki yüz on eşba^ç olur ve zām ile biñ
13. altı yüz seksen zāmdur arzda ve her iki ḥanuñ mābeyni
14. altı eşba^ç ve nişf u nişf şamen eşba^ç kıyās olunan
15. eşābi^ç den ve derece ile on bir derece ve rub^ç dur ki tamām-ı

11b

1. dāire muşannif ḳatında iki yüz on eşba^ç olur ammā ^ç inde'l-
2. ḳudemā ḥanuñ mābeyni yedi eşba^ç dur ol taḳdīrce dāire
3. iki yüz yigirmi dört eşba^ç olur ammā eşahḥ olan ḳavl-i
4. evveldür bu añā delīldür ki ḡayet irtifā^ç -ı cüdeyy esfel-i irtifā^ç
5. mābeyni ile dört eşba^ç olur ve ehl-i felek yanında meşhūr-
6. dur ki cāhuñ ya^ç nī cüdeyyüñ şu^ç üdundan hubūṭuna dek
7. altı derece ve sitte-i eşba^ç derecedür ki her eşba^ç bir derece
8. ve ḥamse-i eşba^ç derece olur ammā cāhuñ ya^ç nī cüdeyyüñ
9. her zamānda şu^ç üdı ile hubūṭı mābeyni bir ḳarār degüldür
10. zīrā ol felek-i şevābitüñ ḳuṭbını ḥareket-i şāniye ile devr ider
11. ol taḳdīrce mürür-ı zamān ile anuñ mu^ç addilü'n-nehāre
12. bu^ç dı eb^ç ad olup ya^ç nī ḳuṭb-ı ^ç āleme munṭabıḳ olur kāh
13. bir ^ç aḳş olur ammā fī zamānına tefāvüti cüz^ç i olmaḡın fark
14. olunmaz ve bu daḡı ma^ç lüm ola ki eşba^ç iki nev^ç idür biri
15. mu^ç allimān-ı baḡr isti^ç māl itdükleri eşābi^ç dūr ve ol miḳdār

12a

1. rub^ç mābeyn-i ^ç ayyūḳ ve zübāndur ki anlar ma^ç rūf kevkeblerdür
2. meşelā her mu^ç allimüñ kendü dört eşba^ç miḳdārı ve vaż^ç olunan
3. miḳyāsı ile kıyās olunsa mābeyn-i ^ç ayyūḳ ve zübān dört
4. eşba^ç dur ammā ol vaḳt istiḳlāl-i cebhede olur ki
5. menāzil-i ḳamerdendür ya^ç nī ol zamānda olan kıyāsda nefes
6. olmayup ve zayyıḳ daḡı olmayup mābeyn-i ^ç ayyūḳ ve zübān-ı şahīḥ
7. dört eşba^ç olur bir nev^ç i daḡı eşba^ç ehl-i mesāḥatdur

8. anlarıñ ittifâkı üzerine anuñ miqdârı altı ‘ arz-ı şa‘ ire-i
9. mu‘ teddedür ve yigirmi dört eşba‘ müte’ahhırin vaz‘ı üzerine
10. bir zirā‘ dur ve dört biñ zirā‘ bir mıldür ve üç mıl bir
11. fersāhdur dördinci faşl esāmī-i ahnān ve kıyās için
12. isti‘ māl olunan kevākibüñ nokta-i maşrıqdan ya‘ nī mu‘ addilü’n-nehār-
13. dan bu‘ dını ve ba‘ zısınıñ kuṭb-ı şimāl ile mābeynine ne miqdārdur
14. anı beyān ider evvelā bu‘ d-ı cāh seksen altı buçuğ derecedür ve
15. ol ğayet meşhūr kevkeb olmağın kuṭb-ı şimāle kuṭb-ı cāh dirler

12b

1. bu‘ d-ı ferkad-i kebīr yetmiş yedi derecedür ve bu‘ d-ı muqaddem-i na‘ ş
2. altmış altı derecedür ve bu‘ d-ı münīr-i nāqa elli iki derecedür ve
3. bu‘ d-ı ‘ ayyūğ kırk beş derecedür bu‘ d-ı nesr-i vāki‘ otuz sekiz
4. derece ve nişfdur ve bu‘ d-ı simāk-ı rāmiḥ yigirmi üç buçuğ derece-
5. dür ve bu‘ d-ı şüreyyā on bir derece ve rub‘ derecedür ve bu‘ d-ı
6. nesr-i tāir yedi derecedür ve zıkr olunan eb‘ ād şimālīdür
7. ve eb‘ ād-ı kevākib-i cenūbiyyeden evvelā bu‘ d-ı sülbār ki aña muhannes
8. dirler altmış bir derecedür ve aña muḥannes dimege vech-i tesmīye
9. oldur ki bir kabīle anuñ ṭulū‘ nı süheyl ṭulū‘ itdi zann
10. idüp süheyl ṭulū‘ itdi diyü bir tāife ile baḥş idüb
11. kısım eyleyüp süheyl olmaduğı zāhir olıcak hınış lāzım
12. olup ol tāife ḥāniş olmağın aña muḥannes dimişlerdür ve
13. bu‘ d-ı süheyl elli iki derecedür ol daḥı ğayet meşhūr
14. kevkeb olmağın kuṭb-ı cenūba kuṭb-ı süheyl dirler bu‘ d-ı zalīm
15. ki evvel-i ḥamāreyndür kırk toğuz derecedür ve bu‘ d-ı kalb

13a

1. ül ‘ akreb yigirmi dört buçuğ derecedür bu‘ d-ı iklīl on
2. yedi derecedür bu‘ d-ı tīr ya‘ nī şī‘ rā-yı yemānī on altı derece

3. dür ve bu^ç d-1 cevzā bir derecedür ammā ol şimālīdür ^ç amel için
4. kevākib-i cenūbīyye ile zıkr olunmuşdur k̄uṭb-1 şimāl ile cāhuñ
5. medār-1 yevmīsi mābeyni iki eṣba^ç dur ammā ba^ç zılar cüz^ḡī tefāvūt
6. vardur dimişlerdür ve k̄uṭb ile kevkeb-i mıḥuñ mābeyni sekiz
7. eṣba^ç ve rub^ç eṣba^ç dur ve cāh ile mıḥuñ mābeyni altı eṣba^ç ve
8. rub^ç eṣba^ç dur ve cāh ile ferḳad-1 kebīrūñ mābeyni yedi eṣba^ç
9. ve rub^ç dur şaḥīḥdur ve mücerredür diyü naḳl olunmuşdur ve zıkr
10. olunan eb^ç ād-1 muḳaddima her mu^ç allimūñ kendü eline göre vaż^ç
11. olunan ālet ile ekser iḥtilāf üzere idi zīrā anuñ
12. ile irtifā^ç -1 kevākib kāh zayyık ve kāh küşād olurdu ḥāliyā
13. ^ç amel olunan ālet gez ile ol iḥtilāf olmaz ammā kevākibūñ
14. mu^ç addilü'n-nehārdan bu^ç dı ve k̄uṭb-1 ^ç ālem ile medārınuñ mābeyni
15. dāimā şābit degüldür zīrā şevābit-i felek-i şāmin ḥareketi ile devāir-i

13b

1. ^ç arüz üzerinde ḥareket idüp felek-i şāmin k̄uṭbını devr iderler
2. meselā cenūbī olan ba^ç zı kevākib şimālī olup ve şimālī olan
3. cenūbī olan ba^ç zı kevākib şimālī olup ve şimālī olan cenūbī
4. olur ḥatta cā^ç izdür ki mınṭaḳa üzerinde evvel-i cedīde olan
5. kevkeb-i mürür-1 zamān ile evvel sereṭānda vāḳi^ç ola ki taḳrīben
6. kırk sekiz derecedür sā^ç irleri daḥı bundan kıyās oluna
7. ammā fī zamanına ^ç amel olunmak şaḥīḥdür beşinci faşl kıyās olunacak
8. āletlerūñ vaż^ç uñ beyān ider evvelā ḳudemā isti^ç māl itdükleri
9. ālet toḳuz levḥ olup evvelki levḥūñ miḳdārı ya^ç nī tūlı
10. insānuñ şerçe barmaḡınuñ üç şikeni ile üçinde olan
11. bir şiken ile ki dört şiken olur anuñ her birine bir eṣba^ç
12. dirler aña göre vaż^ç olunup ya^ç nī levḥ-i evvel dört
13. eṣba^ç olup ve ^ç arzı üç iṣba^ç ola ^ç amel olunmak için
14. ve ma^ç lūm ola ki her mu^ç allimūñ levḥi kendü eline göre olur
15. zīrā eger kendü tavīlü'l-ḳāme olursa şikenler ^ç aẓīm olur

14a

1. ve қаширү'l-қāme olursa шikenler күçük olur anuñla ol
2. birisi 'amel itse ihtilāf vāқи' olur 'ameli шаһиһ olmaz
3. ve miқdār-ı mābeyn 'ayyūқ ve dübbān ki menāzil-i қamerden vaқt-i
4. istiқlāl-i cebhede tamām dört eşba' dur her kişinüñ
5. kendü eline muvāfiқ olan levҳ-i 'amelde miқdār-ı mābeyn-i 'ayyūқ
6. ve dübbāna muṭābıқ olur ve ikinci levҳ evvelki levҳden bir eşba'
7. ziyāde olur bu minvāl üzerine тоқузıncı levҳe varınca
8. birer eşba' ziyāde olur zıkr olan elvāһuñ ve vaşatlarından
9. bir һayṭ geçer şol vechle ki levҳ-i evvelde levҳ-i şānī iki cānibinden
10. buçuғar eşba' ziyāde olur bu üslüb ile тоқузıncı levҳe
11. varınca biri birinden zıkr olunan tertīb üzere ziyāde olup
12. anuñla kevākibden irtifā' aһz olunur ve ma' lūm ola ki тоқузıncı
13. levҳüñ қıyāsı 'amele ibtidā olunan evvel-i 'arūza göredür
14. ki cüdeyy esfel-i irtifā' da iken ol maһallerde on iki
15. eşba' olur ve sekizinci levҳüñ irtifā' -ı cüdeyyi on bir eşba' қalur

14b

1. bu minvāl üzere levҳ-i evvelde irtifā' -ı cüdeyy dört eşba'
2. қalur ve 'arз ile 'amel olunıcaқ üç eşba' қalur bu' d-ı
3. ferқadeyn ve na'ş ve sāir қıyās olunan kevākib ile miқdār-ı
4. irtifā' larına göre һesāb olup қıyās olunırmış ve 'amel-i
5. қıyāsuñ таріқи bu vechledür ki zıkr olunan elvāһı şol
6. elüñle тутup vaşatlarından geçen һayṭı saғ elüñe alup
7. ve şol elüñi muһkem uzadup һayṭı eksikden alup
8. irtifā' alasın şimālden bir eşba' ba' id olup cenūba қarīb
9. olduқça elvāһuñ birini naқş idesin 'amel-i nihāyet bulduғı
10. maһalle dek ki ol maһalde irtifā' -ı cüdeyy dört eşba' қalur
11. ve 'arз ile 'amel olunıcaқ üç eşba' қalur ve zıkr olunan

12. kıyāsa kıyās-ı aṣlī dirler ve ḥāliyā-yı müte'ahḥirīn isti' māl itdükleri
13. ālet taḥmīnā üc dört qarış miqdārı bir gez vaz' olunup
14. ve zıkr olunan gezi beş kısım idüp bir kısım miqdārı bir
15. levḥ idüp ve ol levḥüñ ' arzı tūlınıñ nıṣfı ya' nī

15a

1. gezüñ nıṣf-u ḥamsi olup ba' de ve vasaṭından bir ḥayṭ geçüb
2. ve mezkūr gezi on iki kısım idüp ve altısını ya' nī nıṣfinu
3. ıṣkāt eyleyüp ol maḥalde ḥayṭa bir düğüm vaz' olunur mu' allimān-ı
4. baḥr kıyās için ta' yīn itdükleri evvel-i ' arüz maḥalinden ' amele
5. ibtidā olmağın ve zıkr olan düğüm ile aḥz olunan kıyāsda
6. kevkeb-i cüdeyy esfel-i irtifā' da iken ki ol kıyās-ı aṣlīdür dāire '-i
7. irtifā' dan ufḥ ile kevkeb mābeyni on iki eşba' olur ki
8. ol vaḫt menāzil-i ḳamerden vaḫt-i istiḳlāl-i ṣarfedür ' avvā ve simāk
9. daḥı aña ḳarībdür ya' nī bunlar semt-i re 'sde olalar ol zamānda cüdeyy
10. iki eşba' dur ḳuṭb-ı ' alemüñ taḫtında ve miqdār-ı eşba' felekde bir
11. derece ve ḥamsetü's isbā' derecedür diyü zıkr olunmuşdur ve ol
12. maḥalde ḳuṭb-ı ' alemüñ irtifā' ı on dört eşba' olur ki ol
13. yigirmi dört derecedür ya' nī miqdār-ı mīl-i ' azamdur taḳrīben
14. ammā ḡāyet irtifā' -ı cüdeyy menāzil-i ḳamerden vaḫt-i istiḳlāl fer' -ı
15. muḳaddem ve muahḥar ve reṣā maḥalindedür ki ol vaḫt bu kıyās

15b

1. üzere ol on altı eşba' olur ki ḳuṭb-ı ' ālemden iki
2. eşba' mürtefi' olur ba' de mezkūr gezi on bir kısım idüp
3. beş kısmını ıṣkāt eyleyüp altıncı kısmında bir düğüm daḥı iderler
4. ol maḥalüñ kıyāsında irtifā' -ı cüdeyy on bir eşba' ḳalur tekrār
5. gezi on kısım idüp devrden ıṣkāt eyleyüp altıncıda
6. bağlarlar ki ol maḥalüñ kıyāsında irtifā' on eşba' olur ba' de
7. toḳuz kısım idüp üçini ıṣkāt idüp altıncıda bağlarlar

8. ki ol kıyāsda irtifā^ç toköz eşba^ç kalur ve yine sekiz kısım
9. iderler ve ikisin ıskāt idüp yine altıncıda bağlarlar
10. ol kıyāsda irtifā^ç sekiz eşba^ç olur ve yedi kısım idüp
11. birini ıskāt eyleyüp yine altıncıda bağlarlar ki ol vaqt
12. olan kıyāsda irtifā^ç -1 cüdeyy yedi eşba^ç olur tekrār yedi
13. kısım idüp ammā anda ıskāt olunmayup ya^ç nī zīrā^ç uñ
14. ahirinde bağlarlar ol vaqt olunan kıyāsda irtifā^ç altı
15. eşba^ç kalur ve zīkr olan ^ç amel bu mürettebde nihāyet bulur

16a

1. ammā bunlar külliyyā esfel-i irtifā^ç -1 cüdeyydedür ki ol kıyās-1 aşlī-
2. dūr ve zīkr olunan hayt ile levhūñ ^ç amel olunmasın uñ tarīki
3. bu vechledür ki evvelā levhi şol elūñle tutup evvelki dügümi
4. ağzuna alup dişūñle muhkem tutup velevki uzadup ve şol
5. göziñi yumup irtifā^ç alasun ya^ç nī cüdeyy fevķinde ve ufķ tahtında
6. olup zāid ve nāķış olmaya ol vaqt ufķ ile cüdeyy mābeynine
7. vāķī^ç olan kavş-1 irtifā^ç on iki eşba^ç olur andan şoñra bir
8. dügüm ziyāde olduķça bir eşba^ç nāķış olur nihāyeti altı eşba^ç -
9. dur ve levhūñ tūlı ile olan ^ç amel anda nihāyet bulur ve ol
10. maħale irişdikden şoñra levhūñ ^ç arzı ile ^ç amel olunmaķ murād
11. olunsa muķaddemā on iki eşba^ç irtifā^ç içün vaz^ç olan
12. dügüm ki evvelkisidür ya^ç nī gezūñ nışfı miķdārıdur ol
13. dügümde levhūñ ^ç arzı ile olan kıyāsda irtifā^ç -1 cüdeyy
14. yine altı eşba^ç olur ve ma^ç lūm-1 evvel ki ^ç arz ile ^ç amel olunsa
15. bir dügüm ziyāde olduķça irtifā^ç -1 nışf-u eşba^ç nāķış olur

16b

1. anuñ nihāyeti üç eşba^ç dur ki ol maħalde kuţb-1 şimāl beş eşba^ç
2. olur ve ol mekāndan haţţ-1 istivā kırķ zāmdur ki taķrīben beş

3. yüz yetmiş mīl olur ve kıyās-ı aṣlī ol maḥalde nihāyet bulur zīrā
4. andan ṣoñra cüdeyy kıyās-ı aṣlīde ufka qarīb olmağın kıyāsı
5. ṣıḥḥat üzere olmaz aña binā[‘] en ol maḥalden zıkr olunmuşdur ve zıkr
6. olunan kıyāsın cüdeyy-i kuṭb-ı ‘ alemüñ taḥtında ya[‘] nī esfel-i irtifā[‘] da
7. kuṭbuñ muḥāziyesinde olmağın kıyās-ı aṣlī dirler ammā yine andan
8. ğayrı kıyās-ı ferqadeyn ve kıyās-ı na[‘] ṣ ve kıyās-ı bāṣī ve kıyās-ı
9. ba[‘] zı kevākib daḥı vardur her biri maḥallinde in-ṣā[‘] allah zıkr
10. olunur ve eb[‘] ād-ı kevākibüñ tafṣīli bundan aḳdem zıkr olunmuşdur
11. altıncı faṣl kevākibüñ ḥesāb ile ğāyet-i irtifā[‘] un bilmegi beyān
12. ider ṭarīḳi oldur ki bu[‘] d-ı kevkebi rub[‘] -ı ṣimālīde tamām-ı arz-ı beled
13. üzerine ziyāde idesin eger bu[‘] d-ı ṣimālī olursa naḳṣ idesin
14. eger cenübī olursa cem[‘] den ve naḳṣ olandan her ne
15. ḥāṣıl olursa ol maḥalde ğāyet irtifā[‘] -ı kevkeb-i evvel olur

17a

1. ve eger cem[‘] olunan ṭoḳsan dereceden ziyāde olursa
2. ol vaḳt niṣf-u devrden ṭarḥ idesin ne bāḳī ḳalursa
3. ğāyet irtifā[‘] -ı evvel olur ammā rub[‘] -ı cenübīde ‘ amel bir ‘ aksi olur
4. ve eger derecātı eṣābi[‘] itmek murād olunursa muḳaddemā zıkr
5. olunmuşdur ki bir derece ve ḥamse-i esbā[‘] derece bir eṣba[‘] dur
6. ḥesāb olunduḳda eṣābi[‘] daḥı ma[‘] lūm olur ammā kevākibüñ
7. ğāyet irtifā[‘] un bilmekde eb[‘] ād-ı ṣıḥḥat üzere bilinmek
8. lāzımdur ile olsa ma[‘] lūm ola ki kevākib-i felek-i ṣāmin ḥareketi
9. ile ḥareket idüp zamānla bu[‘] dları muḡāyir olur anı ma[‘] lūm idinüb
10. amel olursa cāizdür ikinci bāb ‘ inde’l-cumhūr
11. isti[‘] māl olunan üss-i sinīni beyān ider ki ol sene-yi ḳameriyye ve ṣemsiye
12. ve rūmiyye ve ḳıbtıyye ve farsıyyedür ve ol yedi faṣldur evvelki
13. faṣl eyyām-ı sene-yi ḳameriyye ve ṣühürnı beyān ider evvelā ma[‘] lūm
14. ola ki sene-yi ḳameriyye üç yüz elli dört yevm ve ḥams yevm ve
15. südüs yevmdür ve ṣühürnı on ikidür bir ṣehri tām ve bir ṣehri

17b

1. nāqşdur şol vaqt ki şehr-i zi-l-ħicce otuz ola ol seneye kebise
2. dirler ammā zıkr olan tarīķ-i ħesāb-ı evsať iledür ikinci faşl
3. üss-i sene-yi ķameriyye'ı beyān ider tarīķi oldur ki ħicret-i nebeviye-
4. nüñ 'aleyh-is-şalavat-ı ve-s-selāmātı ve ve sene-yi münkesiresi ya' nī nā-tamām
5. olan senesi ışķat oluna meşelā toķuz yüz altmış bir yılında
6. toķuz yüz ve altmış birinci sene ki nā-tamāmdur ol ışķat oluna
7. bākī ki altmış ķalur anı dörde źarb idesin ne ħāşıl olursa
8. aña maĥşül dirler anı ħıfź idesin ve yine altmışı on bire źarb
9. idesin ħāşıl-ı źarbı otuza ķısmet idesin ħāric-i ķısmet ne
10. olursa anı maĥşül üzerine ziyāde idesin ammā otuzdan
11. bākī ķaldıķu zamānda on toķuzdan nāķış olursa ħesāb
12. olunmayup ziyāde olursa otuz birine ħesāb oluna ba' de
13. maĥşül ile ħāric-i ķısmet ne olursa anı yediye taķsım idesin
14. eger yediden bākī ķalursa aña üss dirler ve eger kesr olmazsa
15. aña üss-i seb' a dirler ve ibtidā'ı 'aded yevmü'l-şülaşādandur andan 'add

18a

1. olunup ķanķı günde nihāyet bulırsa ol gün ol senenüñ
2. evvel-i muĥarremidür ve eger ģayrı şehrüñ evveli bilinmek murād olunursa
3. şühür-ı ķameriyyeden her iki şehri üç 'add idesin ya' nī bir şehri
4. iki ve ikinci şehri bir 'add idesin üss-i ķameriyye üzerine eger seb' adan
5. ziyāde olursa yedişer ışķat oluna bākī ķalan üssdür ve eger
6. kesr olmazsa yine üss-i seb' adur ve ibtidā'ı 'aded külliyā yevmü'l-şülaşā-
7. dandur ve intihā-yı 'aded ol murād olunan şehrüñ evvelidür meşelā toķuz
8. yüz altmış bir yılında muĥarremüñ evvel günü bilinmek murād olunsa mi'eden
9. toķuz yüz ve kūsürundan bir ışķat oluna bākī ki altmış ķalur anı
10. devrde źarb idesin ki iki yüz kırk olur ve ana maĥşül
11. dirler ba' de yine altmışı on bire źarb idesin altı yüz altmış olur

12. anı otuza taḫsīm idesin ḥāric-i kısmet yigirmi olur anı maḥşūl
13. üzerine ziyāde idesin ki iki yüz altmış iki olur cümle 'yi yediye
14. taḫsīm idesin ki üç bāḳī ḳalır ki aña üss dirler anı yevmü'-s-şūlaşādan
15. 'add idesin ki yevmü'l-ḥamıde tamām olur ki ol evvel-i muḥarremdür ve eger

18b

1. ğayrī şehriñ evveli bilinmek murād olunsa meşelā ol senenüñ ramazānı-
2. nuñ evveli mād olunsa muḥarremden 'add oluna ki sekiz ay olur ya' nī muḥarrem
3. iki şafer bir bu minvāl üzerine bir ayı iki ikinci ayı bir ki iki ayı üç
4. 'add oluna ki sekiz ay on iki olur aña ol senede vāḳī' olan
5. üss ziyāde oluna ki cümle on beş 'aded olur ve yedişeri ıṣḳāt
6. oluna bir bāḳī ḳalır yine yevmü'-s-şūlaşādan ibtidā oluna ki yine ol
7. yevmü'-s-şūlaşā olur ki evvel-i ramazāndur kıs-'alī-hezā üçinci
8. faşl üss-i sene-yi-şemsiyye 'i beyān ider ki ol sene-yi bürücdür ve daḥı
9. sene-yi rūmiyye 'i ve ḳıbtıyye 'i beyān ider imdi ol üssi bilmenüñ ṭarīḳi
10. oldur ki sene-yi hicriyyenüñ mi 'āt ve küsür senesi ıṣḳāt oluna bāḳī
11. ne ḳalursa on bire ḫarḫ oluna ḥāşıl-ı ḫarḫe maḥşūl dirler
12. ve yine zıkr olan bāḳī yediye ḫarḫ oluna ne ḥāşıl olursa
13. andan otuz 'adedi ṭarḫ idesin bāḳī ḳalanı altmış üzerine
14. taḫsīm idesin ḥāric-i kısmet ne olursa maḥşūlden naḫş
15. idesin ne bāḳī ḳalursa ol üssü'l-üsüsdür ya' nī şemsiyyenüñ

19a

1. ve rūmiyyenüñ ve ḳıbtıyyenüñ üssidür bir ṭarīḫ ile daḥı ya' nī ol
2. üssi bilmenün bir ṭarīḳi daḥı oldur ki hicretüñ yine mi 'ātından ve küsürundan
3. bāḳī ne ḳalursa ana ḫarḫ idesin ḫarḫ-ı ḫarḫa yine maḥşūl
4. dirler ve yine zıkr olan bāḳī elli üçe ḫarḫ oluna ne ḫāşıl
5. olursa anı otuz üzerine ziyāde idesin cümle ne olursa
6. altmışa taḫsīm idesin ḥāric-i kısmet ne olursa maḥşūl üzerine

7. ziyāde idesin cümlesi ne olursa ol üssü'l üsüsdür
8. ammā eger zıkr olan ʿaded sene-yi şemsiyye ʿadedinden zāid olursa
9. ol vaqt andan sene-yi şemsiyye ʿadedin ıŝkāt idesin ne bākī
10. ƙalursa ol üss-ül-üsüsdür meşelā evvelki ʿarīk ile ʿokuz
11. yüz altmış bir yılında üss sene-yi şemsiyye ve rümiyye ve kıbtıyye bilinmek
12. murād olursa sene-yi hicriyyenüñ miʿāti ve küsür senesi ıŝkāt
13. oluna altmış bākī ƙalır anı on bire ʿarb idesin altı yüz
14. altmış olur ki aña maḥşül dirler baʿde zıkr olan bākī yediye
15. ʿarb oluna ki ol daḥı dōrt yüz yigirmi olur andan

19b

1. otuz ʿadedi ʿarḥ idesin bākī üç yüz ʿoksan ƙalır anı
2. altmışa taḥsīm idesin ki ḥāric-i kısmet altı ve nişf olur anı
3. yedi ʿadd idesin zīrā nişf ve ziyāde tamām ʿadd olunur ammā nişfdan
4. nāḳıŝ olan ʿadd olunmaz ve zıkr olunan yedi maḥşülden ʿarḥ
5. oluna bākī altı yüz elli üç ƙalır bu taḥdīrce sene-yi şemsiyye ʿi
6. andan ıŝkāt idesin bākī iki yüz seksen sekiz ƙalır ol
7. üssü'l-üsüsdür ve ikinci ʿarīk bu vechledür ki yine ʿokuz yüz
8. altmış bir yılında ʿokuz yüz ve bir ʿarḥ olunup bākī ki altmış ƙalır
9. anı ona ʿarb idesin altı yüz olur ki aña maḥşül dirler
10. baʿde yine zıkr olan altmışı elli üçe ʿarb idesin ki üç
11. bin yüz seksen olur ve aña otuz ʿaded daḥı ziyāde idesin ki
12. üç bin yüz on olur bu cümle ʿyi altmış üzerine taḥsīm
13. idesin ḥāric-i kısmet elli üç olur ve bu cümleden sene-yi
14. şemsiyye ʿarḥ idesin bākī iki yüz seksen sekiz ƙalır ki yine
15. ol üss-ül-üsüsdür dōrdinci faşl sene-yi şemsiyye yaʿnī

20a

1. sene-yi bürüc bilmegi beyān ider ʿarīki oldur ki evvelā sene-yi şemsiyye-
2. nūñ evveli şems-i evvel burc-ı ḥamele taḥvīl ittūgi zamāndur ki aña

3. nevrüz-ı sultānī dirler ve ma^l lūm ola ki dāimā nevrüz-ı sultānī-
4. nūñ evveli ne günde vāqī^l olursa gelecek nevrüzüñ evveli anuñ
5. ^l aqabince olan günde olur ya^l nī nevrüz şenbe gün olsa
6. gelecek nevrüz yekşenbe gün olur ammā sene-yi kebīse de bir gün
7. soñra olur ya^l nī ol vaqt düşenbe gün olur bu dañı
8. ma^l lūm ola ki nevrüz-ı sultānī ve sāl-i kebīse cümle afākda
9. bir zamānda olmaz zīrā ba^l zı sinīnde tūlları ziyāde olan
10. bilādde sāl-i kebīse vāqī^l oldıķda zāhirdür ki nevrüz ertesi
11. olur ammā tūlları nāqış olan bilādde tefāvüt-i tūl sebebi
12. ile ol sāl sāl-i kebīse olmayup nevrüz yine tertīb-i sābıķ
13. üzere olur ve sāl-i kebīse ol bilādde sene-yi ātiyyede vāqī^l
14. olup nevrüz irtesi olur vechi tab^l -ı selīmī olanlar müzāhir-
15. dūr imdi üssü'l-üsüs üzerine yüz yetmiş iki ^l adedi

20b

1. ziyāde idesin ne hāşıl olursa ol üsü'l-bürücdür ammā
2. eger sene-yi şemsiyye ^l adedinden ziyāde olursa sene-yi şemsiyye
3. andan ıskāt idesin bāķī ne qalursa aña üss dirler ve zıkr
4. olan ^l amel dört yılda bile müttariddür ya^l nī kebīse hesabına
5. ihtiyāc yokdur ve üssü'l-bürücü sene-yi kameriyye-yi münkesireden ıskāt
6. idesin ve eger ıskāt mümkün olmazsa ol vaqt sene-yi şemsiyyeden
7. tarh idesin ne bāķī qalursa sene-yi kameriyye-yi münkesire üzerine
8. ziyāde idesin ve yine şemsiyyeden ziyāde olursa cümleden
9. sene-yi şemsiyye tarh idesin bāķī qalan ^l aded eyyām-ı sene-yi bürücdür
10. her burca ^l aded-i eyyāmını viresin qanķı burcuñ kaçınıcı derecesinde
11. nihāyet olursa şems ol burcuñ ol derecesinde olur
12. hāmel(31) şevr(31) cevzā(31) sereṭān(32) esed(31) sünbüle(31)
13. mizān(30) ^l aķreb(30) qavs(29) cedī(29) delv(30) hūt(30)
14. meşelā tokuz yüz altmış bir yılında şems qanķı burcuñ kaçınıcı derecesindedür
15. bilinmek murād olursa tarīķi oldur ki üssü'l-üsüs ma^l lūm ola ki

21a

1. muḳaddemā zıkr olunmuşdur ki ol senede iki yüz seksen sekizdür
2. anuñ üzerine yüz yetmiş iki ʿaded ziyāde oluna cümlesi dört
3. yüz altmış olur bu cümleden sene-yi şemsiyye ki üç yüz altmış beş
4. gündür ıskāṭ idesin toḳsan beş ḳalur anı sene-yi ḳameriyye-yi münkesire-
5. den ṭarḥ idesin eger mümkin olursa meşelā ol senede vāḳiʿ
6. olan ramazānuñ evvel günü ṭarḥ mümkin olmağın ṭarḥ idesin
7. şol vechle ki bir şehri tām ve şehri nāḳıs ʿadd idesin ve
8. ramazānuñ evvel gününü daḥı ʿadd idesin cümlesi iki yüz otuz
9. yedi olur andan muḳaddemā zıkr olan toḳsan beş ʿadedi
10. ṭarḥ idesin yüz kırk iki ḳalur otuz birin ḥamele ve otuz birin
11. şevre otuz birin cevzāya otuz ikisin sereṭāna viresin bāḳi
12. on yedi ḳalur anı esede viresin şems ol gün esedüñ
13. on yedisinde olur ḳıs-ʿalī-hezā ve maʿlūm ola ki fī
14. zamānına burc-ı sereṭān otuz iki gün olur egerçi ebū naşr ferāmī nişābda
15. beyt لأولاب لا ولا لا شومدهات مال كط وكط الل شهر كوته است

21b

1. diyü zıkr itmişdür ammā ol ḡalibā evc-i şems burc-ı cevzāda olduğı
2. zamāna göredür ḥāliyā evc-i burc-ı sereṭānda olmağın otuz iki olmuşdur
3. min baʿde evc-i ḥareket itdükce ol daḥı mütebeddil olur yaʿnī
4. evc ḳanda olursa ol otuz iki olur ve bu daḥı maʿlūm ola ki
5. iḳlīm-i evvelde faşl-ı şayf ḥamel ve şevr ve cevzādur ve harīf sereṭān ve
6. esed ve sünbüledür ve şitā mīzān ve ʿaḳreb ve ḳavsdur rubʿı cedī
7. ve delv ve ḥütdur ve bu cānib-i şāmuñ yaʿnī şimālūñ ḥilāfidur ve maḥal-i
8. ḡurūb-ı şemsde şuver-i menāzil-i ḳamerden ki ol yigirmi sekiz menzildür
9. şerṭān buṭayn şüreyyā deberān heḳʿa
10. henʿa zīrāʿ neşre ṭarf cebhe

11. zübre şarfe ʿavvā simāk ğafir
12. zubānā iklīl ʔalb şevle neʿāyim
13. belde zābiḥ belʿ suʿūd aḥbiye
14. muḳaddem muʿaḥḥar rişā zıkr olan menāzilden
15. ʔanḳı menzil ṭulūʿ ider bilinmek murād olunsa sene-yi bürüca yaʿnī

22a

1. ol gün şems ʔanḳı burcuñ ʔaçıncı derecesindedür anuñ
2. ʿaded-i eyyāmı üzerine sekiz ʿaded daḥı ziyāde oluna ve her menzile
3. on üç ʿaded viresin simākden ğayrı aña on dört
4. ʿaded virüp sāl-i kebīsede rişāya daḥı on dört ʿaded
5. viresin ve ibtidāʾi ʿaded fī zamānına evvel-i ʿavvādur sebebi oldur ki
6. ʿavvānuñ evveli sünbülenüñ yigirmi ikinci derecesinüñ aḥirinde
7. ve evāḥiri evayil mīzāndadur yaʿnī evveli sekiz derece muʿaḥḥardur
8. ammā ḥareket -i felek-i şāmin ile şūver -i menāzil yetmī şāl -i şemsiyyede bir derece
9. ḥareket iderler aña göre ʿamel oluna ve ʿavvādan ibtidā olunan ʿaded ne
10. maḥalde müntehī olursa maḥal-i ğurūb-ı şemsde cānib-i maşrıḳdan ol
11. menzil ṭālīʿ olur yaʿnī ṭoḳuz yüz altmış bir ramazānınuñ evvel
12. günü ğurūb vaḳtinde ʔanḳı menzil ṭulūʿ ider bilinmek murād olunsa
13. ol gün şems esedüñ on yedinci derecesindedür sene-yi bürüc
14. yüz kırık iki gün olur anuñ üzerine sekiz ʿaded daḥı ziyāde
15. idesin yüz elli olur baʿde ʿavvādan ibtidā idüp her menzile

22b

1. on üç ʿaded virüp simāke on dört ʿaded viresin ve altı
2. gün daḥı saʿdüʾs-suʿūda viresin ki ol gün sadüʾs-suʿūd ṭulūʿ ideli
3. altı gün olur yedi günü daḥı ʔalur taḳrīben ammā bu daḥı maʿlūm
4. ola ki ibtidāʾi menzil-i ʿavvā sünbülenüñ yigirmi ikinci derecesinüñ āhirinde
5. olup evvel-i mīzāndan sekiz derece mūʿaḥḥer olmaḳ tāriḥ-i iskenderüñ

6. biñ yedi yüz kırk toközunda ya' nī zīc-i uluğ beg važ' olunduğı
7. maħalledür bu kitāb tārīh-i iskenderüñ biñ sekiz yüz altmış beşinde
8. tertīb olunmuşdur mābeynde yüz on altı sāl-i şemsi mürür itmişdür
9. ol taqdirce her menzil iki dereceye qarīb hareket itmişdür ile olsa
10. fī zamānına sene-yi bürüca ya' nī derece-yi şemsüñ 'aded-i eyyāmına altı 'adet
11. ilhāk olunmaq lāzım olur ve yetmiş yıldan soñra bir derece dağı hareket
12. itdükde beş 'aded ilhāk olunup bu minvāl üzere hareket eyleyüp ibtidā'ı
13. menzil-i 'avvā evvel-i mīzāna geldügi zamānda 'aded ilhāk olunmayup ba' de
14. menzil-i şarfenüñ āhīri evvel-i mīzāna vāşıl oldıqda on iki 'aded
15. ilhāk olunup ol zamānda evvel-i şarfedən 'add oluna ve zıkr olunan

23a

1. tertīb üzere şarfe tamām oldıqda sā' ir menāzil dağı bunlara kıyās
2. olunup 'amel oluna beşinci faşl sene-yi rümiyye bilmegi beyān
3. ider ki anuñ evveli teşrīn-i evvelüñ evvel günidür ma' lüm ola ki anuñ
4. evveli ne günde vāqı' olursa gelecek senenüñ evveli anuñ 'aқabince olan günde
5. olur meşelā evvel sene yekşenbe gün olsa gelecek senenüñ evveli
6. düşenbe gün olur ammā her senede bī-kesr-i rub' yevm ziyāde olmaq
7. hesābı üzere ki dört yılda tamām bir gün kebise olur ol zamānda
8. evvel sene bir gün soñra olur ya' nī ol vaқt seşenbe gün olur
9. ve bu dağı ma' lüm ola ki sene-yi rümiyye dağı mürür-ı zamān ile fuşul-i
10. erba' ı devr itmek cāizdür ammā ekşer-nās andan ğāfildür meşelā mürür-ı zamān
11. ile faşl-ı bahārda vāqı' olan aylar faşl-ı şitāda vāqı' olmaq cāizdür
12. zīrā sene-yi şemsiyye-yi haқıķide kebise zīc-i uluğ beg müktezāsınca rub' -ı
13. yevmden yigirmi sekiz şāniye ve kırk şālise nāqş olup ammā her sene-yi
14. rümiyyede tamām-ı rub' -ı yevm 'add olunup ol taqdirce taқriben her yüz yigirmi
15. üç buçuқ yılda sene-yi rümiyye bir gün ziyāde olur sebebi oldur ki

23b

1. anlarda kebise bī kesr-i rub' -ı yevm 'add olmağın dört yılda tamām bir gün
2. olur ammā haқıķatde kebise-i rub' -ı yevmden zıkr olunan miқdār nāqşdur

3. ol taḳdīrce zıkr olunan müddetde bir gün ziyāde olur meşelā nevrüz-ı
4. sultānī āzaruñ ya‘ nī martuñ ḫaliyā on birinde iken onunda vāḳi‘
5. olur bu‘ d-ı zamānın toḳuzunda olup bu minvāl üzere devri ider ḫatta
6. ba‘ zı mülhimede nevrüz-ı sultānī anlaruñ zamānında āzaruñ ya‘ nī martuñ
7. on üçünde zıkr olunmuşdur ve bu kitāb tārīḫī rūmiyyenüñ biñ sekiz yüz
8. altmış beş yılında tercüme olunmuşdur zıkr olan maḫallden bu zamāna dek
9. taḳrīben on beş gün ziyāde olmuşdur ki tārīḫ-i rümī vaż‘ olunduğı
10. zamānda evvel-i rub‘ı meşelā şems -i evvelḫamle -i tḫvīl itmek āzaruñ ya‘ nī martuñ
11. yigirmi altısında olmaḳ lāzım gelür ammā mābeynde müddet-i medīd olmağın
12. ḫalk andan ḡāfildür ḫatta ḫoca naşır-ı ḫūsī faşl-ı nām kitābında sene-yi
13. rūmiyye‘i sene-yi şemsiyye‘i ḫaḳīḳiyye diyü zıkr itmişdür ol sene-yi ḫaḳīḳiyye
14. degüldür sene-yi ḫaḳīḳiyye sene-yi bürücdür ki ol sene-yi celāliyye dimekle
15. meşhürdür ammā bu ‘ acebdür ki merhūm mīrzā uluḡ beg ve mīr ḡiyāseddīn

24a

1. cemşīd ve ḳāzızāde‘-yi rümī ve munlā ‘ alī ḫuşcı raḫmet-ullah zīc-i
2. cedīdde sene-yi rūmiyye ve sene-yi şemsiyye iştılāḫıyyedür diyü taḫḳīḳ
3. itmişler iken ḡaflet olunup şubāḫuñ yedinci günü suḳūḫ-ı cemre-yi evvelī
4. ve on dördüncü günü suḳūḫ-ı cemre-yi şāniye ve yigirmi birinci günü suḳūḫ-ı
5. cemre-yi şālīşe ba‘ d-ı ezān inkisār-ı sermā-yı zemistāndur ve yigirmi altıncı
6. günü evvel eyyām-ı verd-i acūzdu ve ayyaruñ on sekizinci günü evvel-i
7. riyyāḫ-ı bevārīḫdur ve temmūzuñ on toḳuzuncü günü evvel-i baḫūrdur
8. ba‘ d-ı zān inkisār-ı gerāndur diyü zıkr şerḫi veī fzamāma eḫer mūneccimeyn
9. daḫı aña zāhib olup aḫkām kılurlar ammā mūnāsib oldur ki zıkr
10. olan ḫuşuşlar şuhūr-ı rūmiyyeye tāb‘ olmayup fuşūla tāb‘
11. ola zīrā sene-yi rūmiyye şābit degüldür ki beyān olunmuşdur imdi sene-yi
12. rūmiyye bilmenüñ tārīḳi oldur ki üssü‘l-üsūs üzerine on ‘ aded daḫı
13. ziyāde idesin cümlesi üss-i sene-yi rūmiyye olur anı sene-yi ḫameriyye-yi

14. münkesireden ıskāt idesin bākī kalan ‘aded-i eyyām sene-yi rūmiyye
15. olur ve rūmiyyenüñ şuhūruna ‘aded-i eyyāmını viresin

24b

1. teşrîn-i evvel (31) teşrîn-i şânî (30) kânûn-ı evvel (31) kânûn-ı şânî (31)
2. şubât (28) âzâr (31) nîsân (30) eyyâr (31)
3. hazîrân (30) temmûz (31) âb (31) eylül (30)
4. meşelâ toköz yüz altmış bir yılında vâkı‘ olan ramazānuñ evvel günü
5. rūmiyyenüñ kanķı ayınuñ kaçınıcı gūnidür bilinmek murād olunsa ol
6. senede ki üssü’l-üsüs iki yüz seksen sekizdür aña on ‘aded
7. ziyāde idesin ki iki yüz toķsan sekiz olur ol üss sene-yi
8. rūmiyyedür bu cümle sene-yi kameriyye-yi münkesireden ıskāt idesin ki ol
9. iki yüz otuz yedi olur tarķ mümkün olmaz ol vaķt kameriyye üzerine
10. ‘aded sene-yi şemsiyye ziyāde idesin ki cümlesi altı yüz iki olur bu
11. cümleden ‘aded-i üssi sene-yi rūmiyye’i tarķ idesin ki üç yüz dört
12. bākī kalur anı her şehrüñ ‘adedine viresin ki ol mäh-ı temmūzuñ
13. āķır gūni olur kııs-‘alî hezā bu daķı ma‘lüm ola ki sene-yi rūmiyyede
14. mîlād-ı isā ve rüz-ı hıẓr u ilyās ve kāsım gūni ve sāir bu maķüller
15. dāimā bu zamānda olur ammā evvel şavm-ı kebîr naşārî ve ‘id-i beyzā’

25a

1. sürķ bir zamānda olmaz zîrā evvel şavm-ı kebîr naşārî sene-yi besîṭada
2. şubātuñ ikisi ile āzāruñ sekizi mābeyninde ve sene-yi kebîsede
3. şubātuñ üci ile āzāruñ sekizi mābeyninde olur ya‘nî şubātuñ
4. ikisinden evvel ve āzāruñ sekizinden şoñra olmaz sebebi oldur ki
5. zîkr olan mābeynde vâķi‘ olan ictimā‘ı ‘aķreb olan düşenbe-
6. den olur ve ‘adedi kırķ sekiz gūn olup kırķ toközünücı gūni
7. yekşenbe gūn ‘id-i beyzā’ sürķ olur ile olsa ba‘zı zamānda
8. ya‘nî evvel-i şavm-ı āzāruñ sekizinde olduķı maķalde ‘id-i beyzā’-ı sürķ
9. nîsānuñ yigirmi beşinci gūni olur ki rüz-ı hıẓr u ilyāsdan iki

10. gün sonra olur ve ba'zı zamānda ya'nı evvel-i şavm-ı şubātuñ ikinci
11. güninde ve sene-yi kebisede üçüncü gününde olduğı maħalde āzāruñ
12. yigirmi ikinci günü olur ki rüz-ı hıẓr u ilyāsda otuz iki gün
13. muḳaddem olur ya'nı ğayet mābeyn otuz beş gün olur altıncı
14. faşl sene-yi kıbtıyye'ı beyān ider tarīķi oldur ki üssü'l- üsüs
15. üzerine üç yüz kırk iki 'aded ziyāde idesin ne ḥāşıl olursa

25b

1. ol üss sene-yi kıbtıyyedür zıkr olan üssi sene-yi ḳameriyye-yi
2. münkesireden ışkāt idesin bāķi ḳalan sene-yi kıbtıyyenüñ 'aded-i
3. eyyām-ı şühüridür ve zıkr olan adadı şerhlerine viresin
4. tūt(30) bābe(30) hatūr(30) kŞeyhek(30) tūbe(30) imşir(30)
5. bermuhāt(30) bermūde(30) beşyeş(30) tūbe (30) ebīb(30)
mısrī(35)
6. meşelā toḳuz yüz altmış bir yılında vāķi' olan ramazānuñ evvel günü
7. kıbtıyyenüñ ḳanķı ayınuñ ḳaçıncı gündür bilinmek murād olursa ol
8. senede üssü'l-üsüs iki yüz seksen sekizdür anuñ üzerine
9. üç yüz kırk iki 'aded ziyāde idesin ki cümlesi altı yüz otuz
10. olur anı sene-yi ḳameriyye-yi münkesireden ışkāt idesin ammā mümkün olmaz
11. ol vaḳt andan sene-yi şemsiyye'ı ışkāt idesin bāķi' iki yüz altmış
12. beş ḳalır ki ol üss-i kıbtıyyedür anı ḳameriyye-yi münkesireden ışkāt idesin
13. mümkün olursa ve illā ḳameriyye üzerine şemsiyye ziyāde idesin ki
14. ḳameriyye-yi münkesire iki yüz otuz yedidür cümlesi altı yüz iki olur
15. bu cümleden üss-i kıbtıyye ki iki yüz altmış beşdür tarḥ idesin bāķi'

26a

1. üç yüz otuz yedi ḳalır her aya otuz gün viresin mısrīnüñ yedinci
2. günü olur ve ḳııs-ı alı hizā yedinci faşl sene-yi fārsiyye'ı
3. beyān ider ki anuñ evveli nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ma' lüm ola ki
4. dāimā nevrüz-ı yezd-i cürdīnüñ evveli ne günde vāķi' olursa gelecek

5. nevrūzuñ evveli anuñ ‘ağabince olan günde olur ya‘nī nevrūz
6. düşenbe gün olsa gelecek nevrūz seşenbe gün olur zīrā
7. sene-yi nevrūz-ı yezd-i cürdīde kebīse ‘add olunmaz ve anı bilmenūñ tarīķi
8. oldur ki hicretūñ mātı ve sene-yi münkesiresi ışkāt oluna bākī ne
9. qalursa on bire zārb oluna ne hāşıl olursa anı hıfz
10. idesin ve mükerrār on bire zārb idesin yine hāşıl olanı hıfz
11. idesin ba‘ de birinūñ üzerine elli üç ‘aded ziyāde idesin ve bu
12. cümleye mecmū‘ disen ikinci zārb olanı otuza taķsīm idesin
13. hāric-i kısmet ne olursa mecmū‘ adan tarh idesin eger hāric-i
14. kısmetden bākī‘ ‘aded qalursa on toķuzdan nāķş olursa
15. ‘add itmeyesin ve eger ziyāde olursa hāric-i kısmetde bile ‘add idesin

26b

1. ve şemsiyyeden ziyāde olursa şemsiyye’i ışkāt idesin ve bākī
2. qalan ‘adedi sene-yi qameriyye-yi münkesireden tarh idesin eger
3. ışkāt mümkin olursa ve illā qameriyye-yi münkesire üzerine şemsiyye’i ziyāde
4. idesin ne olursa andan mecmū‘ ayı ışkāt idesin ne bākī
5. qalursa ‘aded-i eyyām nevrūz-ı yezd-i cürdīdür meşelā toķuz yüz altmış
6. bir ramazanınuñ evvel günü nevrūz-ı yezd-i cürdīnūñ qaçıncı gündür
7. bilinmek murād olunsa tarīķi oldur ki hicretūñ mātı ve sene-yi münkesiresi
8. ışkāt oluna ki bākī altmış qalır anı on bire zārb idesin
9. altı yüz altmış olur bir daķı zārb idesin ol daķı altı yüz
10. altmış olur ba‘ de birinūñ üzerine elli üç ‘aded ziyāde idesin ki
11. yedi yüz on üç olur ve bu cümleye mecmū‘ diyesin ve ikinci
12. zārb olanı otuza taķsīm idesin hāric-i kısmet yigirmi iki
13. olur anı mecmū‘ dan tarh idesin bākī altı yüz toķsan bir
14. qalır bundan sene-yi şemsiyye’i ışkāt idesin bākī üç yüz yigirmi
15. altı qalır anı sene-yi qameriyye-yi münkesireden ışkāt mümkin olmaz ol

27a

1. taqdirce kameriyye-yi münkesire üzerine şemsiyye ziyāde idesin ki altı yüz
2. iki olur andan üç yüz yigirmi altı ‘adedi tarḥ idesin iki yüz
3. yetmiş altı qalur ki ol ‘aded-i eyyām nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ve eger
4. qanḳı ayınuñ qaçıncı gūnidür ol daḫı bilinmek murād olursa
5. zıkr olan ‘aded nevrūzı şerhlerine viresin ol daḫı ma‘lūm
6. olur ferverdīnmāh(30) ordibehştīnmāh(30) ḥordādmāh(30)
7. tīrmāh(30) mordādmāh(30) şehriermāh(30) mehmāh(30)
8. abānmāh(30) azermāh(30) deymāh(30) behmenmāh(30)
9. isfendārmāh(30) meşelā zıkr olan adādı şerhlerine ki viresin
10. deymāh ki onıncı ayıdur anuñ altıncı gūni olur ve kış-‘alī hezā
11. üçüncü bāb ezvām ve tırfātı ḥaḳīqat-ı deyere-yi pusıla’ı
12. beyān ider ve ol dört faşldur evvelki faşl ezvāmı
13. beyān ider evvelā ma‘lūm ola ki zām iki kısmdur biri örfi biri
14. ıştılāḥīdur örfi oldur ki miqdār-ı rub‘ -ı nehār ve rub‘ -ı leyldür ki
15. leyl ve nehāruñ şamini ya‘nī sekiz cüz’ünden bir cüz’idür ve ol üç

27b

- 1 sâ‘at-ı zamāniyyede sefine bir zām-ı ıştılāḥī miqdārı hareket ider
- 2 ki ol on beş mīl miqdārıdur ki her sâ‘at-ı zamāniyyede beş mīl
- 3 olur taqrīben ve ma‘lūm ola ki baḫr-i hinde isti‘māl olunan emyāl-i
- 4 ḥaḳīqīdur ve zām-ı ıştılāḥī oldur ki irtifā‘ ve inḥitāt-ı kevākibūñ
- 5 bir eşba‘ da sekiz cüz’inden bir cüz’idür meşelā şimāl üzerine
- 6 yürinse kevkeb-i cüdeyy sekiz zām oldıḳda bir eşba‘ mürtefi‘ olur
- 7 ve cenūba yürinse sekiz zāmda bir eşba‘ -ı münḥaṭ olur farz eyle
- 8 ve isti‘māl eyle kevākib-i meşhūrede ve ğayrīde ikinci faşl
- 9 aḫnān mābeyninde olan ezvām-ı mevzū‘ı beyān ider ol baḫr
- 10 mu‘allimleri yanında üç mezḫeb üzerinedür mezḫeb-i ‘arab ve
- 11 herāmize ve mezḫeb-i ehl-i hind ve mezḫeb-i şovilyān ki anlar mu‘allimān
- 12 nezd-i serendībdür her birinūñ vazı‘ vaż‘ -ı aḫirdür ammā bunda
- 13 müttefiḳ oldılar ki ḳuṭb-ı şimālden ‘ayyūqa varınca her iki ḥanuñ

- 14 mābeyni iki zāmdur ki haḳīḳīsi sekiz zām olur lakin mābeynleri
 15 müsāvī degüldür ve bu aña delıldür ki bir sefine ḳuṭb-ı şimāl

28a

1. üzerine sekiz zām yürise ḳuṭb bir eşba^ç mürtefi^ç olur ve bu
2. sefine ferāḳid üzerine yürise ḳuṭb bir eşba^ç mürtefi^ç olunca
3. mesāfe sekiz zāmdan ziyāde olur münḫarif olmağın na^ç ş ve
4. nāḳa ve ^ç ayyūḳ daḫı anuñ gibidür meşelā ḳudemā vaz^ç itdügi
5. ezvām tırfāt ḳa^ç idesi üzerine beş sefine cāh beş eşba^ç
6. iken ya^ç nī seḳṫarede re^çs-i māmīde olsalar sefine-yi evvelī
7. ḳuṭb-ı cāh üzerine sekiz zām yürise cāh bir eşba^ç mürtefi^ç olur
8. ve sefine-yi şāniye maṭla^ç -ı ferḳad üzerine yürise cāh ya^ç nī cüdeyy
9. on zāmda bir eşba^ç mürtefi^ç olur ki ikisinüñ ḫarekātı on sekiz
10. zām olur zīrā ferḳad-i cāhden münḫarifdür sefine-i şālise maṭla^ç -ı
11. na^ç şe yürise bir eşba^ç mürtefi^ç olunca ol daḫı ferḳadden ziyāde
12. yürimek lāzım olur zīrā inḫıraf-ı ziyādedür ve nāḳa ve ^ç ayyūḳ
13. daḫı anuñ gibidür ya^ç nī ḫan-ı nāḳa üzerine yüriyen sefine on
14. dört zām yürimek gerekdür ki bir eşba^ç mürtefi^ç ola ve ^ç ayyūḳ
15. üzerine yüriyen sefine on altı zām yürise bir eşba^ç mürtefi^ç

28b

1. olur ol taḳḫırcı mābeynleri müsāvī olmaḳ münāsib degüldür
2. ammā cümlesi sekiz oldıḳı muḫaḳḳaḳdur ve hergiz ḳuṭb ile ferḳad
3. mābeyni ^ç ayyūḳ ile nāḳa mābeyni gibi olmaḳ ba^ç iddür irtifa^ç -ı cāhde
4. zīrā ḫan-ı ^ç ayyūḳ ve nāḳa üzerine ḫareket iden sefinelerüñ ḫareketi
5. ziyāde olmağın mābeynlerinüñ bu^ç dı anlaruñ bu^ç dından ziyāde olur
6. ḫaḳḳ budur ki mābeyn-i ḫanānuñ eshel -i ^ç amel ile şıḫḫatin bilmek rub^ç -ı müceyyeb
7. iledür ve kitāb-ı minhācde ḳuṭb-ı cāhden ^ç ayyūḳa varınca her
8. iki ḫanuñ mābeyni iki zāmdur ki cümlesi sekiz zām olur bir

9. eşba^ç irtifā^ç da ve ^ç ayyūḳ ile ḥan-ı nesr-i vāḳi^ç mābeyni dört
10. zām olur ve nesr-i vāḳi^ç ile ḥan-ı simāk mābeyni altı zāmdur ve
11. ma^ç lūm ola ki deberān ḥan-ı nesr-i ḫāir ile ḥan-ı şüreyyānuñ mābeyni-
12. dūr ḥan-ı şüreyyā ile deberān mābeyni ki nişf-ı ḥan-ı deberāndur ki
13. rub^ç -ı ḥan olur şüreyyā ile anuñ mābeyni otuz iki zāmdur ve
14. deberān ile noḳta-yı maşrıḳ mābeyni bī-ḥaddür ve muḳābilleri daḥı
15. bu minvāl üzeredür ve zıkr olanlar külliyā bir eşba^ç irtifā^ç dadur

29a

1. ve bu vaz^ç ı ḥesāba esheldür ve ḳudemānuñ ḥilāfidur diyü zıkr
2. olunmuşdur üçinci faşl tırfāt-ı eḫḥānı ya^ç nī eşābi^ç -yi
3. aḥnānı beyān ider ma^ç lūm ola ki taḫḳiḳān tırfe-yi ḥan-ı ḳuṭb
4. sekiz zāmdur ve tırfe-yi ḥan-ı ferāḳid toḳuz zāmdur ve tırfe-yi ḥan-ı
5. na^ç ş on zāmdur ve tırfe-yi ḥan-ı nāḳa on bir zāmdur ve tırfe-yi
6. ḥan-ı ^ç ayyūḳ on iki zāmdur ve tırfe-yi ḥan-ı simāk yigirmi zāmdur
7. ve tırfe-yi ḥan-ı şüreyyā otuz beş zāmdur ve tırfe-yi nişf-u ḥan-ı deberān
8. altmış altı zāmdur ve muḳābeleleri daḥı bunlar gibidür ammā mu^ç allimān
9. yanında iḫtilāf vardur ^ç ayyūḳdan noḳta-yı maşrıḳa varınca
10. vāḳi^ç olan tırfelerde ya^ç nī anlar şaḫiḫ degüllerdür ve bu aña delıldür
11. ki meşelā bir sefine re^ç -s-i şūḳra üzerinde cānib-i maşrıḳda on
12. altı zāmdur yā da olsa istiḳlāl-i şarfe de cāhuñ esfel-i
13. irtifā^ç ndan sekiz eşba^ç irtifā^ç ı olur ki re^ç -s-i suḳra maḡib-i aşlı
14. üzerinde olur ve ol maḫaleden żarūrī kenāra varılmaḳ lāzım
15. olsa muḳarrerdür ki kenāra ḳarīb olan maḡib-i ^ç ayyūḳdur ṫarafeyn-i

29b

1. deyerenüñ muntaşıfı olmaḡın ya^ç nī cānib-i yemīn ve yesārde vāḳi^ç olan
2. iki deyerenüñ ki biri şimālī ve biri cenūbīdür ve şimālī olan maṫla^ç -ı
3. ^ç ayyūḳ ve cenūbī olan maḡib-i ^ç aḳrebdür ve anlaruñ muntaşıfı maḡib-i
4. ^ç ayyūḳ olur meşelā ol iki deyere bir ḥaṫṫ-ı müstaḳīm farz olunsa

5. ol añā ‘amūd olup veyā müteḳāṭı‘ itmeleri taṣavvur olunsa zevāyā-yı
6. ḳāime üzere müteḳāṭı‘ olurlar ol taḳdīrce kenāra ḳarīb olması
7. muḳarrer olur ve kenāra vāşıl olunca ki ol meder ki müdrike
8. bir eṣba‘ mürtefi‘ olur ki irtifā‘ı toḳuz eṣba‘ olur ve ḳudemā-yı re‘ y
9. üzere tirfe-yi ‘ ayyūḳ on altı zāmdur ammā maḡīb-i aṣlī üzerine
10. on altı zām yürinse kenāra ya‘ nī şūḳraya vāşıl olur
11. ammā cāh yine sekiz eṣba‘ dur ile olsa ḳarīb-i ba‘ id ile ne vechle
12. müsāvi olur ve delīl-i āḫir oldur ki bir sefīne dābūl-ı hinde
13. maḡīb-i aṣlī tarafında yigirmi bir zām deryāda olsa ve yine żarūrī
14. kenāra varılmaḳ lāzım olsa muḳarrerdür ki ḳarīb olan maṭla‘ -ı simākdur
15. mutavassıṭ-ı ṭarafeyn deyere olmaḡın ya‘ nī muḳaddem zıkr olunan gibi iki

30a

1. cānibde olan iki deyerenüñ ki yine biri şimālī ve biri cenūbīdür
2. şimālī olan maḡīb-i na‘ ş ve cenūbī olan maṭla‘ -ı süheyl ve
3. anlaruñ muntaşıfı maṭla‘ -ı simāk olur bundan aḳdem zıkr olunan
4. üslūb üzerine ile olsa kenāra ḳarīb olduḡı muḫaḳḳaḳ
5. olur ve ol maḫalden kenāra vāşıl olunca ki ol mehāmmīdür
6. cāh bir eṣba‘ mürtefi‘ olur ve irtifā‘ toḳuz olur ve ḳudemānuñ
7. vaż‘ itdüḡi ezvām ve tırfāt ile simāk yigirmi beş zāmdur
8. kenāra vāşıl olunca ve zıkr olunan sefīne maṭla‘ -ı aṣlī üzerine
9. yigirmi bir zām yürise berre ya‘ nī dābūle vāşıl olur ve yine cāh
10. sekiz eṣba‘ dur ol taḳdīrce ḳarīb-i ba‘ id olup ba‘ id-i
11. ḳarīb olmaḳ lāzım gelür ḳāhir budur ki bu fesādlar tırfedendür
12. ve ezvām mābeyn-i eyyāmdandur ve ‘ ayyūḳ ile simākden fesādleri
13. ḳāhir olmaḡın anlar zıkr olundu ki noḳṭa-yı maşrıḳa varınca ile-
14. dür ammā nāḳadan ḳuṭba varınca fesādleri ḫafī olmaḡın anlar
15. zıkr olunmadı ve-l-ḫāşıl ḳudemā vaż‘ itdüḡi ezvāmdan müte ‘ahḫirīn

30b

1. vaż' itdügi şavāba qarīb ve hesāba esheldür iki vechle biri
2. 'aqlī ve biri tecrübe iledür ki bunlar bu fennde aşılırdur dördinci
3. faşl haķīkat-ı deyere 'i ya' nī tariķi ve pūsıla 'ı beyān ider ve
4. deyere iki kısmdur biri deyere-yi müllī ya' nī berrī ve biri deyere-yi muṭlaķ ya' nī
5. baħrīdür bunlarıñ cümlesi yā haķīķī yā mecāzīdür haķīķisi aħnān
6. üzerinden bir ħan üzerine cārī olandur ammā ba' zı kenārlar ve
7. burunlar vardur ki ħanı haķīķatden çıkarur ol eclden muṭtelif
8. olur ħuşūşā uzun kenārlarda ve ma' lūm ola ki deyere-yi
9. fesāda virür ba' zı āfet vardur anlardan iħtirāz idüp
10. ba' sīret üzere olmak lāzımdur evvelki āfet kenārda olup
11. ve rüzgār muħkem-i eveleme olup ve deryādan emvāc olmaķdur ki
12. anuñ ile deyere-yi fesāde varur ikinci āfet ğaflet-i şāħib-i
13. derkdür ya' nī mu' allimān-ı baħr yolu zabı itmekde ihmāl ve müsāhele
14. eylemekdür üçinci āfet medd cezir ya' nī aķındı yā kenāra
15. ve yā baħre ve yā yemīne ve yā yesāre olmaķdur dördinci āfet sefine

31a

1. kenāra qarīb olduğı maħallerde deyere üzerine bürinmektedir ki
2. kenārdan bunlar çıķmıřdur kimi bir zām ve kimi iki zām ve kimi ziyāde
3. ve kimi nāķıř ve bu maķūleler gücerāt kenārlarında bī ħaddür beřinci
4. āfet ħalel-i deyeredür ya' nī pūsılanuñ bozılmasıdır evvelā ma' lūm
5. ola ki pūsıla bir müdevver muķavvenüñ üzerine otuz iki ħan
6. resm olunup ya' nī sekiz rüzgār ve ikisi ortaları ve kerteler
7. taķsīm olunmışdur ve ķuṭb-ı cāħ ya' nī řimāl siyāħ ile sāirleri
8. āħir renk ile vaż' olunmıřdur ve altına kendü miķdārı ħadīdden
9. bir igne vaż' olunup ve muħkem idüp ve řimāl cānibinde olan
10. ucını miġnāṭıs ile ya' nī miġnāṭısuñ řimāl gözi ile
11. suvarup ve ortasında pirincden bir mīl vaż' idüb
12. zıkr olan mīli bir ħoķķanuñ vasıṭında bir bükünmiş bir ignenüñ
13. üzerine vaż' idüp ve üstine ħoķķa miķdārı bir sırça

14. kōnup ve kenāri balmumıyle muḥkem berkine rūzgārdan
15. emīn olmak için zīrā ḥoḳḳaya aṣlā rūzgār girmek cāiz

31b

1. degüldür bunlardan ṣoñra ḳuṭb-ı cāh ya^ç nī ṣimāl-i cānib ṣimāle ve ḳuṭb-ı
2. süheyl ya^ç nī cenūb-ı cānib cenūba meyl idüp muḳābil oldıḳda
3. ḳarār idüp ve ṣimāl ve cenūb ve ṣarḳ ve ğarb zāhir olup
4. cihāt-ı erba^ç ma^ç lūm olıcak sekiz rūzgāruñ ve ikisi orta-
5. larınuñ ve kertelerinuñ semtleri ma^ç lūm olur ammā pūsıla iki
6. olmak lāzımdur ki biri bozılsa ol birinden ma^ç lūm olur
7. ki biri birine ṣāhiddür zīrā bozılan bir maḥalde devrini
8. ittifāḳ ikisi ma^ç en bozılsa bir mekānda ṣābit olmazlar andan ma^ç lūm
9. olur ammā degmede ikisi ma^ç en bozılmaḳ olmaz ve yine ıṣlāḥ
10. olmasınıñ ṭarīḳi oldur ki mıġnāṣısuñ ṣimāl cānibinde olan
11. gözini bir bıçaḳ ile bir niçe kere urasın çuḳa-yı ḥāvī gibi
12. ḥavv virür anı ignenüñ ṣimāl ṭarafında olan ucına muḥkem
13. süresin yine ṣiḥḥat bulur ve mıġnāṣı kırmızı saḳırlāt
14. içinde ḥıfz idesin ki ḳuvvet-i cezb-i zāil olmaya ve ṣoġan
15. ṣarmıṣāḳ rāḥiyasından ṣaḳınasın ki fi^ç li bātıl olur ve

32a

1. ^ç ilācı tāze kici ḳanı ile ya sirke ile muḥkem ıṣladmaḳdur ve mıġnāṣısa
2. zeyt sürseler ḥadīd andan ḳaçar yine tāze kici ḳanıyla muḥkem
3. ıṣladasın evvelki ḥālet-i ^ç avdet idüp ve pūsıla daḫı kezalik
4. ṣoġān sarımsak rāḥiyasından bozılır ğaflet olunmaya
5. ve ba^ç zılar mıġnāṣısuñ bir ṭarafı cāzib ve bir ṭarafı dāfi^ç dūr
6. diyü taṣavvur itmişlerdür ol ğayr-ı vāḳi^ç dūr ki mıġnāṣısuñ iki cānibi
7. daḫı cazibdür ammā pūsılada ve ḳible-nāmede olan ibre-yi mıġnāṣısuñ
8. ṣimāl gözi cāzib olup ol biri def^ç ider taṣavvur iderler
9. ol ṭaraf-ı aḫiri cezb itmegin ṣimāl ṭarafı ki kendüden ba^ç id

10. olur andan eyle fehm olunur ve ān-ki mıġnātııda redd ola
11. ve bu daġı ma' lūm ola ki mıġnātıı ile terbiye olunan ibre
12. noġta-yı šimālden yedi derece šarġ cānibinde olup ıaraf-ı
13. āġiri noġta-i cenūbdan yedi derece ġarb cānibinde olmak
14. gerekdür ki ġuıb-ı cāh ya' nı šimāl maġallinde vāġi' olup cihāt-ı
15. erba' yerinde olan yire mıġnātıııñ meyli zıkr olan maġalledür

32b

1. ve ġalk anuñ meylini ġuıba tašavvur iderler ammā portuġalda ve firengistānda
2. bu ıarıġ iledür ve diyār-ı almāndan gelen ġible-nāmeler külliyā böyledür
3. münāsib oldur ki diyār-ı rūmda olan ġible-nāmeler pūsılalar
4. daġı böyle ola egerġi aġdeñizde ve ġaradeñizde mesāfe-i
5. ġillet üzere olmaġın ġaıası fāġiš degüldür ammā enginlerde ya' nı
6. baġr-ı hindde baġr-ı maġribde mıšra veyā maġribe geġerken ġaıası
7. zāhir olur bilmeyenler aġındıdan tašavvur iderler ve zıkr olunan
8. ġušušı dāire-yi mu' addilüñ mušannefi daġı risālesinde zıkr
9. idüp taġġıġ itmišdür zıra ol āletde ta' yin olması lāzımdur
10. ammā nücūma müte' allıġ olan sāir resā'ilde zıkr olunmadıġu ibre
11. ile 'amele iġtiyāc olmadıġındandır ve ān-ki ġudemānuñ ma' lūmı
12. olmaya dördinci bāb fevġe'r-raġimüñ ve taġte'r-raġimüñ ve
13. cezirelerin deyerelerin ve yeñi memleketüñ aġvālin beyān ider ve ol
14. beš fašldur evvelki fašl fevġü'r-raġimüñ deyerelerin ya' nı
15. ıarıġların beyān ider evvelā baġr-ı hicāz mekke-i müšerrefenüñ baġrı

33a

1. olmaġın anuñ rü'us-ı šu' bānunuñ ve cezirelerinin deyereleri taġdım
2. olundu ve ma' lūm ola ki deyere iki nev' idür evvelkisi diyarı bürür-ı
3. ašliyyedür ve cüzur-ı kibār-ı baġriyyedür ikincisi diyarı mütālik-i ma' lūme-
4. dür ibtidādan ve intihāya dek v'elūma ola ki bender -i cidde mekke-yi müšerrefe-

5. nüñ benderi olmağın andan ibtidā olunmağ münāsib görilüp zıkr
6. olundu diyarı cidde evvelā bender-i mekke^ç -i mu^ç azzamadan ki ol ciddedür
7. kıt^ç a-yı mismārīye varınca mağīb-i ^ç aqreb üzerinedür ve mismārīden
8. ^ç uruq-ı ğurāba dek mağīb-i sülbāredür ^ç uruq-ı ğurābdan ħümeysel
9. dek maṭla^ç -ı sülbāredür ve ħümeyseden cihāna varınca maṭla^ç -ı ħamāreyn
10. üzerinedür ve cihāndan seybāna dek maṭla^ç -ı sülbār üzerinedür
11. ve seybāndan āḫir aḫrāb^ç aleye dek ki ol vilāyet-i yemendedür ve cezāyirdür
12. maṭla^ç -ı ħamāreyn üzerinedür ve aḫrāb^ç aleden cezāre-yi zuqre dek
13. maṭla^ç -ı ^ç aqreb üzeredür bir kavilde seybāndan zuqre varınca
14. külliyā maṭla^ç -ı ^ç aqreb üzeredür ve ekşer-nās bunuñ üzerinedür
15. ammā muşannif yanında evvelī aşēdür ve zuqrdan bābü'l-mendeme dek

33b

1. maṭla^ç -ı süheyl üzeredür diyarı rü^ç us ve cezāyir-i baḫriyyāt berr-i ^ç acem
2. yemen muqābelesindeki berr-i ^ç acemde vāқи^ç olan rü^ç usuñ ve cezāyir-i
3. baḫriyyenüñ deyereleri bu vechledür ki evvelā cezāre-yi hind-i cüdü
4. ki rubbānlar aña kāmārān-ı bint-i qadr dirler andan cezāyir-i taḫtiyyāte varınca
5. maṭla^ç -ı ħamāreyn üzerinedür taḫtiyyātden ḫavāṭıba varınca maṭla^ç -ı
6. ^ç aqreb üzeredür ve ḫavāṭıbdan seybāna varınca maṭla^ç -ı iklīl
7. ve tīr üzeredür ve yine ḫavāṭıbdan maqīdḫe varınca külliyā ^ç aqreb
8. üzerinedür maqīdḫden yine seybāna varınca maṭla^ç -ı cevzā
9. üzerinedür bir kavilde maṭla^ç -ı aşli üzerinedür ammā ṭarif-i
10. şāmuñ ya^ç nī cānib-i şimālüñ qaşire andan süveyse varınca deyere
11. leri deryāda şu^ç bān ve evsāḫ-ı bī-ḫadd olmağile şa^ç b olup
12. ṭarīq-i sālīm olmağın mu^ç allimler ve rubbānlar zıkr eylemişdür
13. deryā-bār-ı hind aḫmed bin mācid iḫtisār üzerine zıkr eylemişdür
14. imdi ḫaber-i şaḫīḫ budur ki deryāda olan şu^ç blar mānī^ç olmağile
15. deyere-yi berreye münḫaşırdur ve ḫadd-i seybāndan ve mecrāsı re's-i

34a

1. ebū muḥammeddür ve ʕarīḳi maḡīb-i nāḳa üzerinedür ve re's-i ebū muḥammed ki
2. görine iki ğubbe mābeyninde iki re'sdür biri ğubbe-yi ilā ve biri ğubbe-yi
3. ʕürdur andan süveysdür ve ʕuşayr ki ol berr-i rāifdür cānib-i yesārde
4. dür ve süveysle ʕuşayr mābeyninde ʕürḳ-ı müte' addide vardur ammā nā-pāk
5. yirlerdür ve ʕarīḳ-i ' uzundil ol maḡalledür ki fir'avn anda ğarḳ olmuşdur
6. diyü meşhürdur ve ol berr ʕulzüm-ü 'araba muḳābildür ve arzda bir maḡall
7. ki añā cemi' zamānda şems bir kirte ʕoḳınup ebraḳ ʕoḳınmış ola
8. ol maḡaldür diyü naḳl olunur ve ol maḡalden deryā ʕayyıḳ olur
9. nihāyeti baḡr-ı ḡicāz ile baḡr-ı mışruñ ya' nī deryā-yı nīlūñ mülteḳāsıdur
10. ve baḡr-ı ḡicāza ki baḡr-ı cideddür baḡr-ı ʕulzüm-ü ' arab daḡı dirler
11. re's-i ebū muḥammede dek ya' nī zıkr olan mecrīde cüzd-i baḡrū'z-zūḡār
12. cānib-i yemendedür ve anlardan cüdā ve nu' mān ki görine maḡīb-i
13. ' ayyūḳ üzerine yūriyesin ba' zılar nu' māndan ʕarīḳ-i cezīre-i şüdvān
14. üzerinedür dimişlerdür ve şüdvān re's-i ebū muḥammedden şoñra
15. bu cezīredür andan süveysdür ki ol bender-i meşhürdur diyār-ı

34b

1. berr-i ' arab mişl-i arz-ı cürüz ve aḡḳāf ve eḡvāḡ ve sevāḡil-i ' ummānāt
2. ve cezīre-yi carven ya' nī hürmüz berr-i ' arabdan arz-ı cürüz ve aḡḳāf
3. ve eḡvāḡ ve sevāḡil-i ' ummānāt ve cezīre-yi hürmüz gibi olanlaruñ deyereleri
4. bu vechledür ki evvelā bābü'l-mendemden ' arāye dek maḡla' -ı tīr üzerine-
5. dür bir zām bāḳisi maḡla' -ı cevzā üzeredür bir ʕavilde külliyā maḡla' -ı
6. cevzāyadur ve bir ʕavilde külliyā maḡla' -ı aşlī üzeredür ammā evvelī
7. aşşahdür ve ' arāden ' adene varınca maḡla' -ı şüreyyāyadur ve ' adenden
8. fertekte dek maḡla' -ı simākedür ve fertekden ḡuryā-muryāya dek
9. iki ʕavl vardur biri maḡla' -ı vāḳi' üzerinedür ki bu eşahḡdur ve ehl-i
10. hind bunuñ üzerinedür ikinci ʕavl maḡla' -ı ' ayyūḳadur ekşer ' arab
11. ve herāmize anuñ üzerinedür ammā şahḡ budur ki fertekten sāçere
12. dek ve anuñ nevāḡisine dek ' ayyūḳ üzerinedür ve ḡuryā-

13. muryādan maşireye dek maṭla^ʿ -1 ʿ ayyūḳ üzeredür bu deyerenüñ
14. iki meyli vardur evveli ħuryādan müdrikeye dek lā-biddür
15. cānib-i vāḳa^ʿ meyl itmek ikinci müdrikeden maşireye dek lā-biddür

35a

1. cānib-i nāḳaya meyl itmek ve maşireden re^ʿ-s-ül-ḫadde dek maṭla^ʿ -1 na^ʿ ş
2. üzeredür bir ḳavldede maṭla^ʿ -1 ferāḳid üzeredür re^ʿ-s-ül-ḫadden ḳulhāta
3. dek maḡib-i şüreyyā üzeredür ḳulhātden maskate dek maḡib-i na^ʿ ş
4. üzeredür maskatden süḫāre ya^ʿ nī ḳasaba-yı ʿ ummana dek maḡib-i şüreyyā üzere
5. dür ve süḫārdan fekkü^ʿ-l-esed ya^ʿ nī re^ʿ-s-ül-mesendem maḡib-i na^ʿ ş üzeredür
6. ammā re^ʿ-s-ül-ḫaddeden fekk-ül-esede varınca deyere-yi berr-iyye -i ḫesābiyye maḡib
7. ʿ ayyūḳ üzeredür ve fekkü^ʿ-l-esedden cezāre-yi carvene ya^ʿ nī hürmüze varınca
8. ḳuṭb-ı cāh üzeredür ve bu deyerelerüñ şaḫtına delil oldur ki bürüre
9. muvāziyye-i tecribe-yi mütevātire ile deyere-yi berr-i ʿ acem meşel-i mikrān ve sind
10. gücerāṭ ve gengen ve tilvān ve münibār berr-i ʿ acemden mikrān ve sind
11. gücerāṭ ve gengen ve tilvān ve münibār gibi olanlaruñ deyereleri bu vechle
12. dür ki evvelā hürmüzden cāşe dek üç ḳavl vardur evvelī maṭla^ʿ -1
13. süheyl üzeredür cumhūr-ı ʿ arab ve herāmiz yanında ikinci maṭla^ʿ -1 ḫamāreyn
14. üzeredür cumhūr-ı ehl-i hind yanında üçincide tafşil vardur
15. ya^ʿ nī hürmüzden kuh-i mübāreke dek maṭla^ʿ -1 süheyl üzeredür ve küh-i

35b

1. mübārekeden cāşe dek maṭla^ʿ -1 ʿ aḳreb üzeredür muḫaḳḳıklar yanında
2. şaḫiḫ ve rāciḫ budur ve cāşden dīvl-i sinde dek maṭla^ʿ -1 cevzā
3. üzeredür taḳrīben zīrā cānib yesārında meyler vardur ki muḫaḳḳaḳ mütebahreyn
4. ve müdeḳḳiḳ mütebahreyn -i müallim -i deryā-bār hind-i ḫamed bin mācid raḫmet-ullah
5. ḫāviya-nām kitābında ile zıkr itmişdür ve dīvl-i sinden mehāmiye

6. varınca iki kavlı vardır biri maṭla^ʿ-ı ʿ aḳreb üzeredir cumhür-ı
7. ʿ arab ve herāmize yanında ikincide tafşıl vardır dīvl-i sindden
8. cekde dek maṭla^ʿ-ı ʿ aḳreb üzeredir ve cekdden mehāmiye dek
9. iklil üzeredir ve bu şaḥīḥ ve rāciḥdür ve müdevverden ya^ʿ nī dīv-
10. den dilvāreye dek maṭla^ʿ-ı şüreyyā üzeredir ve dilvāreden denete
11. varınca maṭla^ʿ-ı simāk üzeredir ve denetden kuvveye dek derk-i
12. dancünikdür ya^ʿ nī rubbānikdür ammā rubbān olmasa żarüretde denetden
13. maṭla^ʿ-ı vāḳi^ʿ üzere yürüyeler şire te^ʾḥīr olunca ki ol ʿ ariyyātden
14. ya^ʿ nī şıḡlardan ba^ʿ zı ḳaṭ^ʿ ıdır ve ol maḥalden cezire-yi firme dek
15. maṭla^ʿ-ı ʿ ayyūḳ üzeredir ve ammā dīvden sürrete dek iki zām

36a

1. miḳdārı cevzā üzerine yürüyeler andan sonra maṭla^ʿ-ı aşlı üzerine
2. yürüyeler ta kenāra ḳarīb olunca ba^ʿ de ḳuṭb-ı cāh üzerine
3. yürüyeler zīrā deyere ḥaver-ı sürretten damene dek ḳuṭb-ı süheyl üzere
4. dür ve damenden küleme dek maṭla^ʿ-ı süheyl üzeredir lakin ba^ʿ zı esākinde
5. meyler vardır ve külemden tūṭacāme dek maṭla^ʿ-ı ʿ aḳreb üzere-
6. dür bir kavılda külemden kümeydīye dek maṭla^ʿ-ı iklil üzeredir ve
7. kümeydīyeden tūṭacāme dek maṭla^ʿ-ı ʿ aḳreb üzeredir ve muşannif
8. yanında ʿ aḳreb cümleden evvelīdür ve ma^ʿ lūm ola ki cāh yedi
9. ve rub^ʿ-ı eşba^ʿ oldığı maḥalden yedidir rub^ʿ-ı nāḳış olan maḥalle
10. varınca tuḥladur ki anda mā on beş ḳulac miḳdārıdır ve zıkr
11. olan tuḥla görünür anuñ ile berrüñ mābeyni on iki zām
12. miḳdārı vardır ammā cāh-ı felek-i şāmin ḥareketi ile ḥareket idüb
13. ba^ʿ idi mürür-ı eyyām ile muḡāyir olur diyü muḳaddimā zıkr olunmuşdur ol
14. ma^ʿ lūm olmak lāzımdur diyār-ı berr-i zeyāl^ʿ ve medecān ve somāl ve zenc
15. ve sıfāle ve berr-i zeyāl^ʿ ve medecān ve somāl ve zenc ve sıfālenüñ deyereleri

36b

1. bu vechledür ki evvelā bābü'l-mendemden zeyla^ʿ dek maṭla^ʿ-ı sülbār
2. üzeredir ba^ʿ zılar ḳuṭb-ı süheyl üzeredir didiler ve zeyla^ʿ dan

3. kıarye-yi Őeyhe dek maṭla^ç -1 ĥamāreyn űzeredűr ve kıaryeden cezāre-yi
4. berbereye dek maṭla^ç -1 aŐli űzeredűr ve berbereden ĥinzāreye dek
5. maṭla^ç -1 sināk űzeredűr ve deyere -yi baṛriyye -i ĥesābiyye kıarye -yi Őeyden ĥinzāre
6. ye dek maṭla^ç -1 Őureyyā űzeredűr ĥinzāreden feyleke dek yine maṭla^ç -1
7. Őureyyā űzeredűr bir kıavlda hicrātden feyleke dek maṭla^ç -1 sināk űzere
8. dűr ve ekŐer kıudemā bu kıavl űzeredűr feylekden bender-i mevsāya dek
9. maṭla^ç -1 cevzā űzeredűr ve bender-i mevsādan ĥafűne dek iki kıavl
10. vardur biri maṭla^ç -1 sűheyl ve ol biri kıuṭb-1 sűheyl űzeredűr ve
11. ba^ç zılar maṭla^ç -1 sűlbār űzeredűr didiler ve ĥafűndan feŐet-i
12. muĥbele dek maĥĭb-i sűheyl űzeredűr ve feŐet-i muĥbelden sevāĥile
13. dek iki kıavl vardur biri maĥĭb-i sűheyldűr ve cumĥűr-1 műteĥaddimĭn
14. bunuĥ űzerinedűr ikincide tafŐil vardur ya^ç nĭ feŐetden
15. berāveye maĥĭb-i ^ç aĥreb űzeredűr ve berāveden vāŐĭniyye dek

37a

1. maĥĭb-i ĥamāreyn űzeredűr ve bu ba^ç zı műcerribler kıavlidűr ve vāŐĭnĭden
2. cezāre-yi vamĭziyye dek ki anda na^ç Ő on bir eŐba^ç dur kıuṭb-1 sűheyl
3. űzerinedűr ve vamĭzĭden sincāciyye varınca maṭla^ç -1 sűheyl űzeredűr
4. ve anda na^ç Őoĥuz eŐba^ç dur ve sincācĭden melűnbűniyye dek kıuṭb-1
5. sűheyl űzeredűr ve anda na^ç Ő sekiz eŐba^ç dur ve melűnbűnĭden kıuṭb-1
6. cenűba dűrt zām yűriyesin andan Őoĥra maĥĭb-i ^ç aĥrebe yűriyesin
7. ki nevāĥĭ-i sifāleye ve sifāleden cezāre-yi serĭveye vāŐĭl olunur
8. ki aĥa ehl-i baĥr yanında āĥir-i berr dirler anda na^ç Ő űç eŐba^ç olur
9. ve na^ç Ő daĥı cāĥ gibi felek-i Őāmin ĥareketi ile ĥareket idűp műrűr-1
10. eyyām ile bu^ç dı muĥayir olur ammā fĭ zamānına tefāvűti cűz^ç i olmaĥĭn
11. fark olunmaz ve andan eyler ve deyere taĥĥĭĥ olunmaz ve ol maĥalden berr
12. devr ider maĥĭb-i na^ç Ő űzerine ba^ç zılar nāĥa űzerine didiler
13. ve ba^ç zılar ^ç ayyűĥ űzeredűr didiler berr-i maĥārib ve efrence varınca
14. ikinci faŐl diyār-1 műtālĭkı yani muṭlaĥ olan ba^ç zı deyere-

15. leri beyān ider evvelā deyere-yi muṭlaḳ ḥūryādan māmī seḳuṭareye dek

37b

1. maḡīb-i sülbār üzeredür bu ḳavl-i mücerribīndür ve ḳudemā yanında
2. ḳuṭb-ı süheyl üzeredür muṭavvaḳdan māmī seḳuṭareye dek
3. ḳuṭb-ı süheyl üzeredür ve fertekden māmī seḳuṭareye maṭla^ç -ı
4. ^ç aḳreb üzeredür ve ba^ç zı mücerribler maṭla^ç -ı ḥamāreyn üzeredür
5. didiler ve bu şaḥte ḳarībdir yine fertekden gerdefüne dek ḳuṭb-ı
6. süheyl üzeredür ḳudemā yanında ammā inde'l-müteahḥirīn maḡīb-i sülbār
7. üzeredür ve yine fertekden feyleke dek maḡīb-i süheyl üzeredür
8. ve ^ç aynden berbereye varınca maḡīb-i süheyl üzeredür yine ^ç aynden
9. mīṭa dek ḳuṭb-ı süheyl üzeredür ve ^ç adenden seyyāreye
10. dek ḳuṭb-ı süheyl üzeredür yine ^ç adenden ḳarye-yi şeyḥe dek maḡīb-i
11. süheyl üzeredür ve yine ^ç adenden maskate dek maḡīb-i ḥamāreyn
12. üzeredür yine ^ç adenden ḡubbe-yi teciddeye dek maḡīb-i ^ç aḳreb
13. üzeredür ve yine ^ç adenden re^s-i berre dek maḡīb-i tīr üzere
14. dūr ve yine ^ç adenden cebel-i cīne dek maḡīb-i cevzā üzeredür
15. ve re^s-ül-ḥadden ḥūr-ı dīvl-i sinde dek maṭla^ç -ı şüreyyā üzeredür

38a

1. ve maskatden cāşe dek maḡīb-i na^ç ş üzeredür ve yine maskatden
2. küh-i mübāreke varınca maḡīb-i ferāḳid üzeredür ve midverden
3. deḡneve dek maṭla^ç -ı cevzā üzeredür yine midverden mehāmiye
4. dek maṭla^ç -ı tīr üzeredür üçinci faşl taḥte'r-rīḥūñ deyerelerin
5. beyān ider diyar-ı berr-i şövilyān ve nāt ve verīsā ve benc berr-i şövilyān ve nāt
6. ve verīsā ve benc gibi olanlarıñ deyereleri bu vechledür ki evvelā
7. kümherīden ferendleye dek ki cāh anda iki eşba^ç dur maṭla^ç -ı
8. simāk üzeredür ve ferendleden bālī nüvkeme varınca ki cāh iki
9. buçuḳ eşba^ç dur maṭla^ç -ı na^ç ş üzeredür ve bālī nüvkemden şülleme dek
10. maṭla^ç -ı şüreyyā üzeredür ve şüllemden abanlākürīye varınca cāh

11. üç eşba^ç dur ma^çla^ç -1 nāka üzeredir ve abanlākūrīden mütbilīye
12. dek cāh altı eşba^ç dur \mathfrak{q} u^çb-1 cāh üzeredir ammā cāhuñ felek-i
13. şāmen hareketi ile bundan a^çdem hareketi zıkr olunmuşdur ol ma^ç lūm
14. olmak müveccehdür ve mütbilīden cedāverīye dek iki \mathfrak{q} avl
15. vardur biri ma^çla^ç -1 vā^çi^ç üzeredir ve bu eşah^çdur ve biri ma^çla^ç -1

38b

1. ^çayyū^ç üzeredir ve feşāşden fūflime dek \mathfrak{q} u^çb-1 cāh üzere
2. dūr ve fūflimden kengāre dek ma^çla^ç -1 simā^ç üzeredir ve kengār
3. den sindīb ve fārdībe varınca ki anlar iki cezīredür ve
4. hūrşātī cāhuñ a^çzındadır ol iki \mathfrak{q} avl üzeredir biri
5. ma^çla^ç -1 simāk üzeredir ve ekşer şövilyān ve ^çarab ve hinūdānuñ
6. üzerinedür ve ol biri ma^çla^ç -1 şüreyyā üzeredir ki bu \mathfrak{q} avl mu^ç allimān-1 nācarāşīye dek ma^çla^ç -1 sūheyl üzeredir
7. ba^ç zī şövilyāndur ve \mathfrak{q} avl-i \mathfrak{q} udemāya muvāfı^çdur deyere-yi berr-i siyām
8. berr-i siyāmuñ deyereleri bu vechledür ki evvelā sindīb ve fār-
9. dībden şātīcāme dek ma^çla^ç -1 tīr üzeredir ve şātīcāmden
10. cezīre-yi zencilliyāya varınca \mathfrak{q} u^çb-1 sūheyl üzeredir ve zencilliyādan
11. ve nācarāşīden mar^çtabāna dek ma^çla^ç -1 tīr üzeredir ve mar^çtabāndan
12. tevāhīye dek ma^çla^ç -1 sūheyl üzeredir ve yine mar^çtabāndan cezīre-yi
13. fūlīye dek \mathfrak{q} u^çb-1 sūheyl üzeredir ve fūlīden cūzur-1 bitteme dek
14. \mathfrak{q} u^çb-1 sūheyl üzeredir ve bittemden cūzur-1 fūlūsenbilīn malā^çkaya
15. dek ma^çla^ç -1 sūheyl üzeredir ve fūlūsenbilīnden cūzur-1 fūlūcemre dek

39a

1. \mathfrak{q} u^çb-1 sūheyl üzeredir ve fūlūcemrden cebel-i felūpāslār ma^çla^ç -1
2. iklīl üzeredir ba^ç zılar ma^çla^ç -1 tīr üzeredir didiler felū-
3. pāslārdan malā^çkaya dek ma^çla^ç -1 ^ça^çreb üzeredir ve malā^çkadan
4. sincāfūra dek ki ol āhīr-i siyāmdur cānīb-i cenūbīde ve anda fer^çadān
5. beş eşba^ç dur ol iki \mathfrak{q} avl üzeredir biri ma^çla^ç -1 tīr üzeredir

6. ve ol biri maṭla^ʿ -1 ʿ aḳreb üzeredür ammā anda ferḳadān beş eşba^ʿ
7. olmak fī zamānınadur zīrā anuñ felek-i şāmin ḫareketi ile ḫareket-i muḳaddimā
8. zıkr olunmuşdur deyere-yi berr-i çin ve māçin berr-i çin ve māçinüñ deyereleri
9. bu vechledür ki evvelā sincāfürdan banğa dek ki cāh dört
10. eşba^ʿ dur mağīb-i ferḳadeyn üzeredür ve banğdan şūrāya dek ki
11. cāh dört eşba^ʿ ve rub^ʿ dur mağīb-i na^ʿ ş üzeredür ve şūrādan
12. ğubbe-yi külke cāh dört buçuḳ eşba^ʿ dur mağīb-i vāḳi^ʿ üzeredür
13. ve yine şūrādan şehir-i neve dek ki cāh beş buçuḳ eşba^ʿ dur ḳuṭb-1
14. cāh üzeredür ve şehir-i nevden re^ʿs-i kenbūsāye dek ki cāh beş
15. eşba^ʿ dur maṭla^ʿ -1 iklil üzeredür kenbūsādan şenbāye varınca ki

39b

1. cāh yedi eşba^ʿ dur maṭla^ʿ -1 na^ʿ ş üzeredür ve şenbādan ğubbe-yi küçī
2. ye dek ki cāh on eşba^ʿ dur mağīb-i na^ʿ ş üzeredür ve yine şenbādan
3. bender-i eyneme dek ki cāh on iki eşba^ʿ ve rub^ʿ dur maṭla^ʿ -1 na^ʿ ş üzere
4. dür ve eynemden bāb-1 sāhil-i çine dek ki cāh on yedi buçuḳ eşba^ʿ dur
5. maṭla-1 ʿ ayyūḳ üzeredür ve zıkr olunan ḳıyāsāt fī zamānına cārīdür
6. zīrā ḫareket-i felek-i şāmin ile cāhuñ ḫareketi muḳaddimā zıkr olunmuşdur
7. ki mürūr-1 zamān ile aña muğāyeret gelür ve bāb-1 sāhil-i çinden berr-i
8. nāhiyye-yi cenūbe devr itmişdür maṭla^ʿ -1 iklil üzerine cāh altı eşba^ʿ
9. olunca ve yine devr ider şimāl cānibinde ye^ʿcüc ve me^ʿcüc nevāhisine
10. dek ki ol ma^ʿ mürenüñ şarḳı ve şimālisi olur ve ma^ʿ lūm ola ki
11. bīḥ-i çinī ve rāvend ve dār-1 çinī diyār-1 çinde olur ve lafz-1 dār
12. ağac ma^ʿ nāsınadur ya^ʿ nī çin ağacı dimekdür ve pāy-1 taḫtı çinī
13. ya^ʿ nī çinüñ ğayet luṭfı şehir-i nevde ve fağfürda olur ki ʿ alāsına
14. pāy-1 taḫtı ve fağfürı dirler ve diyār-1 rūma mürebbālariyle gelen fağfür
15. marṭabānlar vilāyet-i siyāmda bender-i marṭabānda olmağın ḫalḳ anlara

40a

1. marṭabān dirler dördinci faşl cezīrelerüñ deyerelerüñ beyān
2. ider deyere-yi cezīre-yi ḳamer cezīre-yi ḳamerüñ deyereleri bu vechle

3. dür ki evvelā ol cümle cezīrelerden ‘azīmdür ve berr-i zenc ve sıfāle
4. üzerine mümteddür evveli cānib-i şimāldedür aña re’s-i milḥ dirler
5. anda na’ş on bir eşba’ dur ve āḥiri cenūb cānibindedür aña hüfā
6. dirler anda na’ş üç eşba’ dur ba’zılar āḥirinde na’ş bir eşba’ dur
7. belki ufḫa muttaşıldur didiler ve bu eşaḥḥdur ve nās anuñ deyerelerinde
8. iḥtilāf üzere oldılar zīrā ‘imāretten ba’iddür ve zuhrıña deryādan
9. cānibedür anuñ deyeresinde iki ḫavl vardur biri maḡīb-i iklīl
10. üzeredür ve ol biri maḡīb-i ‘aḫreb üzeredür ve ḫudemā yanında
11. evvelinden āḥirine dek maḡīb-i tīr üzeredür ammā muşannif yanında
12. ekşer iḥtimāl maḡīb-i tīr ve iklīl ve ‘aḫreb üzerine olmaḫdur andan
13. ḡayrı iki vechi daḫı vardur biri oldur ki ḡāyet ‘azīm cezīre
14. dür berrī bī ḫaddür deyere daḫı bī ḫadd olur ve ol biri oldur ki
15. zıkr olan deyereleruñ ḫaḫıḫati ma’lūm olmadı ol cānibe-i ḫalīl-i sefer

40b

1. olmaḫın ve ol cānibe sefer idenleruñ bu fennde ma’rifetleri ḫalīl olmaḫın
2. ammā zenc mu’allimleri didiler ki zuhr-ı cezīrenuñ deyeresi re’s-i malaḫdan
3. na’ş sekiz eşba’ olunca ḫuṭb-ı süheyl üzeredür ve sekizden āḥirine
4. varınca maḡīb-i sülbār üzeredür ve baṭın-ı cezīrenuñ deyeresi
5. yine re’s-i malaḫdan na’ş sekiz eşba’ olunca maḡīb-i ḫamāreyn üzere
6. dür ve sekizden āḥirine dek maḡīb-i sülbār üzeredür ve sıḫḫate
7. ḫarīb olan budur cānib-i baṭını re’s-i malaḫdan na’ş altı eşba’
8. olunca külliyā nazīfdür ya’nī kenārları pāḫdur ve altı eşba’ dan
9. āḥirine varınca iki zām miḫdārı belki daḫı ziyāderāḫdur ya’nī
10. şıḫlardur berr-i cānibe ve berr-i müllī anuñ mābeyninde dört evvelī
11. cezīre vardur ma’mürdur ve biri birine ḫarībdür anlara ehl-i zenc
12. sefer iderler evvelki cezīrenuñ ismi encezīcedür na’ş on bir
13. eşba’ dan rub’ nāḫışdur berr ile mābeyni on altı zāmdur ikinci
14. cezīre melālīdür na’ş on bir eşba’ dur üçüncü cezīre demmūnīdür
15. na’ş on bir eşba’ dur ve melālīnuñ maṭla’ındadır dördüncü

41a

1. cezîre mütüdur na' ş on buçuq eşba' dur ve zîkr olunan
2. kıyāsāt-ı na' ş fi zamānınadur zîrā anuñ felek-i şāmin hareketiyle
3. hareketi bundan evvel zîkr olunmuşdur ve zîkr olan cezîrelerüñ
4. ma'la' ında bir ' azîm şa' b vardur dört zām miqdārı
5. deryādudur ismi ' ayn-el-baħrdur ve batınında olan benderler
6. biri lanacānī ve biri su' de ve biri menzilācīdür ve zuhrında olanlar
7. bender-i isma' il ve bender-i bīmārvedür lakin külliyā maħāṭaredür lanacānī-
8. den ğayrīsı ve ma' lūm ola ki re's-i malaḥ ile berr-i zenc mābeyni
9. elli zāmdur ba' zılar altmış zāmdur didiler ve re's-i malaḥuñ
10. ma'la' ında yigirmi zām miqdārı bir cezîre-i ma' müre vardur
11. ismi münevverādur ve cezîre-yi kamerüñ şarkı ve cenūbīsinde cezāyır
12. bī-ḥaddür anlara tîr-i reḥā dirler anlaruñ cezîre-yi kamer ile mābeynleri
13. on iki zāmdur ve anda bir cezîre vardur ki anuñ ismi
14. cezîre-yi ' anberdür ve ' anber-i ḥām anda olur ve yine şarkı ve cenūbī
15. bir evveli cezîre daḥı vardur andan ba' iddür aña cezîre-yi rūḥ

41b

1. dirler ve ṭuyūrdan rūḥ dimekle ma' rūf ṭayr anda olur ve
2. anuñ re'si iki olur ammā ba' zılar ruḥ-ı behāim kısmından bir
3. ḥayvāndur ki anuñ re'si iki olur dirler ve şaṭranca olan
4. ruḥ anuñ ismiyle tesmīye olunmuşdur deyere-yi cüzur-u zerrīn
5. cüzur-u zerrīnūñ deyereleri ve sāir ḥuşuşı bu vechledür ki
6. evvelā anda ferḳadeyn iki eşba' dur ve mu' allimān-ı baħr cüzur-u zerrīnūñ
7. ' adedi yedidür didiler ve ḳurbunda ' alāmāt oldur ki mā-müteḡayyür
8. olur ya' nī aḥzar olur ve cāyāt rişte-yi baħr görünür
9. bürür-ı ' alāmātı gibi ve ol cezîrelerüñ berr ile mābeyni altmış
10. zāmdur ve muşannif-i şikātden naql ider ki ferāḳid üç ve dört
11. ve beş eşba' olunca cüzur-ı müteferriḳdür şaṭr-ı zerrīnden

12. cānīb-i berre nāzil olmuşlardur ve zıkr olunan kıyās-ı ferķadeyn fī
13. zamānınadur zīrā felek-i şāmin hareketiyle anuñ hareketi bundan
14. aķdem zıkr olunmuşdur ve ba' zılar zıkr itdiler ki ol cezireler
15. cüzur-ı ramiliyyedür ammā cānīb-i cenübīleri mechūldür ol ecluden

42a

1. deyereleri tahķik olunmuşdur deyere-yi cezire-yi seķutāre cezire-yi
2. seķutārenüñ deyereleri bu vechledür ki ol daķı bir ' azīm
3. ceziredür cānīb-i ğarbīsi berr-i somāldür ve ehli naşārādur evvelī
4. şimāl tarafınadır maġīb-i cānībine ki aña re'sü's-şu' b dirler anda
5. cāh beş eşba' ve rub' dur ve ķudemā taraf-ı cenūba re'sü's-şu' b
6. dirler bunda ħalel vardır ve bir tarafı şarkī ve cenūbīdür aña re's-i
7. māmī dirler cāh beş eşba' dur ve biri ğarbī ve cenūbīdür aña
8. re's-i şer' ayn dirler cāh beş eşba' dan rub' nāķışdur ve kıyās-ı
9. cāhuñ tafşīli ya' nī felek-i şāmin hareketiyle hareketi bundan aķdem
10. zıkr olunmuşdur ve şabr-ı seķutārī ki meşhūrdur zıkr olan
11. cezirede olur ve deyereleri re'sü's-şu' budan suvuķa varınca
12. maṭla' -ı tīr üzeredür ve māmī seķutāreden deyere-yi maġīb-i iklīle
13. ric' at ider āķir cezireye dek ma' lūm ola ki seķutārenüñ
14. cānīb-i ğarbīsinde üç büyük cezire vardır birine semeķā
15. ve birine derezā dirler bunlar biri birine ķarībdür bunlar ile

42b

1. seķatūrenüñ mābeyni iki zām miķdārıdır ve üçünci cezire
2. ' abdiġūrīdür ol daķı bir evvelī ceziredür ve ol semeķā ile
3. derezādan cānīb-i berre mütenāzildür ve re'sü's-şu' b dan ' abdi-
4. ġūrīye dek maġīb-i tīr üzerine altı zāmdur ve ma' lūm ola ki
5. ' abdiġūrīnüñ cānīb-i ğarbīsinde ' amarā ya' nī şıġ vardır
6. ħazer olup ğaflet olunmaya ve re's-i māmī seķutārede feşeteyn
7. ' arīyeyn ya' nī iki şıġlar vardır ve anlar ile cezire mābeyninde

8. ʔarīk vardır ve ʔabdīgūrī ile iki cezīre mābeyninde ʔarīk-i
9. vāsīʔ vardır diyar-ı cüzürüʔl-gāl cüzürüʔl-gāluñ deyere
10. leri bu vechledür ki zıkr olunur evvelā maʔ lüm ola ki cüzürüʔl
11. gāl üç saʔrdur ve her saʔrında cüzür-ı maʔ lüme vardır
12. ve saʔr-ı evvelī baħrīnūñ evveli ki cānib-i Őimāldedür bir feŐet vardır
13. aña belī-yi feniyen yaʔ nī fāl-i kebīr dirler cāħ beş eŐbaʔ ve rubʔ dur
14. ve reʔs-i süheylīde yaʔ nī ʔaraf-ı cenūbda cāħ dört buçuĕ eŐbaʔ dur
15. andan maĕīb-i süheyl üzerine bir feşet āħir vardır aña Őerayā-yı fenneyn

43a

1. yaʔ nī fāl-i Őaĕir dirler cāħ dört eŐbaʔ ve Şülüşdür ve ol
2. maħalden maʔla-ı cevzā üzerine bir feşet daħı vardır aña bittir
3. dirler cāħ dört eŐbaʔ ve rubʔ dur andan maʔlaʔ -ı ʔaĕreb üzerine
4. iki cezīre vardır birine eketī ve birine kilfittir dirler anlarda cāħ
5. dört eŐbaʔ dan Őayyıĕdur andan maĕīb-i süheyl üzerine
6. iki cezīre vardır birine bencārem ve birine kelefinnī dirler cāħ
7. dört eŐbaʔ dan rubʔ nāĕıŐdur anlardan maʔlaʔ -ı ħamāreyn
8. üzerine iki cezīre vardır birine buĕrā-yi fennī ve birine belīfennī
9. dirler anlaruñ dāiresinde bir feşet vardır ve cāħ üç eŐbaʔ
10. ve rubʔ dur ve anlara muʔ allimān yanında tūrīħarāb dinilür ve saʔr-ı
11. vüŐānīde ki evveli Őimāl-i cānibindedür anda bir cezīre vardır
12. ismi Őetlākümdür cāħ dört eŐbaʔ ve Şülüşdür andan maʔlaʔ -ı
13. sülbār üzerine bir cezīre vardır ismi kencemenecelmdür cāħ
14. dört eŐbaʔ dur ammā bir miĕdār nefes vardır yaʔ nī ziyādcedür
15. andan maĕīb-i süheyl üzerine bir cezīre vardır ismi emmīnīdür

43b

1. cāħ dört eŐbaʔ dan rubʔ -ı nāĕıŐdur andan maĕīb-i ʔaĕreb
2. üzerine bir cezīre vardır ismi fennīdür cāħ dört

3. eşba^ç dan rub^ç nâkışdur andan maṭla^ç -ı ^ç aḳreb üzerine bir
4. cezîre vardır ismi keverdîvdür cāḥ üç buçuḳ eşba^ç dur
5. ve saṭr-ı berrîde ki evveli cānib-i şimāledür anda bir cezîre vardır
6. ismi killetîdür cāḥ anda dört eşba^ç ve rub^ç dur andan
7. maṭla^ç -ı ^ç aḳreb üzerine bir cezîre vardır ismi andervādur
8. cāḥ dört eşba^ç dan rub^ç nâkışdur ve andan ḳuṭb-ı süheyl
9. üzerine bir cezîre vardır ismi kefinnîdür cāḥ üç eşba^ç ve
10. rub^ç dur andan maḡîb-i süheyl üzerine bir cezîre vardır ismi
11. melekîdür cāḥ iki eşba^ç ve rub^ç dur ve ol āḥîr cüzur-ı fāl-i münîbār
12. dur ve ma^ç lûm ola ki cāḥ dört eşba^ç olup bir miḳdār
13. nefis olduḡı yerde bir ṭaḥale vardır ki anda deryā yedi
14. ḳulacdur ḳa^ç rî görünür berr ile anuñ mābeyni yedi
15. zāmdur ammā deyere-yi fāl ya^ç nî cāḥ beş eşba^ç ve rub^ç olduḡı

44a

1. yerden iki eşba^ç ve rub^ç olunca ya^ç nî cezîre-yi melekîye dek
2. iki ḳavl vardır biri maṭla^ç -ı süheyl üzeredür ki cumhūr-ı
3. mu^ç allimān anuñ üzerinedür ol birinde tafşîl vardır zîrā
4. taḥḳîḳ budur ki re^ç sü^ç l-fālden ki anda cāḥ beş eşba^ç ve rub^ç
5. dur cāḥ dört eşba^ç ve rub^ç olunca maḡîb-i süheyl üzerine
6. dür andan iki eşba^ç ve rub^ç olunca ya^ç nî cezîre-yi melekîye dek
7. maṭla^ç -ı süheyl üzeredür ve bu ḳavl mu^ç allimān cezîre-yi kefinniye
8. mensûbdur ve şaḥîḥdür ve ḳıyās-ı cāhuñ tafşîli ya^ç nî felek-i
9. şāmin ḥareketiyle ḥareketi def^ç āātle zîkr olunmuşdur deyere-i cüzurü'd
10. -dîbe cüzurü'd- dîbeuñ deyereleri bu vechledür ki zîkr olunur
11. evvelā ma^ç lûm ola ki anuñ evveli ki maḡîbden cānibe ve şimāl
12. ṭarafınadır anda bir cezîre vardır ismi kāḥ-ı terākîmdür cāḥ
13. iki eşba^ç dan rub^ç nâkışdur ve ferḳadeyn sekiz buçuḳdur zîrā ferḳadeyn
14. cāḥ bir eşba^ç olduḡı maḥalde sekizden rub^ç nâkışdur ḥaḳîḳat
15. üzere ve ferḳadeyn sekiz eşba^ç ve rub^ç olduḡı yerde bir cezîre

44b

1. vardur ismi mekendüdür ve ol cezirelerden mağib-i cānibine
2. başka nāzil olmuşdur hevāke leṭāfet üzere ola saṭr-ı cūzur-ı
3. bahriyyāt ğarbiyyātdan görünür ve taḥt-ı mağib ʿ aḳreb ve ḥamāreynde
4. bir ṣuʿ b-ı ʿ āri vardur ki ol cezireden iki zām miḳdārıdur
5. ve ol ṣuʿ buñ āhiri cānib-i cenūbadur ferḳadeyn sekiz eṣbaʿ dur
6. ve maʿ lūm ola ki kāh-ı terākimden ki anda cāh iki eṣbaʿ dan
7. rubʿ nāḳıṣdur cezire-yi kilābiye dek maṭlaʿ -ı iklil üzeredür
8. ve anda ferḳadān sekiz eṣbaʿ ve şülüşdür ve nevlī veremde ferḳadān
9. sekiz eṣbaʿ ve rubʿ dur ve füyükdē ferḳadān sekiz eṣbaʿ dur
10. bir miḳdār nefes vardur ve fenādüde ferḳadān sekiz eṣbaʿ
11. dan rubʿ nāḳıṣdur ve bu cezireler saṭr-ı şarkidedür ve bu zıkr
12. olan cezirelerden şoñra cūzur-ı meşhūrāt vardur ki
13. anlar için daḫı kıyās vardur evvelā cezire-yi cibitide ferḳadān
14. yedi buçuḳ eṣbaʿ dur ve cezire-yi maḫalede ferḳadān yedi eṣbaʿ dur
15. ve cezire-yi mülük ki ol daḫı meşhūr ceziredür anda ferḳadān

45a

1. altı eṣbaʿ dur ve cezire-yi hidmetide ferḳadān beş eṣbaʿ dur ve
2. cūzur-ı hūd ki lügat-ı ehl-i dibe üzeredür muʿ allimān arasında
3. meşhūrı süveydüdür anda ferḳadān dört buçuḳ eṣbaʿ dur
4. ve ol cezireler keşret üzeredür ve cūzur-ı addüv ki ferḳadān
5. dört eṣbaʿ dur ce cezāyir-i dībeden cānib-i cenūbda āḫir-i
6. maʿ mūre bunlardur ve maʿ lūm ola ki cūzurüʾ d-dibe biri birine ḳarīblerdür
7. yaʿ nī birinden biri görünür illā hidmetiden süveydüya dek
8. mābeynleri vāsʿ idür yaʿ nī dört ve beş zām miḳdārı vardur
9. ve şöviyān yanında cezire-yi maḫalede ferḳadān yedi eṣbaʿ ve hidmeti
10. de altı eṣbaʿ ve fūnbiḡārde beş eṣbaʿ ve kümeylde dört eṣbaʿ
11. ve süveydüde üç eṣbaʿ ve addüvde iki eṣbaʿ ve bu fark-ı kebīrdür

12. ammā āhîr-i cüzürü'd-dîbe cânib-i cenûbda taḥḳîḳ olmamışdur belki
13. ba' zı neshde zıkr olunmuşdur ki āhîr-i fâlde taḥḳîḳan na' ş on
14. bir eşba' dur ve ba' zılar dimişlerdür ki ol münḳatı' olur na' ş
15. on bir olduğu maḥalde baḳıyyesi taḥt-ı şark ile cenûba

45b

1. mâildür ve ba' zılar ol cezîrelerüñ ' adedi on ki biñdür
2. dirler belki yigirmi dört biñ cezîredür on iki biñ ma' mür
3. on iki biñ ḥarâbdur dirler ve deyere-yi cüzür-ı dîbde melekîden
4. cezîre-yi kânterâküme dek iki ḳavl vardır biri ḳuṭb-ı süheyl üzere
5. dür ve biri maṭla' -ı süheyl üzeredür ve muşannif yanında evveli eşaḥḥdur
6. ve kânterâkümden ferâḳid yedi eşba' olunca ḳuṭb-ı süheyl üzere
7. dür ve yedi eşba' dan āhîr-i dîbe maṭla' -ı süheyl üzeredür ve melekî
8. den kîlâyîye dek maṭla' -ı süheyl üzeredür ve ehl-i dîbe yanında
9. deyere-yi muṭlaḳdur diyü meşhûrdur ammā ma' lüm ola ki ḳıyâs-ı câh
10. ve ferḳadeyn ve na' ş ki zıkr olundı cümlesi fî zamânınadır zîrâ
11. anlaruñ felek-i şâmin ḥareketiyle ḥareket itmeleri bundan aḳdem
12. zıkr olunmuşdur diyâr-ı cezîre-yi seyelân cezîre-yi seyelânuñ
13. deyereleri bu vechledür ki zıkr olunur imdi evvelâ ma' lüm
14. ola ki cezîre-yi seyelân ki aña serendîb dirler ve ol kân
15. yâḳût ve elmâs ve seyelândur ciḥângir daḥı elmâsuñ kânîdür

46a

1. ve pâd-i-şâhı aftâb-perestdür aña dayi-hind dirler ḥâḳân-ı çîn
2. ve ḳaan-ı ḥaṭâ demek gibidür ve ol on iki biñ file
3. mâlikdür diyü naḳl olunur ve diyâr-ı hindde la' l daḥı bî ḥadd
4. dür ḡayeti bu ki ' alâsı bed-ḥaşânde olur ammā zümerrid ve lâyet
5. sūdânda olur vaşl-ı serendîb didikleri ḥazret-i âdem
6. ' aleyhi-s-selâm hubûṭ itdüğü maḳâmuñ ismidür ki zıkr
7. olunan cezîrede bülend ṭaḡdur aña zincîr ile çıkılır

8. dirler ve yāķūt ve elmās anda olur diyü nāķl olunur ve
9. anda daķı dār-ı ķinī bī ĥaddür ve anuñ evveli cānib-i Őimāle
10. dūr ki aña marāŐi dirler cāĥ üc eŐba^ˆ dur ve re^ˆs-i cenübisinde
11. dannür dirler cāĥ bir eŐba^ˆ dan rub^ˆ nāķıŐdur ve deyereleri tūtā
12. cāmdan ki cāĥ bir eşba^ˆ dan bender-i ğālīye dek cāĥ bir
13. eşba^ˆ dan Őemen nāķıŐdur maķla^ˆ -ı iklil üzeredür ve ğālī
14. den bālīcāme dek maķla^ˆ -ı ^ˆaķreb üzeredür ve bālīcāmden
15. dannūra dek iki ķavl vardur biri maķla^ˆ -ı tāyr üzeredür ve

46b

1. biri maķla^ˆ -ı cavzā üzeredür ve dannürdan mekātīme dek
2. maķla^ˆ -ı simāk üzeredür ve mekātīmden re^ˆs-i kādīye dek
3. cāĥ bir eŐba^ˆ dur maķla^ˆ -ı ^ˆayyūķ üzeredür ve kādīden
4. türknāmīliye dek cāĥ iki eşba^ˆ dur ve ba^ˆ iddür maķla^ˆ -ı na^ˆ Ő üzere
5. dūr türknāmīlīden marāŐīye dek iki ķavl vardur biri
6. mağīb-i ^ˆayyūķ üzeredür ve biri mağīb-i vāķī^ˆ üzeredür
7. evveli eŐaĥĥdur ve marāŐīden Şülleme dek cāĥ üc eşba^ˆ dan
8. rub^ˆ nāķıŐdur mağīb-i ^ˆaķreb üzeredür ve Şüllemden menāra dek
9. cāĥ üc eşba^ˆ dan rub^ˆ nāķıŐdur maķla^ˆ -ı tīr üzeredür ve
10. menārdan küdrimalīye dek cāĥ iki eşba^ˆ ve rub^ˆ dur mağīb-i
11. ^ˆaķreb üzeredür ve küdrimalīden mendem-ı Őalvāte dek cāĥ
12. iki eşba^ˆ dur mağīb-i süheyl üzeredür ve mendem-ı Őalvātīden
13. bervelīye dek cāĥ bir eşba^ˆ ve rub^ˆ dur mağīb-i sülbār üzere
14. dūr ve bervelīden tūtācāma dek cāĥ bir eŐba^ˆ dur maķla^ˆ -ı
15. süheyl üzeredür ve ammā benādir-i meŐhūreden kelenbūke cāĥ bir

47a

1. buķuķ eşba^ˆ dur ve ol cānib-i mağībīdedür ve ^ˆaķīm benderdür
2. ve sulţān-ı serendībe ķarībīdür ve bervelī bender-i meŐhūrdur

3. cāh bir eşba^ç ve rub^ç dur ve ol cānib-i ğarbdedür ve şevābitle olan
4. kıyāsuñ aḥvāli bundan aḳdem defa^ç ātle zıkr olunmuşdur ammā
5. uşurlāb veyā rub^ç -ı müceyyeb ile ^ç arz-ı beled ma^ç lūm olsa ol
6. dāimā şihḥat üzeredür ve ğālī aḥsen-i benādir cezīre-yi seyelandur
7. sefāin için ve ol re^ç -s-i ceziredür cānib-i ğarbī ve cenūbīde
8. ve balīcām ki ol daḥı bir benderdür cezīrenüñ cenūb cānibinde
9. ve benādir-i şığār bī ḥaddür ki anlara ^ç itimād yokdur zīrā anlara
10. sefer daḥı olmaz diyar-ı cezīre-yi andemān ve cūzur-ı nākebārī
11. cezīre-yi andemānuñ ve cūzur-ı nākebārīnūñ deyereleri bu vechledür
12. ki zıkr olunur ma^ç lūm ola ki evvelā cezīre-yi andemān-ı kebīr
13. şimāl cānibindedür cāh beş buçuḳ eşba^ç dur ve āḥiri cānib-i
14. cenūbdadır cāh dört buçuḳ eşba^ç dur ve anuñ ḥalḳı merdūm-
15. ḥarlardur andan şoñra cezīre-yi andemān-ı şağīrdür re^ç -s-i

47b

1. şimālīsinde cāh dört buçuḳdan zayııḳdur ya^ç nī miḳdār-ı şülüşdür
2. ve re^ç -s-i cenūbīsinde üç buçuḳ eşba^ç dur ve andemān-ı kebīrūñ
3. ḫaraf-ı cenūbīsī ile andemān-ı şağīrūñ ḫaraf-ı şimālīsī mābeyninde
4. bārī ya^ç nī ḫarīḳī vardur ve aña bīrūn-ı şirū dirler aña
5. muḳābil cānib-i maḫla^ç ında berfeşeti ^ç ārī vardur ki aña kenāgil
6. dirler ḫarīḳ ile mābeyni dört zāmdur ve andemān-ı şağīre
7. mu^ç allimān şete andemān dirler ve ehl-i gücerāt andervān-ı
8. şağīr dirler büyüğüne andervān-ı kebīr dirler ve lūgat-ı şöviyānde
9. büyüğüne feryā-i andemān ve küçüğüne şite-i andemān dirler ve cāh üç
10. eşba^ç ve rub^ç olduğı maḫalde on beş cezīre vardur anlara
11. vīcī andarāvī dirler ve anlaruñ mābeynlerinde ḫarīḳ vardur
12. ve anda mānuñ aḳalli üç ḳulacdur ve cāh üç eşba^ç olduğı
13. yerde bir ^ç aḳīm bārī ya^ç nī ḫarīḳ vardur aña ferenşīr dirler
14. ve cāh üç eşba^ç dan rub^ç nāḳış olduğı yerde bir cezīre vardur
15. aña kerīnākbārī dirler bu cezīrelerüñ maḫla^ç ında üç zām

48a

1. miḳdārı bir cezīre vardır aña kaşğılā andrāvī dirler ve cāh
2. iki eşba^ç da menecelfüledür andan şöıra bir cezīre vardır ki aña
3. sercel dirler anuñ cānib-i şimālisinde cāh iki eşba^ç dan rub^ç
4. naḳışdur ve āḫir cezīre cānib-i cenūbdadır anda cāḫ bir buçuḳ
5. eşba^ç dur ve cāḫ bir eşba^ç ve rub^ç oldığı yerde ṭarīḳ vardır
6. ve cāh bir eşba^ç da bir cezīre vardır aña cāmesfele dirler ve
7. ma^ç lūm ola ki andemān-ı kebīrūñ şarḳīsinde ya^ç nī cāh beş buçuḳ
8. eşba^ç da bir cezīre vardır aña andermendā dirler ve bu cezīreler
9. külliyā feşet-i kenāgil satırındadır ve andemān-ı kebīrūñ re^ç-s-i şimālī
10. sinde bir cezīre vardır aña ḳūfī andrāvī dirler anda cāh
11. beş buçuḳ eşba^ç dan cüz^ç'i nefes vardır ve eger re^ç-s-i andemān-ı
12. kebīrden nācarāşī murād olunsa maṭla^ç -ı^ç ayyūḳ üzeredür
13. ol baḫrde iki cezīre vardır anuñ birine nerkī dirler ve birine
14. ferāsü dirler ve anlarda cāh altı eşba^ç dur ve yine ol baḫrde
15. bir cezīre vardır aña fī-füsü ve cezīre-yi cen dirler cāh altı buçuḳ

48b

1. eşba^ç dur ammā deyere-yi cüzur fāl-i andemān ve nākbārī cenūbī ki
2. anlaruñ taḫtında olanlardan evvelā re^ç-s-i şimālī andemān-ı kebīrūñ
3. cāh beş buçuḳ eşba^ç oldığı maḫallinden iki ḳavl vardır biri
4. ḳuṭb-ı süheyl üzerinedür cāh beş eşba^ç olunca ve andan comes-
5. feleye dek maṭla^ç -ı süheyl üzeredür ve ikincisi ḳuṭb-ı süheyl üzere
6. dür cāh dört eşba^ç olunca ammā cāh felek-i şāmin ḫareketiyle ḳuṭb-ı
7. felek-ül-bürucī devr diyü muḳaddimā zıkr olunmuşdur ve zıkr olan
8. maḫalden cāmesfeleye dek maṭla^ç -ı süheyl üzeredür ve ba^ç zılar
9. külliyā maṭla^ç -ı süheyl üzeredür didiler ve ekşer^ç arab ve herāmize
10. bunuñ üzerinedür ammā muşannif yanında evveli eşaḫḫdur diyarı
11. cüzur-ı baḫriyyāṭ berr-i siyām berr-i siyāmda olan cüzur-ı

12. bahriyyât ki anlara tâkvâ dirler cāh beş eşba^ç dan iki eşba^ç
13. olunca deyereleri ve sâir huşuşları bu vechledür ki zîkr
14. olunur ma^ç lûm ola ki evvelki cezîreye fülî dirler ve ol bir ^ç azîm
15. cezîredür anuñ re^ç-i şimālîsinde cāh beş eşba^ç dur ve re^ç-i

49a

1. cenübîsinde cāh beş eşba^ç dan rub^ç naķışdur ve ol saţruñ
2. cenüb-i cānibinde bir cezîre vardur füligerâ dirler re^ç-i şimālîsinde
3. cāh dört buçuķ eşba^ç dur ve anuñ maţla^ç ında muķābil bir cezîre
4. vardur aña lavamend-ü ħurmuzcî dirler ve aĥirinde cānib-i cenübda
5. bir cezîre vardur aña ħarîbdür aña evezâremenâda dirler hemân
6. bâdbâna müşābihdür ve evezâr-ı bâdbân dimekdür anda cāh
7. dört eşba^ç ve rub^ç dur andan şoñra yine ol saţrda dört
8. ^ç azîm cezîre vardur anlara büttem-i bâşegela dirler cāh dört
9. eşba^ç dur yine ol saţrda bir cezîre vardur aña şayân dirler
10. cāh dört eşba^ç dan rub^ç nāķışdur andan şoñra bir cezîre
11. vardur aña leynî dirler cāh üç eşba^ç dur andan şoñra bir cezîre
12. daĥı vardur ^ç azîm cezîredür aña tengülem dirler re^ç-i şimālîsinde
13. cāh üç eşba^ç ve rub^ç dur ve re^ç-i cenübîsinde cāh üç eşba^ç dur
14. andan ġayrı bir cezîre daĥı vardur aña felülinta dirler ma^ç mûr
15. cezîredür dâimâ nâs-ı sâkinlerdür ve anda ba^ç zî fevâkih vardur

49b

1. ve cāh üç eşba^ç dan rub^ç nāķışdur ve andan şoñra bir cezîre
2. daĥı vardur aña fülügelari dirler cāh iki buçuķ eşba^ç dur
3. ve muķābil maġîb ve şimālîsinde bir cezîre vardur aña felüsinbîli
4. siyâm dirler ve yine felügelâriden şoñra bir saġîr cezîre var-
5. dur aña felvâyim dirler cāh iki eşba^ç ve rub^ç dur ve ma^ç lûm ola ki bir
6. cezîre vardur aña evrancsâle dirler ol daĥı ^ç azîm ve tavîl
7. cezîredür ve bu cezîrelerüñ maţla^ç ındadır ve re^ç-i şimālîsinde

8. cāh üç eşba^ç dan rub^ç nāqışdur ve fülülantanuñ muqābilesindedür
9. mābeynleri iki zām miqdārıdur ve aḥiri cenūb-ı cānibedür
10. anda cāh iki eşba^ç dur ve ol re's-i cenūbī felüsinbiline muqābil
11. dūr ve mābeynleri dört zāmdur ve aḥir-i evrancsāleden
12. maṭla^ç -ı ' aḳreb üzerine yürinse yol üzerinde bir cezāre
13. vardur aña fülüfenc dirler cāh bir bucuḳ eşba^ç dur ve bu cezāre-
14. den ğayrı bir āḥir cezāre daḫı vardur aña bünc dirler cāh
15. bir eşba^ç dur ammā zıkr olan cezārelerüñ deyerelerin cānib-i

50a

1. yesārde ḳavsuñ marṭabāndan cezāre-yi fülüye dek ḳuṭb-ı süheyl
2. üzeredür ve füliden āḥir cezāre-yi evrancsāleye dek maṭla^ç -ı süheyl
3. üzeredür ve anuñ āḥirinden cezāre-yi bence dek ki anda cāh bir
4. eşba^ç ve nısfdur maṭla^ç -ı ' aḳreb üzeredür ve benceden fülüban
5. sadre dek maṭla^ç -ı süheyl üzeredür ve ma^ç lüm ola ki taḥḳīḳān
6. füliden berr-i müli görünmez fülübenç te'hir olunmayınca zıkr olunır ki
7. taḥḳīḳān cüzur-ı büttem-i başegelanuñ baḥr-ı cānibinde bir saṭr-ı cüzur-ı mütevālī vardur
8. cānib-i cenūbda tā cāh üç eşba^ç a ḳarīb olunca ve bu cezārelerüñ
9. büttem-i başegelā ile mābeynindedür yā altmış ve yetmiş ḳulacdur veyā aña
10. ḳarībdür ve cāhuñ felek-i şevābit ḫareketiyle ḫareket itmesi bundan
11. aḳdem zıkr olunmuşdur aña göre ḳıyās oluna diyar-ı cezāre-yi şumaṭra
12. cezāre-yi şumaṭranuñ deyereleri bu vechledür ki zıkr olunur evvelā
13. ma^ç lüm ola ki zayād ya^ç nī ğāliyemeşüñ anda bī ḫadd olur ve anuñ
14. ba^ç zı maḥallinde altun ma^ç deni ve niçe maḥallinde daḫı tibir olup
15. ve menbit ' üd ve fülül ve dār-ı fülül ve kāfūrīdür ve bī-nihāyet

50b

1. ḫarīr daḫı ḫāşıl olur ve anuñ evveli cānib-i şimāledür ki aña

2. cebel-i lāmīrī dirler ferqadeyn sekizden sāmīn naqışdur ba‘ zılar rub‘
3. nāqışdur didiler ve āhīri cenūb tarafınadır aña nikoteremen dirler
4. anuñ kıyāsında nās ihtilāf üzere oldılar üç qavl üzerine
5. qavl-i evvel ferqadān anda dōrt eşba‘ dur ekşer hūnūd anuñ
6. üzerinedür qavl-i sāmī dōrt eşba‘ dan zayyıkdur ve ‘ arab
7. anuñ üzerinedür qavl-i sālīs ba‘ zılar yanında üç buçuq eşba‘
8. dur ve ba‘ zılar āhīr cenūbī³-i cezīre-yi şumaτρα üç eşba‘ dur
9. didiler bu haqīrūñ yanında cümlesi şahīhdür zīrā muqaddimā
10. sevābitūñ felek-i sāmīn hareketiyle ki hareketleri zīkr olunmuşdur
11. bu dağı aña delīldür ki zīkr olan maḥallūñ kıyāsında ferqadeyni
12. ehl-i hind fī zamānına dōrt eşba‘ bulıb ve anlardan muqaddem
13. taife-yi ‘ arab dōrtten nāqış bulup ve ba‘ zılar üç buçuqdur
14. diyüp ve āhīr-i cezīre ba‘ zılar üç eşba‘ bulmuşlardur ya‘ nī muqarrer
15. dūr ki dāmā ihtilāf üzeredür zīrā felek-i sāmīn hareketiyle

51a

1. anlaruñ hareketleri müte‘ ayyındur ve-l-ḥāşıl münāsib oldur ki usturlāb
2. ve yā rub‘ -ı müceyyeb ile her maḥallūñ ‘ arz-ı beledi ma‘ lūm olup ketb
3. oluna veyā ‘ arz-ı beledi göre ḥariti vaz‘ oluna ki cümle benādir ve
4. cezāir ve aḥnan yirlü yirinde olup aña göre ‘ amel oluna ve ma‘ lūm
5. ola ki zāhīr-i cezīre-yi şumaτραnuñ maḡīb-i cānibinde bī-ḥadd cezīreler
6. vardur anlara miḳāmāros dirler ḥalkı merdümḥarlardur anda
7. ferqadān yedi eşba‘ ve nişfdur andan şoñra iki cezīre vardur
8. ‘ azīm taḡlardur anlara andersābur dirler zāhīr-i cezīre-yi şumaτρα
9. ile mābeynleri sekiz zāmdur andan şoñra cānib-i cenūbda bir cezīre
10. vardır aña müthārī dirler ve ol yedi eşba‘ ve rub‘ dur andan
11. ḡayrı yine cenūbda cūzur-ı keşīre vardur anlara dağı miḳāmāros
12. dirler ferqadān yedi eşba‘ dur ve ferqadān altı buçuq eşba‘ da iki
13. cezīre dağı vardur ‘ azīm taḡlardur anlaruñ taraf-ı şimālīsinde
14. cūzur-ı şaḡar vardur ve taraf-ı şarkīsinde rikqa ve şu‘ bān vardur ki

15. mādan hāricdür anlara felübāniķ dirler ve hünūd-ı talāciye dirler

51b

1. zīrā gücerātda olan talaciye müşābihdür ve ol mev' zuda
2. hazer külli üzere olmak lazımdur ve cāmesfeleden gelürken
3. hālāş cānib yirdedür ya' nī zāhr-ı cezīre-yi şumaţradadur bender-i
4. fetşüre gelürken ammā batn-ı şumaţra-i rıķķdur huşuşā havalī-i bender
5. 'arūh deyere-yi zāhr-ı cezīre-yi şumaţrada cāmesfeleden māku-
6. fanca dek üç kavl vardır evveli maţla' -ı 'aķreb üzeredür ikinci
7. maţla' -ı süheyl üzeredür kavl-i şālīş kūtḃ-ı süheyl üzeredür
8. ammā muşannif yanında maţla' -ı süheyl eşaḥḥdur mākufancdenki
9. ol bir cebeldür ve zāhr-ı şumaţranuñ maġībindedür ferķadān yedi
10. ve nışf eşba' dur ba' zılar yedi ve rub' eşba' dur didiler andan
11. fetşüre dek iki kavl vardır biri maţla' -ı 'aķreb üzeredür
12. ve biri maţla' -ı ḥamāreyn üzeredür evveli eşaḥḥdur ve fetşürden
13. āḥir-i şumaţraya dek üç kavl vardır evveli tīr üzeredür ikinci
14. maţla' -ı iklīl üzeredür şālīş maţla' -ı 'aķreb üzeredür kavl-i
15. evvel ve şānī şovilyānuñdur kavl-i şālīş 'arab ve herāmize ve ehl-i

52a

1. hindündür deyere-yi şumaţra cāmesfeleden lāmīriye dek
2. maţla' -ı 'aķreb üzeredür ve lāmīriden bender-i şumaţraya dek iki
3. kavl vardır biri maţla' -ı cevzā üzeredür ve biri maţla' -ı tīr üzere
4. dūr ve bender-i şumaţradan āḥirine dek maţla' -ı 'aķreb üzeredür ammā benādir-i
5. meşhūresi evvelā bender-i şumaţradur ki ol batnında cānib-i şarķda
6. dur ferķadān yedi buçuķ eşba' dur ve bender-i menderedür ve lāmīriye
7. karībdür ve ol daḥı cānib-i şarķdadur ve ol bender-i cedīddür ve
8. ma' mürdur ve ḥāķīmi adl ile meşhūrdur bender-i kuşūrdur ki
9. ol zāhr-ı şumaţradadur ve cānib-i maġībdedür ferķadān altı eşba' dur
10. ve bender-i münķabūhdur ol daḥı zāhrında cānib-i ġarḃdedür ferķadān

11. beş eşba' dur ve bender-i felübençdür ol cânib batınındadır şarkı
12. ve cenübisinde anda ferkadân dört eşba' dan rub' nâkışdur
13. ve kıyās-ı ferkadānuñ tafşili bundan aqdem zıkr olunmuşdur ve ma' lüm
14. ola ki taḥkikān miḳāmārosda ādem vardır ki sebā' gibidür
15. anlar merdümḥārlardur ve anuñ gibi cezire-yi şumaṭranuñ zährında

52b

1. daḥı merdümḥārlar vardır anlara butunh dirler anlardan külli hazer
2. oluna diyar-ı cezire-yi cāve cezire-yi cāvenüñ deyereleri bu
3. vechledür ki zıkr olunur evvelā ma' lüm ola ki ḥaşā-i lübān anda
4. olur ki aña lübān-ı cārī dirler ve lafz-ı ḥaşā lisān-ı ' arabide
5. aḥcār-ı şağiredür ya' nī seng-i rīze-yi lübān dimek olur ve cezire-yi
6. cāvenüñ evveli şimāledür aña cebel-i sende dirler fās anuñ
7. kıyāsında ihtilāf üzeredür ya' nī üç kavı vardır evveli
8. kırkıdan üç eşba' dur ikinci iki bucuq eşba' dur üçüncü
9. iki eşba' dur ammā muşannif yanında kavı-i şānī evveli ve eşaḥḥdur
10. iki vech üzerine evveli iki kavıluñ mābeynidür ikinci ekşer
11. ehl-i fenn kitāblarında zıkr itdiler ki sendebāri üç eşba' dur
12. ki ol cebel-i sindenüñ cânib-i şimālindedür ammā bu ḥaḳıre lāyih
13. olan oldur ki üçü daḥı şaḥıḥdür ve fī zamānına kavı-i evvel
14. şaḥıḥdür zīrā mu' allimān-ı baḥr ḥareket-i felek-i şāmin ile eb' ād-ı
15. muğayir olduğundan ğaflet üzere olup zıkr olan

53a

1. kıyāsāt-ı şābit-i taşavvur itmişlerdür anuñ tafşili bundan aqdem
2. defe' ātle zıkr olunmuşdur zıkr olan ihtilāfa sebep oldur ve
3. āḥir-i cezire cenüb tarafınadır aña şāndī dirler na' ş on bir
4. eşba' dur ve ba' zılar āḥirinde na' ş on eşba' dur didiler ve ma' lüm
5. ola ki zāhr-ı cezire-yi cāvenüñ cânib-i ğarbisinde ' imāret yokdur
6. ḥarābdur ya' nī bender-i meşḥūr yokdur ve külliyā benderleri cânib-i şarka-

7. dur ammā zahrınıñ ve bařınınuñ deyereleri maşla^ç -ı ^ç aķreb üzere-
8. dūr ve anda cūzur-ı řu^ç bān ve ĥarābāt vardur ve bařınınuñ benādir-i
9. meřhūresi evvelā carřıkdūr ki ol bender-i meřhūrdur ferķadān
10. bir buçuk eşba^ç dur ve bender-i cāvede ferķadān bir eşba^ç dur bender-i
11. serbāide na^ç ř on iki eşba^ç dur ve bender-i lāřimde ferķadān iki
12. eřba^ç dur ba^ç zılar eķall dimiřlerdūr ammā kıyās-ı řevābitūñ tafřili
13. niçe def^ç a zıkr olunmışdur ol taķdīrce dāimā iřtilāfdan
14. ĥalī degūllerdūr vechi zāhirdūr ve ma^ç lūm ola ki cezīre-yi
15. cāvenūñ cenūbīsinde cūzur-ı keřire vardur anlara cūzur-ı tīmor dirler

53b

1. ve anlaruñ cānib-i mařla^ç ında ba^ç zı cezīreler vardur anlara cūzur-ı
2. bāndan dirler anlar daĥı cezāir-i keřiredūr ve anlar menbitbaķām ve
3. sandel ve dārū'l-^ç ūd ve besbāyedūr ki ol ķasr-ı cūzabevvadur ammā
4. cūzur-ı ķaranfil cāvenūñ mařla^ç -ı cānibindedūr ki anlara moloko dirler
5. ve ba^ç zılar menbit-i ķaranfil ġāyet şa^ç b olmaĥın ol maĥalle varılmaz
6. kemālin bulup yire dōkilden řoñra bārān zamānında seyl ile
7. gelūr ol vaķt ĥalk cem^ç iderler diyū naķl olunır ve anlaruñ
8. řarķı ve cenūbīsinde cūzur-ı vāġledūr ve anda bir cezīre naķl
9. olunır ki aña cezīre-yi vāķvāķ dirler vech-i tesmīye oldur ki anda
10. bir nev^ç i dıraĥt olurmış ki meyvesi ādem kellesi şeklinde
11. olup anuñ her ķatķısı ki tamām kemālūñ bula āġacından ūzilūb
12. dūřūp zıkr olan kelleden vāķ vāķ diyū bir sedā gelūp
13. iki řaķķ olurmıř diyū zıkr olunır ĥazret-i ĥaķķuñ ķudretine
14. nihāyet yoķdur vāllah^ç ali kulli řeyin ķadīr diyar-ı cūzur-ı cenūbiyyāt
15. řarķıyyāt cūzur-ı cenūbiyyāt řarķıyyātuñ deyereleri bu vechle

54a

1. dūr ki zıkr olunır evvelā ma^ç lūm ola ki anlaruñ ^ç azīmi cezīre-yi
2. celūlūdūr ba^ç zılar zıkr itdiler ki anuñ tūlu iki aylık yoldur ve

3. ol cāvenūñ cānib-i şarkīsindedür ammā ba' iddür ve çinūñ cānib-i
4. cenūbīsindedür andan şoñra bir cezīre vardur aña feryuğ dirler
5. ol dağı evvelī cezīredür ve ma' mürdur ve benādir-i çinden şarkī
6. ve cenūbīdür andan şoñra bir cezīre dağı vardur aña ğur dirler
7. ve ol dağı 'azīmdür ve ma' mürdur ve çinūñ üzerindedür cānib-i
8. cenūbīsinde ve anuñ sulţānı ehl-i çin ile muhāribdür ve ol
9. ma' den-i hadīd ğuridür ve cūzur-ı moloko ve cūzur-ı miķasar ve cūzur-ı
10. bandan ce cūzur-ı tīmor ya' nī zīkr olunan cezāir dağı muķaddem zīkr
11. olan gibi külliyā ma' mūrlardur ve ma' lūm ola ki taḥķiķan cūzur-ı
12. tīmor cāvenūñ cānib-i cenūbīsündedür ve maṭla' -ı sūheyl üzeredür ve
13. cūzur-ı bāndan maṭla' -ı tīr üzeredür ve cūzur-ı moloko şark cānibindedür
14. ve zīkr olunur ki evvel cūzur-ı tīmor cānib-i şimāldedür ve na' ş on
15. eşba' dur ve āḥiri ki cānib-i cenūbdadur na' ş altı eşba' dur ve ol

54b

1. bender-i sıfāleye muķābildür ve cūzur-ı bāndanda na' ş yedi eşba'
2. dur ve cūzur-ı molokoda ferķadān üç eşba' dur ve cūzur-ı muķāşar
3. da ki evveli cānib-i şimāledür ferākid altı eşba' dur āḥiri ki cānib-i
4. cenūbedür ferākid bir eşba' dur ve cūzur-ı berr-i nīke evveli şimāledür
5. cāh beş eşba' dur ve āḥiri ki cenūbedür ferākid altı eşba' dur
6. ve ma' cūn-ı berr-i nevī anda olur ve kıyāsāt-ı şevābitūñ aḥvālī
7. niçe def a zīkr olunmuşdur beşinci faşl taḥte'l-arz
8. bulunan memleketūñ aḥvālīn beyān ider evvelā ma' lūm ola ki
9. ol rub' -ı meskūnuñ eķālīm-i seb' anuñ ğayrıdur anı tāife-yi
10. portuķāl bulmuşdur ve bulınalı elli yıldan ziyāde olmuşdur
11. ve ḥükemā-yı müteķaddimīn andan ḥaberdār olmadıkları müte' ayyındür
12. zīrā ketb-i hey' etde arzuñ rub' şimālisi zāhir olmuşdur diyü
13. naql olunmuşdur egerçi mütāaḥḥirīn dağı ķudemādan bir miķdār
14. ziyāde bulmuşlardur ammā zīkr olan tāife külli diķķat idüp
15. ya' nī niçe müddet baḥr-ı muḥiṭi arayup āḥir-i cezāir-i ḥālīdātuñ

55a

1. cānib-i ğarbisinde tahtü'l-arz bir vilāyet bulmuşlardır ki ol
2. ḫaliyā tere-novā ya' nī yeñi memleket dimekle ma' ruf ve meşhürdür ve
3. anuñ taraf-ı şarkîsi cezāir-i ḫālidātdan yigirmi derece miqdārıdır
4. ammā cānib-i ğarbisi toksān derecedür ve re's-i şimālîsi ḫaṭṭ-ı
5. istivādan altmış dereceden ziyādedür ve re's-i cenūbîsi daḫı
6. yine ḫaṭṭ-ı istivādan altmış derecedür ve zıkr olan re's-i
7. cenūbînüñ muḫābelesinde ya' nī yine cenūb-ı cānibinde bir berr-i ' azīm
8. daḫı bulmuşlardır ki ol zūlmāt-ı cenūbiyyeye dāḫil olmuşdur
9. ammā anuñ aḫvāli nā-ma' lümdür ve ol maḫalle maġāġāneyā boġazı
10. dirler bulan ḫapudanuñ ismiyle tesmiye olunmuşdur ve tūlı yetmiş
11. derecedür ammā ' arzı yüz yigirmi dereceden ziyādedür ki tamām-ı
12. devr arzuñ şalişi miqdārıdır ya' nī bir yıllık yoldan ziyādedür
13. belki cezāire degüldür taraf-ı şimālde arza muttaşıldur ve bulunan
14. zamāna dek ašlā ol cānibüñ bu cānibe ve cānibüñ ol cānibe
15. ḫaberi vāşıl olmamışdur ve anuñ ehli kitābdan ve resülden

55b

1. bî-ḫaberlerdür ammā vuḫūşe müşābihdür diyü zıkr olunur ve ol
2. diyārda düvāl-i pā-kelb şuratlu ve boyunsuz ya' nī başları göğsünde
3. ādemler olup ve yine ādem şeklinde bir ṭāife olup on sekiz
4. arş ḫaddlerü olup ḫatta anlaruñ ikisini portuḫāla götürirken
5. deryāya müteḫammül olmayup yolda helāk olup etlerini kemiklerinden
6. ayırıp kemiklerini ādem važ' ı üzerine şehri lizponāya ya' nī
7. taht-ı portuḫāla getürmüşlerdür bi-l-fi' il anuñ ḫapusında
8. aşılmışdur diyü naḫl olunur ve bunlardan ğayrı ḫayvānāt-ı
9. ğaribe ve nebātāt ve mā' den-i bî-ḫaddür diyü zıkr olunur ḫaliyā
10. portuḫāl ve ispānyā ve frānsa ṭāifesi varup her birisi
11. birer miqdār yerni ta' mīr idüp kendülere tāb' i kılmışlardır ve zıkr

12. olunan yeñi memleketden bizüm zamânımızda baķām yüki ile bir
13. frānca barçası gelüp anlar daķı bu maķüle niçe dürlü ħaberler
14. virüp ħatta ol ŧāifenüñ oķını ve yayını getürdiler oķları
15. sāir oķlarıñ ikisinden külli mütefāvit olup ve yayları bir ‘ aķım

56a

1. kemān-gereden mütecāviz idi ve bundan aķdem ibrahīm pāşā merħūmun
2. vezāreti zamānında darü’s-sultāna maħruse-yi istanbūla portuķāluñ
3. bir yarar ħapudānı gelüp sa‘ ādetlü pād-i-şāħ ħazretlerine iŧā‘ at
4. idüp ve ilm‘ -i deryāda ġāyet mā-hurūfi nücūmda kemāl-i mertebe-i mahāreti
5. ruşen ve zāhir olup āsitāne-yi sa‘ ādetden dirlik ta‘ yin olunmuşdı
6. andan daķı zıkr olunan aħvāl niçe kere istimā‘ olunup andan
7. ġayrı yine zıkr olunan ħapudāndan mesmū‘ dur ki muķaddimā zıkr
8. olunan maġāġāneyā boġazından kiçüp yeñi memleketüñ cānib-i ġarbī-
9. sinden olan maħalden vilāyet-i çin ki toķsan derecedür taħtü’l-
10. ‘ arz ħuħbın mābeyninde ya‘ nī ħaħı-ı istivāda yürüyüp iki
11. ay olmadan vilāyet-i çine vāşıl olup bir niçe zamāndan soñra
12. fevkü’l-‘ arz taraf-ı cenūbdan ya‘ nī cānib-i vilāyet-i hindden
13. kapvaban- isperānse ya‘ nī re’s-ül ümid yolu ile yine portuķāla
14. geldüm diyü naķl iderdi ve taħtü’l-‘ arz olan yolda rüzġār
15. muħālif olduġı zamānda sākin olıcaķ münāsib cezāir yoķdur

56b

1. yoķsa çine yeñi memleketden ol yol ile ġitmek cānib-i cenūbdan
2. ġitmekden evveli idi diyü da‘ vā iderdi ve cānib-i şimālden
3. ġidilmek mümkün olmadıġunuñ sebebi cānib-i şimāilde şiddet-i şitādan
4. rüy-ı deryā müncemid olur ve bir vechi daķı oldur ki şimāl tarafına
5. zulumāta dek berr mümtedddür ol eclden ol tarafından ġidilmek
6. mümkün degüldür diyü naķl iderdi ve bu daķı ma‘ lüm ola ki yeñi
7. memleket vilāyet-i hindde bengālenüñ ve serendibüñ ve cezāire-yi

8. şumaṭranuñ ve anlara qarīb nice maḥallüñ ḥatta cezīre-yi ḳamerüñ
9. taḥṭında vāḳi olmuşdur yaḳ nī yeñi memleketde sākin olanlar ile
10. bunlarda sākin olan ṭāifenüñ semt-ü-ḳademlerü biri birinüñ
11. üzerine müntaşıb olur ve bunlar ḳudemānuñ maḳ lūmı olmuşdur
12. egerçi ḳudemā daḥı rubḳ -1 şimālīnüñ ibtidāsında ve intihāsında
13. yaḳ nī ḳuṭr-ı ḳ arzuñ ṭarafeyninde vāḳiḳ olanlaruñ semt-i ḳademleri
14. biri birinüñ üzerine müntaşıb olur diyü zıkr itmişlerdür ammā
15. ol hemān iki maḥale münḥaşırdur ve bu daḥı maḳ lūm ola ki ol

57a

1. vilāyetüñ ehli cāizdür ki nevḳ 1 insāndan olmayup maḥlūḳ-ı āḥir
2. olalar ve ol diyāruñ aḥvāli tafşil olunsa şadadan çıḳılır aña
3. binā ḳen bu mertebe ile iktifā
4. olundu beşinci bāb
5. ḳıyāsatı ve ıştılāḥ-ı ehl-i bahri beyān ider ve ol sekiz faşldur
6. evvelki faşl aḥvāl-i ḳıyāsı beyān ider ki ol irtifāḳ ve
7. inḥiṭāṭ-ı kevākibdür daire-yi ufḳdan ve her kevkebi cānib-i ḳuṭbda
8. ḳuṭba qarīb ola anuñ ḳıyāsı şaḥīḥdür ammā ki ḳuṭbdan baḳ id
9. ola anuñ ḳıyāsı zaḳ f üzere olur ve ḳıyāsuñ şıḥḥatinde baḳ zı
10. şart vardur evveli oldur ki şāḥib-i ḳıyāsuñ yaḳ nī muḳ allimān-ı
11. baḥruñ nazarı şaḥīḥ olup ve ḳıyāsı şıḥḥat üzere ola zīrā
12. anuñ ki nazarı zaḳ f üzere ola ḳıyāsı muḥattel olur ikinci
13. oldur ki maḥall-i ḳıyāsda baḥruñ levni esved olup beyāz olmaya ve
14. ḡubār olmaya ve nūcūm-ı zāḥir ve beyyin ola ve maḳ lūm ola ki leyāl-i
15. ḳamerde yaḳ nī meḥṭabda vāḳiḳ olan ḳıyāsda nefes olup leyālī
16. zulāmuñ ḥilāfi olur ki anda zayyık olur üçüncü oldur ki

57b

1. ḳıyāsāt-ı rüḳus-ı meşhūreye muvāfiḳ ola ve illā şaḥīḥ olmaz ve

2. ma' lüm ola ki sefine mabeyn kuṭbında giderken cānib-i şarḳ
3. ve ğarbde olan kevākibüñ irtifa' ı ve inḥiṭāṭı kıyās olmaḳ şahih
4. degüldür zīrā kevākib-i kürede müstağriḳdur ve bu şüretde mu' allimān-ı
5. baḥr yanında ma' rüfdür ki murıḳ ve mağzir ya' nī kenārda ve deryāda
6. bu kıyās olmaḳ muḥālatdandır ikinci faşl kıyās-ı aşliyi
7. beyān ider ki ol kıyās-ı cāh ya' nī cüdeyydür anuñ evvelī istiklāl-i
8. şarfede ya' nī menāzil-i ḳamerden menzil-i şarfe semt-i re 'sde olup
9. dāire-yi-nıṣfu'n-nehhārda olduğı zamāndadır ve evsaṭı ind-i
10. istiklāl ' avvādür ve āḫiri vaḳt-i istiklāl simāk-ı ' azelden
11. ve kıyās-ı cāhden soñra ferḳadeyn iledür andan soñra na' şle
12. dür ve bunlardan soñra başidür ammā bunlarda başi olmaz imdi
13. evvelā ma' lüm ola ki kıyās-ı cāhde ba' zı emākinde iḥtilāf
14. vāḳı' olmuşdur sebebi āletüñ sağır ve kebīr olmasıdır ol
15. eclden ba' zı yirde naḳl-i fāsıdler vardır rekenc ve midrar ya' nī

58a

1. dīv gibi zīrā ' arab ve herāmize ve ehl-i hind yanında cüdeyy anda
2. on eşba' dur ve şovilyān yanında toḳuz eşba' dur ve andan
3. ğayrı setvāhī ve dābül için külliyā sekizdür diyü ittifaḳ
4. itdiler ve yine ramengüte ve cāmesfelede ' arab ve şovilyān
5. yanında ferḳadān sekiz eşba' dur ve ehl-i hind yanında sekiz bucuḳ
6. eşba' dur eşaḫḫı mu' allimān baḥrūñ tecrübesi ile ma' lüm olur ve deyere-
7. de ya' nī ṭuruḳda olan iḥtilāf daḫı tecrübe ile ma' lüm
8. olur dimişlerdür ammā bu ḫaḳıre layıḫ olan oldur ki zıkr
9. olunan iḥtilāfāt ḫareket-i şāniye ile şevābit-i ḫareket itmegin eb' ād-ı
10. muğāyir olduğıındandır üçüncü faşl levāḫıḳ-ı
11. kıyāsı beyān ider ki ol irtifa' ı ve inḥiṭāṭ-ı kevākibdür ve ḳā' ide-yi
12. külliyedür ki iki kevkeb bir levḫde ya' nī bir kıyāsda ' itidālde olsa
13. yā ṭulū' ve yā ğurūbı zamānında gerek cānib-i şimālde gerek cānib-i
14. cenūbda eger ki kuṭba müsāmat olalar ' aḳsinde daḫı eyle olur

15. ve eger *ķuṭbdan mūrtefi* ʿ olsa ne miķdār *irtifā* ʿ ile olursa

58b

1. taḥtında daḥı *inḥitāṭı* ol miķdār olur ve kevkebkı *ķuṭbuñ*
2. taḥtında ola *fevķinde* olsa ʿ aķsi olur ve bunlar ile *ķuṭbdan*
3. *cāhuñ irtifā* ʿ ı ve *inḥitāṭı zāhirdür* ve bunlaruñ *ziyādesi*
4. ve meyli *bāşileruñ şıḥhatine delıldür* ve *cāhuñ irtifā* ʿ ı ve *inḥitāṭı*
5. *mābeyninde* olan *ḥaşşalar bāşı* dirler dördinci *faşl esāmī-i*
6. *aḥnān* ile *ķıyās* için *isti* ʿ *māl* olunan *kevākibüñ* isimleruñ
7. *beyān* ider *evvelā cāh* ki *aña ehl-i mağrīb-i sūmeyyā* ve ʿ *acāmgāh* ve
8. *ehl-i hey* ʿ *et cüdeyy* dirler ve ol *ğāyet meşhūr* olmağın *ķuṭb-ı*
9. *şimāle ķuṭb-ı cāh* dirler ve *ferķadān* ki anlara *ḥācizeyn* dirler
10. ve *na* ʿ *ş* ki *anuç evvelinde* olan iki kevkebe *muķaddimeyn* dirler
11. *üçinciye ferd* ve *dördinciye ḥāfi* ve *beşinciye cevn*
12. ve *altıncıya* ʿ *unāķ* dirler *sūhāya mu* ʿ *ānaķa itdükçün* ve *mehāye*
13. *nu* ʿ *ayş* ve *şaydaķ* dirler ve *yedinciye ķayd* dirler *zıkr* olandan
14. *ğayrı daḥı* isimleri vardur ve *şāliş* ile *rābi* ʿ -i *araceyn*
15. dirler *anlaruñ ardına* *ķalmağın* ve *evvel* olan *dördine*

59a

1. *serİR-i bāķı* olan *üçine banāt* dirler *serİR-i na* ʿ *ş* dirler
2. ve *nāķa* ki *anuç için* *ismi çokdur* ve *kevkebi daḥı çokdur* *cümle*
3. *isminden biri sinām* ve *zātü'l kürsı* ve *keffü'l-ḥazıbdür zİRā*
4. *nāķa cümle şuvra dāḥil* olur ve ʿ *ayyūķ* ki *aña bārü's-şüreyyā* dirler
5. ve *nesr-i vāķi* ʿ ki *aña nesr-i kebİR* ve *kāşir* ve *küfeyt* dirler *simāk-ı şimālİ*
6. ki *aña rāmih* dirler ve *uḥaymir daḥı* dirler ve *şüreyyā* ki *aña necm* dirler ve
7. *ṭāir* ki *aña nesr-i sağİR-i hİRān* dirler ve *cevzā* ki *aña mİZān* ve *nażm*
8. dirler ve *tİR* ki *aña şu* ʿ *rā-yı* ʿ *ubur ya* ʿ *nİ şu* ʿ *rā-yı-yemānİ* dirler ve *bācis*
9. *daḥı* dirler ve *iklİL* ki *aña tāc* dirler ve *ķalb* ki *aña ķalbü'l-ʿ aķreb*
10. dirler ve *ḥamāreyn* ki *evveline ma* ʿ *ıķl* ve *ikinciye zālīm* dirler ve yine anlara

11. ʿirfān ve fāriseyn ve ʿamūdeyn dirler ve süheyl ki gāyet meşhūr olmağın
12. k̄uṭb-ı cenūba k̄uṭb-ı süheyl dirler ve sülbār ki aña muḥanneş dirler ve
13. aña muḥanneş dinilmenüñ sebebi muḳaddimā zıkr olunmuşdur beşinci faşl
14. k̄uṭb üzerine ferḳadeynüñ devrin beyān ider maʿlūm ola ki
15. anuñ devr itmesinde altı ḥalet vardur evvelkisi cānib-i maşrıḳda

59b

1. ʿitidāl zamānında k̄uṭbdan beş ʿeşba mürtefiʿ olur ki zamān-ı
2. istiḳlāl-i şarfedür ki ol vaḳt cāhda bāşī yaʿnī ḥaşşa-i irtifāʿ
3. yokdur yaʿnī esfel-i irtifāʿ dadur ve ol zamānda cāh beş eşbaʿ
4. oldığı maḥallerde anlar on iki eşbaʿ olurlar yā cüzʿi zayyık
5. ikincisi ferḳad-ı kebīr cāhuñ üzerinde müstaḳīm olduğu zamānda
6. bāşī-yi cāh nışf eşbaʿ olur yā cüzʿi zayyık ol zamān
7. istiḳlāl-i zabānādur ve ferḳad ile k̄uṭbuñ mābeyni yedi bucuḳ
8. eşbaʿ olur üçüncüsü ferḳad-ı şağīr ferḳad-ı kebīrūñ üzerine
9. müstaḳīm olsa ol vaḳt istiḳlāl-i mābeyn şevle ve teʿāyimdür
10. bāşī-yi cāh iki eşbaʿ dan rubʿ nāḳıs olur ve ol vaḳt ferḳad-ı
11. şağīr k̄uṭbdan beş eşbaʿ ve rubʿ mürtefiʿ olur dördüncüsü
12. ferḳadeyn-i nāḥiye mağībde ʿitidāl üzere olsa ol vaḳt
13. istiḳlāl-i mābeyn ferʿayndür bāşī-yi cāh dört eşbaʿ olur
14. ve anlar ol vaḳt taḥt-ı k̄uṭbda beş eşbaʿ olur yaʿnī nāciye-yi maṭlaʿ da
15. ʿitidālde iken beş eşbaʿ mürtefiʿ olduğu gibi bunda ol

60a

1. miḳdār münḥatt olur ve ol vaḳt bunlar cāh beş eşbaʿ olduğu
2. maḥallerde iki eşbaʿ ufḳdan mürtefiʿ olurlar beşüncüsü ferḳad-ı
3. kebīr ki taḥt-ı cāhde olsa ol vaḳt istiḳlāl-i buṭeyndür
4. bāşī-yi cāh üç eşbaʿ ve nışf eşbaʿ olur ve ol taḥt k̄uṭbda
5. olur ve cāhuñ fevḳinde müstaḳīm olduğu gibi bunda daḥı
6. yedi bucuḳ eşbaʿ k̄uṭbuñ taḥtında olur altıncüsü ferḳad-ı kebīr ferḳad-ı

7. şağîr üzerine müstaķîm olsa ol vaķt istiķlâl-i mâbeyn
8. haķa^ç ve hena^ç dur bâşî-yi câh iki eşba^ç ve rub^ç olur ol vaķt
9. ol ķuţbuñ tahtında olur ve ferķad-ı şağîr ferķad-ı kebîr üzerine müstaķîm
10. olduğı gibi bunda dağı ķuţbuñ tahtında beş eşba^ç ve rub^ç münħatt
11. olur ve bu dağı ma^ç lûm ola ki ferķad-ı kebîr ile ferķad-ı şağîr
12. cânib-i maşrıķda ^ç itidâlden soñra ferķad-ı kebîr câhuñ üzerinde
13. müstaķîm olunca iki buçuķ eşba^ç mürtefi^ç olur ^ç aķsinde ya^ç nî
14. cânib-i mağrîbde olan ^ç itidâlde ķuţbuñ tahtında olur ol dağı
15. ol miķdârdur ģamâreyn ^ç itidâl itdügi zamânda ma^ç ıķl

60b

1. cânib-i mağîbden cânibe cüz'î mâil olur eyle olsa zâlîm
2. ol maħalde ķuţbuñ üzerinedür ya^ç nî ki ģâyet irtifâ^ç da olur ve
3. zıkr olunan irtifâ^ç ve inħitâţ kevâķib ve bâşî-yi câh ya^ç nî ģaşsa-yı
4. izdiyâd irtifâ^ç -ı câh ģareketi şâniye ile şevâbitüñ ģareketine tâlidür
5. andan ģaflet olunmaya def^ç âtle zıkr olunmuşdur altıncı faşl
6. menâzil-i ķamer ki yigirmi sekiz menzildür sene-yi şemsiyyede her birinüñ
7. istiķlâli zamânında vâķi^ç olan bâşîlerüñ miķdârun ki ol
8. ķıyâs-ı câhuñ su^ç üdinüñ ya^ç nî irtifâ^ç nuñ tezâyididür anları
9. beyân ider imdi evvelâ ma^ç lûm ola ki vaķt-i istiķlâl-i şarfede
10. ve vaķt-i ^ç itidâl ferķadeynde ve şâliş-i na^ç ş câhuñ üzerinde müstaķîm
11. olduğı maħalde ki ucı bir vaķtdur ol zamânda câh-ı ķuţbuñ
12. tahtında esfel-i irtifâ^ç a ķarîb olur ol vaķtuñ ķıyâsı ^ç inde'l-
13. cumhür ķıyâsı aşlî dimekle meşhûrdur ba^ç de istiķlâl-i ^ç avvâda
14. câh tamâm esfel-i irtifâ^ç adadur ve ķıyâsı meşel-i ķıyâs-ı şarfedür ve
15. istiķlâl-i simâkü'l-^ç azelde dağı meşel-i şarfedür ya^ç nî anuñ

61a

1. ķıyâsı dağı meşel-i şarfe ve ^ç avvâdur ammâ ģaķîķatde müsâvî
2. degüldür lakin farkı cüz'î olmağın ehl-i baħrünüñ ķıyâsında zâhir

3. olmaz ammā bu üç menzilden sonra cāhuñ irtifā'ı zāhir
4. olur ki aña ehl-i baħr bāšī dirler ya' nī haşşa-i izdiyād irtifā'ı
5. cüdeyy dimekdür ve izdiyād-ı bāšīnünñ mebdē' inünñ evveli istiqlāl-i
6. menzil-i ğafrdür ki anda bāšī rub' eşba' dur ve simāk daħı taħriben
7. anuñ gibi rub' eşba' dur zebānānuñ istiqlālinde bāšī nişf-ı
8. eşba' dan zayyık olur ve ol vaħt ferħad-ı kebīr cāhuñ üzerinde
9. müstaħim olur ve ħamāreyn ' itidālde olur cānib-i cenūbda şark
10. tarafında ve ikilünñ istiqlālinde bāšī şülüşe-yi erbā' eşba' dur ve
11. kalbünñ istiqlālinde bāšī bir eşba' olur ve şevlede bir buçuħ eşba'
12. olur ve ne' āimde iki eşba' olur ve beldede iki buçuħ eşba' olur
13. ve sa' dü'z-zābiħde üç eşba' olur ve sa' dü'l-bule' de üç eşba'
14. ve rub' olur ve sa' dü's-su' üdda üç buçuħ eşba' olur ve sa' d
15. ü'l- aħbiyede dört eşba' dan rub' eşba' nāķıs olur ve fer' -ül

61b

1. muħaddimde ve ferü'l-mu' aħħerde ve baħinü'l-ħavvetdeki ol reşādur dört
2. eşba' olur ya' nī cāħ ğāyet irtifā' da olur ammā ħaķīķat ğāyet
3. irtifā' istiqlāl-i fer' ü'l-mu' aħħardedür ki muħaddimā ' avvāda zıkr olunan
4. gibi olur ve hubūtinünñ bāšīsinünñ ibtidāsı istiqlāl
5. şartında olur ki ol vaħt bāšī dört eşba' dan rub' nāķısdur
6. ve istiqlāl-i buţeynde üç buçuħ eşba' dur ve istiqlāl-i şüreyyā üç
7. eşba' ve rub' dur ve istiqlāl-i deberānda üç eşba' olur ve heķa' da
8. iki buçuħ eşba' dur ve hen' ada iki eşba' dur zīrā'ı şimālīde
9. bir buçuħ eşba' olur ve neşrde bir eşba' dan bir miķdār zayyık olur
10. ve istiqlāl-i ħarfede bir eşba' dan rub' nāķısdur ve istiqlāl-i
11. cebhede nişf eşba' olur ve zeberede rub' eşba' dur ki yigirmi
12. sekiz menzillik bāšīleri bunlardur ki tamām oldu ammā irtifā' ve
13. inħiķāt ba' zı menāzilde nefes üzere olup ba' zısında zayyık
14. olmaħdan ħālī degüldür ve ma' lüm ola ki zıkr olunan bāšī
15. ya' nī haşşa-yi izdiyād irtifā'ı cüdeyy ve miķdār-ı eşābi' irtifā' ve

62a

1. inhiṭāt-ı kevākib muḳaddimā zıkr olunan üzere şevābitüñ felek-i sāmın
2. hareketiyle olan hareketine tāb^ç idur zīrā şevābit-i felekü'l-bürücüñ
3. ḳuṭbını hareket-i hāşşaları ile devr iderler ol taḳdīrce mürūr-ı
4. eyyām ile eb^ç ād ve irtifā^ç ve inhiṭāt-ı şevābit ve hāşşa-i bāşī taḡayyūr
5. bulur andan ḡaflet olunmaya ammā ki mürūr-ı zamān ile ihṭilāf vāḳi^ç
6. olduğda tekrār eb^ç ād ve miḳdār-ı irifā^ç ı ve inhiṭāt kevākib ve hāşşa-i
7. bāşī ma^ç lūm olunup aña göre niçe müddet yine ^ç amel olunmaḳ müvecceh
8. dūr yedinci faşl şāhib-i derküñ ya^ç nī mu^ç allimān-ı
9. bahrūñ şartların beyān ider ki anlar içün altı şart vardır
10. evvelkisi deyerāt ve kıyāsāt ve mesāfāt bilinmek lāzımdur ikincisi
11. aḫvāl-i hoḳka tamām-ı ma^ç lūm olup ya^ç nī pūsıla-yı emākin-i ma^ç rufe-
12. ye rāst itmek elzemdür ve ḳuṭb-ı cāh ya^ç nī şimāl daḡı yerinde
13. olmaḳ vācibdür ya^ç nī ibrenüñ ucı muḳaddimā zıkr olunan gibi yedi
14. derece noḳta-yı şimālden cānib-i şarḳa olmaḳ gerekdür ki ḳuṭb-ı şimāl
15. yerinde ola üçüncüsü mu^ç allim gitdügi yolu bilmek lābüddür ki

62b

1. anuñ ile ne maḡalle varılır ve ḳuvvet-i bāşırası daḡı şāḡiḡ olmaḳ
2. şartdur dördüncüsü ṭarīḳlerüñ mevāsimin ya^ç nī her bendere
3. varılan ṭarīḳüñ mevsimini bilmek mühimmdür beşüncüsü sefinenüñ
4. ṭabi^ç atını ya^ç nī evvelā yükini ki ne miḳdār bahār getürmege mütahammüldür
5. ve bahār ehl-i hind ıştılāḡında vilāyet-i rūmda müdd ve mışırda
6. erdeb ve baḡdādda ṭaḡar dimek gibidür meşelā hindden
7. bahār gemileri geldi dimek yükli gemiler geldi dimekdür ammā
8. ḡalḳ mābeyninde bahār hindden gelen metā^ç uñ ya^ç nī edvebben
9. ḡārrenüñ ismi olmaḳla meşhūr olmuşdur ve her sefinenüñ
10. yükine göre yürimesin ve alāt ve esbābınuñ ^ç ilmen bilmekdür
11. altıncısı aḫvāl-i medd-ü-cezīri ya^ç nī aḳındı kāh kenāra ve kāh

12. deryāya olur anı bilmekdür ki bir gün ve bir gicede iki kere medd
13. ve iki kere cezir vāқи^ç olur ve her birinüñ zamānı iki zām
14. örfi miğdārı olur ya^ç nī altı sâ^ç at-ı zamāneye miğdārı medd
15. ve altı sâ^ç at miğdārı cezir ve tekrār altı sâ^ç at miğdārı

63a

1. medd ve altı sâ^ç at miğdārı cezir olur taqrıben ve meddüñ ibtidāsı
2. kamerüñ tülū^ç ı veyā ğurūbı zamānındandır ol ecluden her zamān
3. bir vaqtde olmaz meşelā evvelī ahşām zamānında yā nışfü'l-leylde
4. ve yā şābaḥa qarīb zamānda kamer-i tülū^ç veyā ğurūb iderken ki
5. ibtidā^ç ide irtesi kamerüñ tevāli üzere olan ḥareketi miğdārı
6. ya^ç nī taqrıben on iki derece soñra ibtidā iderki ol yine yā
7. tülū^ç veyā ğurūb zamānıdır ol taqdırce tülū^ç -ı kamerden dāire-yi
8. nışfu'n-nehhāre gelince meddür ve ğurūb zamānına dek cezirdür ve yine
9. ğurūb idüp taḥte'l-^ç arz dāire-yi nışfu'n-nehhāre varınca medd ve
10. tekrār tülū^ç idince cezir vāқи^ç olup her birinüñ miğdārı zamānı
11. sâ^ç at-i zamāniyye ile altışar sâ^ç atden taqrıben üçer derece ziyāde
12. olur ki ol miğdār ḥareket-i kamerdür ve anuñ ziyādesi ve noqsānı
13. kamerüñ artup eksilmesine tāb^ç idür zīrā anuñ evvelinde nışfına
14. dek cezir-i muttaşıl medden ziyāde olmağdadur ayuñ nışfında
15. kemālın bulur ve nışfindan āḥirine dek medd daḥı kezālik muttaşıl

63b

1. cezirden ziyāde olmağdadur ol daḥı āḥirinde kemālün bulur ḥatta
2. vilāyet-i hindde gücerāt tevābi^ç nden şaḥı surat ve beravec ve
3. kenbāyede olan mevsim gemilerine ya^ç nī büyük gemilere ayuñ
4. āḥiri olmayınca zıkr olan boğazlar alubirmez ammā ayuñ āḥirinde
5. medd kemālün bulup gemiler ol zamānlarda çıkup sefer iderler ve
6. ma^ç lüm ola ki baḥr-i hürmüzde ve ḥürḳārideki ol kürfür vilāyet-i
7. gücerātdur anlarda ḥadden birün olur meşelā ğāyet muḥkem

8. rüzgârde demür üzerinde yaturken muqâbileden medd veyâ
9. cezîr vâki' olsa elbet gemi rüzgâr tarafına şaldırur zîrâ
10. anuñ zoru rüzgârdan kavîdür ve zîkr olan hûrkaride
11. giderken cezîr maḥalline qarîb zamânda ya' nî henüz medd variken
12. lenger bırakmaq gerekdür yoksa aşla demür tutmaq ihtimâl degüldür
13. imdi bunlar ki ma' lûm ola mu' allimlik şartı yerinde olur
14. sekizinci faşl kevâkib-i meşhûrenüñ kıyâsuñ beyân ider ki
15. ' ind-el-cumhûr şihhat üzere muqayyiddur diyü kitâb-ı ' amedde mestûrdur

64a

1. ammâ mu' allimân-ı kudemâ kıyâsuñ ibtidâsını ve intihâsını eyyâm-ı nevrüz-ı
2. yezd-ü-cürdî ile ma' lûm idünüp ' amel olunurmuş lakin her
3. sene-yi şemsiyyede taqrîben rub' yevm-i kebîse olmaq ile dört
4. yılda kâhî beş yılda bir gün ziyâde olup ' umde-i- te'lîf
5. evveli kırk yıldan ziyâde olup ol taqdîrce on günden
6. ziyâde tefâvüt idüp ve ziyâde oldukça ol daḥı ziyâde
7. olup eyle olsa tûl-ı zamân ile muhtelif olur dâimâ aña
8. göre ḥesâb olunmaq müşgildür imdi münâsib oldur ki min ba' d
9. sene-yi burûcla ' amel oluna zîrâ menâzilden kankı menzil sene-yi
10. bürücüñ kaçınıcı güninde istiqlâl idüp yâ maḥal-i gurûb-ı
11. şemsde tülû' idüp ve yâ fecr-i sanîde gurûb iderse yine ol
12. bir senede ol zamânda vâki' olur gâlibâ kudemâ zamânında sene-yi
13. bürüc vaz' olunmadıḡu sebebden zârûrî sene-yi yezd-i cürdî
14. ihtibâr itmişler sene-yi bürüc var iken anuñ ile ' amel münâsib
15. degüldür egerçi sene-yi bürüc ile ' amel olunduḡda daḥı her yetmiş

64b

1. yılda menâzil bir derece hareket ider felekü's-sâmen hareketiyle ol
2. taqdîrce her menzil toḡuz yüz on yılda ve simâk toḡuz yüz

3. seksen yılda maḥallinden gidüp yerine āḥir menzil gelür zīrā
4. her menzil yılda on üç gice ve simāk on dört gice
5. ṭulū´ ider imdi yine her yetmiş yılda bir derece ki bir gün olur
6. aña göre hesāb olunmaḫ lāzımdur ammā bu ´ amel evvelkīden derecāt
7. ile ´ amele muvāfiḫ ḥesāba esheldür ve ma´ lūm ola ki zıkr olan
8. kevākib-i meşhūrenūñ ḫıyāsı yedi ḫıyāsdur ḫıyās-ı evvel
9. ḫıyās-ı cāh-i aşlıdūr ve ferḫadeyndür ki ol vaḫt şarfe-i istiḫlālde
10. olup ferḫadeyn cānib-i maşrıḫda ´ itidālde ola ve şālīşi na´ ş
11. ya´ nī ferd cāhuñ fevḫinde müstaḫīm ya´ nī muntaşib ola ve ḥāmisi
12. ve sādīs ya´ nī cūvn ve ´ unaḫ cānib-i maşrıḫda ´ itidālde ola
13. ol vaḫt daḫı ḫıyās-ı aşlıdūr ammā ḫıyās-ı na´ şda bir miḫdār
14. te´ ḫīr lāzımdur ḫıyās-ı şānī kevākib-i murabba´ şekl-i tahtanī
15. cenūbīdūr ki istiḫlāl-i ´ avvādatur cāh on eşba´ olduḫı

65a

1. maḥallerde anuñ ufḫdan irtifā´ ı cümle-yi bürürda dört eşba´
2. ve rub´ dur ḫıyās-ı şālīş murabbā´n-ı uşān ´ itidālde ola
3. ol vaḫt simāk-ı ´ azel istiḫlālde olur ve ol cāh on eşba´
4. olduḫı maḥallerde ya´ nī cemī´ bürürda altı eşba´ olur
5. ḫıyās-ı rāb´ ḥamāreyn ´ itidālde ola ki ol vaḫt-i istiḫlāl-i
6. zebānādur ve ferḫad-ı kebīr cāhuñ üzerinde müstaḫīm olur cāh
7. on eşba´ olduḫı maḥallerde ol beş buçuḫ eşba´ dur cemī´
8. bürürda ḫıyās-ı ḥāmīs sehim-i evveldür ve ol bir kevkebdür ki sehm
9. ḫavsuñ maḫīb-i cānibindedür ve aña müşābihdūr lakin andan aşḫardur
10. ve anuñ ḫıyāsı muşannifūñ iḫtirā´ıdur ve anuñ maḫall-i ḫıyāsı
11. vaḫt-i istiḫlāl-i zābihdūr ve redif-i vāḫi´ -i kebīr ya´ nī necmü´r
12. ricāḫ daḫı istiḫlālde olur ve cāh ile ferḫad-ı kebīr daḫı
13. ´ itidālde olur ve bu ḫıyāsa ḫıyās-ı ḡalḫ dirler ki bu ḫıyāsuñ
14. mābeyninde deryā ḡalḫ olur ya´ nī sefer-i deryā baḫlanup münsedd
15. olur ve cāh on eşba´ olduḫı maḥallerde ol beş buçuḫ eşba´ dur

65b

1. cemî^ç bürürda kıyās-ı sâdis-i sülbâr ya^ç nî muhannişdür ki ol
2. vaqt-i gurüb nesr-i vâkı^ç dedür ve ol vaqt reşâ ve şerâteynüñ
3. mâbeyni istiqlâlde olur ve câh on eşba^ç olduğu mağallerde
4. ol dört buçuq eşba^ç dur cemî^ç bürürda kıyās-ı sâb^ç ı
5. süheyl ve sülbâr ^ç itidâlde ola ol vaqt-i istiqlâl-i şüreyyâdur
6. ve câh on eşba^ç olduğu mağallerde anlar üç eşba^ç dur cemî^ç
7. bürürda kıyāsât-ı meşhûre bunlardur ki zıkr olundu
8. altıncı bâb bürür-ı meşhûrenüñ kıyâsuñ beyân
9. ider ol dört faşldur evvelki faşl kıyās-ı câhde
10. olan ihtilâfı beyân ider ma^ç lûm ola ki kıyās-ı câhde taife-yi
11. fevkü'z-zih ile taife-yi tahtü'r-rih mâbeyninde ba^ç zı rü 'usda
12. ihtilâf vâkı^ç oldu ve yine kıyās-ı aşlîde ehl-i hind ile
13. ^ç arab mâbeyninde ihtilâf oldu kitâb-ı ^ç umdede olan
14. kavlı-i şovilyâne muvâfıkdur ammâ kitâb-ı minhâcde cemî^ç bürürda
15. kavlı-i kudemâ ihtiyâr olunmuşdur sebebi oldur ki tecrübe olunup

66a

1. midaver-ü cekde gibi ba^ç zı ihtilâf üzere olanlar kudemâyâ muvâfıq
2. bulundu diyü zıkr olunmuşdur ammâ bu haqîre lâyıh olan oldur ki
3. haqîkat-ı hâl dâimâ ihtilâf üzere olmağdadur hâlî degüldür zîrâ
4. muğaddimâ felek-i şâmin hareketi ile câhuñ hareketi zıkr olunmuşdur
5. ol taqdîrce anuñ mürür-ı eyyâm ile muhtelif olması müte'ayyendür
6. ve ma^ç lûm ola ki evvelâ vilâyet-i çinde câh on bir eşba^ç olduğu
7. mağallden ibtidâ olundu tedric ile rub^ç -ı eşba^ç cemî^ç bürürda
8. naqş olmağ üzerine ammâ berr-i çinde birer eşba^ç ^ç itibâr olundu
9. ol dağı yine tedric iledür ve ibtidâsı berr-i şarğdan olup
10. intihâsı berr-i ^ç acemde tamâm olundu ikinci faşl kıyās-ı
11. câhı beyân ider imdi câh on bir eşba^ç olan benderlerden

12. ve re`slerden ya`nī burunlardan evvelā vilāyet-i çīnden bender-i küşīdür
13. ve ol bender-i sulḫāndur andan bender-i şātīcāmdur ya`nī bengāle-i şarkıyye
14. dūr andan re`s-i kengārdür berr-i ` arabīden andan kenebāyedür andan
15. re`s-i cekddür andan re`sü`l-ḫaddür andan re`s-i ḫaḫḫāzdur berr-i ḫicāzden

66b

1. ve anuñ baḫrīsinde bir şu`b vardur aña şu`b-ı büm dirler andan
2. re`s-i devāirdür berr-i ` acemden ve cāḫ on bir eşba`dan rub`-ı
3. nāḫışda olanlar re`s-i şimāli-yi feşeteküreyādur berr-i şarkīden andan
4. bender-i şādicāmdür berr-i ğarbīden andan bender-i ḫandehārdur andan
5. māsiyedür andan fūrmiyāndur gücerātdan andan re`s-i ḫayyedür
6. berr-i ` arabdan andan re`sü`l-esveddür berr-i ḫicāzdan anuñ fevḫinde
7. bir ḫıṭ`a-i şu`b vardur aña misemārī dirler andan re`s-i üm`isadur
8. berr-i ` acemden ve cāḫ on buçuḫ eşba`da olanlar cezīre-yi zenceliyyādur
9. ammā şimdiki zamānda cezīre degüldür belki bir feşetdür ki anuñ
10. üzerinde deñiz çatlar ve ol berr-i şarkīdendür ve anuñ cānib-i
11. baḫrīsi cenübī re`s-i ḫaşteküryādur andan feşet-i cemāldendī
12. dūr ve müllden ya`nī berrden ḫarye-yi füfelemdür berr-i ğarbīden andan
13. bender-i bervücedür andan bender-i kükedür gücerātdan andan bender-i
14. behādirīdür gücerātden andan re`s-i sārīḫdür berr-i ` arabdan andan
15. ḫaydāndur berr-i ḫicāzdan andan mersā-yı salıḫdur berr-i ` acemden

67a

1. ve cāḫ on eşba` ve rub`da olanlar evvelā cüvir-i mevādur berr-i şarkīden
2. andan şeş-i feşlemdür berr-i ğarbīden andan bender-i sürretdür
3. gücerātdan andan re`s- denetdür andan şürā vardur gücerātden
4. andan ğubbe-i ya`nī gürfüzi ḫanātildür berr-i ` arabdan andan mecra-yı
5. dībedür berr-i ḫicāzdan andan mersā-yı nevāīdür berr-i ` acemden
6. ve cāḫ on eşba`da olanlar ğubbe`-i küşīdür çīnden andan
7. cebel-i rancāmānīdür berr-i şarkīden andan re`s-i fişāşdür berr-i

8. ğarbīden andan bender-i damendür ve ol re's-i hürdan cânib-i
9. şarkīden taraf-ı cenūbda andan midverdür ol daḥı re's-i
10. hürdur ya' nī re's-i hürkārīdur cânib-i ğarbīden taraf-ı cenūbda
11. ve anlar gücerātdandur andan re's-i maşīredür berr-i ' arabdan andan
12. şu' b-ı muḥarremdür berr-i ḥicāzdan ve anuñ baḥrīsinde şa' b-ı ḥamīsdür
13. andan mażraḫātdur berr-i ' acemden ve cāh on eşba' dan rub'
14. nākııda olanlar evvelā derdiyevēhdür berr-i şarkīden andan
15. şancerāya ferdādur berr-i ğarbīden andan senedātdur evvel-i künkünden

67b

1. andan ḥalmeteyyendür berr-i ğarbīden andan ḥarīksümāredür berr-i
2. ḥicāzdan andan cezīre-yi hind-i cederdür cüzur-ı berr-i ' acemden andan
3. mersā-yı ' aḫādur berr-i ' acemden ve cāh toḫuz buçuḫ eşba' da olanlar
4. evvelā reknecdür berr-i şarkīden andan kaşġarīdur berr-i ğarbīden
5. andan dehanüdur künkünden andan serābdur berr-i ' arabdan andan
6. reyāzedür berr-i ḥicāzdan anuñ baḥrīsinde cüzur-ı zihārdur ki
7. anlar dört cezīredür andan cezīre-yi mesīd-ü- ' adāddur cüzur-ı
8. berr-i ' acemden ve sevākindür berrden ve cāh toḫuz eşba' ve rub' da
9. olanlar evvelā bermūmdur berr-i şarkīden andan mābeyn-i kaşġarī
10. ve kenārkümdür berr-i ğarbīden andan heccāsīdür künkünden andan
11. cezīre-yi ḥamarāfevtdür berr-i ' arabdan andan celācīldür berr-i ḥicāzdan
12. anuñ baḥrīsinde cüzur-ı dāniḫdür ve dāniḫ bir nev'i sefīnenüñ
13. ismidür andan cezīre-yi bār-mūsa-yı kebīrdür cüzur-ı berr-i ' acemden
14. ve müllden ya' nī berrden ' avaīdür ve cāh toḫuz eşba' da olanlardan
15. evvelā küşīdür çinden andan ġubbe-yi bermūmdur berr-i şarkīden

68a

1. andan kenārkümdür berr-i ğarbīden andan mehāyimdür künkünden andan
2. mederkedür berr-i ' arabdan andan merābiḫü'l-ḥayldür berr-i ḥicāzdan

3. ve anuñ baħrīsinde ũu^ç bāni deħāħayndür andan cüzur-ı bārī
4. musā-ı ũağīrdür cüzur-ı berr-i ^çacemden ve müllden ħābūnīdür
5. ve cāħ toħuzdan rub^ç nāķıııda olanlar evvelā ũīmālī^ç-i ũetmüm
6. dür berr-i ũarķīden andan mānikfetenedür berr-i ğarbīden andan bender-i
7. ũīvildür künkünden ve anuñ baħrīsinde cezīre-yi ķandīldür andan
8. cebel-i ũizārdur berr-i ^çarabdan andan ķarn-ı ħūmeysedür berr-i ħicāz-
9. dan ve anuñ baħrīsinde cezīre-yi ferādur ki ol re^ç-s-i maŗardek
10. cānib-i cenūbīsindedür ve ferānuñ baħrīsinde cüzur-ı zūũacāħ
11. dür andan cezīre-yi temerũaħdur cüzur-ı berr-i ^çacemden ve müllden re^ç-s-i
12. hāvīdür ve cāħ sekiz buçuķ eũba^ç da olanlardan cenūbī^ç-i ũiti
13. mümdür berr-i ũarķīden andan cebel-i fülürdür berr-i ğarbīden andan
14. dandārāsfüdü künkünden andan ğubbe-yi ħaũıũdür berr-i ^çarabdan
15. andan ħılī-bin-ya^ç ķūbdur eŗrāf-ı cenūbī^ç-i ħicāzdan andan

68b

1. cebel-i ũabāyādur ve anuñ baħrīsinde cezīre-yi riķāķdur andan cezīre-yi
2. mesāmiredür cüzur-ı berr-i ^çacemden ve anuñ ğarbīsinde cezīre-yi
3. zül-ķıfledür ve bunuñ ğarbīsinde zül-aũledür ve bunuñ
4. ğarbīsinde müllden terbenüdur ve cāħ sekiz eũba^ç ve rub^ç da olanlardan
5. mābeyn-i ũitimüm ve sütvāhīdür berr-i ũarķīden andan senāfürmedür
6. berr-i ğarbīden andan enzelnādur künkünden andan rıķ ve-l-cāzir
7. dür berr-i ^çarabdan andan teysevendür evvel sevāħal-i yemenden ve
8. anuñ baħrīsinde cezr-i fuũayliyātdur andan cüzur-ı taħtiyyāt
9. dur cüzur-ı berr-i ^çacemden ve müllden re^ç-s-i va^ç idür ki aña refe^ç a daħı
10. dirler ve cāħ sekiz eũba^ç da olanlardan bender-i ũanabādur ķin
11. den andan ğubbe-yi sütvāhī berr-i ũarķīden andan feũet-i
12. menābācedür berr-i ğarbīden andan re^ç-s-i būrayādur künkünden andan
13. re^ç-s-i ũavķaredür berr-i ^çarabdan andan mersā-yı ħamzedür berr-i
14. yemenden ve anuñ baħrīsinde cezīre-yi küddümüldür andan cezīre-yi
15. zahare-yi ^çubeytdür cüzur-ı berr-i ^çacemden ve müllden mārātdur ve cāħ

69a

1. sekiz eşba^ç dan rub^ç nâkııda olanlardan cüzur-ı nâc-ı müllîdür
2. berr-i şarkîden andan sâcâfetendur berr-i ğarbîden andan re`s-i
3. menayâdur künkünden andan cebel-i nûsdur berr-i ç arabdan
4. şakîkdür berr-i yemenden andan batn-ı hayyâtdur berr-i ç acemden
5. ve câh yedi eşba^ç da olanlardan arâmürîdür berr-i şarkî
6. den andan ebütâredür berr-i ğarbîden andan sâcavândur berr-i
7. tilvândan andan cebel-i muṭavvaḡdur berr-i ç arabdan andan cezândur
8. berr-i yemenden andan ferasândur andan cüzur-ı ḡavaṭâbdur cüzur-ı
9. dahelkaden câh yedi eşba^ç ve rub^ç da olanlardan lâmerî-yi
10. kenhedür berr-i şarkîden andan fetâkûnîdür berr-i ğarbîden andan
11. senedibîsdür tilvândan andan ṭâḡadur berr-i ç arabdan andan
12. şercedür berr-i yemenden andan cezîre-yi mekâmerdür cüzur-ı berr-i
13. ç arabdan andan temerḡaşdur cüzur-ı berr-i ç acemden ammülü'n nâsdur
14. berr-i ç acemden ve câh yedi eşba^ç da olanlardan ŗenbâdur çin
15. den andan nâcarâşîdür berr-i şarkîden andan feşet-i cedâverîdür

69b

1. berr-i ğarbîden andan cüzur-ı dandabâsîdür tilvândan andan cebel-i
2. sâcerdür berr-i ç arabdan andan laḡiyedür berr-i yemenden ve anuñ
3. bâhrîsinde cezîre-yi evkândur cezr-i dahlekadan andan meşavva^ç a
4. dur cüzur-ı müliyyât berr-i ç acemden ve câh yedi eşba^ç dan rub^ç nâkııda
5. olanlardan telâlîdür berr-i şarkîden ve anuñ baḡrîsinde feşet-i
6. râmengütedür andan kenârîdür berr-i ğarbîden andan bândâdur
7. tilvândan andan şaġavâtdur berr-i ç arabdan andan cezîre-yi kamrândur
8. yemenden ve anuñ ğarbîsinde cezîre-yi bażî^ç a ve ç uḡbândur
9. ç uḡbânuñ baḡrîsinde cebel-i seybândur andan cezîre-i muḡayideḡdur
10. ve cüzurdur ki ol cezr-i dahlekûñ cenûbiyyâtındandur andan
11. sâruvedür cüzur-ı müliyyât berr-i ç acemden ve câh altı bucuḡ eşba^ç da

12. olanlardan ğubbe-yi asīyadur berr-i şarkīden andan cezīre-yi farsūvādur
13. cūzur-ı bahriyyāt-ı siyāmdan ve andan ankādiyedür berr-i ğarbīden andan
14. küvvehdür ki aña sendābūr dirler tilvāndandur andan re's-i fertekdür
15. berr-i ' arabdan andan re's-i keşībdür berr-i yemenden andan cūzur-ı

70a

1. eb'aledür andan feylekdür berr-i ' acemden ve cāh altı eşba' ve rub' da
2. olanlardan āhīr-i ğubbe-yi asiyedür cānib-i cenūbda ki ol hūrdaḥūn
3. dur berr-i şarkīden andan futākūlīdür berr-i ğarbīden andan seyūre
4. dür evvel-i münībārdur andan hīricdür berr-i ' arabdan andan hudeydedür
5. berr-i yemenden andan qarindlīdür berr-i ' acemden ve cāh altı eşba' da
6. olanlar lechürdur ve çinden andan marṭabāndur berr-i şarkīden andan
7. cezīre-yi nengīdür ve fersūdur andan mütiblīdür berr-i ğarbīden andan
8. cezīre-yi azādiyūdur evvel-i münībārdan andan re's-i şarmadur berr-i
9. ' arabdan andan re's-i ḥulubdur berr-i yemenden andan re's-i kışāredür
10. berr-i ' acemden ve cāh altı eşba' dan rub' nāķışda olanlar kārادیü
11. dür berr-i şarkīden andan qarīrdür berr-i ğarbīden andan bād-ı qaladur
12. münībārdan ki aña şehir-i zenān dirler andan bürvemdür berr-i ' arabdan
13. andan buķa' dur berr-i yemenden andan cebel-i zuķurdur andan cūzur-ı
14. ķerdemiyātdur berr-i ' acemden ve cāh beş buķuķ eşba' da olanlar
15. ḥūri belinḥdür berr-i şarkīden andan şimālī re's-i cezīre-yi andemāndur

70b

1. ve ol evvel-i fāl-i andemāndur cānib-i şimālde andan üttürdür
2. berr-i ğarbīden andan fāknürdur münībārdan andan ğubbe-yi ' ayndur
3. berr-i ' arabdan andan müşecdür berr-i yemenden andan cūzur-ı ' adīdür
4. ve ol āhīr-i zuķurdur cānib-i cenūbdan andan re's-i ' aydebardur berr-i
5. ' acemden ve cāh beş eşba' ve rub' da olanlar cezīre-yi mekdür berr-i
6. şarkīden andan andemān-ı kebīrdür andan küliteryedür berr-i ğarbīden
7. andan kermelīdür münībārdan andan re's-üş-şu' ubdur suķaṭureden

8. andan aḥvardur berr-i ʿ arabdan andan re ʿs-üs-şevrdür berr-i yemenden
9. andan re ʿs-i tühmedür berr-i ʿ acemden ve cāh beş eşba ʿ da olanlar
10. re ʿs-i kenyūsādur çinden andan ḥür-ı tevāhīdür berr-i şarkīden
11. ve anuñ baḥrīsinde cezīre-yi fālīdür andan andemān-ı kebīrdür
12. andan ekrekürīdür berr-i ğarbīden aña ba ʿ zılar füleykāt
13. dirler andan menkelür münībārdur andan feşet-i bālī feniyyendür
14. ki ol re ʿs-ül-ğāldür cānib-i şimālden andan māmī seḳuṭaredür
15. andan ʿ adendür āḥir-i berr-i ʿ arab ve evvel-i berr-i yemenden andan bāb-ül

71a

1. mendemdür andan cezīre-yi zemīredür berr-i ʿ acemden ve cāh beş eşba ʿ
2. dan rub ʿ nāḳışda olanlar cezīre-yi nīlīdür berr-i şarkīden andan
3. andemān-ı kebīrdür andan bender-i mīlāfūrdur berr-i ğarbīden andan
4. ḳunbiledür münībārdan andan feşet-i bālī feniyyendür fālden
5. andan cenūbī ʿ-ı seḳuṭaredür andan re ʿs-i feylikdür berr-i ʿ acemden
6. andan re ʿs-i ārehdür berr-i ʿ arabdan andan re ʿs-i berrdür berr-i ʿ acemden
7. ve cāh dört buçuḳ eşba ʿ da olanlar ḥurmüzcīdür berr-i şarkīden
8. ve anuñ baḥrīsinde cezīre-yi levamenddür andan āḥir-i cezīre-yi andemān-ı
9. kebīrdür cānib-i cenūbdan andan şadara fetteredür berr-i ğarbīden
10. andan müncişremdür münībārdan andan feşet-i bālī feniyyendür fāl
11. den andan cüzur-ı semehāvdur zāder ve ʿ abdīgūrīdür andan
12. bender-i mevsādur ammā şimdiki zamānda aña bender-i ibrahīm dirler
13. berr-i ʿ acemden andan cibāl-i dayyāğāṭdur andan ğubbe-yi tacideh
14. dür berr-i ʿ acemden ve cāh dört eşba ʿ ve rub ʿ olanlar evezār-ı mendā
15. dur berr-i şarkīden cezīre-yi andemān-ı şağīrdür ya ʿ nī anuñ

71b

1. re ʿs-i şimālīsidür andan bülendgāldür berr-i ğarbīden andan re ʿs-i
2. hīlīdür münībārdan andan cezīre-yi şetelākīmdür fālūñ satır-ı

3. vüştānīsinden ve anuñ baħrīsinde feşet-i şeryā-ı feniyyendür
4. ya‘ nī feşet-i fāl-i şağīrdür ki fālūñ saṭr-ı baħrīsindedür andan
5. gerdefündür ya‘ nī re’s-i aħmerdür ki ol ğubbe-yi bennenūñ cānib-i
6. şimālindedür andan mīṭdur andan zeyla‘ dur ve bunlar külliyā berr-i
7. ‘acemendür ve cāh dört eşba‘ da olanlar bungudur çinden
8. andan hūrimelikīdür ki ol bender-i tenāşarīdür berr-i şarkīden
9. ve anuñ baħrīsinde cūzur-ı büttüm-ı başkelārdur andan cezīre-yi andemān-ı
10. şağīrdür andan külürdür berr-i ğarbīden andan būd-ı fettendür münībār
11. dan anuñ baħrīsinde cezīre-yi gāgādiyüdür andan cezīre-yi gilitti
12. dür fālūñ saṭr-ı berrīsinde andan gencemencalādur fālūñ saṭr-ı
13. vüştānīsinden andan beyne’l-ġaşteyndür ya‘ nī mābeyn-i feşet-i
14. bettirāv feşet-i ferverlādur fālūñ saṭr-ı baħrīsinden andan ğubbe-yi
15. bennedür andan enfiħmazīredür andan meskenedür berr-i ‘acemden

72a

1. ve cāh dört eşba‘ dan rub‘ nāķışda olanlar cezīre-yi şayyān
2. dur cūzur-ı tākevādan ve berr-i şarkīden andan andemān-ı şağīrdür
3. andan faşī feremüdür berr-i ğarbīden andan fābegātdür münībār
4. dan andan mābeyn-i cezīre-yi anderav ve cezīre-yi keltīdür fālūñ saṭr-ı
5. berrīsinden andan cezīre-yi emmīnīdür fālūñ saṭr-ı evsaṭında
6. andan feşet-i ferverlādur fālūñ saṭr-ı baħrīsinden andan re’s-i hāvfuñ
7. dur andan cezīre-yi berberedür ya‘ nī ħurisemīddür andan ķarye-yi şeyħ
8. dür berr-i ‘acemden ve cāh üç buçuķ eşba‘ da olanlar cezīre-yi felülīnī
9. dür cūzur-ı tākevādan ve berr-i şarkīden andan ṭaraf-ı cenūbī andemān-ı
10. şağīrdür andan tirmelāvāşıldur berr-i ğarbīden andan şāliyāt
11. dur münībārdan andan cezīre-yi anderavdur fālūñ saṭr-ı berrīsinden
12. andan cezīre-yi kürediyüdür fālūñ saṭr-ı evsaṭından andan cezīre-yi
13. eketti ve cezīre-yi bencāremdür fālūñ saṭr-ı baħrīsinden andan ğubbe-yi
14. hālūledür berr-i ‘acemden ve cāh üç eşba‘ ve rub‘ da olanlar
15. cezīre-yi köşklīnīdür tākevādan ve berr-i şarkīden andan cūzur-ı

72b

1. vīcī-andravīdūr cūzur-ı nākabārīden andan nāk-i fetindūr berr-i
2. ğarbīden andan fenābīdūr münībārdan andan mābeyn-i cezīre-yi anderav
3. ve cezīre-yi kefeyyinīdūr fālūñ saṭr-ı berrīsinden andan mābeyn-i cezīre-yi
4. keverdiyü ve cezīre-yi sehīlīdūr fālūñ saṭr-ı evsaṭında andan mābeyn-i
5. cezīre-yi bencārüm ve cezīre-yi türī ḫarābdur fālūñ saṭr-ı baḫrīsinden
6. andan bender-i küşdür berr-i ‘acemden ve cāh üç eşba‘ da olanlar
7. sancūrdur berr-i çīnden andan bender-i ḫarādur berr-i şarḫīden ve anuñ
8. baḫrīsinde cūzur-ı tenkülemdür tāküvādan andan bārī fürşīrdür
9. cūzur-ı nākebārīden andan marāşīdūr cezīre-yi seyelāndan andan
10. edelāfettendür berr-i ğarbīden andan bender-i ḫüçīdūr münībārdan
11. andan cezīre-yi kefeyyinīdūr fālūñ saṭr-ı berrīsinden andan cezīre-yi
12. süheylīdūr fālūñ saṭr-ı vüştānīsinden andan cezīre-yi türī
13. ḫarābdur fālūñ saṭr-ı baḫrīsinden andan mürrü’l-kebīrdür berr-i ‘acemden
14. ve cāh üç eşba‘ dan rub‘ nāḫışda olanlar cezīre-yi fülüvelnatādur
15. berr-i şarḫīden andan cezīre-yi kerīnākbārīdūr ve zāhr-ı cezīre-yi

73a

1. seyelāndur ve andan bir maḫal ki ismi ma‘lüm olmamışdur şüllemdür
2. andan cezīre-yi nāmdur berr-i ğarbīden andan ğubbe-yi kātkürīdür
3. münībārdan andan bārīdūr ya‘nī ṭarīḫ-i mābeyn cezīre-yi melikī ve
4. cūzur-ı āḫīr saṭrū’l-ġaldür andan mürr-i saġīrdür va cāh iki buçuḫ
5. eşba‘ da olanlar cezīre-yi kelārīdūr tākevādan ve berr-i şarḫīden
6. andan cūzur-ı fütēkmilīdūr nakebārīden andan mariclīdūr zāhr-ı cezīre-yi
7. seyelāndan andan menārdur maġīb-i cezīre-yi seyelāndan andan bālī
8. nüvkemdür berr-i ğarbīden andan kāīnkülemdür münībārdan andan
9. cezīre-yi melikīdür ve ol āḫīr-i fāldür cānīb-i cenūbda andan re’s-i kenā‘ī
10. dūr berr-i ‘acemden ve cāh iki eşba‘ ve rub‘ da olanlar falevāīmdür cūzur-ı
11. tākevādan ve berr-i şarḫīden andan cānīb-i berrī nākebārīdūr andan

12. türknāmilīdür zāhr-ı cezīre-yi seyelāndan andan kedülīmelīdür cānib-i
13. mağīb-i cezīre-yi seyelāndan andan qābıldür berr-i ğarbīden andan bender-i
14. külemdür münībārdan andan bārī ya' nī țarīqdur mābeyn-i cezīre-yi
15. melikī ve evvel-i cüzürü'd-dībedur cānib-i űimālden cerādedür ki

73b

1. ol re's-i keűebāndur berr-i 'acemden ve cāh iki eűba' da linecűekadur
2. āħir-i berr-i ĉinden ve bender-i terrincdür berr-i űarqīden ve cüzür-ı
3. siyāmdur andan cezīre-yi minclafüledür nākebārīden qalāvīdür
4. zāhr-ı cezīre-yi seyelāndan ve űelāvümdür cānib-i mağīb cezīre-yi seyelāndan
5. ve fūrnedledür berr-i ğarbīden ve bülüncimdür țaraf-ı münībārdan ve evvel
6. cüzuru'd-dībedür cānib-i űimālden ve mağībdenki aña kānterākım
7. dirler andan re's-el-ehirrdür berr-i 'acemden ve cāh iki eűba' dan
8. rub' nāqıűda cüzür-ı cenüb-ı lebetādur berr-i űarqīden ve cezīre-yi
9. seracıldür cānib-i űimāldeki ol nākebārīdendür ve mātfelemdür
10. zāhr-ı cezīre-yi seyelāndan ve bender-i külübünüdür mağīb-i cezīre-yi seyelāndan
11. ve re's-i kümharīdür ve ol āħir-i berr-i hünddür cenübdan andan
12. cüzuru'd-dībedur andan mersā-yi mālekdür ki ol țabaqātdur
13. țabaaqāt-ı remliyyeden ve berr-i 'acemdendür ve cāh bir bucuq eűba' da
14. cezīre-yi bütüħdur āħir-i cüzür-ı tākevādan ve cānib-i cenübdan ve berr-i űarqīden
15. andan kermdür ki ol āħir-i cezīre-yi seracıldür cānib-i cenübdan andan

74a

1. fānūnīdür zāhr-ı cezīre-yi seyelāndan ve külitirbedür mağīb-i cezīre-yi
2. seyelāndan andan cezīre-yi kīlāyīdür cüzuru'd-dībedan andan
3. feűet-i küsādur berr-i 'acemden vecair eűba' ve rub' da lekāvīdür
4. berr-i űarqīden andan bārī-yi kebīrdür ya' nī mābeyn-i āħir-i cüzürü'l-nākubārī
5. ve cezīre-yi cāmesfeledür andan rāmenkütādur zāhr-ı cezīre-yi seyelāndan
6. andan bervalīdür mağīb-i cezīre-yi seyelāndan andan cezīre-i füyükdür
7. cüzuru'd-dībedan andan ğațțatü'l-eddemīvendür berr-i 'acemden ve ma' lüm

8. ola ki zıkr olan kıyāsāt mu‘ allimān-ı baħruñ kendü zamānlarında
9. bulduklarına göredür zırā cāhuñ felek-i şāmin hareketiyle hareketi bundan
10. aqdem niçe def a zıkr olmuşdur ammā mu‘ allimān-ı baħr andan ğāfillerdür
11. ya‘ nī cāhuñ hareketi yevmiye ile olan hareketinden ğayrı hareketi
12. yokdur taşavvur itmişlerdür ve ‘ avāmü’ n-nās ħūd ašlā hareketi olmayup
13. kūtḅ-ı zann itmişlerdür ol eelden demürkazuḵ dimekle meşhūr
14. olmuşdur ammā ğālibā aristo zamānında ya‘ nī eflāk-ı külliya sekiz
15. taşavvur olunup şuvar-ı büūc ve menāzil -i kamer evvel-i ħamelden her biri maħallinde

74b

1. ber-ķarār zann olunduğı eyyāmda cāh daħı kūtḅ-ı şimāle ķarīb olmağın
2. bir ķarār fehmi olunup ekşer-nās andan ğalaṭ itmişlerdür zırā tārīḥ-i
3. iskenderüñ biñ yedi yüz kırk ṭoķuz yılında ya‘ nī zīc-i-uluğ-big
4. tertīb olunduğı maħalde cāh-ı cevzānuñ yigirmi derece ve on ṭoķuz
5. daķīķasında vāķi‘ olmuşdur ve ‘ arzı altmış derece ve yigirmi yedi
6. daķīķa ya‘ nī taķriben miķdār-ı tamām-ı mīl ‘ azamdur bundan lāzım gelür ki
7. medārāt-ı ‘ aruzdan anuñ medārı kūtḅ-ı şimāle mürür ide eyle
8. olsa bu kitāb-ı tārīḥ-i iskenderüñ biñ sekiz yüz altmış beşinde
9. tertīb olunmuşdur mābeynde yüz on altı sāl-i şemsī mürür itmişdür
10. kendünüñ hareket-i ħaşşası ya‘ nī felek-i şāmin hareketiyle her yetmiş yılda
11. bir derece ķaṭ‘ itmek üzere bir derece ve kırk daķīķa daħı hareket
12. idüp fī-zamānına cevzānuñ taķriben yigirmi ikinci derecesinüñ
13. āħirinde vāķi‘ olmuşdur minba‘ d beş yüz altmış yılda sekiz derece
14. daħı hareket itdükde evvel sereṭāna vāşıl olup dāire-yi mārre
15. bil aķṭabü’l-erba‘ üzerine kūtḅ-ı şimāle munṭabıķ olur ba‘ de

75a

1. müfāreķat idüp nışf-ı-ķareket felekü’l-bürücdä yine dāire-yi māre
2. bi’l-aķṭābi’l-erba‘ ati üzerine evvel-i cedeye vāşıl olub

3. utb-1 Őimâlden tarîben kır sekiz derece ba' id olur ya' nî ol
4. zamânda kır iki ' arzında olan bilâ dek areket-i evvelî ile
5. semt-i râslarından gûzer idüp ve kır sekiz ufuna varınca tulu'
6. ve gûrûb ider tekrâr zîkr olunan midâr areket itdükde yine utb-1
7. Şimâle munabî olur ol tadîrce fesâdı zâhirdür ve-l-âşıl
8. münâsib oldur ki deryâ-yı rûmda ' amel olunan gibi ârîtî vaz'
9. olunup ' amel oluna yâûd uŐurlâb veyâ rub' -1 müceyyib ile her
10. maallûñ ' arz-1 beledi ma' lûm olunup zabt olundudan Őoñra anlar ile
11. kıyâs olunup ' amel olunsa ol da dâimâ Őîat üzeredür
12. üçinci faşl kıyâş-1 feradeynin beyân ider câh bir
13. eşba' oldugı zamândan âir kıyâsa dek ve ol zamânda
14. evvelâ feradeyn sekiz eşba' olur ol maalde olanlardan evvelâ
15. kelândendür berr-i çinden andan keyedândur berr-i Őariden andan

75b

1. cezîre-yi feyrekdür andan cûzur-1 mâsfele ve câmesfele ma' res
2. cezîre-yi Őumara 'ı Őimâlî ve maîbîdür andan ayamdur zâhr-1 seyelândan
3. ve tuacâmdur maîb-i seyelândan andan cezîre-yi kendigildür
4. cûzuri'd-dîbeden andan evvel seyfe'l-avîldür berr-i ' acemden ve feradeyn
5. sekiz eşba' dan rub' nâıŐda bender-i kerâm cezîre-yi fûlûbencdür
6. andan bender-i feydürdür Őumaradan andan dannürdur seyelândan
7. andan cezîre-yi cubitîdür cûzuru'd-dîbeden andan narkiyedür berr-i
8. ' acemden ve feradân yedi buu eşba' da cûzur-1 dancdancdur mea'
9. cezîre-yi fûlûtenbürgdür andan bender-i Őumaradur andan mâkûfânc
10. dur maîb-i Őumaradan andan iki cezîredür ki anlara andeŐâbûr
11. dirler maîb-i mâkûfâncdedür andan cezîre-yi kâravidür cûzuru'd-
12. dîbeden andan hiyarâbdur berr-i ' acemden ve feradeyn yedi
13. eşba' ve rub' da fûlûsinbîlin-i malâadur andan cezîre-yi ca' ferdür
14. cûzuru'd-dîbeden andan âir-i hiyarâbdur cânib-i cenûbda ve feradeyn
15. yedi eşba' da kelya' dur berr-i Őariden andan medînâdur baın-1

76a

1. cezîre-yi şumaṭradan andan bender-i şevşevdür mağîb-i şumaṭrada
2. andan cezr-i miḳāmārosdur mağîb-i şumaṭradan andan maḥaldur
3. ceziru'd-dîbeden ki ol taḥt-ı sulṭānū'l-dîbedür andan feşet-i
4. muḳbeldür ve ferḳadān yedi eşba' dan rub' nāḳışda ğubbe-yi ya' nî
5. kürefüzi kafāşıdur berr-i şarḳîden andan cezîre-yi comordur baṭn-ı
6. şumaṭradan andan ḥabkeledür ki ol mersa-yi hırsdur berr-i 'acemden
7. ve ferḳadān altı buçuḳ eşba' da felüpāslārdur andan bender-i 'ārve
8. dür baṭn-ı şumaṭradan andan bender-i şekldür mağîb-i şumaṭradan andan
9. cüzur-ı fülünübüdür ve fülü ve telāciyedür ve bunlar mağîb-i şumaṭrada
10. dür andan evvel hîrābsāyendür ve bu hîrāb-ı evvelün ğayrıdur
11. zîrā berrde bu evvelkîden 'alādur ve ferḳadān altı eşba' ve rub' da
12. sînāüsindür berr-i şarḳîden andan vaş-ı hîrābsāyendür
13. ve ferḳadān altı eşba' da malākadur andan bender-i rekennedür baṭn-ı
14. şumaṭradan andan bender-i fanşürdur andan cezîre-yi mārüsür ki
15. aña fülübābîk daḥı dirler mağîb-i şumaṭradandur cezîre-yi mülükdür

76b

1. cüzuru'd-dîbe andan mervatîdür berr-i 'acemden ve ferḳadān altı
2. eşba' dan rub' nāḳışda cezîre-yi kermîndür berr-i şarḳîden andan
3. carcîrdür anda ba' zı depeler vardur anlara ümmü'l-şanānî dirler berr-i
4. 'acemden ve ferḳadān beş buçuḳ eşba' da lākincîdür berr-i şarḳîden
5. andan maḳdeşüdür berr-i 'acemden ve ferḳadān beş eşba' rub' da
6. ḳalincîdür berr-i şarḳîden andan merkedür berr-i 'acemden ve ferḳadān
7. beş eşba' da sencāfürdür ki ol āḥîr berr-i siyāmdur cānib-i
8. cenūbda andan andercîzîdür baṭn-ı şumaṭradan andan
9. feryāmindür mağîb-i şumaṭradan andan cezîre-yi türemenveryedür
10. andan cezîre-yi hedmetîdür cüzuru'd-dîbeden andan berāvehdür
11. berr-i 'acemden ve ferḳadān dört eşba' da fülübencdür baṭn-ı

12. şumaṭradan andan anderfürādur maġīb-i şumaṭradan andan
13. cüzur-ı addüvdür cüzuru'd-dībeden ve ol āḥir cüzur-ı ma' muredür
14. cānib-i cenūbda andan cüzur-ı malavāndur berr-i 'acemden ve ferḳadāñ
15. üç eşba' da senedihbārīdür andan kitāvehdür berr-i 'acemden

77a

1. ve ferḳadān iki buçuḳ eşba' da re's-i cāvedür cānib-i şimāilde ve
2. anda cebel-i sendedür andan milendīdür berr-i 'acemden ve ferḳadān
3. iki eşba' da bender-i lāşemdür cezīre-yi cāvede cānib-i maṭla' da
4. andan sindedür maġīb-i cāvede andan cüzur-ı zerrīndür andan
5. münbesedür sevāḥilden ki ol berr-i 'acemdür ve ferḳadān bir
6. eşba' da tübendür baṭn-ı cāvede andan cezīre-yi bālīdür maġīb-i
7. cāveden andan cezīre-yi ḥazrādur berr-i zaneeden ve ma' lüm ola ki
8. zıkr olan ḳıyāsāt muḳaddimā cāhde zıkr olunan gibidür
9. dördinci faşl ḳıyāş-ı na' şī beyan ider cüzur-ı cenūbiyyātda
10. cezīre-yi ḳamerde ve berr-i zaneede imdi evvelā na' ş on iki
11. eşba' da bender-i serbāyedür baṭn-ı cāveden andan şünībe
12. şandaldur maġīb-i cāveden andan münfiyedür berr-i zaneeden
13. ve na' ş on bir eşba' da āḥir cezīre-yi cāvedür cānib-i cenūbda
14. ki aña şāndi dirler andan āḥir cüzuru'd-dībedür cānib-i
15. cenūbda ba' zı ḳavilde andan cezīre-yi münevverādur andan re's-i meliḥdür

77b

1. andan cezīre-yi demmūnīdür cüzur-ı ḳamerden andan cezīre-yi melālīdür
2. cüzur-ı ḳamerden ve cezīre-yi vamīzīdür ba' zılar kilvah dirler berr-i
3. zencden ve na' ş on eşba' da cüzur-ı tīmordur andan bender-i isma' il
4. dür zāhr-ı ḳamerden andan lülücāndur baṭn-ı ḳamerden andan re's-i
5. semükdür berr-i zencden ve na' ş toḳuz eşba' da yine cüzur-ı
6. tīmordur andan bīmārvehdür zāhr-ı ḳamerden andan anāmeldür
7. baṭn-ı ḳamerden andan sencācīdür berr-i zencden aña ba' zılar

8. bender-i dervîş dirler ve na^ç ş sekiz eşba^ç da yine cüzur-ı
9. tîmordur andan cezîre-yi ^ç anberdür zâhr-ı kamerden andan benderü'l-enüp
10. dür baṭn-ı kamerden andan mülünbünîdür berr-i zencden ki aña müsbicî daḥı
11. dirler ve na^ç ş yedi eşba^ç da yine cüzur-ı tîmordur andan nasîmdür
12. zâhr-ı kamerden andan malavîndür baṭn-ı kâmerden andan ḥürkavâmedür
13. ki aña cānib-i cenūbda āḥir-i ḥūr dirler ve na^ç ş altı eşba^ç da
14. āḥir-i cüzur-ı tîmordur cānib-i cenūbda andan menkârdur zâhr-ı kâmerden
15. andan berr-i şa^ç bāndur baṭn-ı kamerden andan bender-i sıfâledür berr-i

78a

1. zencden ve na^ç ş beş eşba^ç da cüzur-ı vāğiledür şarkî
2. ve cenūbî ve ḥalk bunlaruñ kıyāsında ve ismlerinde iḥtilâf
3. üzeredür ^ç imâretten ba^ç id olmağın andan bender-i hüdūda
4. dur zâhr-ı kamerden andan bender-i kürîdür baṭn-ı kamerden andan
5. kilvānîdür berr-i zencden ve na^ç ş dört eşba^ç da cezîre-yi benelâdür
6. āḥir cüzur ma^ç mûre^ç-yi cenūbiyyedür andan bender-i kürîdür zâhr-ı
7. kamerden andan bender-i kâsımdur baṭn-ı kamerden andan kenbâzedür
8. berr-i zencden ve na^ç ş üç eşba^ç da cüzur-ı vāğiledür cānib-i şarkî
9. ve cenūbîde ve anda ^ç imâret münkaṭı^ç olmışdur ve abayedür zâhr-ı
10. kamerden andan bender-i haytdur baṭn-ı kamerden ve na^ç ş iki eşba^ç da
11. bender-i hedüdedür zâhr-ı kamerden ve baṭn-ı kamerde meşhūr ism
12. yoḡdur andan vārehdür berr-i zencden ve na^ç ş bir eşba^ç da bender-i
13. kevsdür zâhr-ı kamerden andan bender-i şeceredür berr-i zencden ki
14. ol inde'l-ḡudemā āḥir berr-i zencdür cānib-i cenūbda ammā ṭāife-yi
15. efranc ya^ç nî portuḡāl ṭaife^ç si na^ç ş yedi eşba^ç belki daḥı

78b

1. ziyāde ufḡdan münḡaṭṭ olunca bir mümteddür didiler ve ma^ç lūm
2. ola ki zıkr olan kıyāsāt na^ç ş daḥı muḡaddimā zıkr olunan

3. üslup üzeredir yedinci bāb mesāfāti
4. beyān ider ve ol altı faşldur evvelki faşl mesāfenüñ
5. aşlın beyān ider evvelā mesāfe ehl-i baħr ıştılāhı üzerine
6. ‘ idād-ı evzām mābeyn-i re’sin müteķābilindür şarķan ve ğarben anuñ
7. şihhati iki deyereden mütevellid olur kıyās-ı tarīķ ki ibtidādan
8. intihāya dek şahih ola ve anuñ şekli müsellese-t-ül-izlā ola
9. zīrā iki zıl’ ki şahih ola üçinci daħı şahih olur ki maṭlūb
10. oldur ve kıyās olmadan ceri ile olan şahih degüldür ve beyne’l-
11. aħnān şihhat-i evzāmda daħı ba’ zı şart vardur ve mesāfe
12. daħı iki nev’ idür biri hesābidür ve biri mücerrebdür ma’ lūm ola ki
13. hesābī olan zıkr olunan üslūb üzeredir ve mücerreb
14. olan tecrübe-yi maşī ile olandur lakin tecrübede ihtilāf vardur
15. ba’ zı umürda evvelkisi kuvvet ve zaf-ı rihdür ikincisi tefāvüt

79a

1. meşy-i sefinedür ki rüzgār kāh pupā ve kāh evelemā olur yāhūd
2. sefine yükünde ziyāde mişķal veyā hafif olur üçincisi
3. sefine-yi maşīde mütefavit olmaķdur ya’ nī ğāyet yürigen olmaķdur
4. dördincisi medd ve cezīr ya’ nī aķındıya muvāfik veyā muhālif
5. olmaķdur huşūşa cezāir ve halicler mābeyninde müsāyerāt-ı
6. bürürda beşincisi ğāyet şūr olan deryāda maşī-i sefine
7. noķşān üzere olup şūr olmayan deryāda serī’ olur
8. hatta ķaradeñizde meşy-i sefine aķdeñizden ziyāde olur zīrā ki
9. aķdeñiz ķaradeñizden niķe mertebe şürdur ve baħr-ı hind daħı
10. aķdeñizden şürdur ol taķdīrce maşī-i sefine baħr-ı
11. hindde noķşān üzeredir aķdeñizden sebep-i zāhirdür
12. eyle olsa tecrübe ile olan hesābile olandan za’ ifdür
13. ammā hesābī olan şihhat üzeredir ve hesābī olan mesāfenüñ
14. evvelkisi re’s-ül-ħadd ile cekd mābeynidür ve tarīķ-i süreyyā üzerine
15. dür ve re’s-ül-ħadden kerāişi ya’ nī dīvl-i sinddür ki aña bender-i

79b

1. lâhor dirler ve terkküp deyere-yi berreyñ-i ‘anîzarûndan ya‘nî
2. hürmüzden diyar-ı berrü’l’ arab ve-l- ‘acemdür ki bunlaruñ şahîh
3. olmaları müte‘ ayyindür ikinci faşl tağsîm-i hesâbuñ
4. envâ‘ ın beyân ider ve ol beş nev‘ idür evvelki nev‘ i mevzu‘ ın
5. mu‘ ayyininde bir ħanuñ veyâ kesrîñüñ talebidür meşelâ sūal
6. olunsa ki zufârdan dîvl-i sind ne ħan üzerinedür cevâbı
7. maṭla‘ -ı nesr-i vâki‘ üzerinedür ve kesrî ya‘nî ħan-ı nâkş sū‘al
8. olunsa ki midaverden ya‘nî depüden re’s-i māmî seḳuṭare ne ħan
9. üzerinedür ve cevâb-ı mağîb-i iklîl üzerinedür illâ her bir eşba‘ da
10. bir zām ve şelâsetü’l-aḫmās zām mağîb-i tîr cānibindedür ikinci nev‘ i
11. mevzu‘ meḫüle taleb itmegi beyân ider mevzu‘ ı ma‘lūmdan ya ħan
12. tamāmuñ ve yā ħan-ı nâkışuñ üzerine mişāl ħan-ı tamām oldur ki
13. su‘āl olunsa midaverden mağîb-i tîr üzerine ne maḫalle varılıb
14. cevâbı ‘adene varılır ve mişāl keserî oldur ki su‘āl olunsa
15. yine midaverden cevzâ ile tîr mābeyninde ne maḫalle varılır

80a

1. cevâbı zufâra varılır üçüncü nev‘ i ki cānibüñ hesâbıdır ki
2. iki sefine biri aḫnān-ı cenūbiyyeden birine yürise
3. ḳuṭbdan ġayrı ve ikinci sefine aḫnān-ı şimāliyyeden birine
4. yürise ḳuṭbdan ġayrı ammâ ol ħanlar müttefiḳayn olalar
5. cevzâ ile şüreyyâ gibi ve ‘ ayyūḳ ile ‘ aḳreb gibi ve ferḳad ve
6. sūlbār gibi ve ḫareketleri ki müsāvî ola ikisi daḫı ḳuṭba
7. ma‘ān muḳābil olurlar dördüncü nev‘ i cihetin müttefiḳayn hesâbıdır
8. şimālî ve cenūbî meşelâ iki sefine biri maṭla‘ -ı ‘ ayyūḳ üzerine
9. yürise ve biri mağîb-i ‘ ayyūḳâ yürise yā maṭla‘ -ı ‘ aḳreb ile
10. mağîbine yüriseler ve yā aḫnāndan anlaruñ ġayrisine yüriseler
11. ammâ şart oldur ki aḫnān müttefiḳeyn olalar maṭla‘ ı ve mağîbde

12. ve hareketleri ki müsāvī ola ikisi daḥī maṭla^ʿ 1 ve maḡīb-i
13. aṣlī üzerinde muḡabīl olurlar beşinci nav^ʿ i zū-l-cihet-i
14. ḥesābı beyān ider meşelā iki sefine biri maṭla^ʿ -1 nesr-i vāḡi^ʿ
15. üzerine yürise biri maṭla^ʿ -1 nāḡaye yürise yā simāk ile

80b

1. na^ʿ şe veyā şüreyyā ile ferḡadeyne yüriseler ve eger hareketleri
2. müsāvī ola biri maḡīb-i ^ʿ ayyūḡda ve biri maṭla^ʿ -1 ^ʿ aḡrebde
3. muḡabīl olurlar üçinci faşl bir mu^ʿ ayyen ḡan üzerine
4. yüriyen sefine ile ḡan-1 āḡir üzerine yüriyen sefinelerüñ
5. mābeynüñ miḡdārı beyān ider ma^ʿ lūm ola ki iki sefine
6. mavzu^ʿ 1 vāḡidden ^ʿ azm idüp lā-^ʿ ale-t-ta^ʿ yīn biri bir ḡan
7. üzerine yüriyüp ve ol biri anuñ ḡarbīnde olan ḡan
8. üzerine yürise meşelā biri maṭla^ʿ -1 aṣlī ve biri maṭla^ʿ -1 cevzā
9. yanī biri ḡün ṡoḡısı üzerine ve ol biri ḡün ṡoḡısınuñ
10. keşişleme cānibinde olan kertesine yürise ve ikisinüñ
11. ḡareketi müsāvī olsa ya^ʿ nī her birinüñ ḡareketi yüzer mīl ve yā
12. ikişer yüz mīl farz olunsa ol zamānda ikisinüñ miḡdār-ı
13. mābeyni vāḡi^ʿ olan ḡareketlerinüñ ḡamse miḡdārı olur
14. taḡrīben ya^ʿ nī eger hareketleri yüzer mīl olursa mābeynleri
15. taḡrīben yigirmi mīl olup ve eger hareketleri ikişer yüz mīl

81a

1. olursa mābeynleri taḡrīben kırḡ mīl olur ammā ḡareket-i ziyāde
2. olıcaḡ ol minvāl üzere muḡarrer degüldür ya^ʿ nī ḡareket ki evvelkinüñ
3. za^ʿ fi ola mābeynleri evvelki mābeynüñ za^ʿ fi olmaz zīrā ḡareketleri
4. ziyāde olduḡca mābeynleri noḡşān üzere olur ḡatta ḡareket
5. ziyāde olduḡca mābeynleri ḡareketlerinüñ ḡamsi iki südüsi
6. olup ve südüsi iken süb^ʿ olup ve süb^ʿ den şamini olur meşelā
7. ḡareket-i ibtidā olunan mevzu^ʿ dan ki ol maḡall ḡubbetü'l-arz farz

8. olunsa bahr-ı 'azimde hatt-ı istivâde vâkı' olmuşdur zıkr
9. olan maḥallüñ ufkı semt-i re'se gelince hareket itmek taşavvur olunsa
10. ya' nî kürre-yi arz ve mâda rub' dur miqdârı hareket câiz olsa
11. ki ol toḫsan derece ya' nî altı biñ mîl olur zıkr olan
12. maḥalle vuşûl farz olunduğı taḫdîrce mâbeynleri hareketlerin
13. şamin miqdârı olur ya' nî yedi yüz elli mîl olur ve her
14. maḥallüñ ufķunuñ noḫta-yı maşrıķıyle noḫta-yı cenûbî mâbeynî
15. toḫsan derecedür ki ol daḫı altı biñ mîl olur ve zıkr

81b

1. olunan mâbeyn sekiz cüz'dür ki toḫsandan şamin vâkı' olmuş
2. lardur ve bu añâ delîldür ki maḫla' -ı aşlıden ḫuṭb-ı süheyle dek
3. toḫuz ḫan ya' nî sekiz mâbeyndür farz olunan ḫubbetü'l-arzdan
4. toḫuz sefine zıkr olan toḫuz ḫanuñ her birine yürüyüp
5. maḫall-i mafrûzuñ ya' nî ḫubbetü'l-arzuñ ufkı semt-i re'slerde vâkı'
6. olunca hareket itmeleri taşavvur olunsa maḫla' -ı aşlı üzerine yüriyen
7. sefine ile ḫuṭb-ı süheyl üzerine yüriyen sefinenüñ mâbeynî
8. toḫsan derece ya' nî ol daḫı hareketlerinüñ miqdârı olur ki
9. altı biñ mîldür ol taḫdîrce her birinüñ mâbeyninüñ miqdârı
10. şamin olduğı şâbit olur ya' nî yedi yüz ellişer mîl olması
11. muḫarrer olur zîrâ kürre-yi arz ve mâda farz olunan hareket vâkı'
12. olsa maḫall-i ḫurûcuñ ufķunuñ muḫâzisinde olan dâire ile
13. zıkr olan iki ḫan şekl-i müşelleş mütesâvî-el-izla' vâkı'
14. olurlar ve zıkr olunan şekl-i müşelleş nişf-ı kürre-yi arz ve mânuñ
15. rub' ı miqdârı olur ve ḫâ' ide-yi külliâyadur ki muştaḫde olan

82a

1. şekl-i müşelleş mütesâvî-el-azlâ-i ' aḫs her maḫallinde ki iki zıl' i
2. müsâvî ola elbet üçinci zıl' i daḫı anlara müsâvî olur

3. ve kürre-yi ‘ arz ve māda zıkr olunan hareket cāiz olduğu taqdirce
4. nişf-ı kürre-yi ‘ arz ve mānuñ rub‘ ı dağı zıkr olunan gibi şekl-i müşelleş
5. vāki‘ olur aña beyān ol maħalle varılmağ cāiz olduğda her mābeyn
6. şamin olur ammā külliyyā kıdemā ve müte ‘ aħħirīn ‘ ulemā-yı bāhr dāimā her iki
7. ħanuñ mābeyni muqaddemā zıkr olunan gibi hareketlerinüñ ħamsī olur
8. diyü taşavvur itmişlerdür sebebi oldur ki isti‘ māl itdükləri
9. ħāritaları muşatṭaħ olmağın cihāt-ı erba‘ nuñ ya‘ nī şarğ ve ğarb
10. ve cenüb ve şimālün mābeynleri ħāritada hergiz şekl-i müşelleş olmak
11. yokdur ol ecluden dāimā ħams olur zann itmişlerdür ve bu dağı
12. ma‘ lüm ola ki muqaddimā zıkr olunan sefinelerüñ evvelki ħan
13. üzerine yüriyen sefinenüñ mābeyni hareketlerinüñ taqrīben ħamīsidür
14. diyü zıkr olunmuşdu ammā üçinci ħan üzerine yüriyen sefine ile
15. evvelki sefinenüñ mābeyni ħamsinden nāqs olur ve bu

82b

1. minvāl üzerine tokuzuncı ħan üzerine yüriyen sefine ile
2. evvelki sefinenüñ mābeyni ħams olmağ mümkün degüldür sebebi
3. oldur ki her iki sefinenüñ semt-i rāslerine uğrayan dāire-yi
4. ‘ aźīme muğayirdür ammā her iki ħanuñ mābeyni taqrīben ħams olur
5. zīrā tefāvüti cüz‘ i olmağın fark olunmaz bunda dağı ‘ āmme-i
6. müteqaddimīn ve müteħħirīñ ‘ ulemā -yı bāhr -i evvelkiħan ile ikinci ħanuñ mābeyni
7. ne miqđār olursa üçinci ħan ile evvelkinüñ mābeyni anuñ
8. za‘ fi olup ve sāir ħanlar dağı ol minvāl üzere olur taşavvur
9. itmişlerdür ol dağı ğayrı vāki‘ dür ammā muqadimā zıkr olunan gibi
10. hareketleri tokşanar derece farz olunsa ki rub‘ devr olur
11. ol vaqt sekiz mābeynden evvelki ħan ile ikinci ħanuñ mābeyni
12. ne miqđār olursa üçinci ile evvelkinüñ mābeyni anuñ
13. za‘ fi olup sāirleri dağı ol minvāl üzere olur sebebi
14. aşħābı- fikr-i ‘ amiķā maħfī ve erbāb-ı nażar-ı daķīķa muħtefī degüldür

15. ve muḳaddimā zıkr olunan iki sefine ki biri maṭla^ç -1 aṣlī ve biri

83a

1. maṭla^ç -1 cevzā üzerine yüzer mīl hareket itmeleri farz olunmuşdı
2. maṭla^ç -1 aṣlī üzerine yürüyen sefine ḳuṭb-1 cāh ile ḳuṭb-1
3. süheyl üzerinde olup ve maṭla^ç -1 cevzā üzerine yürüyen sefine
4. maṭla^ç -1 ferḳadeyn ile maḡīb-i sülbār üzerinde olur ve ol maḥalden
5. maṭla^ç -1 aṣlī üzerine yürüyen sefine tekrār yüz mīl maṭla^ç -1 tīr
6. üzerine yürise ve maṭla^ç -1 cevzā üzerine yürüyen sefine daḡı
7. ol miḳdār maṭla^ç -1 şüreyyā üzerine yürise maṭla^ç -1 aṣlī ile maṭla^ç -1
8. cevzā mābeyninde mülākāt idüp ve zıkr olunan yüzer mīl hareketleri
9. tamām oldıḡda yine ol maḥalden ^çavdet olunup maḥal-i ḥurūc murād
10. olunsa muḳaddimā maṭla^ç -1 aṣlī üzerine yürüyen sefine maḡīb-i şüreyyā
11. üzerine yürüyüp ve maṭla^ç -1 cevzā üzerine yürüyen sefine maḡīb-i
12. aṣlī üzerine yürise ve yine hareketleri ki müsāvī ola ya^ç nī
13. taḳrīben yüz ṭoḡsanar mīl miḳdārı hareket itdüklerinde ikisi
14. daḡı mevzi^ç -i vaḥidde cem^ç olurlar ya^ç nī muḳaddimā ḥurūc olunan
15. maḥalde vāsl olup yine mülākāt iderler dördinci faşl

83b

1. ḥāritanuñ ve pāpāmündinüñ vaż^ç ın ve ^çimālin beyān ider evvelā
2. ma^ç lūm ola ki ḥārita daḡı muḳaddimā kertede zıkr olunan gibi
3. ḳarteden ḡalaṭdur ya^ç nī rub^ç -1 meskūn dimekdür zīrā tamām-1 dünyāya
4. pāpāmündi dirler vechi oldur ki zebān-1 efrancde dünyāya mündi
5. dirler ammā lafz-1 pāpāmündidür ma^ç nası dünyānuñ ḳālabi ya^ç nī
6. numūnesi dimekdür ve ma^ç lūm ola ki ḥaritada ve pāpāmündide sekiz
7. rüzgār ki aṣldur anlar siyāh ile ve ikisi ortaları yaşıl
8. ile ve kerteler ḳızıl ile çekilür ve müte^ç addid surḡ noḡtalar
9. şıḡlara işāretdür ve dōkindiler ve nāpāk yirler siyāh noḡtaldur
10. ve surḡla yazılan esāmi meşhūr olan şehrlerdür ve ḳal^ç alardur

11. ve siyāh ile yazılan isimler āhîr yirlerdür ve ne maḥaldeki şekl-i
12. şalīb ola anlar deryāda görünmez taşlardır ve kenārlarda vāқи
13. olan şikāflar aḳarşulardur ve baḥr-ı hindde olan ḥaritalarda
14. maşrıḳ muḳābilinde ve şimāl-i cānib yesārînda olur ammā deryā-yı
15. maḡribde olan ḥaritalarda maḡrib-i muḳābiliñde olup ve

84a

1. şimāl-i cānib-i yemiñde olur zîrā hindüstān ḥaritaları
2. baḥr-ı cideden ibtidā olunur ve deryāyı maḡrib ḥaritaları sevāḥil-i
3. şāmdan ve deryāyı siyāhuñ evvelinden ibtidā olunur ol sebebden
4. böyle vāқи olur ve pāpāmündîler deryā-yı maḡrib ḥaritaları
5. gibidür zîrā anlaruñ ibtidāsı aḳşa-yı çindendür ol taḳdırce
6. maḡrib-i muḳābeledde vāқи olup şimāl-i cānib-i yemînde olur ve
7. ekşer ḥaritaları ve pāpāmündîleri bir müdevver ağaca mîḥlarlar
8. zîkr olan agacuñ başı şimāl cānibine olur cenüb tarafınuñ
9. başı olmaz yāḥūd şimāl cānibinde oluna muḡāyir olur cānib-i şimāl
10. taḥḳîḳ olunmaḳ için ve niçe maḥalde pūsıla şekli vaz' olunur ve
11. şimāl-i siyāh ile resm olunup sâirleri andan ma' lûm olunur ve
12. iki cānibinde tolanı ba' zı nuḳaṭ ile miḳdār-ı mîl vaz' olunur
13. ya' nî her iki noḳtanuñ mābeyni on mîl olup ve elli mîlde
14. bir 'alāmet olunur meşelâ bir maḥalden maḥal āḥirine miḳdār-ı mîldür
15. bilinmek murād olunsa murād olunan mābeyn pergāre alınup

84b

1. zîkr olunan noḳta ile pergār taṭbîḳ oluna ki zîkr olan
2. mesāfe be miḳdār-ı mîldür ma' lûm olur ve yine bir maḥalden maḥal-i āḥire
3. ne rüzgār üzerine varılır ol daḥı bilinmek murād olunsa
4. pergāruñ bir ucını ol maḥallüñ üzerine vaz' idüp ve ol bir
5. ucını iki maḥalüñ mābeyninde farz olunan ḥaṭṭ-ı müstakîme
6. muvāzî olan rüzgāruñ üzerine vaz' idesin ki elbet

7. biri añā muvāfiḳdur ba' de pergārı hareket itdiresin ya' nī bir
8. ucu rüzgār üzerinde olup ol bir ucu maḥal-i āḥir üzerine
9. vāḳi' ola ma' lūm olur ki ṭarīk ol rüzgār üzeredür ve
10. ba' zı yerde rüzgār iki maḥalüñ mābeyninde vāḳi' olur ol
11. vaḳt pergāre ihtiyāc olmaz zirā ṭarīḳ ḳankı rüzgār üzere
12. olduḡı ma' lūm olur ve bir maḥalden bir rüzgār üzerine meşelā
13. furyās üzerine ne maḥale varılır ol bilinmek murād olursa
14. yine pergāruñ bir ucını ol maḥal üzerine ve bir ucını ol
15. rüzgār üzerine važ' idüp ba' de pergārı hareket itdiresün

85a

1. ya' nī bir ucu rüzgār üzerinde olup ol bir ucu ne maḥale
2. vāşıl olursa añā ol rüzgār üzerine varılır
3. ve ikinde ki niçe gün ve niçe gece kenār ve cezire görünmese
4. ol zamānda vāḳi' olan rüzgāre göre ki her sā' atında
5. miḳdār-ı mīl hareket ider ki ol tecrübe ile ma' lūm olunur añā
6. göre ḳıyās idüp günde bir kerre veyā iki kerre kerteriz ya' nī
7. ḥesāb idüp meşelā hareket-i sefine yüz mīl farz olursa
8. ol vaḳt iki pergār lāzım olur ya' nī bir pergār ile važ'
9. olunan mīlden yüz mīl pergāre olunup ve pergāruñ bir
10. ucu maḥal-i ḥurūca važ' olunup ol bir ucu 'azm olunan
11. cānibe ola ve pergār-ı āḥirüñ bir ucu sefine ne rüzgār
12. üzerine yürirse anuñ üzerine važ' olunup ve ol
13. bir ucu rüzgār üzerinden ve ol bir ucu maḥal-i ḥurūcdan
14. rüzgāra muvāzī yüz mīl miḳdārı hareket oluna ya' nī
15. muḳaddimā bir ucu maḥal-i ḥurūcda olup ve bir ucu hareket

85b

1. olunan cānibde olan pergāruñ ucu ile ne maḥalde cem'
2. olursa ol maḥal yüz mīl olur ve ol yirde ḳurşūn ile

3. bir nokta vaz' oluna ki andan sonra maḥal-i ḥurūc ol farz
4. oluna ve tekrār ' amel olunup bir nokta daḥı vaz' olursa
5. evvelki nokta bir miqdār balmumı ile alına ki sonra maḥal-i
6. ḥurūc nokta '-yı şāniye olur ve evvelkinüñ gitmesi lāzım olur
7. zīrā noktalar ki devr-i ' amelde ḥaṭā vāқи' olur ol
8. eelden evvelkileri maḥv iderler ' amel asān olmak için ammā
9. kıyāsda aḳındı ne cānibedür ol daḥı ma' lūm olunup
10. maḥsūb olmak lābüddür ve pāpāmündilerde ḥatt-ı istivā daḥı
11. vaz' olunur ve ṭulen ve ' arzan derecāt daḥı resm olunur
12. ve eger bir maḥallüñ ṭulı ne miqdārdur bilinmek murād olunup
13. pergāruñ bir ucı zıkr olunan maḥallüñ üzerine vaz' olunup
14. ve ol bir ucı şimāle veyā cenūba vaz' olunup ba' de bir ucı
15. rüzgār üzerinden ve ol bir ucı rüzgāre mevāzī ḥareket

86a

1. oluna pergāruñ murād olunan maḥalden iḥrāc olunan ucı
2. ḥatt-ı istivānuñ ḳanḳı derecesine vāқи' olursa ibtidā-yı
3. ṭulden ki ol cezāir-i ḥālidātdur ' ad oluna mābeyn ne miqdār
4. derece olursa ol maḥallüñ ṭulı ol miqdār olur ve eger bir
5. maḥalüñ ' arzı murād olursa pergāruñ bir ucı ol maḥalüñ üzerine
6. ol bir ucı maşrıḳ veyā maḡrib üzerine vaz' olunup pergār
7. ḥareket oluna derecāt ' arūza vāşıl olunca ba' de ol
8. maḥalden ḥatt-ı istivāya varınca ' ad oluna ne miqdār derece
9. olursa ol maḥalüñ ' arzı ol miqdār derece olur ve ma' lūm
10. ola ki ḥārita ve pāpāmündi kitāb vaz' ı üzerine daḥı
11. resm olunur anuñ daḥı tertibi zıkr olunan üslūb
12. üzeredür ammā anda ' amel ki bir varaḳda nihāyet bula varaḳ āḥire
13. naḳl olunur tarīḳ-i ehline āsāndur ve resm olunan ḥuṭūṭ
14. ya' nī eryāḥ ve cezāir yerlü yerinde olmaḳ lāzımdur ve cezāirüñ
15. her birini bir renk ile resm iderler ammā ḥurda cezāireleri

86b

1. surh noktalar vaz' iderler ve şıhhati anuñ ile ma' lüm olur ki
2. dairesinde olan on altı püsıla şeklinüñ her birinüñ merkezi
3. nün mabeyni musāvī ola ve zevāyāyı eryāh dağı musāvī ola
4. ol taqdırce eryāh maḥalinde vāki' olur ve deryā-yı mağribde
5. isti' māl olunan ḥāritalarda cezire-yi çıçiliya bir rüzgār
6. ile ya' nī şimāl ile tolaşılup ve cīn körfüzünden sebteye
7. bir rüzgār ile ya' nī muvāfık olan eryāh ile serencüremden
8. varılır ve boğazdan ya' nī bozçeadadan mānusiye burnuna
9. ki menkeşe burnı dimekle meşhūrdur kible ile lodosuñ
10. ikisi ortasına varılup belki boğazdan gün toğısı ile
11. veyā sāir muvāfık olan rüzgārlar ile muḥaddem zıkr olunan
12. gibi serencüremden yine sebteye varılup yollarda cezāir
13. den ve aḥcārdan neste vāki' olmasa anlar dağı maḥallerinde
14. vāki' olmuş olur ve bu dağı ma' lüm ola ki deryāda giderken
15. bir cezire yā bir kenār veyā bir burun görinse ammā ne maḥaldür ma' lüm

87a

1. olmasa meşelā iskenderiyyeden rūma geđerken olup ba' zılar
2. rodos ve ba' zılar gīrid ve ba' zılar kıbrūs veyā yāşıldan burnı
3. dur diyüp mabeynde iḥtilāf olsa püsıla bir mütevī maḥalde
4. vaz' idesin ve göresin ol görinen cezirenüñ yā berrüñ iki
5. maḥaline ḳanḳı rüzgārlar muḳābildür anı ḥıfz idesin ve görinen
6. yerleri birer maḥal farz idüp ba' de iki elüñe iki pergār
7. alup sağı elüñle olan pergāruñ bir ucını ḥāritada farz
8. olunan maḥal-i evvelüñ üzerine vaz' idüp bir ucını aña
9. muḳābil olan rüzgāruñ bulup üzerine vaz' idesin ve
10. şol elüñde olan pergāruñ bir ucını maḥal-i şānī üzerine vaz'
11. idüp ve ol bir ucını aña muḳābil olan rüzgārı bulup

12. anuñ üzerine vaż' idesin ba' de pergârları cānib-i baħre
13. ħāreket itdiresün bir ʔarīk ile ki birer ucı zıkr olunan rüzgārlar
14. üzerinde olup ve birer ucı mevzi' vāhidde mülākāt
15. ideler ol maħalde bir ' alāmet idesin ya' nī kuruşun ile bir

87b

1. nokta vaż' idesin eger ki farzuñ şaħiħ ola maħal-i sefine ol
2. olur imdi zıkr olan mābeyni görinen maħaller ile kıyās idesin
3. eger vāki' olan mābeyn taħmīn olunan mesāfedden külli mütefāvit
4. olup ya' nī görinen maħaller kıyāsda kırk altı mīl miqdārı ancaħ
5. olup ammā ħāritada olan mesāfe iden ħaylī ziyāde veyā
6. nāķış olursa ma' lūm ola ki farz olunan maħaller ol degüldür
7. eyle olsa yine ol minvāl üzere ba' zı ihtimāl olan maħallere
8. göre ' amel olunup zıkr olan kıyāsa ķankı maħaller muvāfiķ gelürse
9. görinen maħaller ol olur ammā görinen maħaller ma' lūm olup bu' dı
10. mesāfe şaħiħ ne miqdār mīldür bilinmek murād olunsa muķaddimā zıkr
11. olunan gibi ' amel olunup ya' nī sağ elüñdeki pergār ile şol
12. elüñdeki pergāruñ birer ucını ħāritada ma' lūm olunan
13. maħallerüñ üzerine vaż' idüp birer ucını anlara muķābil
14. olan rüzgārlar üzerine vaż' idesin ba' de cānib-i baħre
15. ħareket itdiresin tā iki pergāruñ birer ucı mevzi' -i vāheddede

88a

1. cem' olunca ki taħķiķan maħal-i sefine ol olur anda bir nokta vaż'
2. olunup ba' d-ı mābeyn ne miqdār mīl olduğı sābıķā zıkr olunan
3. gibi pergār ile ma' lūm olur ve ol ki ma' lūm ola cevānib-i erba' da
4. olan maħallerüñ miqdārları dađı ma' lūm olur ve zıkr olunan
5. ' amel ğāyet müfiddür zīrā cāizdür ki kenāra ve şol müyesser olmayup
6. muķābileden muħālif rüzgār olup dönilmek lāzım gele ol
7. zamānda maħal-i sefine ol nokta olup ' amel asān olur ve engīnlerde

8. ya' nî rodosdan iskenderiyyeye mütünden ve inebahtıdan cibreye
9. yâ ʔarablûs-ı mağribe giderken veyâ gelürken vâkı' olan kıyâslarda
10. diğkât oluna ki kıyâs-ı şaḥîḥ ola ve-l-âḥir kıyâsda birer miğdâr
11. ziyâde farz olunup noğşân üzere farz olunmaya zîrâ ' amel nihâyet
12. bulmadan kenâra vâşıl olmağdan ḥazır oluna ḥuşûşa gice içinde
13. ola ğaflet ile sefine kenâra çıkup helâk olur ve ziyâde
14. farz olunmada kenâra vâşıl olmadan ' amel nihâyet bulur aña göre
15. tedârik olunmağ mümkindür ya' nî kenâr ʔarîb olduğı ma' lûm olup

88b

1. gice olursa yelkeni aşığa ʔayup şabbâḥ olunca deryâda tevķif
2. olunur ol ecluden ehl-i baḥr yanında andan bu eşbehdür ammâ ba' zılar
3. ḥadden ziyâde idüp bir gün belki iki gün muğaddem ' amel nihâyet
4. bulup kenâra vuşül müyesser olmaz ehl-i baḥr arasında ol mağûlelere
5. falân kimesne sefine bir gün ve yâ iki gün ʔarada yüritdi dirler
6. vel-ḥâşıl diğkât olunup ğaflet olunmaya ḥuşûşâ maḥal-i nevmde zîrâ
7. ekşer gice ile rüzgâr sâkin olup seḥer zamânlarında ziyâde olur
8. ve gündüz daḥı nışf-ün-nehâr maḥalinde sâkin olup ' aşr zamânında
9. ziyâde olur anlara göre ḥesâb olunup ihtimâm oluna ve ma' lûm
10. ola ki uşturlâb veyâ rub' -ı müceyyeb ile her bir maḥalüñ ' arz-ı beledi
11. ma' lûm olunup şemsden yâ bu' dları ma' lûm olan kevâkibden
12. irtifâ' aḥz olunup ' amel olunmağ müyesser olsa zıkr olunan
13. iḥtilâfât vâkı' olmaz ammâ ehl-i deryâ andan ğafillerdür ḥatta zıkr
14. olan ' imâla ʔadar olan kimesne bir deryâda bulnup ne
15. deryâdur ma' lûmı olmasa irtifâ' ile ma' lûm edinmek câizdür

89a

1. ya' nî ol maḥallüñ ' arzı ne miğdârıdur ma' lûm idinüp eger
2. kırğ bir derece ile kırğ beş mâbeyni bulnursa ʔaradeñizdür

3. ve eger otuz ile otuz beş m̄beyni olursa baħr-i maġribd̄ür z̄irā
4. ki otuz beş ile kırk m̄beyni ada arası ve ba' zı kenārlardur
5. anlar görünürler aña ihtiyāc yokdur ve eger otuzdan nākış olup
6. ya' n̄i otuz ile yigirmi veyā yigirmi ile on m̄beyni olsa maħaline
7. göre yā baħr-i hürmüz veyā baħr-i cidde veyā baħr-i hindd̄ür z̄irā maħāl-i qarībe
8. d̄ür sāirleri daħı bundan kıyās oluna ' ilm-i deryā kemāhü
9. haqqa ve k̄ufi olanlar yanında niçe bunuñ gibiler cāizd̄ür egerçi
10. müsteba' idd̄ür ve bir baħr ki ma' l̄üm olup muqābelede bir kenār
11. görünse kanķı cānibid̄ür ya' n̄i ittifaķ-ı baħr-i maġribde vāķi' olsa görinen
12. ' arab yaķası mıdur r̄üm yaķası mıdur ve ol maħalde esen rüzgār
13. ned̄ür bilmege p̄sılaya mürāca' at oluna ya' n̄i p̄sılaya nazār olunup
14. esen rüzgār ve semt-i sefīne ma' l̄üm oluna ve semt ki ma' l̄üm
15. olana cānib id̄ügi ma' l̄üm olur ya' n̄i rüzgār taraf-ı

89b

1. cenūbdan olup semt-i cānib şimāle ise taraf-ı r̄üm olup
2. ve eger rüzgār cānib-i şimālden olup semt-i taraf cenūbe ise
3. ' arab yaķası olur sāirleri daħı bundan kıyās oluna ve yine
4. ne maħal id̄ügi ve ne miqđār m̄il id̄ügi murād olunursa muqaddemā
5. z̄ikr olunan üslūb üzere ' amel olundukda anlar daħı ma' l̄üm
6. olur ve bu daħı ma' l̄üm ola ki engin geçerken kıyāsında kenār-ı
7. qarīb iken görünmeden gice erişse ol vaķt muttaşıl iskand̄il
8. idesin deryā on beş kulac veyā on kulac qalınca ve ol
9. maħalde demür bıraġup şabāħ olunca tevaqquf oluna ammā gice
10. içinde ne maħal id̄ügi ma' l̄üm olmasa işkand̄ilüñ ucında
11. olan qarşunuñ altına bir miqđār gemi yaġı sürüp ba' de
12. deryāya şalup ka' rne irişdükde eger taşlı yir ise z̄ikr
13. olan yaġda ' alāmeti zāhir olur ve illā ol maħalde her ne
14. olursa elbette yaġa yapışur çıkarup nazār olundukda
15. ne maħal id̄ügi ehline ma' l̄üm olur meşelā ' arab yaķası

90a

1. olup iskender muḳābelesi olsa anuñ ‘alāmeti basīṭ
2. ḳumdur eger ebūḳaym öñi olursa ḳumıla maḥlūṭ ḥurde
3. jīvā diyü ḳayıḳlarıdur ve eger reṣīd boḡāzı ise şarı
4. balçıḳdur sāir kenārlarıñ daḥı her birinüñ birer ‘alāmeti
5. vardur anı mu‘allimān-ı baḥr-ı rüm tecrübe ile ma‘lūm idinmişlerdür
6. ol taḳdīrce ehline asāndur beşinci faşl cāh
7. on bir eşba‘ dan bir eşba‘ a varınca vāḳi‘ olan ba‘ zı
8. maḥalüñ mābeyninde olan mesāfātı beyān ider evvelā cāh
9. on bir eşba‘ da mābeyn berr-i ‘arab ve berr-i hind ya‘ nī re’s-ül
10. ḥadd ve re’s-ül-cekd kırk iki zāmdur ve cāh on eşba‘ da
11. ḥalif-i maşire ve mīdür ya‘ nī dīvüñ mābeyni elli sekiz zām
12. dur ve mīdür ile damen mābeyni sekiz zāmdur ve cāh toḳuz
13. eşba‘ da mederki ve mehāyim mābeyni yetmiş sekiz zāmdur ve cāh
14. sekiz eşba‘ şukra ve re’s-i buryā mābeyni toḳsan zāmdur
15. ve cāh yedi eşba‘ da sācir ve cezr-i dendbāsī mābeyni yüz

90b

1. altı zāmdur ve cāh altı buçuḳ eşba‘ da fertek ve kuvve-yi sindabūr
2. mābeyni yüz on dört zāmdur ve cāh altı eşba‘ da
3. re’s-i şerme’-i azādiyü mābeyni yüz yigirmi beş zāmdur ve re’s-i
4. alatu‘ b ve aḥvar mābeyni cāh beş eşba‘ ve rub‘ da otuz zām
5. dur ve cāh beş eşba‘ da şemsān ya‘ nī cebel-i ‘aden ve māmī
6. seḳuṭare ve re’s-ül-fāl mābeyni seksen sekiz zāmdur ve re’s-ül
7. fāl ve menglür münībār mābeyni yigirmi zāmdur ve ‘adenden
8. menglür münībār mābeyni cümle yüz kırk yedi zāmdur ve cāh
9. dört eşba‘ da ḡubbe’-i benne ve zāhir-ül-fāl mābeyni yüz zām
10. dur ve zāhir-ül-fāl ve kākādiyümā mābeyni yigirmi dört zāmdur
11. ve cāh üç eşba‘ da mürrü’l-kebīr ve zāhir-ül-fāl mābeyni yüz

12. iki zāmdur ve zahir-ül-fāl ve kūcı mābeyni yigirmi toköz zāmdur
13. ve cāh iki eşba' da re's-ül-her ve zāhri-ül-fāl mābeyni yüz
14. on zāmdur ve zahir-ül-fāl ve belencem mābeyni yigirmi toköz
15. zāmdur ve cāh bir eşba' da seyf-üs-şüyl ve zahir-ül-fāl mābeyni

91a

1. yüz on sekiz zāmdur ve cezir-üd-dībeüñ üç saırınıñ
2. 'arzı sekiz zāmdur ve kendigil ki baırın-ı cezir-üd-dībedür ve
3. tūṭācāmki cezīre-yi seyelāndandur mābeyni yigirmi beş zāmdur
4. ve cümle' -i mesāfe seyf-üt-tūyilden tūṭācāme dek yüz elli
5. bir zāmdur ve zıkr olunan maḥallerde kıyās-ı cāh için ta' yīn
6. olunan aşābi' ne vechle idügi bundan aқdem niçe def' a
7. zıkr olunmışdur ammā zıkr olunan mesāfāt şahīḥdür altıncı
8. faşl ba' zı mevāzı' -ı maḥşūşanuñ mābeyninde olan
9. mesāfātı beyān ider evvelā re's-ül-fāl ve minkelür münībār mābeyni
10. yigirmi zāmdur diyü bundan aқdem zıkr olunmışdur ba' de cezīre' -i
11. kelliti ve kākādiyü mābeyni on üç bucuқ zāmdur ve cezīre-yi şetlāküm
12. ve re's-i haylī mābeyni on yedi zāmdur ve bender-i şumaıra ve cüzur-ı
13. dancdanc mābeyni on üç zāmdur ki bunlar ḥesābla ve deyere-yi
14. muṭlaқ ile ma' lūm olmışdur ammā meşel-i cüzur-ı zerrīn ve sevāḥil
15. mābeyni ki altmış zāmdur ve meşel-i cezir-ül-dībe ve tizimtürī

91b

1. mābeyni ki yigirmi zāmdur ve zıkr olan cezīre' -i tizimtürī ma' ren
2. zihīdür hergiz dünyāda ancılayın ma' den olmaz diyü meşhūrdur
3. ḥatta bir zamānda vilāyet-i gücerātde bender-i sürretten bir hind ve sevdāger
4. ticāret için diyār-ı bengāliye gidüp bengāle metā' ile gelürken
5. yolları zıkr olan cezīre' -i tizimtürīye uğrayup lenger
6. қoyup cezīreye çıkup ta' ām bişürmege mübāşeret olunup
7. ateş-i ḥarāretinden altun eriyüp dört tarafa akup zıkr

8. olan hoca bu hali göricek gemide olan metā' uñ
9. cümlesin dökib ol cezirenüñ toprağıyla gemisin pür
10. idüp haqqıñ ' ināyetiyle bender-i sürrete geldükde bir miqdārın
11. gücerāt pād-i-şāhına pişkeş idüp ve kendü haşşāsın-
12. dan bir külür ya' nī yüzlek meblağ iħrāc idüp bender-i sürretde
13. kārgir bir ' ālī telāv ya' nī bir ' azīm bürke binā itmişdür ki hergiz
14. dünyāda faẓīrī görilmiş degüldür ve yine meşel-i re's-i melih ve berr-ül
15. mül mābeyni altmış zāmdur ve ba' zılar elli zāmdur didiler ve yine

92a

1. fāl ve cezire-yi şetlāküm mābeyni berr ile on altı zāmdur
2. killetī mābeyni berr ile on iki zāmdur ve bu ʔarīḫ-i taḫrīb
3. iledür ammā haḫīḫat üzere meşhūr olan muḫaddem zıkr
4. olandur zīrā bu aña delıldür ki evvelki diyar-ı meḫālık-ı meşhūredür
5. sekizinci bāb eryāhı ve mevāsimi beyān ider ve ol beş
6. faşl evvelki faşl eryāhı beyān ider evvelā ma' lüm ola ki
7. rihüñ aşlı hevādur zīrā hevā ki hareket eyleye hevāde emvāc
8. zahir ider ki ol emvāc-ı rih müte' ayyindür ki merveḫa ile
9. hevā bī ʔarbdab rih ḫādiş olur kaçan ki hareket-i şedīd ola
10. rih ḫavī olur ve rih-i bereden daḫı mütevellid olur aña delāil-i
11. bī ḫaddür meşelā rih maḫīb-ı ḫavī olup ve anuñ ile ḫāreket itseñ
12. cānib-i āḫirden bir sehāb-ı māḫır zāhir olsa ve sefineye ḫārib
13. olup sehābuñ bürüdeti vāşıl olsa rih evvel sākin olur
14. ve yine zāil olsa bürüdeti münḫaḫ' olur ve rih-i evvel ' avdet
15. ider ve bir delīl daḫı meşelā kenārdan asān rüzgārlar külliyā

92b

1. leylden ibtidā ider ve deryādan olan rüzgārlar ekşer gündüz
2. eser leyde sākin olur cümle afāḫda sebebi oldur ki kenār-ı leyde

3. bārid olur ve deryā hārr olur ve nehārde bir ʿaks olur zīrā
4. inʿ ikās-ı şems ile cibāl ve rimāl gündüz hārr olur ve bir delil
5. daḡı meşelā arz-u-remliyenüñ bürüdeti ziyāde olur arz cebeliye
6. den zīrā remlüñ leyde bürüdeti cebelden aqvadur ve berr-i memtūruñ
7. daḡı anuñ gibi bürüdeti ziyādedür berr-i mümhaleden yaʿ nī maṭarı
8. olmıyan bereden mütevellid olur ve bu daḡı anuñ gibidür ki
9. cevvi semāda kaçınki seḡāb olsa ekşer anda rīḡ mevcüddur
10. huşūşa ki seḡāb hareketi üzere ol zīrā bürüdeti seḡābdan
11. ḡāsıl olur belki ol bürüdet tekāşüfe daḡı bāʿ iş olur
12. ve maʿ lūm ola ki eryāḡ-ı aşliyye ʿind-el-ʿarab dördür biri
13. şimāl ve biri cenūb ve biri debūr ve biri ḡabūldur ve bunlaruñ
14. mābeyninde olan dört rüzgāre nikbā dirler ve bu iki beyt
15. anlaruñ ḡaḡkındadır

93a

1. mehebbeʿş-şabā mim maṭlaʿ ıʿş-şarḡi māyilen
2. ileʿl-cediyyi ammā liʿş-şimāli maʿ yebehā
3. ve beyneʿn-nüheyli veʿl-ḡaybi taḡaḡkaḡat
4. debūrun ve ammā müşriḡan fe-cenūbühā
5. ammā muʿ allimān-ı baḡr anlara kevāḡib isimleriyle isim virmişlerdür yaʿ nī her
6. kevkebūñ maṭlaʿ -ı ve maḡibi ile ve zıkr olan eryāḡ için baḡr-ı
7. maʿ mūr-ı meslūkde ḡaddleri taʿ yin olunmuşdur yaʿ nī her birinüñ evveli ve
8. evsaṭı ve āḡiri zıkr olunmuşdur ki anlara mevāsım dirler ve ol deryāda
9. sefer idenler yanında maʿ lūmdur ikinci faşl mevāsımüñ nevʿ ini
10. ve zamānını beyān ider evvelā maʿ lūm ola ki muʿ allimān-ı ḡudemā mevāsımüñ
11. zamānını yaʿ nī sefer olinacaḡ vaḡtlerüñ ibtidāsını ve intihāsını eyyām-ı
12. nevrüz-ı yezd-i-cürdile taʿ yin idüp ve muʿ allimān-ı müteʿaḡḡirin daḡı
13. aña zāhib olmuşlardır ammā her seneʿ-ı şemsiyye-i ḡaḡiḡiyye yaʿ nī
14. seneʿ-ı celālīyye taḡrīben rubʿ -ı yevm-i kebīse olmaḡ ḡesābı üzere
15. dört yılda ve kāḡi beş yılda bir gün ziyāde olup ol

93b

1. taqdirce sene ʾ-i yezd-i cürdiyye andan bir gün nâkış olup hatta merhûm
2. muʿ allim süleymân bin aḥmed kitâb-ı ʿ umde târîh-i hicretüñ toḡuz yüz
3. on yedisinde te ʾlif idüp anda mevâsimüñ vaḡtların ta ʿ yîn
4. kılmışlardur ve bu kitâb târîh-i hicretüñ toḡuz yüz altmış birinde tercüme
5. olmuşdur ol zamândan bu zamâna dek kırk yıldan ziyâde olup
6. mevâsim onar gün nâkış olmuşdur meşelâ ol zamânda yüz yigirmi
7. nevrüz-ı yezd-i cürdî olan ḡaliyâ yüz otuz olup ve yüz
8. altmış nevrüz-ı yezd-i cürdî olan fi yüz yetmiş olmuşdur sâirleri
9. daḡı bu minvâl üzeredür aña göre ḡesâb olunmaḡ lâzımdur ki
10. ʿ amelde ḡatâ olunmaya ammâ yine gitdikce her dört yılda ve
11. kâhî beş yılda bir gün kebîse olmaḡile ol bir gün nâkış
12. olup muttaşıl aña göre ḡesâb olunmaḡ ḡatâdan ḡâlî degüldür
13. eyle olsa münâsib oldur ki min-ba ʿ d sene ʾ-i bürücile ya ʿ nî
14. eyyâm-ı nevrüz-ı celâlî ile ʿ amel oluna anda kebîse ḡesâbına
15. ihtiyâc olmayup dâ ʿ imâ her vilâyetüñ mevsimi bir zamânda

94a

1. olur ki her biri maḡhalinde zıkr olunmuşdur ki mevâsim ne zamândan
2. ne zamâna dekdür ve bu daḡı ma ʿ lûm ola ki her ʿ adedde ki fi
3. lafzı ola on güne dek ḡükmi vardur meşelâ fi on nevrüz
4. denilse birden ona varınca olan ʿ adâd dâḡıldür ya ʿ nî ibtidâsı
5. onuñ içindedür dimekdür ammâ mücerred on beş nevrüz dinilse ya ʿ nî
6. fi lafzı zıkr olunmasa ol yine ol beş nevrüzdur ve yine
7. lafz fi zıkr olunmayup meşelâ evvel on nevrüz dinilse andan
8. murâd nevrüzüñ evvelki günü olur ki mevsime ol zamândan ibtidâ
9. olunur ve kıs ʿ ali hizâ ammâ mu ʿ allimân-ı ḡudemâ zamânında ḡalibâ sene ʾ-i
10. bürüc ya ʿ nî nevrüz-ı celâlî vaḡ olunmayup aña binâen nevrüz-ı
11. yezd-i cürdî ile ʿ amel-i ihtiyâr olunmuş ammâ nevrüz-ı celâlî ya ʿ nî

12. nevrüz-ı sulţānī ile olan tarīķ-i ʿamele muvāfiķ ve Һesāba
13. esheldür ve bu daĥı maʿ lūm ola ki bu kitāb tercüme olunduĥı
14. zamānda nevrüz-ı sulţānī nevrüz-ı yezd-i cürdīnüñ yüz otuz
15. beşinde yaʿ nī beşinci ayı murād māh-ı ķadīmüñ on beşinde vāķiʿ

94b

1. olmışdı ve mevsim daĥı iki nevʿ idür nevʿ i evvel mevsim-i rīķ-i debür
2. dur ki aña ehl-i baĥr rīķ-i kavs dirler nevʿ i şānī mevsim-i rīķ-i ķabül
3. dur ki aña rīķ-i ezīb ve şabā dirler ammā nevʿ i evvel iki ķısm üzerine
4. dür sebebi oldur ki evvelinde baĥr-ı hind ĥalk olur yaʿ nī baĥlanur
5. ol taķdırce anuñ her birine mevsim dirler üçinci faşl
6. mevsim nevʿ -i evvelüñ ķısm-ı evveli ki aña re ʿs-ür-rīķ ve mevsim-i zeytūnī
7. dirler anuñ zamānına beyān ider evvelā mevsim-i ʿaden gücerāta
8. ve künküne nevrüz-ı yezd-i cürdīnüñ yüz otuzundadır ki nevrüz-ı
9. celālīnüñ üç yüz altmış olur yaʿ nī gelecek nevrüzdan
10. beş gün muķaddem olur eger rīķ-i ezīb sākin olursa zīrā
11. ʿaden menbaʿ rīķ-i ezībdür ĥatta baʿ zı evķātde fi yüz yetmiş
12. nevrüz-ı yezd-i cürdī olunca yā aña ķarīb olunca ancak sākin
13. olur ki ol nevrüz-ı celālīnüñ otuz beşinci gūnidür eyle olsa
14. ʿadenden nevrüz-ı yezd-i cürdīnüñ fi yüz ellisinde yāĥūd fi
15. yüz altmışında ki nevrüz-ı celālīnüñ on beşi yāĥūd yigirmi beşi

95a

1. olur ol zamānda çıķup fi yüz seksen nevrüz-ı yezd-i cürdī
2. olunca ki nevrüz-ı celālīnüñ kırķ beşi olur şehere irişlese
3. gücerāte ve künküne sefer oluna ammā münībāre degül zīrā anda maţar ve
4. ĥaţar ziyādedür mevsim şehre, gücerāte ve künküne ve münībāre evvelā
5. gücerātuñ mevsim-i ʿalāsı fi yüz elli nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki
6. nevrüz-ı celālīnüñ on beşi olur ve künkünüñ mevsim-i ʿalāsı fi
7. yüz kırķ nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki nevrüz-ı celālīnüñ beşi olur

8. ve münibāruñ mevsim-i ‘alāsı fi yüz otuz nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki
9. nevrüz-ı celālīnūñ üçyüz altmışı olur ya‘nī gelecek nevrüzdan
10. beş gün muḳaddem olur mevsim-i zūfār gücerāte ve künküne ve münibāre
11. fi yüz nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki nevrüz-ı celālīnūñ üçyüz otuzıncı
12. günü olur ve ol vaḳt cemī‘ hinde sefer cāizdür zīrā
13. zūfār-ı menba‘ rīḥ-i kavşadur ḥatta fi yetmiş nevrüz-ı yezd-i cürdīden ol
14. nevāḥīde rīḥ-i kavsa mevcūddur ki nevrüz-ı celālīnūñ üçyüzi
15. olur mevsim-i sevāḥilī gücerāte fi yüz altmış nevrüz-ı

95b

1. yezd-i cürdīdür ki nevrüz-ı celālīnūñ yigirmi beşi olur mevsim-i
2. sevāḥilī mişkāşa ve ḥıyırīce ve şehere ve ‘adene fi yüz yetmiş nevrüz-ı
3. yezd-i cürdīdür ki nevrüz-ı celālīnūñ otuz beşi olur mevāsım-i
4. esfār-ı taḥt-ür-rīḥ ya‘nī bu vaḳtde vilāyet-i hindden ve berr-i ‘arabdan
5. taḥt-er-rīḥe daḥı mevsimdür evvelā mevsim-i gücerāt malākaya
6. ve şumaṭraya ve tenāşariye ve bengāliye ve cemī‘ benādir-i taḥt-
7. er-rīḥ fi yüz otuz nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki nevrüz-ı celālī
8. nūñ üçyüz altmışı olur fi yüz yetmiş nevrüz-ı yezd-i cürdīye
9. dekdür ki nevrüz-ı celālīnūñ yigirmi beşi olur ammā mevsim-i
10. ‘ilāsı fi yüz elli nevrüz-ı yezd-i cürdīdedür ki nevrüz-ı
11. celālīnūñ on beşi olur mevsim-i künkünī malākaya ve
12. şumaṭraya ve tenāşariye ve marṭabāna ve feyküye ve cemī‘
13. benādir-i taḥt-er-rīḥe fi yüz kırk nevrüz-ı yezd-i cürdīden belki
14. beş gün muḳaddem ki nevrüz-ı celālīnūñ beşi olur yāḥūd evvelki
15. günü olur fi yüz seksen nevrüz-ı yezd-i cürdīye dekdür

96a

1. nevrüz-ı celālīnūñ kırk beşi olur ammā mevsim-i ilāsı fi
2. yüz altmış yā fi yüz ellidür gücerāt gibi ki nevrüz-ı celālī

3. nūñ yigirmi beşi yā on beşi olur mevsim-i münibārī malāḳaya
4. ve şumaṭraya ve tenāşariye ve marṭabāna ve bengāliye ve cemī^ç benādir-i
5. taḫt-er-rīḫe fī yüz altmış nevrūz-ı yezd-i cürdīdür ki nevrūz-ı
6. celālīnūñ yigirmi beşi olur mevsim-i dībe malāḳaya ve şumaṭraya
7. ve tenāşariye ve marṭabāna ve bengāliye ve cemī^ç benādir-i taḫt-er-rīḫe
8. fī yüz altmış nevrūz-ı yezd-i cürdīdür münibār gibi ki nevrūz-ı celālī
9. nūñ yine yigirme beşi olur mevsim-i şehir malāḳaya ve şumaṭraya
10. ve tenāşariye ve marṭabāna ve bengāliye ve cemī^ç benādir-i taḫt-er-rīḫ
11. fī yüz on nevrūz-ı yezd-i cürdīdür ki nevrūz-ı celālīnūñ üçyüz
12. kırkıncı günü olur ammā şehirden fertekte dek rüzgār-ı evelemā
13. fertekden rīḫ-i kavs mevcūddur fī yüz otuz nevrūz-ı yezd-i cürdī
14. den ki nevrūz-ı celālīnūñ üçyüz altmışı olur ya^ç nī gelecek
15. nevrūzdan beş gün muḳaddem olur eger sāl-i kebīse olursa

96b

1. altı gün muḳaddem olur mevsim-i fertek daḫı zıkr olunan benderlere
2. bu minvāl üzeredür aña göre ^çamel oluna mevsim-i zūfār
3. malāḳaya ve şumaṭraya ve tenāşariye ve marṭabāna ve bengāliye ve
4. cemī^ç benādir-i taḫt-er-rīḫe fī yüz on nevrūz-ı yezd-i cürdīdür ki
5. nevrūz-ı celālīnūñ üçyüz kırkı olur mevsim-i maskat malāḳaya
6. ve şumaṭraya ve cemī^ç berr-i siyāma ve bengāliye ve cemī^ç benādir
7. taḫt-er-rīḫe fī yüz otuz nevrūz-ı yezd-i cürdīdür ki nevrūz-ı
8. celālīnūñ üçyüz altmışı olur mevsim-i zeyla^ç ve berberī
9. şehere ve mişḳāşa ^çilāsı fī iki yüz yigirmi nevrūz-ı yezd-i cürdīdür
10. ki nevrūz-ı celālīnūñ seksen beşi olur andan şoñra ḫayr yoḳdur
11. mevsim-i ^çaden daḫı şehere ve mişḳāşa anuñ gibidür
12. mevsim-i ^çaden hürmūze fī yüz toḳsan nevrūz-ı yezd-i cürdī
13. dür fī iki yüz daḫı cāizdür ki nevrūz-ı celālīnūñ elli beşi
14. olur altmış beşi daḫı cāizdür andan şoñra ḫayr yoḳdur
15. dördüncü faşl mevsim-i nev^ç i evvelūñ kısım-şānisi ki

97a

1. ol āḥir-i kavsdur ba' zılar aña tırme ve dāmānī dirler anuñ
2. zamānını beyān ider evvelā mevsim-i ehl-i mekke'-i mu' azzama şerif-allah
3. ya' nī mevsim-i bender-i cidde'-i ma' mūre münibāre ve künküne ve gücerāte ve
4. hürmüze fī iki yüz seksen nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki nevrüz-ı
5. celālīnūñ yüz kırk beşi olur mevsim-i sevākinī münibāre ve künküne
6. ve gücerāte fī iki yüz seksen nevrüz-ı yezd-i cürdīdür mevsim-i cidde
7. gibi ki nevrüz-ı celālīnūñ daḡı yine yüz kırk beşi olur mevsim-i
8. zeyla' ve berberī münibāre ve künküne ve gücerāte ve hürmüze fī
9. iki yüz toḡsan nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki nevrüz-ı celālīnūñ yüz
10. elli beşi olur mevsim-i ' adeni münibāre ve künküne ve gücerāte
11. fī iki yüz toḡsan nevrüz-ı yezd-i cürdīdür mevsim-i zeyla' gibi yāḡūd
12. andan beş gün miḡdārı şoñradur ki nevrüz-ı celālīnūñ yine
13. yüz elli beşi yā yüz altmışı olur mevsim-i şehri münibāre
14. ve künküne ve gücerāte fī üçyüz nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki nevrüz-ı
15. celālīnūñ yüz altmış beşi olur mevsim-i mişḡāşa münibāre

97b

1. ve künküne ve gücerāte evvel üçyüz on nevrüz-ı yezd-i cürdīdür
2. ya' nī üçyüz bir nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki ḡā' idesi muḡaddimā
3. zıkr olunmışdur ve nevrüz-ı celālīnūñ yüz altmış altısı olur
4. ol ḡā' ide üzerine mevsim-i zufārī münibāre ve künküne ve
5. gücerāte ve hürmüze yine evvel üçyüz on nevrüz-ı yezd-i cürdī
6. dür ki yine nevrüz-ı celālīnūñ zıkr olunan ' adedi miḡdārı
7. olur mevsim-i fertek ve ' aden hürmüze fī iki yüz toḡsan
8. nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki nevrüz-ı celālīnūñ yüz elli beşi
9. olur mevsim-i ḡalahāt ve maskat gücerāte ve künküne evvel
10. üçyüz on nevrüz-ı yezd-i cürdīden ki nevrüz-ı celālīnūñ
11. yüz altmış altısı olur zīrā ol ondan murād birdür ol

12. taqdırce nevrüz-ı yezd-i cürdî üçyüz bir olur ol zamāndan
13. fî yüz seksen belki fî yüz toksan nevrüz-ı yezd-i cürdîye
14. dek ya^ç nî nevrüz-ı celālînüñ kırk beşine belki elli beşine
15. dek cemî^ç hinde sefer cāizdür mevsim-i esfār-üt-taht-ür-rîh

98a

1. ya^ç nî bir vaqtda dağı yine berr-i ^ç arabdan ve benādir-i hindden ve
2. sâir benādirden taht-ür-rîhe dağı mevsimdür evvelā mevsim-i ^ç aden
3. malāḳaya ve şumaṭraya ve tenāşariye ve marṭabāna ve bengāleye ve
4. cemî^ç benādir-i taht-ür-rîhe fî iki yüz seksen nevrüz-ı yezd-i cürdîdür ki
5. nevrüz-ı celālînüñ yüz kırk beşi olur mevsim-i şehri ve mişḳāşa
6. benādir-i mezbüreye fî iki yüz toksan nevrüz-ı yezd-i cürdîdür ki
7. nevrüz-ı celālînüñ yüz elli beşi olur mevsim-i gücerātî
8. malaḳaya ve şumaṭraya ve tenāşariye ve bengāliye ve cemî^ç benādir-i
9. taht-ür-rîhe evvel üçyüz on nevrüz-ı yezd-i cürdîdür murād üçyüz
10. bir nevrüz-ı yezd-i cürdîdür ki nevrüz-ı celālînüñ yüz altmış altısı
11. olur mevsim-i künkünî benādir-i mezbüreye üçyüz beş nevrüz-ı
12. yezd-i cürdîdür ki nevrüz-ı celālînüñ yüz yetmiş olur mevsim-i münibārî
13. malāḳaya ve şumaṭraya ve tenāşariye ve cemî^ç benādir-i taht-ür-rîhe
14. fî üçyüz yigirmi nevrüz-ı yazd-i cürdîdür ki nevrüz-ı celālînüñ
15. yüz seksen beşi olur mevsim-i dibe malāḳaya şumaṭraya ve

98b

1. tenāşariye ve marṭabāna ve bengāliye fî üç yüz yigirmi nevrüz-ı
2. yezd-i cürdîdür mevsim-i münibārî gibi ki yine nevrüz-ı celālînüñ
3. yüz seksen beşi olur mevsim-i berrü'n-nāt berr-i siyāma üç yüz
4. yigirmi beş nevrüz-ı yezd-i cürdîdür ki nevrüz-ı celālînüñ yüz toksanı
5. olur mevsim-i ahlî hürmüze fî üç yüz nevrüz-ı yezd-i cürdî
6. dür ki nevrüz-ı celālînüñ yüz altmış beşi olur mevsim-i sevāhili ve
7. maḳadişi cezirü'd-dibe fî üç yüz yigirmi nevrüz-ı yezd-i cürdîdür

8. ki nevrüz-ı celālīnūñ yüz seksen beşi olur mevsim-i sevāhīlī
9. berr-i ‘araba zūfār ve mişkāş ve hıyırīc ve şeher ve ‘aden gibi üç yüz
10. yigirmi beş nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki nevrüz-ı celālīnūñ yüz
11. tokşanı olur beşinci faşl mevsim-i nev‘i şānī ki riḥ-i
12. qabuldur aña ezība ve şabā dirler anuñ zamānına beyān ider evvelā
13. mevsim-i gücerātī cemī‘ cezāir-i berr-i ‘araba fī üç yüz kırk nevrüz-ı
14. yezd-i cürdīden ki nevrüz-ı celālīnūñ iki yüz beşi olur fī yüz
15. kırk yāḥūd fī yüz elli nevrüz-ı yezd-i cürdīye dekdür ki nevrüz-ı

99a

1. celālīnūñ beşi yā on beşi olur ammā qalahāta ve maskate ve
2. hürmüze fī yüz altmış beşi nevrüz-ı yezd-i cürdīye dek cāizdür ki
3. nevrüz-ı celālīnūñ yigirmi beşi olur andan şoñra ḥayr yoqdur
4. ve hindden berr-i ‘araba aḥsen-i mevsim fī yüz nevrüz-ı yezd-i cürdīden
5. fī yüz on nevrüz-ı yezd-i cürdīye dekdür ki nevrüz-ı celālīnūñ
6. üç yüz otuzundan üç yüz kırkına dekdür zīrā ol zamānda
7. tufān yoqdur mevsim-i künkünī berr-i ‘araba fī üç yüz elli nevrüz-ı
8. yezd-i cürdīden fī yüz kırk nevrüz-ı yezd-i cürdīye dekdür ki nevrüz-ı
9. celālīnūñ iki yüz on beşinden gelecek nevrüzūñ beşine
10. dekdür andan şoñra ḥayr yoqdur ammā hürmüze fī yüz elli nevrüz-ı
11. yezd-i cürdīye dek cāizdür ki nevrüz-ı celālīnūñ on beşi
12. olur mevsim-i hürmüzī berr-i ‘araba fī üç yüz kırk
13. nevrüz-ı yezd-i cürdīden fī yüz nevrüz-ı yezd-i cürdīye dekdür ki
14. nevrüz-ı celālīnūñ iki yüz beşinden üç yüz otuzuna dekdür
15. ammā eger tarīḫ-i kenārdan olursa böyledür ve eger deryādan

99b

1. gidilürse ol vaqt fī yüz on nevrüz-ı yezd-i cürdīden
2. fī yüz otuz nevrüz-ı yezd-i cürdīye dek cāizdür ki nevrüz-ı

3. celālīnūñ üç yüz otuzunda üç yüz altmış beşine dek olur
4. ammā muḳābelede görinicek gerdefün ola ve yā aña ḳarīb ola
5. mevsim-i gücerātī sevāhile evvel-i rīḥ-i ezībden ya‘ nī fi üç yüz
6. kırk nevrüz-ı yezd-i cürdīden fī ṭoḳsan nevrüz-ı yezd-i cürdīye
7. dekdür ki nevrüz-ı celālīnūñ iki yüz beşinden üç yüz yigirmi
8. sine dekdür andan şoñra ḥayr yoḳdur mevāsım-i taḥt-ür-rīḥ
9. berr-i ‘araba ve ḳarīb-i berr-i ‘araba evvelā mevsim-i bengāle ‘adene ve mekkeye
10. şerifha-allah ya‘ nī bender-i ciddeye ve hürmüze fī elli nevrüz-ı
11. yezd-i cürdīden fī seksen nevrüz-ı yezd-i cürdīye dekdür ol
12. zamāna dek çıḳmaḳ gerekdür andan şoñra ḥayr yoḳdur ki nevrüz-ı
13. celālīnūñ iki yüz sekseninden üç yüz onuna dekdür ammā
14. berrü’n-nāte ve cezīre-yi seyelāna fī yüz nevrüz-ı yezd-i cürdī olunca
15. cāizdür ki nevrüz-ı celālīnūñ üç yüz otuzı olur

100a

1. mevsim-i malāḳa ciddeye ve ‘adene ve hürmüze fī elli nevrüz-ı
2. yezd-i cürdīden fī yüz nevrüz-ı yezd-i cürdīye dekdür ve berrü’n-nāte
3. ve cezīre-yi seyelāna daḥı anuñ gibi fī yüz nevrüz-ı yezd-i cürdīye
4. dekdür ki nevrüz-ı celālīnūñ iki yüz sekseninden üç yüz otuzuna
5. dekdür mevsim-i tenāşarī ve marṭabānī ciddeye ve ‘adene ve hürmüze
6. mesel-i mevsim-i bengāle ve malāḳadur ve mevsim-i şumaṭra ciddeye ve
7. ‘adene ve hürmüze fī otuz nevrüz-ı yezd-i cürdīden fī ṭoḳsan
8. nevrüz-ı yezd-i cürdīye dekdür nevrüz-ı celālīnūñ iki yüz
9. altmışından üç yüz yigirmisine dekdür mevsim-i şumaṭra
10. bengāleye fī yüz nevrüz-ı yezd-i cürdīden fī yüz elli nevrüz-ı
11. yezd-i cürdīye dekdür ki nevrüz-ı celālīnūñ üç yüz otuzundan
12. gelecek nevrüzüñ on beşine dek olur andan şoñra ḥayr
13. yoḳdur mevsim-i tenāşarī daḥı bengāleye zıkr olunan gibidür
14. mevsim-i ehl-i cüzuru’d-dībeye ‘adene ve külliyā berr-i ‘araba on
15. nevrüz-ı yezd-i cürdīden fī yüz yigirmi nevrüz-ı yezd-i cürdīye

100b

1. dekdür ki nevrüz-ı celālīnūñ iki yüz kırkından üç yüz ellisine
2. dekdür ammā gücerāta ve künküne fi yüz nevrüz-ı yezd-i cürdīye
3. dekdür ki nevrüz-ı celālīnūñ üç yüz altmışına olur mevsim-i
4. dīvl-i sind berr-i ‘araba on nevrüz-ı yezd-i cürdīden fi yüz
5. nevrüz-ı yezd-i cürdīye dekdür ki nevrüz-ı celālīnūñ iki yüz
6. kırkından üç yüz otuzuna dekdür andan şöñra hayr yokdur
7. mevsim-i milendī cezire-yi kamere seksen nevrüz-ı yezd-i cürdīden
8. fi yüz nevrüz-ı yezd-i cürdīye dekdür ki nevrüz-ı celālīnūñ
9. üç yüz onundan üç yüz otuzuna dekdür mevsim-i kilveī
10. sıfāleye on nevrüz-ı yezd-i cürdīden fi altmış nevrüz-ı yezd-i cürdī
11. ye dekdür nevrüz-ı celālīnūñ iki yüz kırkından iki yüz toqşanına
12. dekdür mevsim-i ‘ilāsī fi otuz nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki
13. nevrüz-ı celālīnūñ iki yüz altmışı olur mevsim-i sıfāle kilveī
14. ye fi yüz altmış nevrüz-ı yezd-i cürdīden fi yüz toqşan nevrüz-ı
15. yezd-i cürdīye dekdür ki nevrüz-ı celālīnūñ yigirmi beşinden

101a

1. elli beşine dekdür mevsim-i ‘ilāsī fi yüz yetmiş nevrüz-ı
2. yezd-i cürdīye dekdür ki nevrüz-ı celālīnūñ otuz beşine dek
3. olur zıkr olunan mevāsım bu kitābuñ tercüme olduğı
4. tārīhe göredür ki mu‘allim-i süleymān bin aḥmed ‘umde de
5. ta‘yīn itdügi mevāsımden onar gün şöñradur ve nevrüz-ı
6. yezd-i cürdīle ‘amel olunsa yine kebīse ḥesāb olunmaḳ lāzımdur
7. ammā nevrüz-ı celālīle dāīmā zıkr olunan tertīb üzeredür
8. toqşuzıncı bāb mu‘allimān-ı bahre bilinmesi lāzım olan
9. ba‘zı cezāiri ve esfārı ve ‘alāmāt-ı ḳurb-ı bürürı beyān ider
10. ve ol üç faşldur evvelki faşl cüzur-ı bahriyyāḫ berr-i‘arabı
11. beyān iden ya‘nī bahr-ı cidede olan cezirelerdür ki anları bilmek

12. mu' allimān-ı bahre lāzımdur zīrā anlar deryādudur imdi evvelā cüzur-ı
13. bahriyyāt berr-i ' arabdan cezīre-yi ' ukbāndur andan şöıra anuñ
14. şimālisinde cezīre-yi kitāmedür andan şöıra cezīre-yi sāyil-nübāndur
15. andan cezīre-yi sānedür andan şöıra iki cezīre dağı vardur ki

101b

1. anlara bazı' ayn dirler eṭrāfi ğazir ya' nī derikdür andan cezīre-yi
2. zūhrābdur ki anuñ qarbi şığlardur andan şöıra cezīre-yi
3. zūşelāşdur andan şöıra cezīre-yi ḫavaldur andan cezīre-yi ḫavalādur
4. ve ol ḫavaluñ zahirindedür anuñ zahirinde cezīre-yi zu kaşār
5. dur ve mābeynlerinden sefāin-i kibāre ṭarīk yokdur ve zu kaşāruñ
6. zahirinde cezīre-yi muḫamardur ve anuñ zahirinde cezīre-yi hüdeyfedür
7. anda ba' zı eşcār vardur ve ikisinüñ mābeyninde ṭarīk yokdur
8. zīrā aḫcār-ı sağire bī ḫaddür ve cezīre-yi hüdeyfe cezīre-i bākıl
9. üzerine cānib-i baḫrde ḫātemdür ve anlarda vesah çokdur ya' nī
10. nā-pāk yirlerdür andan şöıra anlaruñ cānib-i şarkīsinde bir cezīre-yi
11. sağire vardur aña mesed dirler mābeynlerinde ṭarīk yokdur
12. ba' de anuñ zahirinde cezīre-yi cihān-el-kebīrdür ve anuñ
13. zahirinde qarīb cezīre-yi cihānü's-sağīrdür ve ikisinüñ mābeyni
14. rıkdur ya' nī şığdur ve anlaruñ cānib-i şarkīsinde cezīre-yi sāsūh
15. dür ol yir cezīre-yi kebīre ve cebellerdür ve cānib-i ğarblerindedür yā

102a

1. ṭarafında bir şığ vardur görünür aña amiriyye dirler eger
2. deryādan gelinürse cezīre-yi sāsūh görünür amiriyyeden
3. muḫaddem ve amiriyyenüñ üzerinde şu beş kulac miḫdārıdur
4. ve cihāneyin ile sāsūh mābeyninde bir amiriyye dağı vardur ve ma' lūm
5. ola ki re's-i cüzur-ı fersān cānib-i berrī ve şimālīdür ve anlar
6. şerce ile cezānuñ mābeynidür ve yine anlaruñ mābeyninde cānib-i
7. baḫrde iki cezīre vardur anlara zū ḫarāb ve zū salāb dirler

8. ve sāsūh bu iki cezārenūñ cānib-i baħrīsinde mābeyn-i mağīb ve
9. cenūbdadur sāsūhuñ cānib-i baħrīsinde iki cezāire vardur
10. anlaruñ her birine zāhr-i cihān dirler ve ma' lūm ola ki cezāire-yi
11. şayıl-ı muḥḥan āħir cūzur-ı fersāndur cānib-i baħrī ve şimālīde ve anlarda
12. sāħil yoķdur illā cezāire-yi 'ırķ-ı ğurābda ve cūzur-ı fersānuñ zāhiri
13. ve nā-pāk yirleri cānib-i 'ırķ-ı ğurābdadur ve cānib-i şarkīsī cezāire-yi
14. rakubīnūñ zāhiridūr ve cezāire-yi cūzbān cūmlesinūñ şarkīsīdūr
15. ve andan berr-i aşlī ğorinūr ve anda bir şu' b-ı şağīr vardur aña ekdāf

102b

1. dirler ve sayıl-ı muḥḥandan şoñra deryādan ğayrı nesne yoķdur
2. ammā nihāyet deryāda ya' nī kenāre vuşūlde iki cezāire-yi remiliye vardur
3. anlara fuşīliyyāt dirler anlaruñ maṭla'ında cezāire-yi sūmre ve zāhire-yi
4. sūmre ya' nī bir cezāire-yi şağīredūr ve ma' lūm ola ki rakubīnūñ deryā-yı
5. cānibinde bir şığ vardur ğorinūr ammā sekiz kılac miķdārıdur
6. ve ba' zılar zıkr itdiler ki anuñ ba' zı maħalinde mekān-ı 'arī
7. vardur ya' nī andan gemi geçmez ve bu amiriyyeye 'ırķ-ı fuşīliyyāt
8. dirler ve fuşīliyyātdan şoñra üç cezāire vardur anlara cūmes
9. dirler anuñ cānib-i baħrī ve şimālīsinde bir cezāire-i kebīre vardur
10. aña zuķāķ dirler ve cenūbīsinde bir şu' b-ı ṭavīl vardur ve ol
11. şu' buñ ğarbīsinde ṭaħīleler vardur ya' nī ṭopuķlardur aña ṭıħāl-i
12. merīr dirler ammā anda şu sekiz kılacdur ve bu cezāire ile zıkr
13. olan ṭıħal cebel-i şabāyādan cānib-i baħrī ve cenūbīdūr ve ṭıħal-i
14. merīrden yine baħrī ve cenūbī ba' id bir mirā vardur aña 'ırķ-ı
15. 'isa dirler ve anda şunuñ eķalli iki buçuķ kılacdur ve ziyādesi

103a

1. sekiz kılacdur ve bu cūmle-i amiriyye berr-i 'arabuñ baħrīsīdūr ve
2. zuķāķdan şoñra bir cezāire-i kebīre vardur aña ma' aşba dirler anda

3. eṣcār vardır ve maṭla'ında bir zāhire-i ṣāgīre vardır aña bodur
4. dirler ve ma' aşbadan ṣoñra dōrt kebīr cezīre vardır anlara
5. baħr-ı kebīr dirler anlarıñ cenūbīsinde lem ü han dirler cebel-i
6. ṣabāyānuñ baħrīsindedür andan ṣoñra zāhire-yi eblecdür anuñ
7. cānib-i maġīb-i cenūbīsinde bir ũ' b-ı kebīr vardır aña ũ' b-ı yaħya
8. dirler ve cezīre-yi eblecūñ cānib-i ũimālīsinde bir ũ' b-ı cebel vardır
9. ve ol ũ' b-ı ṭavīldür ve ũ' b-ı kımārī kurbına dek mūmteddür
10. cezīre-i ferāye kārībdür ve mābeynlerinde bir ritka ya' nī bir ṭaş vardır
11. ve ũ' b-ı cebelūñ baħrīsinde cezīre-yi dervīũdür ve anuñ baħrī
12. ve ũimālīsinde bir cezīre vardır aña ũa' beyn dirler ve ol cezīre-yi
13. kebīredür andan ṣoñra cezīre-yi mūũkedür ve anuñ maġībinde
14. cezīre-yi ũikādur ol daħı cezīre-yi kebīredür ve anuñ baħrīsinde
15. kendüden ba' id bir ũ' b-ı kebīr vardır aña ũ' b-ı süveydī

103b

1. dirler ve cezīre-yi ũikādan berrī ve ũimālī cezīre-yi zū ũacıħdür
2. anuñ maġīb vākı'ında bir 'ırk vardır aña 'ırk-ı 'ayūre
3. dirler ve anuñ yanında bir kıṭ'a vardır aña kıṭ'a'-i zeydī
4. dirler anda ṣoñra anuñ cānib-i baħrī ve ũimālīsinde bir cezīre
5. vardır aña tecidde dirler ve anuñ cānib-i berrī ve ũimālīsinde
6. bir zāhire vardır aña zūhra-yı kaũr dirler ve bir cezīre daħı vardır
7. aña tekũef dirler ve anuñ baħrīsinde bir zāhire vardır aña zūhra-yı
8. tekũef dirler ve ol zāhirenūñ ħavālīsinde 'azīm ũ' blar
9. vardır anlara deħāħīn dirler ve ma' lūm ola ki cezīre-yi
10. dāneħ ile tecidde mābeyninde sefīne mūtevaũıt olsa ikisi
11. daħı görünür ġubār olmıyacaħ ve dāneħdan teciddeye dek maġīb-i
12. vākı' üzerinedür ve deħāħīnden cezīre-yi ũ' bü'z-zıkr görünür
13. ve ol cezīre-yi dāneħdan cānib-i yemānī ya' nī cenūbīdür cezīre-i
14. ũa' bü'z-zıkrūñ berr-i cānibinde cezīre-yi vuũul-ümm-deħreũdür ve
15. dāneħuñ cānibinde ũāmī ya' nī ũimālī bir miħdār ba' id ba' zı

104a

1. kıt' a vardır anlara ibn-i sa' id dirler ve cüzur-ı dāneḡ üc cezire
2. dür cānib-i cenūbda olana šu' bü'z-zıkr ve anuñ qurbında šimālī
3. olan cezireye ḡubire dirler ve anuñ baḡrīsinde bir kıt' a
4. vardır aña ümm-i mu' in dirler ve bunuñ cānib-i šimālinde olan
5. dāneḡdandır ve ol cümleden ' azīmdür ve anda ba' zı ešcār
6. vardır ve bunuñ ḡavālīsinde dört šu' b vardır berr-i cānibinde
7. ve dāneḡ ile anlaruñ mābeyninde ᡡarīḡ vardır ve anlara maḡżan dirler
8. ve maḡref ve qurb ve kıble dirler ve dāneḡdan šoñra dört
9. cezire vardır anlara baḡrü'z-zihār dirler evveline maᡡāᡡā ve birine
10. cüdayir ve birine mermā ve birine zuhra-yı mermā dirler ve bunlaruñ berrī
11. sinde cānib-i maᡡla' na' šde bir kıt' a vardır aña zīnāb
12. dirler ve cānib-i cāhde berrī šu' b-ı salīmdür ve ol šu' b-ı
13. ᡡavīldür ve andan maᡡla' -ı tīr üzerine cüzur-ı išlāᡡ görinür
14. ve zihārdan šoñra iki zāhire ve iki šu' b vardır anlara
15. ḡumeys dirler ve bunlaruñ šimālīsinde cüzur yoḡdur belki ba' zı

104b

1. kıt' a vardır ve ol kıt' alaruñ ismi riḡal ve mecrādīb ve ḡaḡandır
2. ve bu mecrādībden berrī ve šimālīdür ve ḡaḡanuñ maḡīb-i cānibinde
3. bir kıt' a vardır aña maḡarriye dirler ve ol ḡaydānuñ üzerindedür
4. andan šoñra ᡡufeyyedür andan šoñra kıt' a-yı šorūmdur andan
5. šoñra šu' b-ı kemānīdür ve ol mentec üzerindedür andan šoñra
6. ḡaᡡ' ātdur ve ol šamīme üzerindedür ba' de ' ırḡ-ı ḡurābdur
7. andan šoñra mismārīdür ve ol re'sü'l-esvedüñ üzerindedür
8. ve ol cüzur-ı baḡriyyāt berr-i ' arabuñ āḡiridür ikinci faᡡl
9. cüzur-ı baḡriyyāt berr-i ' acemi beyān ider ki anuñ evveli cüzur-ı deḡlekdür
10. ki ol cānib-i cenūbda saᡡr-ı baḡrīdedür evveli cezire-yi muḡayideḡdür
11. andan šoñra cezire-yi müḡliḡāndur ba' de cezire-yi zūbberdür andan

12. zükürş bint-i 'adaāidür ve zübberüñ ve zükürşüñ baħrīsinde
13. bir Şu' b vardur aña zü-l-fakā' dirler ve zükürşdan Őoñra
14. cezire-yi sifāledür andan belecādur ve anlaruñ baħrīsinde zuhra-yı
15. bent temerkaşdur ba' de ħāṭıbe-yi kebiredür andan ħāṭıbe-yi Őaĝiredür

105a

1. andan zerümedür andan Őoñra țarezedür andan daliķafdur
2. andan delfidaldür andan naħalidür andan ĝabaridür andan cedlebdür
3. andan ħabiĥüdür ve bu ikisi mābeyninde muĥāze-yi bent-i ' anterdür andan
4. ħarameldür ve ol āħir cüzurdur baħrı ve Őimālī ve ammā ba' zı cezireler
5. vardur ki cānib-i maĝıbdе berrī mütenāzildür ve ħaramelden Őoñra berrī
6. ve Őimālī cezire-yi rūmiyyātdur andan ' avālī-yi bent-i ħıṭımdur andan Őoñra
7. ' avālī-yi Őūrādur andan Őayal-i ħaṭındür andan bent-i ' alavedür
8. ve cezire-yi defnidür ve ol cezire berrī ve Őimālī āħir-i cüzur dahlekdür
9. ve eger ħaramelden maĝıb-i ' ayyūk üzerine bir ĝün ve bir gice miķdārı
10. yürinse cüzur-ı taṭıyāte varılır ve ol yedi ceziredür dördi
11. baħridür kebirdür ve üci berridür ve baħrı olanlaruñ birine dilkes
12. dirler ve birine bent-i ħaṭım dirler ve birine tesetāhil dirler ve birine
13. rāke dirler ve berrī olan üçine zü-l-ķarāb dirler ve dört
14. baħriyyātdan Őoñra cānib-i Őimālde iki cezire vardur biri kebirdür
15. aña musāmere dirler ve biri Őaĝirdür aña ķarb dirler

105b

1. biribirine ķaribdür ve musāmerenüñ maĝıb-i cānibinde naźar
2. irişdüĝi maħalde iki cezire vardur kebirdür ve remldür
3. anlara lükā ve delsek dirler anlardan Őoñra cānib-i Őimālde bir
4. cezire-i kebire vardur aña zü-l-ķıfle dirler ve andan ba' id
5. olunsa üç cezire ĝörinür hemān ve anuñ ĝarbīsinde berrī
6. ba' idrek zü'l-aşle ķarbinde bir cezire vardur aña torünbü dirler
7. ve zü-l-ķıfleden Őoñra baħrı ve Őimālī ķarib bir Őaĝir cezire

8. vardır aña temerşah dirler ve anda bir şu' up vardır ve anuñ
9. üzerinde bir taş vardır şandala müşābihdür ve temerşahdan
10. sonra şimālī cezīre-yi bār-mūsa-yı şāğīrdür ve ol cezīre-yi şāğīredür
11. ve müdevverdür ve anda ba' zı kabr vardır ve ba' zı eşcār ve misvāk
12. vardır andan ğayrı nesne yoğdur ve anuñ şimāl-i cānibinde
13. andan ba' id bār-mūsa-yı kebīrdür ve ol cezīre-yi kebīredür anda
14. 'ālī eşcār vardır andan sonra cānib-i berrde maġīb-i simāk
15. üzerine bir cezīre vardır aña bārket dirler ve anuñ qurbında

106a

1. bir şu' up vardır aña şu' ub-ı rūmān dirler ve bārketden maġīb-i
2. aşlı üzerine bir cezīre vardır aña seyd-i 'idā dirler ve
3. bunuñ maġīb-i aşlisinde bir cezīre vardır aña mūsa-yı maṭībān
4. dirler ve ma' lūm ola ki zıkr olunan cezīrelerüñ biri
5. ğāib olsa biri görünür ve iki cezīrenüñ mābeyninde olsun
6. ikisi dađı görünür ve bār-mūsa-yı kebīrden sonra şimālī bir
7. cezīre vardır aña hind-i cūdur dirler ve ol āḫir cūzurdur
8. şimālī ve baḫrī ve bu cezīrelerüñ cānib-i cenūbīsinde berrī bir
9. şu' b-ı kebīr vardır aña şu' b-ı ṭavīl dirler andan sonra şu' b-ı
10. qaşīrdür ve eger hind-i cūdurdan maġīb-i aşlı üzerine yürinse
11. mersā-yı-mesrikāi üzerine gelinür ve ol mersā-yı-sevākin
12. üzerinedür ki bu maḫalde āḫir olur üçüncü faşl
13. esfāri ve 'alāmāt qurb-ı bürürü beyān ider evvelā sefer-i bābü'l-
14. mendemden ila cebel-i zuqur ve sayebān babü'l-mendemden
15. cebel-i zuqura ve sayebāna sefer itmenüñ ṭarīki oldur ki muqaddemā

106b

1. maġīb-i nāka üzerine nişf-u zām yürüyüp andan sonra maġīb-i
2. na' ş üzerine yürinse re 's-i zuqura vāşıl olunur ve cebel-i

3. ‘arā görünür cānib-i yesārde ve zuḳurdan kamrān murād olursa
4. maḡīb-i ferḳadeyn üzerine yürinse raḳbaya vāsl olunur
5. ve andan evvel cezīre-yi zaṣṣe görünür ve zuḳurdan sayebān murād
6. olursa maḡīb-i ‘ ayyūḳ üzerine yürinse abā‘ ile andan
7. sayebāna vāşıl olunur ve cānīb-i yemīnde görünürler ve ma‘ lūm
8. ola ki maḡīb-i aşlī üzerine sayebāndan yürinse muḳayideḥe
9. vāşıl olunur ve yine sayebāndan maḡīb-i şüreyyā üzerine yürinse
10. ḥavāṭıba vāşıl olunur ve yine sayebāndan maḡīb-i simāk
11. üzerine yürinse bent-i ‘ antere ve ḥaremele vāşıl olunur
12. bunlar cüzur-ı berr-ül-‘ acemdür ve yine sayebāndan ḳuṭb-ı cāh üzerine
13. yürinse bazı‘ aynda ve anuñ ḳarībine vāşıl olunur ve yine
14. sayebāndan maḡīb-i ferḳadeyn üzerine yürinse cihāneyne ve
15. anuñ ḳarībine vāşıl olunur ve bunlar berr-i ‘ arabdadur sefer-i

107a

1. sayebān-el-cidde sayebāndan ciddeye rih-i muḡālif ile rub‘ -ı
2. eşba‘ rub‘ -ı eşba‘ tadrīc üzerine sefer itmenüñ ṭarīḳi oldur ki
3. evvelā sayebāndan ki anda cāh yedi eşba‘ dan rub‘ nāḳışdur
4. dört zām maḡīb-i ‘ ayyūḳ üzerine yürine andan şoñra maḡīb-i
5. nāḳa üzerine yürine ḳıyāsa müsāvī olunca eger rüzgār
6. eyü olursa ammā rüzgār muḡālif olup ḳavī olursa
7. ma‘ lūm ola ki ṭarīḳ maṭla‘ -ı şüreyyā maṭla‘ -ı aşlī üzerine
8. veyā anlara ḳarībdür ve eger rüzgār mutavassıṭ olursa ol
9. vaḳt ‘ ayyūḳ ve nāḳa üzerinedür ve eger ḳıyāsuñ da murabba‘ -yi
10. taḥṭānī yedi eşba‘ ve rub‘ olsa ol zamānda sefine cāh
11. yedi eşba‘ olan maḥaldedür eger ol maḥalde rih-i şimāl olup
12. sākın olursa yā volta urasın veyā andan sūkūn idesin
13. ve eger şimāl ḳavī olup berr-i ‘ arabı ṭaleb iderseñ bazı‘ ayn
14. üzerine yā anuñ ḳarībine varılır ve bazı‘ aynuñ baḥrīsinde bir
15. emriyye vardur ya‘ nī deryānuñ ḳa‘ rı görünür ve eger şimāl

107b

1. alil olursa miamar zerine y anu aribine varilir ve zikr
2. olan cezireler biri birine ariblerdr ve ch yedi eba' ve
3. rub' olup ve murabba' -i tatn yedi eba' olup anda iml av
4. olursa esem ve mesed zerine varilir ve eger iml alil
5. olursa cihne ve ayl-el-mahane varilir lakin ol maallerde
6. bar-ı evvelidr ve ch yedi buu eba' olup ve murabba'  tatn
7. yedi eba' dan rub' ni olsa ve iml av olsa ol
8. yirden ubat zerine varilir ve emriyyeden ba' z grinr
9. ve eger iml alil olursa fuiliyyt zerine varilir
10. eger ch sekizden rub' ni olsa ve murabba' -ı tatn altı buu
11. olsa ve iml av olsa andan fuiliyyt zerine varilir
12. ol maalde skin olmak gerek zir anu cnib-i berr ve
13. imlisinde ve sana bi-haddr ya' n n-pk yirlerdr ve eger iml ,
14. alil olursa ma' abah zerine y cezire-yi lam zerine
15. varilir ve eger ch sekiz eba' olsa ve murabba' -ı tatn altı

108a

1. eba' ve rub' olsa ve iml av olsa andan dervi
2. zerine varilir aa arib varilir ve eger iml alil
3. olursa eyk zerine varilir ya z-aci zerine
4. varilir ve anda klli-azer zerine oluna zir anda u' b-ı
5. sveydi vardur ve eger ch sekiz eba' ve rub' olup ve
6. murabba' -ı tatn altı eba' olsa ve iml av olsa deine
7. ve cezire-yi tekefe ya anlaru aribine varilir ve eger iml alil
8. olursa dne zerine varilir ve eger ch sekiz buu eba'
9. olup murabba' -ı tatn altı eba' dan rub' ni olsa ve iml
10. av olsa dne zerine varilir ve eger iml alil olursa
11. ar-ı simr zerine varilir ve eger ch touz eba' dan

12. rub^ç nâkış olup ve murabba^ç -ı tahtânî beş buçuk eşba^ç olsa ve
13. şimâl kavî olsa harîk-i simâr üzerine varılır ve eger şimâl
14. kalîl olursa baħrû'z-zihâr üzerine varılır anda karar
15. oluna ve cāh tokuz eşba^ç olup ve murabba^ç -ı tahtânî beş eşba^ç

108b

1. ve rub^ç olsa ve şimâl kavî olsa baħr-üz-zihâr üzerine varılır
2. anda daħı karar oluna ve eger cāh tokuz eşba^ç ve rub^ç olsa ve
3. murabba^ç -ı tahtânî beş eşba^ç olsa ve şimâl kavî olsa ħumayis
4. üzerine varılır ve eger şimâl kalîl olursa raħil üzerine
5. varılır yā anuñ karîbine varılır ve eger cāh tokuz buçuk eşba^ç
6. olup ve murabba^ç -ı tahtânî beş eşba^ç dan rub^ç nâkış olsa ve
7. şimâl kavî olsa kıt^ç a üzerine varılır macrādib
8. ya aña karîb olanlar gibi ve eger şimâl kalîl olsa şuruvem üzerine
9. yā aña karîb olana varılır ve eger cāh on eşba^ç dan rub^ç nâkış
10. olup ve murabba^ç -ı tahtânî dört buçuk eşba^ç olsa ve şimâl
11. kavî olsa şuruvem üzerine varılır ve eger şimâl kalîl olsa
12. cidde üzerine varılır ve eger cāh on eşba^ç olup ve murabba^ç -ı
13. tahtânî dört eşba^ç ve rub^ç olsa maṭla^ç -ı aṣlî üzerine
14. dört zām yürine cidde üzerine varılır inş-allah ü te^ç āla
15. ammā kıyās-ı kevākib için zıkr olunan eşābi^ç uñ aħvali

109a

1. bundan aħdem def^ç aātle zıkr olunmuşdur ve ma^ç lūm ola ki
2. yesar-ı baħr-ı cidede olur mercān-ı baħr-ı mağribde vāķi^ç olunduğı
3. gibi sefer-i sayebān ila sevākin sayebāndan sevākine
4. rih-i şimālile sefer itmenūñ tariki oldur ki evvelā cāh yedi eşba^ç
5. olduğı maħalden yine berr-i ^ç arabda zıkr olunan üslub üzerine
6. ya^ç nî evvelā şimâl kavî olursa ol vaķt tarik tîr-i iklîl
7. üzerinedür ve eger şimâl kalîl olursa mağîb-i tair üzerine

8. dūr ammā kim sayebāndan sevākine ʔarīḳ-i aṣlī ʔarīḳ-i cidde gibidūr
9. imdi cāh yedi eṣbaʕ dan ki murabbaʕ -i taḥtānī yedi eṣbaʕ ve rubʕ
10. olur ol maḥalden eger ūimāl ḳavī olursa muḳayideḥ üzerine
11. varılır ve eger ūimāl ḳalīl olursa ḥavāṭīb ve yā anuñ ḳarībīne
12. varılır ve maʕlūm ola ki taḥḳīḳān cūzur-ı dehlekūñ baḥrīsīnde
13. bir emriyye ve aḥcā yaʕ ni ʔopuḳ vardur ki anlar görünmez ʔaṣlardur
14. ḥuṣūṣa aḥcā-yi temerḳas ki anuñ üzerinde mā üc ḳulacdan
15. ḳalīl veyā ziyādedūr ol yirlerden külli ḥazer gerekdūr ve cāh

109b

1. yedi eṣbaʕ ve rubʕ olsa ve murabbaʕ -i taḥtānī yedi eṣbaʕ olsa
2. ve ūimāl ḳavī olsa ḥavāṭīb üzerine varılır ve eger ūimāl
3. ḳalīl olsa ḥaramel ve bent-i ʕ anter yā anlaruñ ḳarībīne varılır ve eger
4. cāh yedi buḳuḳ eṣbaʕ olsa ve murabbaʕ -i taḥtānī yedi eṣbaʕ dan rubʕ
5. nāḳıṣ olsa ḥaramel üzerine varılır veyā cānīb-i yesārde görünür
6. ve maʕlūm ola ki ḥaramelden cāh üzerine yā maḡīb-i ferḳadeyn
7. üzerine iki buḳuḳ zām miḳdārı maḥalde bir merā-yı ʕ arī vardur
8. aña ḥarbūbet dirler andan ḥazer oluna kenāra giderken ve cāh
9. sekiz eṣbaʕ dan rubʕ nāḳıṣ olup ve murabbaʕ -ı taḥtānī altı buḳuḳ
10. eṣbaʕ da olsa ve ūimāl ḳavī olsa defnī üzerine varılır
11. ve ūimāl ḳalīl olsa türbeti-ḥuṣūṣ üzerine yā anuñ cānīb-i
12. ūimālīne varılır cāh sekiz eṣbaʕ olup ve murabbaʕ -ı taḥtānī
13. altı eṣbaʕ ve rubʕ olsa ve ūimāl ḳavī olsa baṭn-ı ḥubāb
14. üzerine varılır ve ūimāl ḳalīl olsa ʕ anteb üzerine
15. varılır ve cāh sekiz eṣbaʕ ve rubʕ olup ve murabbaʕ -ı taḥtānī

110a

1. altı eṣbaʕ olsa ūimāl ḳavī olsa mendele üzerine varılır
2. ve eger ūimāl ḳalīl olursa ceyn üzerine ve yā anuñ ḳarībīne

3. varılır ve eger cāh sekiz eşba^ç ve rub^ç dan naqs üzerine olsa
4. mağib-i ašlî üzerine taḥṭiyyāte varılır ve eger cāh sekiz buçuq eşba^ç
5. olup ve murabba^ç -ı taḥṭānî altı eşba^ç dan rub^ç nāqış olsa ve
6. şimāl kavî olsa ol maḥalden taḥṭiyyāt üzerine varılır yā cānib-i
7. yemīnūñ görünür ve eger şimāl ḳalil olursa temerşah üzerine
8. yā zū-l-ḳıfleye varılır ve cānib-i yesārde ba^ç iddür
9. musāmere ve lükā gibi ba^ç zı cezir görünürler ve eger cāh toḳuz
10. eşba^ç dan rub^ç nāqış olup ve murabba^ç -ı taḥṭānî beş buçuq eşba^ç
11. olsa ve şimāl kavî olsa temerşah yā zū-l-ḳıfle üzerine
12. varılır ve eger şimāl ḳalil olsa bār-mūsa-yi şağir üzerine
13. varılır ve eger bār-mūsa-yi şağirden mağib-i ašlî üzerine
14. cānib-i berre yürinse sevākine veyā bār-mūsa^ç -i kebīrden maḥṭiyyāt
15. üzerine varılır ve eger cāh toḳuz eşba^ç olsa ve murabba^ç -ı

110b

1. taḥṭiyyātı beş eşba^ç ve rub^ç olsa şimāl kavî olsa bārkēt
2. üzerine yā anuñ ḳarībine varılır ve eger şimāl ḳalil olsa
3. hind-i-cüder üzerine varılır ve hind-i-cüderden mağib-i
4. ašlî üzerine mersā-ı meserrkāyi üzerine varılır ve bu mersā
5. bender-i sevākinūñ üsti yanındadır ve eger cāh toḳuz eşba^ç ve
6. rub^ç olsa ve murabba^ç -ı taḥṭiyyātı beş eşba^ç olsa ve şimāl kavî olsa
7. hind-i cüder yā sevākin üzerine varılır ve eger şimāl ḳalil olursa
8. sevākinūñ üsti yanında varılır ve anda cebelden ğayrı nesne
9. yoḳdur ve ma^ç lūm olup mütenebbih oluna ki zıkr olan yirlerde
10. rīḥ-i şimāl ile volta urılsa şart oldur ki berr-i^ç arab ile
11. berr-i^ç acemūñ mābeyninde mutavassıt oluna ve eger bir cānibe meyl
12. olunursa zıkr olan maḥallere varılmaz ve ma^ç lūm ola ki cenāb-ı
13. cenūbdan şu^ç b-ı re^ç s-üş-şebeke ki aña hāvî dirler cüzur-ı
14. baḥrīden temerşah aña muḳābildür ve cānib-i şimālde āḥir şebeke
15. cüzur-ı bār-mūsaya muḳābildür ve ḳıyās-ı kevākib için zıkr

111a

1. olunan eşābi‘ ın aḥvāli nice def‘ a zıkr olunmuşdur sefer-i
2. cidde ila ‘ aden ciddeden ‘ adene sefer itmenüñ ṭarīķi
3. oldur ki evvelā eger ki mismāriden çıķılsa iki zām miķdārı
4. mağīb-i süheyl üzerine andan iki zām mağīb-i sülbār üzerine
5. andan iki zām ḳuṭb-ı süheyl üzerine andan dönüp maṭla‘ -ı
6. ḥamāreyn üzerine yürine sayebāna varılır inşā-allah ü te‘ ālā
7. ve sayebāna iki zām miķdārı maṭla‘ -ı ḥamāreyn üzerine andan
8. maṭla‘ -ı ‘ aḳreb üzerine yürine zuḳura varılır ve zuḳurdan bir zām
9. miķdārı maṭla‘ -ı sülbār üzerine andan maṭla‘ -ı süheyl üzerine
10. yürine bābü’l-mendeme varılır ve bābdan bir zām maṭla‘ -ı tır üzerine
11. andan maṭla‘ -ı cevzā üzerine yürine ‘ āraya varılır ve andan
12. maṭla‘ -ı şüreyyā üzerine ‘ adene varılır ki vilāyet-i yemende ol
13. bender-i ‘ ālīdür ve beyne’n-nās ‘ aden-i dürr ile meşhürdür ammā
14. ‘ adende dürr olmaz ğālibā ‘ azīm bender olup ekşer memālikedür
15. andan gitmegın meşhür olmışdur meşelā ḳābilī ya‘ nī halīlic bengāle

111b

1. den gelüp ammā kabīl ‘ azīm-i bender olmağın anuñ nāmıyla meşhür
2. olduğı gibidür ammā ‘ aḳıķ-i yemenī anda bī-ḥadd olur sefer-i
3. sevākīn ilā ‘ aden sevākinden ‘ adene sefer itmenüñ ṭarīķi
4. oldur ki evvelā sevākinden sefer iki ḳısmdur ve ma‘ lüm ola ki
5. ḳısm- evvelde fī yüz seksen nevrüz-ı yezd-i cürdīden fī iki yüz
6. otuz nevrüz-ı yezd-i cürdīye dekdür ki zamān-ı ğalḳdur ki ol
7. nevrüz-ı celālīnüñ kırk beşinden ṭoḳsan beşine dekdür ol
8. vaḳitde seferüñ ḥurūc-ı taḥt-ı şebekeden evvelā ba‘ de mārāte
9. dek kenārdan yürine ve mārātdan şoñra iki zām maṭla‘ -ı aşlī
10. üzerine andan iki zām maṭla‘ -ı cevzā üzerine andan şoñra iki
11. zām maṭla‘ -ı tır üzerine andan dönüp maṭla‘ -ı ‘ aḳreb üzerine

12. yürine sayebāna varılır ve sayebāndan kamrān murād olunsa
13. maṭla^ʿ -1 aṣlī üzerine yürine cezīre-yi kitāme derk-i rübbāndur ve
14. kamrāndan daḥī raḳbaden çıkılrsa bir zām miḳdārı ḳuṭb-1
15. süheyl üzerine andan maṭla^ʿ -1 sülbār üzerine yürine cebel-i

112a

1. zuḳura varılır andan ṣoñra muḳaddemā zıkr olunan üslüb üzere
2. dūr ḳısm-ı ṣanīde mevsim fi iki yüz seksen nevrüz-1
3. yezd-i cürdī olup ya aña ḳarīb olsa ritḳadan çıkıldıḳdan
4. ṣoñra maṭla^ʿ -1 aṣlī üzerine ya aña ḳarīb olan üzerine yürine
5. ki ol nevrüz-1 celālīnün yüz ḳırḳ beṣi olur zirā bu mevsimde
6. ekṣer rīḥ-i maḡīb-i ʿ aḳrebdür ya aña ḳarībdür ya taḥt-1 ṣebekeden
7. ḥurūc olmasa ṭarīḳ-i fevk-1 ṣebekeden olur cezir ile ṣebeke
8. mābeyninde cezār-1 baḥriyyāt tāḥir olunca misl-ü bār-mūsa ve anuñ
9. ḡayrı gibi ve maṭla^ʿ -1 aṣlī üzerine yürine cezireler ḡayīb olunca
10. andan maṭla^ʿ -1 ʿ aḳreb üzerine yürine cāh yedi eṣba^ʿ ve rub^ʿ
11. olunca ammā irtifā^ʿ -1 cāhuñ aḥvāli def^ʿ āatle zıkr olunmuşdur
12. ba^ʿ de maṭla^ʿ -1 ḥamāreyn üzerine yürine sayebāna varılır
13. ve bu zıkr olunan tertīb rüzgār-1 muvāfiḳ iledür rüzgār
14. muḥālīfün ḥükmi ḡayrīdür sefer-i zeyla^ʿ ile gücerāt
15. zeyla^ʿ dan gücerāta sefer itmenün ṭarīḳi oldur ki evvelā

112b

1. ʿ ayabāndan ḥurūc olunsa evsāḥ ya^ʿ nī nā-pāk yirler tāḥir
2. olundukdan ṣoñra maṭla^ʿ -1 vāḳi^ʿ üzerine yürine cibāl-i ʿ aden
3. görünince andan maṭla^ʿ -1 aṣlī üzerine yürine cibāl-i ʿ aden
4. ḡayb olunca andan maṭla^ʿ -1 ṣüreyyā üzerine yürine üç dört
5. gün miḳdārı andan maṭla^ʿ -1 simāk üzerine yürine ḳıyāsa
6. müsāvī olunca ve eger cibāl-i ʿ aden görünmese maṭla^ʿ -1 vāḳi^ʿ üzerine
7. yürine cāh beṣ eṣba^ʿ olunca ammā ḳıyās-1 cāhuñ aḥvāli niḉe

8. def ā zıkr olunmuşdur andan şöra muqaddemā zıkr olunan üslüb
9. üzeredür ve ma' lüm ola ki gücerāt ve menbet-i nıl ya' nı çöyit
10. ve zencebıl ve cevz-i hindı ve ebnā ve temirhindıdır ve dıraht-ı
11. tārı ki her budağında günde bir göze şerāb ahz olunur anda
12. bī-ħaddür ve pān ya' nı denbül olup birer dıraht olur
13. anlaruñ şāhlarından kökler nāzel olup birer dıraht olur
14. ve şebireler oldur ki kanādaları birer kulacdan ziyāde olur ve
15. zaqqum dağı gayete çok olur ve tütinüñ ħaddi ve ħaşrı

113a

1. yoğdur ve ol diyāra maymün iklimi denilse cāizdür zirā ki
2. ħadden bīründür sefer-i berbere ilā gücerāt
3. berbereden gücerāta sefer itmenüñ tārıki oldur ki evvelā ħūri
4. sa' idden ħurūc olunsa maṭla' -ı na' ş üzerine yürine sekiz
5. veyā toquz zām andan şöra maṭla' -ı simāk üzerine yürine kıyāsa
6. müsāvı olunca kıyāsuñ aĥvāli maħallinde zıkr olunmuşdur andan şöra
7. muqaddemā zıkr olunan üslüb üzeredür sefer-i ' aden ilā
8. gücerāt ' adenden gücerāta sefer itmenüñ tārıki oldur ki
9. evvelā ' adenden ki ħurūc oluna maṭla' -ı aṣlı üzerine yürine
10. cibāl-i ' adenden gāyb olunca ve yine ol tārıķ üzerine bir gün
11. ve bir gice dağı yürine andan şöra maṭla' -ı şüreyyā üzerine yürine
12. rıĥ-i süheyl erişince ba' de maṭla' -ı simāk üzerine yürine
13. ħudret olduqça eger evvel mümkün olmazsa mümkün ola
14. tārıķe yürine ba' de maṭla' -ı simāk üzerine yürine ve eger
15. evelema ile andan ħareket ħalıl olursa anda zarar yoğdur

113b

1. ve eger ziyāde yürinürse mıl-i şüreyyā evvelā ol
2. miğdār andan şöra yine maṭla' -ı simāk üzerine ric' at oluna

3. kıyāsa müsāvī olunca ki ol kıyāsda sülbār beş eşba^ç
4. ola yā sehmü'l-evvel altı eşba^ç ola veyā sehil veyā sülbār
5. müsāvī olup üç buçuq eşba^ç ola ve bu kıyāsuñ ekşer
6. vaqitlerinde deryāda mārze ya^ç nī yılān görünür nazār oluna
7. eger görünürse eyüdüür ve eger görünmezse maṭla^ç -ı aṣlī üzerine
8. yürine görününce andan maṭla^ç -ı şüreyyā üzerine ric^ç at oluna berr
9. görününce şart oldur ki isķandil irişince yürine ammā
10. mārīze-yi bahriyyeye i^ç timād yoķdur zīrā ol günde bir dāne
11. görünür ancak ammā mārīze-yi şādīķa ya^ç nī şahīḥ olanlar
12. günde iki ve üç kere ve daḥı ziyāde görünürler ve ma^ç lüm
13. ola ki ba^ç zı sininde mevsim-i dāmānīde medd ya^ç nī aķındı
14. sefine-yi berr-i ^ç aceme bırağur cibāl-i küḥülüd debbāğāt gibi
15. ol vaķt sefine ḥalic berberīde olur ya^ç nī berberīnūñ

114a

1. daḥilinde olur ḥuşūşān līmanlıkda eyle olsa ol vaķt
2. iḥtirāz üzere olmak lāzımdur imdi aña göre tedārik
3. idüp görsen eger ol maḥalle nā-çār düşilse andan
4. kaçmak gerekdür ya^ç nī berr-i ^ç acemden berr-i ^ç araba müteveccih olup maṭla^ç -ı
5. na^ç ş ve maṭla^ç simāk üzerine yürine tā ol maḥall ğayb olunca
6. andan maṭla^ç -ı simāk üzerine yürine tā nihāyetine dek ve ma^ç lüm
7. ola ki riḥ-i sehil şahīḥ olmaz cāḥ altı eşba^ç ya altı eşba^ç
8. ve rub^ç olmayınca ve ol vaķt mā medd kavī olup maṭla^ç -ı aṣlī
9. üzerine gider ol mevsimde fertekūñ ^ç alāmeti keşret-i betātīndür
10. ya^ç nī azīm bālīķlardur ve ṭayrū's-şayfuñ görünür ki ehl-i yemen
11. aña ^ç icām dirler ve beni seffāf ümmü's-şanānī dirler ve zıkr
12. olunan ṭuyūr ol mevsimde kenārda olurlar zīrā eyyām-ı ḥarīfde
13. baḥrda ṭayarān iderler ḥatta ba^ç zı evķātde cāḥ ṭoķuz
14. eşba^ç olunca görünürler ve zıkr olunan miķdār eşābī^ç uñ
15. aḥvāli defā^ç ātle zıkr olunmışdur ol ma^ç lüm olmak müveccehdür

114b

1. sefer-i kışın ila gücerāt kışından gücerāte sefer itmenüñ
2. ʔarıķi oldur ki evvelā libenden ʔıkılısa maṭla^ʕ -ı tır ve maṭla^ʕ -ı
3. cevzā üzerine deryāya ʔıkıasan zırā ekşer zamānda leylde şimāl
4. sākın olur ve maṭla^ʕ -ı süheylden ʕ aẓım mevcler gelür ol
5. eclden deryāya ʔıkmaķ nāfi^ʕ dür ve eger gice ile rüzgār ezīb
6. olursa deryāda bulunursañ aşığa ķayup ķarar oluna
7. rüzgār eyü olunca ammā rüzgār muvāfiķ olsa on iki
8. zām maṭla^ʕ -ı aşlı üzerine yürine ba^ʕ de maṭla^ʕ -ı simāk üzerine
9. ric^ʕ at oluna tā sehm-ül-evvel altı eşba^ʕ ya sülbār beş eşba^ʕ
10. veyā süheyl ve sülbār müsāvī olup üç buçuķ eşba^ʕ olunca
11. ve ol kıyāsda mārīze^ʕ -i haķıķıyye görünürse maṭla^ʕ -ı şüreyyā
12. üzerine yürine berr görünince eger mārīze görünmezse maṭla^ʕ -ı
13. aşlı üzerine muķaddemā zıkr olunan gibi ve mārīzenüñ
14. ʕ alāmeti keşret-i tıyürdur süveydī ve kerānī gibi ve ba^ʕ zı sinīnde
15. mārīze berr-i ʕ arab üzerinde süveydī ʔoķ olur ve eger berr-i

115a

1. ʕ araba māil olsuñ ve cāha ʔoķuz eşba^ʕ olsa aña ķarīb
2. olsa zām olunur ki berr-i hinde ķarīb olundu eyle degüldür
3. zırā bu tıyüruñ i^ʕ tibārı ķalīldür zırā ba^ʕ zı sinīnde görünürler
4. ba^ʕ zında görünmezler ve kāh ziyāde olur kāh ķalil olur sefer-i
5. ķalafāt ile gücerāt ķalafātından gücerāte sefer
6. itmenüñ ʔarıķi oldur ki evvelā ķalafātından ķurūc olunsa deryāya
7. ʔıkasın re^ʕ -s-i fertek sefinenüñ ardında ķalınca andan maṭla^ʕ -ı
8. aşlı üzerine on iki zām yürine andan maṭla^ʕ -ı simāk
9. üzerine yürine kıyāsa müsāvī olunca bu kıyāsāt tafşīli
10. niçe kere zıkr olunmuşdur andan şoñra muķaddemā zıkr olunan minvāl
11. üzerine ʕ amel oluna sefer-i zıfār ilā gücerāt zıfārdan

12. ki ħurūc oluna maṭla^ʿ -ı ħamāreyn üzerine yā anuñ qarībine yürine
13. deryāya çıkınca zīrā re^ʿs-i mürbāṭ deryāya çıkmışdur andan
14. soñra maṭla^ʿ -ı simāk üzerine yā şüreyyā üzerine yürüyesin cüzur-ı
15. ħūryā mūryā te^ʿhir olunınca andan maṭla^ʿ -ı şüreyyā üzerine yürine

115b

1. kıyāsa müsāwī olunca ve kıyāsūn aḥvāli muḳaddemā zıkr olunmuşdur
2. vesāir a^ʿ māl daḥı muḳaddemā zıkr olunan gibidür ve ma^ʿ lūm ola ki
3. zıfār daḥı münbit cevz-i hindidür sefer-i ḳalahāt ile gücerāt
4. ḳalahātın gücerāta sefer itmenüñ ṭarīḳi oldur ki evvelā ḳalahātın
5. çıkılca maṭla^ʿ -ı aṣlī üzerine yürine mārize görinince eger
6. eger görinürse deyere-yi berre ric^ʿ at oluna sülbār dört buçuḳ
7. eşba^ʿ olunca andan maṭla^ʿ -ı aṣlī üzerine yürine berre irişince
8. ve bu zıkr olanlar mevsim-i maṭla^ʿ ı ya^ʿ nī rīḥ-i ezīb zamānınadur ammā
9. ğayrı mevsimde olsa ol vaḳt ṭarīḳ-i maṭla^ʿ -ı cevzā üzerine
10. olur kıyāsa müsāwī olunca ve kıyāsūñ aḥvāli bundan
11. evvel zıkr olunmuşdur andan maṭla^ʿ -ı aṣlī üzerine yürine nihāyetine
12. dek ve maskatden gücerāta sefer olunca ol daḥı
13. bunuñ gibidür ve ol benderlerden künkün murād olunca ṭarīḳ-i
14. iklīl üzerinedür ki cebel-i ḳaraṭale varılır ve ol cebel-i
15. münibārdur meşhūr cebeldür sefer-i ^ʿaden ilā münibār ^ʿadenden

116a

1. münibāra sefer itmenüñ ṭarīḳi oldur ki muḳaddemā ^ʿadenden gücerāta
2. sefer zıkr olunmuşdur ki cāha altı buçuḳ eşba^ʿ veyā yedi eşba^ʿ
3. oluna yürine eyle olsa ol maḥalden ursa varmağa ḳadar
4. olunursa maṭla^ʿ -ı cevzāya maṭla^ʿ -ı aṣlī üzerine yürine ve eger
5. ol yola ḳadar olunmasa ṭarīḳ-i şüreyyā üzerinedür cāh yedi
6. buçuḳ veyā sekiz eşba^ʿ olunca andan maṭla^ʿ -ı cevzā üzerinedür
7. cāh altı eşba^ʿ olunca andan maṭla^ʿ -ı aṣlī üzerine yürine berr

8. görünince ki ol azādīvdür ya aña qarībdür andan şöıra deyere-i
9. berr üzerine yürine ve miqdār-ı eşābī' uñ aḥvāli ma' lüm olunmuşdur
10. sefer-i ' aden ilā hürmüz ' adenden hürmüze sefer itmenüñ
11. tārīki oldur ki evvelā ' adenden ki çıkasın maṭla' -ı aṣlī üzerine
12. yürine cibāl-i ' aden görünür ve görünmez olunca andan şöıra deyere-i
13. berre yürine ki ol simāḳdur ferteke dek andan beş zām maṭla' -ı
14. vāḳi' üzerine yürine andan maṭla' -ı ' ayyūḳ üzerine yürine mürbāṭa
15. ve muṭṭūḳa varılır ve muṭṭūḳa ḥancerī daḥı dirler andan maṭla' -ı

116b

1. vaḳi' üzerine yürine ve cezāre-yi ḥāsikiyyeden yolda hazer oluna
2. zīrā anuñ berr cānibinde bir kıṭ' a-i ' āri ya' nī bir miqdār şıḡ
3. vardur eyle olsa vācib oldur ki şūḳara ile cūzur ya' nī
4. ḥūryā-mūryā mābeyninden ḥurūc oluna şūḳara te' ḥir
5. olunduḡdan şöıra beş zām maṭla' -ı vāḳi' üzerine yürine ba' de
6. üç zām maṭla' -ı ' ayyūḳ üzerine yürine taḥḳīḳan medreke üzerine
7. varılır ve eger görünür ve eger görünmez andan yine maṭla' -ı ' ayyūḳ
8. üzerine üç zām yürine andan beş zām maṭla' -ı nāḳa üzerine
9. yürine maşire üzerine varılır gerek görinsün gerek
10. görünmesün eger görünürse cezāre te' ḥir olunca ol
11. tārīḳe yürine andan dört zām maṭla' -ı na' ş üzerine yürine
12. andan maṭla' -ı ferḳadeyn üzerine ric' at oluna re' sü'l-ḥadde dek
13. ve re' sü'l-ḥaddden deyere-yi berre ma' rūf üzerine yürine re' s-i
14. müzidime dek andan ḳuṭb-ı cāḥ üzerine yürine cezāre-yi
15. hürmüze varılır ve ma' lüm ola ki mürvārīd ya' nī eski

117a

1. hürmüz dimekle ma' rūf cezāre-yi ḳayasda ve cezāre-yi baḥreynde olur
2. ve eger re' s-ül-ḥadden dīvl-i sind murād olunsa maṭla' -ı simāḳ

3. üzerine yürine pesenî üzerine yâ anuñ qarîbine varılır andan
4. deyere-yi berre ya' nî maṭla' -ı cevzâ üzerine yürine re's-i kerâşîye dek
5. ve andan lenger bırağıla ki rubbânlar ve şayyâdlar geleler bendere anlar ile
6. dâhıl olunur ve ḳudemâ re's-ül-ḥadden kerâşî maṭla' -ı şüreyyâ üzerine
7. dūr diyü zıkr itmişlerdür lâkin rüzgâr üsti evlâdur sefer-i
8. dīv ilâ mişḳâşa dīvden mişḳâşa sefer itmenüñ tarîḳi
9. oldur ki evvelâ anuñ zamānı fî on nevrüz-ı yezd-i cürdiden fî
10. altmış mevrüz-ı yezd-i cürdiye dekdür ki nevrüz-ı celâlînüñ iki yüz
11. kırkından iki yüz toḳsanına dekdür eyle olsa evvelâ mağîb-i cevzâ
12. üzerine yürine iki tirfe ya' nî ya' nî eşba' ki câh sekiz eşba'
13. olur andan mağîb-i tîr üzerine daḫı birer tirfe yürine eger ḳıyâs-ı
14. cāhuñ zamānı ise cāhdan ḳıyâs idesin eger anuñ ziyānı
15. degülse vaḳt-i ḡurüb nesr-i vâḳi' de sülbârı ḳıyâs idesin ki

117b

1. ol yedi buçuḳ eşba' ola andan mağîb-i aşlî üzerine yürine
2. sâcere varılır ve cibâlü'd-deyn cānib-i yemînde görünür bu
3. mevsimde bunu görmek ferteki görmekten evlâdur zîrâ rîḫ-i
4. benâtden ḫavf vardur ki bu vaḳt zamān-ı şitâdur mağîb-i na' şden
5. gelen rîḫ ḡayet ḳavî olur ve ḡubâr çoḳ olur ve emvâc ziyâde
6. olur eyle olsa sâcer mümkün olmazsa mişḳâşa fevt olur
7. ve eger câh yedi eşba' olup sefine deryâda olsa ve zıkr olan
8. rüzgâr ḳavî olsa deryâya dönesin bir gün ve iki gün
9. ḳuvvet ve za' fina göre eger rîḫ şitâ-yı zâil olsa rüzgâr
10. ezîbdür ol taḳdirce ne miḳdâr döndüñ ise ol miḳdâr
11. dönüp yine yürisen ve eger dīvden fî yetmiş ve fî seksen
12. nevrüz-ı yezd-i cürdide çıḳsan ol vaḳt yoluñ mağîb-i tîr üzerine
13. dūr re's-i- ferteki muḳâbil olunca ki ol zamān nevrüz-ı celâlînüñ
14. üç yüzi veyâ üçyüz onudur ve muḳâbilen re's-i fertekden
15. mağîb-i aşlî üzerine yürine eger ol vaḳtde rîḫ-i şitâ olsa

118a

1. mümkün olursa aşağı kayup karar oluna ve illā yelkeni bir
2. miqdār kaldırıp yürine ki sefine mevcden halāş ola
3. ve eger rih-i şitā zāil olsa yine rih-i ezib gelür ol vaqt ne
4. miqdār cānib-i hilāfa gitdüñ ise yine ol miqdār yolña varasın
5. bu mevsim evvelkiden eşbaldur ve ba' zı zamānda fi yüz nevrüz-ı
6. yezd-i cürdīye dek ki nevrüz-ı celālīnün üç yüz otuzdur
7. rih-i şitā eser huşuşan fertekden zufāra dek kurb-ı berrün 'alāmeti
8. tıyür zufeyk ve küreyk ve hitāndan ya' nī semekden tabbāka ve lizāk-ı
9. kebīrdür ve şecer bahrden kırmaç ve kılhafdur ve zıkr olunan eşabi' unñ
10. aḥvāli bundan aqdem ma' lüm olmışdır sefer-dīv ilā şıḥır ve 'aden
11. dīvden 'adene ve şıḥıre sefer itmenünñ tarīki oldur ki evvelā mecra
12. ya' nī tarīk-i mağīb-i tır üzerinedür ferteke muḳābil olunca andan
13. mağīb-i aşlı üzerinedür berr görünince bu zıkr olan fi on
14. nevrüz-ı yezd-i cürdīden fi altmış nevrüz-ı yezd-i cürdīye dekdür ki
15. nevrüz-ı celālīnün iki yüz kırkıdan iki yüz toḳsanına dekdür

118b

1. ve eger fi seksende veyā fi toḳsanda olsa ki ol nevrüz-ı
2. yezd-i cürdīdedür ki nevrüz-ı celālīnün üç yüz onu veyā üç
3. yüz yigirmisidür ol vaqt mecra mağīb-i tır üzerinedür cāh
4. altı eşba' ve rub' veyā altı eşba' olunca andan mağīb-i aşlı üzerine
5. dür eger dīvden fi yüz on nevrüz-ı yezd-i cürdīde sefer
6. olunursa ki nevrüz-ı celālīnün üç yüz kırkıdur ol vaqt
7. mişkāsa şıḥıre mecra mağīb-i tır ve mağīb-i iklīldür cāh beş
8. eşba' ve rub' olunca andan mağīb-i aşlı üzerine yürine cānib-i
9. yesārīde cezīre-yi seḳutāre qarīb görünür ve eger görünüp
10. mişkāşa ve ḥayra-bicī murād olunursa mağīb-i vāki' üzerine
11. yürine ve eger şıḥır murād olunursa mağīb-i simāk üzerine

12. yürine berr görünince ve ‘alāmet-i kurb-ı seḳuṭare oldur ki şecer-i
13. kırmıṭ bī-ḥadd olur ammā ba‘zı maḥalḍe görünür ba‘zı maḥalḍe
14. görünmez ol ma‘lūm olmaḳ gerekdür ve şıḫıruñ ḥalḳınuñ ve atı
15. ve devesi ve ḳoyunu ve şıḫırınıñ ya‘nī külliyā anda olanlaruñ

119a

1. dāimā ḡıdāları balıḳḍur sefer-i mehāyim ve şīyül ilā berr-i ‘arab
2. mehāyimden ve şīyülden ve anlaruñ nevāḥīsinden berr-i ‘araba
3. sefer itmenüñ ṭarīḳi oldur ki evvelā zıkr olan benderlerden
4. sefer olunursa fi on nevrüz-ı yezd-i cürdiden fi altmış nevrüz-ı
5. yezd-i cürdiye dekdür ki nevrüz-ı celālinüñ iki yüz kırkıdan
6. iki yüz ṭoḳsanına dekdür ve mecrā maḡīb-i cevzā üzerinedür
7. cāh yedi eşba‘ olunca andan maḡīb-i aşlı üzerine yürine eger
8. mişḳāşa murād olunursa ve eger şıḫır ve ‘aden murād olunursa
9. mecrā-yı maḡīb-i cevzādur ferteke muḳābil olunca andan maḡīb-i aşlı
10. üzerine ferteke varılır andan yolıña yüri ḳanḳı bender murād
11. olunursa ve eger zıkr olan benderlerden āḫır mevsimde sefer
12. olunursa ol vaḳt mecrā-yı maḡīb-i tır üzerinedür cāh dört
13. eşba‘ ve rub‘ veyā dört eşba‘ ve şāmin olunca andan maḡīb-i aşlı
14. üzerine yürine gerdefüne varılır andan şoñra deyere ma‘lūmdur
15. ve aḫvāl miḳdār-ı eşābi‘ muḳaddemā zıkr olunmuşdur ve mehāyim ve şīyül

119b

1. benādir-i vilāyet-i dekendendür ki destār-ı ḳanderhārī ve birüpātārī
2. ve devletabādī ve bayramī anlardan gelür sefer-i dīv ilā cüzürü’d
3. -dībe dīvden cüzürü’d-dībe sefer itmenüñ ṭarīḳi oldur ki
4. mecrā-yı maṭla‘-ı süheyl üzerinedür cāh beş eşba‘ olunca andan berre
5. meyl idesin maṭla‘-ı tır ve maṭla‘-ı iklil üzerine cibāl-i münibār
6. görünince andan deyere-i berr yürüyesin cāh üç eşba‘ olunca andan
7. ḳuṭb-ı süheyl üzerine yürine ferāḳid sekiz eşba‘ ve rub‘ olunca

8. andan mağîb-i aşlî üzerine yürine cezîre-i füyûke ve aña kı̄rîb
9. olan cezîrelere varılır ve dâbûldan cezrû'd-dîbe
10. gitmek murâd olursa evvelâ mağîb-i tîr üzerine yürine kenâr gayb
11. olunca andan deyereye ya' nî maţla' -ı iklîl üzerine meyl oluna
12. berr görünince andan maţla' -ı süheyl üzerine yürine câh üç
13. eşba' olunca andan kıţb-ı süheyl ve mağîb-i süheyl üzerine
14. yürine ferqadeyn sekiz eşba' rub' olunca andan mağîb-i aşlî
15. üzerine yürine feyûke veyâ aña kı̄rîb olanlara varılır ve ma' lûm

120a

1. ola ki muqaddemâ berr görünince iklîl üzerine meyl zıkr
2. olunmuşdu andan murâd berr elde bulunmağdur ehline ma' lûmdur ve
3. aĥvâl-i miqđâr-ı eşâbi' def' âatle zıkr olunmuşdur ve ma' lûm ola ki
4. cüzurü'd-dîbeüñ ba' zı cezîreler vardur ki anlaruñ ehli kelbî mu' allemler
5. eyle nesnâs şayd idüp ekl iderler ve nesnâs maymûna müşâbih
6. bir ĥayvândur ki nâţığdur ammâ ekşer-nâs maymûna nesnâs dirler ve bundan
7. ağdem mışr nâzırı olan cânım ĥamzanuñ birâderinden daĥı sem' ime
8. irişmişdür ki bir zamânda ticâret tarîķi ile aqşâ-yı vilâyet-i yemende
9. bir günde irişüp etrâfı rikîstân ve beyâbân olup bir evde kıonup
10. ev içinde iki oğlanuğ bend içinde ağlaşup feryâd iderler
11. esr koyup benden rehâ idüp ba' d-ı zamânın şâĥib-ĥâna gelüp
12. su'al idicek rahm idüp itlâğ itdüm dedikde ĥanda eyleyüp
13. anlar nesnâsdur şayd idüp ekl iderüz diyüp sözine
14. 'itimâd itmeyüp irtesi şikâre anı bile alup gidüp fi-l-vâķi'
15. berrede ki nesnâs görilüp üzerlerine hücum olunduğdan kıavm

120b

1. içine girüp şaklanup kelbler üzerlerine varıldığda ittifâğ
2. birisi aqşırup şayyâdlar bunda imiş birisi aqşırdı didükde

3. ol biri ben aqşırmadum diyü cevâb virüp ya' nî nesnâs-ı kemâl
4. mertebe hamâkatle ma' rûf olup ve-l-ğâsıl ikisini dağı şayd
5. idüp ol gün anlarıyla tena' üm olunup ve eti ğâyet leziz olmağla
6. meşhûrdur ve bazılu nesnâs baħrîdür cezâyire ve kenâr-ı baħre deryâdan
7. çıkup şayyâdlar şayd iderler dirler ve nesnâsuñ nâţık olması
8. ketb-i ħükmiyenüñ dağı ba' zında münâsebet ile zıkr olunmuşdur
9. sefer-i dıv ilâ maskat ve hürmüz dıvden maskate ve hürmüze
10. sefer itmenüñ tarîķi oldur ki evvelâ anuñ zamâı fî on nevrüz-ı
11. yezd-i cürdîden fî altmış nevrüz-ı yezd-i cürdiye dekdür ki nevrüz-ı
12. celâlinüñ iki yüz kırkından iki yüz toğsanına dekdür ammâ muttaşıl
13. ursa yürimek lazımdur zîrâ ol zamânda rîĥ-i maţla' ide ya' nî
14. ezîbde kuvvet vardur eger ursa yürimege kudret olursa
15. yürine ve illâ volta urula ve rüzgâr eyü olunca eger eyü olursa

121a

1. mağîb-i vâķi' üzerine yürine sülbâr üç eşba' ve rub' olunca
2. ki berr elde ola zîrâ rîĥ-i câhî ħurb-ı cibâl-i berr-i ' arabda mevcüddur
3. andan mağîb-i aşlî üzerine yürine sa' aterî üzerine yâ anuñ
4. ħavâlisinde varılır ve eger fî yüz on nevrüz-ı yezd-i cürdîde sefer
5. olunursa ki nevrüz-ı celâlinüñ üç yüz kırkıdur tarîķ-i mağîb-i
6. simâk üzerinedür câh on bir eşba' olunca andan mağîb-i aşlî
7. üzerine yürine fıbye yâ anuñ ħarîbine varılır ve âħir mevsimde
8. olsa ya' nî fî yüz elli veyâ fî yüz altmış nevrüz-ı yezd-i cürdîde
9. sefer olunsa ki nevrüz-ı celâlinüñ on beşi veyâ yigirmi beşi olur
10. ol vaķt tarîķ-mağîb-i tîr ve mağîb-i iklîl üzerinedür cezâire-i
11. suķaţure görünince andan ħuţb-ı câh üzerine yürine ħâsikiyye üzerine
12. varılır andan deyere-yi berr-i ' arab üzerine yürine ve eger seķuţare görünmeden
13. rüzgâr muĥâlîf olsa ya' nî rîĥ-i kavs ki aña debür dirler ol
14. esse ursa yürüyüp mağîb-i nâķa veyâ mağîb-i ' ayyûķ veyâ mağîb-i
15. na' ş üzerine yürine kudret olduķça zufâr veyâ muttûķ veyâ

121b

1. hūryā-mūryā görine ve eger zıkr olunan mevāzi[‘] görünmese ğubbe-yi
2. tinden hazer oluna ol vaqt deryā cānibinde ursa yürisen
3. ve ħurb-ı ğubbe-yi tīnūñ[‘] alāmeti mā aşfer olur eger[‘] alāmāt berrden
4. ba[‘] zı neste görünürse ol vaqt berrden hazer idesin medreke
5. ye veyā maşireye varınca ve eger cāh on buçuq eşba[‘] olup berr
6. görünmese ve[‘] alāmet daħı belürmese berr-i[‘] arab fevt olur yine
7. arz-ı hindden ğayrı çāre yoqdur eyle olsa maṭla[‘] -ı cevzā
8. üzerine yürisen cāh on eşba[‘] olunca menkelüre veyā sümenāte
9. veyā şürvāre ve külīnāre varılır ammā cāh on buçuq eşba[‘] olmaqdan
10. hazer idesin zīrā bi’z-zarūrī cekde gelirsen kendüñe külli
11. zararlıdır şoñ pişmānlıq fāide virmez haḫḫ te[‘] āla
12. hidāyet eyleye zīrā deryā-yı hindde girdāb-ı fevri efsānedür
13. belki girdāb didikleri bir cekd körfezinden ve bir dāħı nezed-i
14. ḫāfūnda ğubbe-yi hālūleden[‘] ibāretdür ki anlara düşen sefine
15. hülāşa imkān yoqdur sebebi oldur ki muttaşıl deryādan rüzgār

122a

1. ve mevc olup kenārdan şavruḷġan ve anāfor olur ol
2. taḫdirce sefine ne deryāya gitmege ve kenāra varmaġa ḳādir
3. olur meger ki haḫḫ te[‘] ālanuñ[‘] ināyeti ola ammā ḳıyāsuñda cekde düşmek
4. ihtimāli olursa maḫaddemā tedārik idüp ya[‘] nī mümkin olursa
5. berr-i mükrāndan bender-i kelmete yā kevādere veyā kīcī-mükrāna varmaġa cehd
6. idesin ve bender-i kevāder menbit-i cevz-i hindīdür ve yāḫūd keraşī
7. ye varmaġa iḳdām idüp hūr-ı dīvl-i sinde ya[‘] nī bender-i lāhore
8. görmege sa[‘] y idesin ki cekd ḫavfindan emīn olasın ve diyār-ı
9. sindde tāife-yi ciger-ḫor çoq olur anlardan hazer oluna zīrā ki
10. ādeme āşikārene ṭa[‘] ām yirken rast gelseler ḫuşuşan misāfir-i evlā
11. nazarıyla cigerin yiyüp helāk iderler ġaflet olunmaya sefer-i

12. kenbāye ilā ‘aden bā-āḥir-i mevsim-i kenbāyeden āḥir-i mevsim ile ‘adene
13. sefer itmenüñ ṭarīki oldur ki evvelā kenbāye vilāyet-i gücerātde bender-i
14. aḥmedābād petendür ve ḳaṭnı-yi petenī ve behāderi ve ba‘ zı aḳmeşe-yi
15. hindī andan gelür ve ol diyārda bābāgürī ve ‘aḳıḳ bī-nihāye

122b

1. dür ammā a‘ lāsı yemenīsidür imdi evvelā kenbāyeden çıḳup
2. dīve veyā nevāḥīsine gelseñ ol maḥalden leylde çıḳsan zīrā āḥir-i
3. mevsimde rīḥ gündüz ğarbīdür ammā gice olsa kenārdan olur
4. anuñla ne miḳdār olursa cānib-i cenūba yürisen ve ba‘ zı
5. sininde maḥalli mārizede rīḥ-i maġīb ‘ ayyūḳ ḳavī olur ol
6. vaḳt mecrāyı maġīb-i iklīl üzerinedür aña yürisen ve ḳıyāsuñ
7. hemān cāh ola ğayrı olmaya cāh beş eşba‘ olunca andan maġīb-i
8. tır üzerine yürine cāh dört eşba‘ ve rub‘ veyā dört eşba‘
9. ve şamin olunca andan maġīb-i aşlı üzerine yürine gerdefüne varılır
10. anuñ ḳarībinüñ ‘ alāmeti tuyūr-ı kerik ve tuyūr-ı mencīdür lakin mencī
11. ḳalīl görünür ve eger keşret tuyūr olursa dāġāt ve keslān
12. gibi ol ‘ alāmet-i berrīdür ve ḥıtāndan ṭabbāḳa ve ba‘ zı zamānda
13. feresü’l-baḥr daḫı görünür berr ba‘ id iken ba‘ de zıkr olan ‘ alāmāt
14. münḳat‘ olur eyle olsa iḥtimāldür ki cenūbī-yi seḳuṭarenüñ
15. ve semeḫā ve derzānuñ tuyūrı ola vallāhü a‘ lem ammā eger seḳuṭare ol

123a

1. vaḳt cānib-i şimālde ise rāmī-i hediye-yi seḳuṭare’i viresin ve eger
2. gerdefüne varılırsa mecrā-yı berr-i ‘ acem ola hicrātten dār-ı rīne
3. murād olunsa maġīb-i simāk üzerine yürine ve eger mīṭdan
4. ‘aden murād olursa maġīb-i vāḳi‘ üzerine yürine ‘aden görünince
5. andan mecrā üzerine yürine bāb’ül- mendeme dek sefer-i dābül
6. ilā ‘aden dābūldan ‘adene sefer itmenüñ ṭarīki oldur ki dābūldan
7. āḥir mevsimde çıḳsañ rüzgāra göre yürine eyü olunca andan

8. mağîb-i tîr üzerine yürine cāh dört eşba[‘] ve şamin olunca andan
9. mağîb-i tîr üzerine yürine gerdefüne varılır bakîsi muḳaddemā
10. zîkr olunan üslûb üzeredür sefer-i kuvve-yi sindâbûr ilâ
11. ‘aden kuvve-yi sindâbûrdan ‘adene sefer itmenüñ tarîki oldur ki
12. kuvve’den âḫîr mevsimde çıksañ ursa yürisen ki re’sü’l fâle
13. qarîb olmadan şaḫınasın zîrâ re’s-ül-fâl şimâlde cāh beş
14. eşba[‘] ve rub[‘] belki ezyeddür ol taḳdîrce mecrâ-yı mağîb-i cevzâ
15. üzerine ol cāh dört eşba[‘] ve şamin olunca andan mağîb-i

123b

1. aşlî üzerine yürine muḳaddemā zîkr olunan gibi sefer-i hennür
2. ve bâdıqlâ ilâ ‘aden hennürden ve bâdıqlâdan ‘adene sefer
3. itmenüñ tarîki oldur ki zîkr olunan iki benderden âḫîr
4. mevsimde çıksañ azādîvden veyâ engülîden cânibe yürisen
5. andan deryāya teveccüh idesen ve mağîb-i aşlî üzerine yürisen
6. eger rîḫ muvâfîḳ olursa ve illâ mağîb-i cevzâ veyâ mağîb-i tîr
7. üzerine yürisen ḫaddüñ mağîb-i iklîl ola ve eger bunlar mümkin
8. olmazsa dönüp ḳuṭb-ı cāh tarafına yürisesin rüzgâr muvâfîḳ
9. olunca andan dönesin ammâ ol ḫalde ma’lûmuñ ola ki deryâdasın
10. andan mağîb-i cevzâ üzerine yürisesin cāh dört eşba[‘] ve
11. şamin olunca andan mağîb-i aşlî üzerine gerdefüne varılır bakîsi
12. muḳaddemā zîkr olunan gibidür ve ḳurb-ı fâlûñ ‘alâmeti keşret-i
13. tıyûrdur ve ḳalḫaf ya’ nî zübd-el-baḫr çok olur ve ḳırmıt ya’ nî şecer-i
14. baḫr daḫı bî-ḫadd olur sefer-i kâliküt ilâ gerdefün
15. kâlikütten gerdefüne sefer itmenüñ tarîki oldur ki bender-i

124a

1. kâlikütten çıksañ rüzgâr muvâfîḳ olursa mecrâ-yı mağîb-i
2. tîr olur ve cezîre-yi kefeyyiniye varılır ve ol zamânda ya’ nî fi

3. yüz kırk nevrüz-ı yezd-i cürdî ğalk olunca ki nevrüz-ı celālî-
4. nūñ beşi olur medd ol mekānda maġîb-i na'ş üzerinedür andan
5. şöña ıııtıb-ı süheyl üzerinedür anları ma' lüm idesin ve ol
6. maġalden ursa yürisen ya' nî medd ıııtıb-ı süheyl cānibine olduġı
7. zamānda ve eger rîĥ zıkr olan mecrîden aşıġa dūşürse
8. ya' nî maġîb-i ' aķreb ve maġîb-i ħamāreyn ve maġîb-i süheyl üzerine yürinse
9. eger bir ġün bir gice miķdārı olursa zarar itmez ve eger andan
10. ziyāde olursa dönüp ıııtıb-ı cāh üzerine yā anuñ ıarıbine
11. yürisen ħuşūşan cāh üç eşba' dan nāķış olduġı maġalden
12. zîrā cānib-i şimālde ' ālî olmanuñ ' āķıbeti ħayrdur ve rîĥ muvāfıķ
13. olur ammā rüzġār muvāfıķ olsa kālîkütten kefeyyiniye dek
14. on iki zām maġîb-i cevzā üzerine yürisen andan şöña sekiz
15. zām veyā toķuz zām maġîb-i tîr üzerine yürisen andan sancāķlar

124b

1. diküp şād olsun zîrā cezîre-yi fālden ħalās olunur andan
2. maġîb-i şüreyyā üzerine ve maġîb-i simāk üzerine yürine cāh dört
3. eşba' ve şamin olunca andan maġîb-i aşlî üzerine gerdefüne varılır
4. ve ma' lüm ola ki vilāyet-i kālîküt münbit zencebil ve cevz-i
5. hindîdür ve pād-i-şāĥı sāmîrîdür t̄aife-yi portuķāl ile muġāribdür
6. ve ol diyārda fil çok olur ħatta ekşer ħizmeti meşelā gemi çekmek
7. ve deryāya indirmek gibi ve niçe ol maķūle maşlahatları file
8. etdirürler sefer-i dîv ilā malāķa malāķaya sefer
9. itmenüñ t̄arîķi oldur ki dîvden çıķsañ evvelā maţla' -ı süheyl üzerine
10. yürine cāh beş eşba' olunca andan berre meyl oluna berr ile sefinenüñ
11. mābeyni altı zām olunca andan maţla' -ı süheyl üzerine yürine cāh
12. üç eşba' olunca andan az az ıııtıb-ı süheyl üzerine meyl oluna
13. zîrā cezîre-yi seyelān ıarıb olsa baġr ıavî olur andan ne miķdār
14. ba' id olunursa baġr sākîn olur ve meyl bir uğrdan olmaya az

125a

1. az ola tā ferḳadeyn sekiz eşba^ʿ dan rub^ʿ nāḳıṣ olunca andan
2. maṭla^ʿ -1 ʿ aḳreb üzerine yürine ferḳadeyn yedi eşba^ʿ ve rub^ʿ olunca
3. andan maṭla^ʿ -1 aṣlī üzerine on sekiz zām miḳdārı yürine
4. ma^ʿ lūm ola ki tamām cezīre-yi seyelān geçilmiş ola ve anuñ ḳarībinüñ
5. ʿ alāmeti oldur ki dāimā anda berḳ ḳāimdür gerek maṭar olsun
6. gerek olmasun ḥatta kezzābları aña temsīl idüp felān kimesne berḳ-ı
7. seyelān gibidür dirler zīrā berḳ-ı ḥaḳīḳī degül belki her biri bir lem^ʿ a
8. dur ve seyelānı geçdikten ṣoñra maṭla^ʿ -1 simāk ve maṭla^ʿ -1 şüreyyā üzerine
9. yürine cāh iki eşba^ʿ olunca andan maṭla^ʿ -1 aṣlī üzerine yürine
10. cezīre-yi sercele varılır ki ol cüzur-ı nākebārīdendür ol te'ḥīr
11. olduğdan ṣoñra maṭla^ʿ -1 ecvzā üzerine yürine berr görünince eger
12. görünürse kenārdan yürine cüzur-ı felüsinbilin üzerine varıla
13. ki anlar ṭoḳuz cezīredür anda ḳuṭb-ı süheyl üzerine yürine
14. cānib-i yemīnde ḡarbī ve ba^ʿ id ba^ʿ zı cüzur görünür yine ḳuṭb-ı

125b

1. süheyl üzerine yüriyessin cüzur-ı fülücemre gelince ki anlar ḳarīb
2. görünür andan maṭla^ʿ -1 tīr üzerine yüriyessin ve anda deryā on
3. ḳulacdan ziyādedür eger on bir veyā on iki ḳulac olursa
4. ḥavf olunmaya zīrā on ikiden ṣoñra baḥr ḡazīr ya^ʿ nī derk olur
5. ve ma^ʿ lūm ola ki ṣu^ʿ b-ı ḳafāşıden ḥalāş olduñ eyle olsa
6. kenārdan yüriyessin cebel-i felüpāslār maṭla^ʿ -1 ʿ ayyūḳa muḳābil olunca
7. andan baḥr cānibine yüriyessin isḳandīl yigirmi dōrt ḳulac
8. olunca zīrā bir ṣa^ʿ b vardur ki ol berdden deryāya çıḳmışdur
9. andan ḥavf idessin ya^ʿ nī mecrā hemāñ yigirmi dōrt ḳulac
10. üzere ola felüpāslār maṭla^ʿ -1 na^ʿ ş üzerinde görünince ol
11. vaḳt cānib-i berre yürine andan deyere-i berre yürine malāḳaya varınca
12. ammā ṭaife-i şovilyān fülüsenbilinden ḳuṭb-ı süheyl üzerine
13. iki zām yürirler andan maṭla^ʿ -1 sülbār üzerine ric^ʿ at iderler

14. zīrā zıkr olan mecrā-yı muṭavassıṭ olur şa^ç b-ı cezīre-yi ḳafāşı
15. ki aña fülühenesā dirler anuñla cezīre-yi cembr mābeyninde ve ikisi

126a

1. daḫı görünürler ḳafāşı cānib-i yesārīde ve cezīre-i comor ba^ç idrek
2. cānib-i yemenīde andan maṭla^ç -ı ḥamāreyn üzere yürirler isḳandīl
3. sekiz veyā ṭoḳuz ḳulacdan ziyāde olunca ol vaḳt ḳafāşıdan
4. ḥalāş olunur andan kenārdan yürinür muḳaddemā zıkr olunan
5. üslüb üzerine sefer-i dīv ilā şātīcām ya^ç nī bengāle
6. dīvden şātīcama sefer itmenüñ ṭarīḳi oldur ki evvelā dīvden
7. çıḳsañ mecrā-ı seyelān te^ḥır olunca ne vechledür muḳaddemā zıkr
8. olunmuşdur andan şoñra maṭla^ç -ı ^ç ayyūḳ üzerine bir mīkdār yürine
9. seyelān cānib-i maḡrībde ḳalınca andan maṭla^ç -ı nāḳa üzerine yürine
10. ve bu mecrā ḥıfz oluna rekence muḳabīl olunca ki anda cāh ṭoḳuz
11. eşba^ç ve rub^ç nefes vardur ve ḥamāreyn altı eşba^ç da zayyıḳ
12. dur eger bu mecrādan berr görünirse eyüdü eger görünmezse maṭla^ç -ı
13. simāk üzere yürine cāh ṭoḳuz bucuḳ eşba^ç olunca cezīre-yi deredīve
14. ye varılır eger cezīre görünürse eyüdü ve eger görünmezse maṭla^ç -ı
15. aşlī üzere yürine berr görünince ve feşet-i heyyü-meyyüden ḥazer

126b

1. idesin ol bir feşet-i ^ç arīdür ve anuñ eṭrāfında mā yigirmi ḳulacdur
2. veyā aña ḳarībdür ve deredīveden daḫı ḥazer idesin ki ol üç
3. cezīredür anda mā on beş ḳulacdur veyā aña ḳarībdür ve eger
4. rekenc görünse maḡīb-i na^ç ş üzerine yürisen mā yigirmi beş
5. ḳulac ola ki vaḳt heyyü-meyyü saḡ cānibe gelür andan küllī
6. ḥazer idesin ve ol te^ḥır oldıḳdan şoñra berre meyl idesin
7. isḳandīl on altı ḳulac olunca ve ol mecrā ile deredīveye
8. gelinür ol te^ḥır olunduḳdan şoñra mā on iki ḳulac olan
9. maḥalde yürine ve mecrā-yı maḡīb-i na^ç ş ola yolıña bir ḥūr-ı kebīr gelür ki

10. aña bākāl dirler ve andan şöra beş re's gelür bilmeyenler cüzur zann
11. iderler bunlardan şöra bir ğubbe ya' nī bir körfüz gelür ki ol
12. şığlar ve şa' blar ve ğarābelerdür ve aña kükerdivā dirler andan
13. şöra cezīre-yi zencilliyā öñüñde görünür ve yoluñ hemāñ
14. mağīb-i na' ş olsun ve eger zencilliyāya ğarīb olsun deryāya
15. meyl idesin zīrā anuñ re's-i cenübüsi rıķķ ya' nī şığdur

127a

1. ve mānuñ rengi beyāza māildür ve cānib-i baħrīsinde mā ağzar görünür
2. ol cānibe yürüyesin isķandīl ziyāde olur cüz'ī cüz'ī
3. tā on yedi veyā on sekiz ğulac olunca ve ol maħalle irişünce
4. yine cānib-i baħrde mānuñ rengi beyāz görünür ki ol şığlar feşet-i
5. küryānuñ cānib-i cenübundadır ve ol feşet-i 'ārīdür anda deñiz
6. çatlar ve cezīre-i zencilliyādan iken ba' id olunmaya belki ğarīb dağı
7. olunmaya mu' tedil oluna ve isķandil on sekiz ğulac veyā aña ğarīb
8. olsa zencilliyāya geçilmişdür andan ğuţb-ı cāh üzerine yürüyesin ve
9. muttaşıl isķandīl idesin tederic ile yedi ğulac olunca andan
10. ğuţb-ı cāh ve maţla' -ı ferāķid üzerine yürüyesin isķandīl altı ğulac
11. olunca ammā andan eksik olmaya ki re's-i ğūra gelinür ki ol
12. şātīcāmdur ve anda ğarar oluna rebbān gelince ki bendere anuñla
13. dāħil olunur ve ağvāl-i miķdār-ı eşābi' bundan aķdem nice kere
14. zıkr olunmuşdur ve bengālede 'āc ve abnūs bī-ħaddür ve destār
15. melemil şāhī ve kenbil sağar ve ğāşşa ve cütār ve a' lā hindī

127b

1. ğāşlar ve mürabbālar andan gelür ve diyār-ı hindü-istānda ol cins
2. destāre melemil-i şāhī dirler ammā sevdāgerler ğalaţ idüp
3. mermer-i şāhī dirler ve kāv-i ğuţās dağı anda bī-nihāyedür ammā a' lāsı
4. bengāle ile dehlī mābeyninde vilāyet-i baħr içinde olur ğalibā baħrī
5. ğuţās demek baħr içinden terħīm olmaķdur zīrā ğuţās berr

6. dūr baħrī degüldür ammā sevdāgerler deryādan gelmegin baħrī olmağla
7. meşhūr olmışdur diyü zıkr iderler ve baħr-ı aycek şimāl cānibinde
8. efğān dağlarında gergedān dağı bī-ħaddür lākin boynuzları
9. ikişer qarış miğdārı ancağdur ve diyār-ı ħabeşde anlaruñ uzun
10. olur diyü naql olunur ammā zürefā diyār-ı ħabeşe maħşüşdur
11. vilāyet-i hindde olmaz sefer-i malāka ilā ‘aden malākadān ‘adene
12. sefer itmenüñ tarīki oldur ki malākadān çıksañ evvelā kenārdan
13. yürine cebel-i felüpāslare dek ve muğaddemā zıkr olunan şu‘ubdan
14. ħazer oluna ve zıkr olunan cebel maṭla‘-ı cevzā üzerinde görine
15. andan soñra mağīb-i vāki‘ üzerine yüriyessin fülücemr ba‘idrek

128a

1. görine ve ol te’ħir oldıktan soñra kuṭb-ı cāh üzerine yürine
2. cüzur-ı fülüsenbilin üzerine gelince andan bir miğdār deryāya mağīb-i
3. na‘ş üzerine yüriyessin cezāre-yi fireke veyā felübünğa gelince andan
4. mağīb-i şüreyyā üzerine yüriyessin ferqadeyn sekiz eşba‘ dan rub‘ nāķış
5. oluna andan mağīb-i aşlı üzerine yürine cezāre-yi seyelān cānib-i
6. yemānde görünür ve eger görünmezse dağı yine mağīb-i aşlı üzerine
7. yüriyessin cezirü’d-dībe dek ve andan çıķduğdan soñra mağīb-i simāk
8. üzerine yüriyessin ve bir miğdār mağīb-i vāki‘ üzerine meyl oluna
9. gerdefüne muķabil olunca ya‘nī cāh dört eşba‘ ve şamen olunca andan
10. mağīb-i aşlı üzerine yürine berre vāşıl olunca ve aħvāl-i miğdār-ı
11. eşābi‘ def‘ atıyle zıkr olunmuşdur sefer-i şātīcām ya‘nī bengāle
12. ilā berr-i ‘arab bengāleden berr-i ‘araba sefer murād oluna
13. āħir-i medde ya‘nī miğdār-ı şülüset-i erbā‘ sefer murād oluna
14. cezr ile mağīb-i cevzā üzerine iki zām miğdārı yürine ve
15. isķandīl altı ve yedi ve sekiz kulac ola ve yine medd olduğı

128b

1. gibi anda lenger ķonula eger rüzgār sākin ise ve eger ķavī olursa
2. yüriyessin yine cezr olunca andan bir zām miğdārı mağīb-i tīr

3. üzerine yürüyesin andan iki zām miqdārı mağīb-i ‘aḳreb
4. üzerine yürüyesin mānuñ rengi esved olur ol vaḳt mağīb-i
5. süheyl üzerine yürüyesin ferḳadeyn sekiz eşba‘ dan rub‘ nāḳıṣ
6. olunca andan mağīb-i aṣlī üzerine yürüyesin cānib-i yemīnde cezīre-i seyelān
7. görünür yoluñ mağīb-i aṣlī üzerine ola cezirü’d-dībe dek andan
8. soñra gerdefüne varınca muḳaddemā zıkr olunan üslüb üzere
9. dür ve kıyās-ı kevākib için zıkr olunan üslüb üzere
10. aḳdem niçe def ā zıkr olunmuşdur onıncı bāb
11. ‘aḳla ve tecrübeye muvāfiḳ olanlarıñ şıḥhatini ve maḥzūrātını ve tūfānātı
12. beyān ider ve ol iki faşldur evvelki faşl ‘aḳla ve
13. tecrübeye muvāfiḳ olanlarıñ şıḥhatini beyān ider evvelā ma‘lūm ola ki
14. bu fennüñ aṣlı ‘aḳlıyla ve tecrübeyledür ve şol neste ki mücerreb
15. ola ve ‘aḳla muvāfiḳ ola ol şaḥīhdür ve biri muḥālif olsa

129a

1. egerçi olduḡı şaḥīḥ olur ammā evvelki gibi degüldür eger sū’al
2. olunsa ki ‘aḳl ile olanı mı şaḥīhdür yoksa tecrübe ile olanı mı
3. şaḥīhdür cevāb verilür ki ba‘zısı tecrübe ile olandur ve
4. ba‘zısı ‘aḳl ile olandur ammā diyar ya‘nī tarḳ ve mevāsım tecrübe’-i
5. maḥzurdur ve eflākde taşvīr-i kevākib ve aḡzār ve irḳāḳda olan
6. ḳava‘id-i ḥesāb ki ol yā baḥrden veyā kenārdan gitmekdür ve bunlardan
7. mütevellid olanlar cümle ‘aḳlī’-i maḥzurdur ve yine kıyāsāt ve müsāvāt
8. tecrübe ile ve ‘aḳl iledür ammā mecārī-yi maḥsūbe ya‘nī tūruk-ı ma‘dūde’-i
9. maḥsūbe ki maḳsūd olan benderlerüñ seferi için aḥz
10. olunmuşdur ki ol netāyic-i diyar ve kıyāsāt ve müsāvātdur ki bunlar
11. ümmehātdur ḳaçan ümmehāta ki şaḥīḥ ola netāyic daḡı şaḥīḥ olur eger
12. fāsīd ola netāyic daḡı fāsīd olur ve bu daḡı ma‘lūm ola ki her
13. mekānuñ ‘ilmīni tāife-i sīnūñ ehlinden ma‘lūm idinesin ki
14. bu āḫiriñ ‘ilminden şaḥīhdür ammā zıkr olunan āḫir ki ehl-i tecrübe ola
15. andan daḡı ma‘lūm edinmekdür deryānuñ ehlī yanında mu‘teberdür ve eger

129b

1. şāhib-i mekānuñ ma' rifeti qalil olup āhir-i muḥaḳḳaḳ olsa ol
2. aṣaḥdur ikinci faşl maḥzūrātı ve tūfānātı beyān
3. ider evvelā ma' lūm ola ki mu' allimān-ı baḥr-ı hind mābeyninde ol
4. maḥzūr vardır maḥzūr-ı evvel āhir-i mevsimde cenūbī-yi seḳuṭare
5. görünmekdür zīrā medden ziyāde ḥavf vardır maḥzūr-ı şānī
6. ğubbe-yi benne fī yüz otuz nevrüz-ı yezd-i cürdide ki nevrüz-ı celālī
7. nūñ üç yüz altmışı olur görünmekdür ğubbe-yi hālüle görünmek
8. daḫı anuñ gibidür ve bu ḥāfūnūñ cānib-i canūbīsindedür maḥzūr-ı
9. şālīş fī yüz nevrüz-ı yezd-i cürdide veyā aña qarībde ki nevrüz-ı
10. celālīnūñ üç yüz altmışı olur fertek görünmekdür eger yemen murād
11. olunursa zīrā ba' zı maḥalde medd-i hindī ḳavīdür ḥuşūşan zamān
12. rīḥ-i şimālde ve ma' lūm ola ki fī yüz on nevrüz-ı yezd-i cürdide ki
13. nevrüz-ı celālīnūñ üç yüz kırkı olur fertekte şimāl mevcūddur
14. maḥzūr-ı rābi' fī on nevrüz-ı yezd-i cürdiden fī seksen nevrüz-ı
15. yezd-i cürdiye dek ki nevrüz-ı celālīnūñ iki yüz kırkıdan

130a

1. üç yüz onuna dek re's-ül-ḥadden cānib-i cenūba düşmekdür
2. ḥuşūşan 'aẓīm sefine ile ki murād maskat ile hürmüz iken
3. maḥzūr-ı ḥāmis eyyām-ı rīḥ kevesde berr-i re's-i yebes ve re's-i sārāḳ
4. elde iken deryāya gitmekle berr-i 'arab fevt olur andan şoñra ğayrı berr
5. mümkün olmaz illā berr-i mikrān maḥzūr-ı sādīs malāḳa murād iken
6. cāmesfele görünmekdür zīrā cibāl-i lāmerī deryāya çıkmışdur ve
7. anda medd ḳavīdür maḥzūr-ı sābi' fī yüz ṭoḳsan veyā fī iki yüz
8. nevrüz-ı yezd-i cürdideki nevrüz-ı celālīnūñ elli beşi veyā altmış beşi
9. olur ve aña qarībde gücerātten fūrmeyān ve nevāḥīsī görünmekdür
10. meger sümenāt ve ğülīnār görine anda zarar yoḳdur maḥzūr-ı şāmen
11. baḥr-i aḫmerde ya' nī ḳulzüm-ı 'arabdaki ol deryāyı ḥicāz-ü baḥr-i cidedür

12. mecrada nevmden ğaflet olmağdur zīrā berreyn müteķārībdür maħzūr-ı
13. tāsī‘ ğaflet ķurb-ı berrdür ve cemī‘ i bürürı görmekte ħazer
14. üzere olasın maħzūr-ı ‘ āşır cemī‘ seferüñde alāt-ı sefinenüñ
15. cümlesin yoķlayasın eger dümen ve eger direk ve eger seren ve eger

130b

1. anlaruñ ğayrıdur bā-ħuşuş rüzgār kavī olduğda ve yelkeni kūçek
2. idesin ħuşuşan leyilde ve vaķt-i ğayum ve emtār ve ve eryāħda ve cemī‘
3. umūrda ber birine luţufla tuţasın ki zarar gemliye ve zıkr olunan on
4. maħzūrdan ğayrı ba‘ zı maħzūr daħı vardur ki sefere anlardan
5. daħı ħazer itmek lazımdur evvelā dāire-yi necmü’z-zevcīdür ki
6. aña ehl-i hind kevkeb-i cükī ve müneccimān-ı ħıţā ve ħoten ve türkistān ve
7. deşt-i kıbcāk şükür yıldızı dirler ya‘ nī bir kevkeb taşavvur itmişlerdür ki
8. şetermest gibi hergün bir cānibde seyr ide meşelā eyyām-ı şühūr-u türkūñ
9. birinde ve on birinde ve yigirmi birinde cānib-i maşrıķdan olup ikisinde
10. ve on ikisinde ve yigirmi ikisinde maşrıķla cenūb-ı mābeyninde olur ki
11. aña vilāyet-i rūmda olan ehildür yā keşişleme dirler ve üçinde
12. ve on üçinde yigirmi üçinde cānib-i cenūbde olup dördinde
13. ve on dördinde ve yigirmi dördinde cenūb ila mağrīb mābeyninde
14. olur ki aña lodos dirler beşinde ve on beşinde ve yigirmi beşinde
15. cānib-i mağrībde olup altısında ve on altısında ve yigirmi altı

131a

1. sinda mağrīble şimāl mābeyninde olur ki aña ķarayel dirler yedi
2. sinde ve on yedisinde ve yigirmi yedisinde cānib-i şimālde olup
3. sekizinde ve on sekizinde ve yigirmi sekizinde şimāl ile maşrıķ mābeyninde
4. olur ki aña furyās dirler toķuzunda ve on toķuzunda ve yigirmi
5. toķuzunda taħt-el-arz olup onunda ve yigirmisinde ve otuzunda
6. fevk-el-arz olur ve ma‘ lūm ola ki eyyām-ı şühūr-ı türkūñ ibtidāları
7. ru’yetden degüldür şemsle ķamerüñ ictimā‘ indadur ki ol ğarra’-i şühūr-ı

8. ‘arabiyyeden bir gün belki kâhî iki gün muqaddem olur bunlar ma‘lûm
9. olduğdan sonra göresin ol olduğu tarafa ol gün sefer
10. itmeyesin ki mu‘allimân-ı bâhr-ı hind mâbeyninde gâyet meşhûr ve mu‘teberdür
11. ve biri dahî dâire’-i ricâl-ül-ğaybdür ki hâzret-i şeyh muhîyiddîn-i
12. ‘arabî kıddüsü’s-serra ricâl-ül-ğayb her ayuñ kırk günlerinde ne cânibdedür
13. ta‘yîn itmişdür ma‘lûm ola ki anlar ayuñ yedisinde ve on dördünde
14. ve yigirmi ikisinde ve on kırkuzunda ve yigirmi yedisinde cânib-i mağribde
15. ve on ikisinde ve on kırkuzunda ve yigirmi yedisinde cânib-i mağribde

131b

1. olup üçinde ve on beşinde ve yigirmi üçinde ve otuzunda cânib-i
2. şimâlde olup sekizinde ve on birinde ve on sekizinde ve yigirmi altısında
3. cânib-i cenûbdan olup altısında ve yigirmi birinde ve yigirmi sekizinde maşriķ
4. ila şimâl mâbeyninde olurlar ki aña furyâs dirler beşinde ve on üçinde
5. ve yigirmisinde mağrib ila şimâl mâbeyninde olurlar ki aña kırayel dirler
6. ikisinde ve onunda ve on yedisinde ve yigirmi beşinde cenûb ile mağrib
7. mâbeyninde olurlar ki aña lodos dirler birinde ve kırkuzunda ve on
8. altısında ve yigirmi dördünde maşriķla cenûb mâbeyninde olurlar ki
9. aña keşişleme dirler bunlar ma‘lûm olup anlar olduğu tarafa sefer
10. olunmaya ve eger deryâda a‘dâya buluşup ceng lâzım olsa ol
11. gün ricâl-ül-ğayb ne cânibde olursa anlara arka virüp cenge
12. mübâşeret oluna anlara muqâbil iken cengden hâzer oluna ve anlardan
13. istimdâd taleb olunup du‘â olunsa ol vaķt anlara teveccüh idüp
14. du‘â oluna ki inşâ-allah ü teâla a‘dâya galebe olunup maşûr
15. ve muzaffer oluna okınacak du‘â budur esselâmü ‘aleyküm yâ ricâle

132a

1. el-ğayb esselâmü ‘aleyküm yâ ervâha’l- mukaddesete yâ nükebâ yâ nücebâ yâ
2. rukebâ yâ büdelâ yâ evtâde yâ imâmân yâ kırubü yâ efrâdü yâ ümenâ ve yâ hayrâ

3. ḥalkillāhi ağışūnī bi-ğavşikūm ve enzurūnī bi-naẓretin vaḥşilū
4. murādī ve maḳşūdī ve ḳavmī ‘alā ḥavāyici fi teyessūri murādī
5. ‘indallāhi fi’l ḥaḳīḳati ve inde’n-nāsi fi’z-zāhiri bi-hürmet-i seyyidi’l
6. mürseline ve imāmü’l-müttaḳine muḥammedin ‘aleyhisselāmü sellemekümullah
7. fi’d-dünyā ve’l-āḫireti ba‘zılar zıkr olunan du‘ā üç yüz altmış
8. altı kere okına dimişlerdür bunlardan ğayrı naḥs-ı eyyām-ı senede
9. daḫı sefer itmekden ḫazer oluna ki anlar on iki muḫarrem ve on
10. şafer ve dört rebī‘ül-evvel ve yigirmi sekiz rebī‘ül āḫir ve yine
11. yigirmi sekiz cemāziye-l-evvel ve on iki cemāziye-l-āḫir ve yine
12. on iki receb ve yigirmi altı şa‘bān ve yigirmi dört ramazān
13. ve sekiz şevvāl ve on sekiz zi-l-ka‘de ve sekiz zi-l-hiccedür
14. ve ayuñ āḫir çahārşenbe günü ḫuşūşan şafer ayınuñ āḫir çehārşenbe
15. günüyle aña çahārşenbe-i sūrī dirler ol günlerde daḫı sefer

132b

1. olunmaḳdan ḫazer oluna ve ḳamer burc-ı ‘aḳrebde iken sefer olunmaḳdan
2. daḫı küllī ḫazer oluna belki tarīḳa’-i muḫterefe iken ya‘nī ḳamer burc-ı
3. mīzānuñ on toḳuzundan ‘aḳrebūñ dördinci derecesine
4. taḫvīl idecek zamāna dek daḫı sefer olunmaḳdan ḫazer oluna
5. diyü zıkr olunmuşdur ammā ḳamer burc-ı ‘aḳrebde iken sefer olunmaḳdan
6. ḫazer olunmaḳ sefer-i berre göredür sefer-i baḫr mübārekdür diyü fuḫalā-yı
7. müneccimān-ı ‘arabuñ taḳvīmlerinde meşṭūr ve muḳayyeddür ve ehl-i nücüm
8. seb‘a’-i seyyārenūñ her birine eyyām-ı esbū‘uñ bir gününü ta‘yīn idüp
9. ve gicelerden daḫı ta‘yīn ḳılmışlardur ya‘nī şemse yekşenbe ḳamere
10. düşünbe meriḫa seşenbe ‘uḫāride çahārşenbe müşterīye
11. pencşenbe zühreye cum‘a zühale şenbe ta‘yīn olunup gice
12. leri daḫı birer kevkeb ta‘yīn olunup evvelā yekşenbe gicesi
13. ‘uḫāride düşünbe gicesi müşterīye seşenbe gicesi zühreye
14. çahārşenbe gicesi zühale pencşenbe gicesi şemse cum‘a gice
15. si ḳamere şenbe gicesi meriḫe ta‘yīn olunmuşdur ve yine her günü

133a

1. sā' at-i zamāniyye ile on iki kısım idüp ve gicelerden dağı
2. ol minvāl üzerine yine sā' at-ı zamāniyye ile on iki kısım
3. idüp ve her bir kısmını ya' nī her bir sā' atini bir kevkebe ta' yīn
4. eyleyüp ve kevākibūñ isimleri ma' lūm olmak için āḥir ḥarfleri
5. ihtiyār olunup ve günlerinūñ ve sā' atlerinūñ ibtidāları yekşenbeden
6. ve yekşenbe gicesinden ' add olunup ya' nī nehār için ḥurūf
7. dehl-i merīḥ iel cem' olunup meşelā yekşenbe güninūñ evvel
8. sā' ati şemsūñ ikinci sā' ati zührenūñ üçüncüsü ' uṭāridūñ
9. dördüncü kamerūñ beşinci zūḥalūñ altıncı müşterinūñ yedinci merīḥūñ
10. sekizinci yire şemsūñ toközuncu zührenūñ onıncı ' uṭāridūñ on
11. birinci kamerūñ on ikinci zuḥālūñ olup ve yekşenbe gicesinūñ
12. evvel sā' ati ' uṭāridūñ ve ikinci sā' ati kamerūñ ve üçüncü zuḥālūñ
13. dördüncü müşterinūñ beşinci merīḥūñ altıncı şemsūñ yedinci
14. zührenūñ sekizinci ' uṭāridūñ toközüncü kamerūñ onıncı zūḥalūñ
15. on birinci müşterinūñ on ikinci merīḥūñdür sāirleri dağı

133b

1. bunlardan kıyās oluna imdi her sā' atūñ şāhibi ḳanḳı kevkebdür
2. ma' lūm idinüp ḳanḳı sā' atde sefer olunmaḳ cāizdür ve ḳanḳı sā' atde
3. cāiz degüldür aña göre ' amel oluna ya' nī sā' at-i zuḥalde sefer olunmayup
4. sā' at-i müşteride oluna ve sā' at-i merīḥde sefer olunmayup keزالik sā' at-i şemsde
5. dağı olunmayup sā' at-i zührede ve sā' at-i ' uṭāridde ve sā' at-i kamerde
6. sefer oluna ve ba' zı fuzulā dağı eyyām-ı seb' ānuñ ḳanḳı günde sefer itmekden
7. ḥazer olunmaḳ lazımdur beyān idüp nazm ile zıkr itmişlerdür

8. سوی مشرق دوشنبه و شنبه • نروجا ای برادر من بے
9. آنکه از مغرب آورد کینه • روز کیشنبه است و آذینه

10. روزنه شنبه و چهار بقال • زوي زنهار سوي شمال

11. پنج شنبه جوسر بر آرد خورد • رخت خود جانب جنوب بود

12. ve ma^ç lūm ola ki bundan aqdem noqta^ç-i maşriqla noqta^ç-i şimāl mābeyninde
 13. maşriq ve noqta^ç-i mağrib ve noqta^ç-i cenūb mābeynine mağrib ve noqta^ç-i
 14. şimālle noqta^ç-i mağrib mābeynine şimāl ve noqta^ç-i cenūbla noqta^ç-i şark
 15. mābeynine cenūb dirler diyü zikr olunmuşdı imdi bunlar ma^ç lūm

134a

1. olduğdan soñra ihtimām idüp mümkün olduğca her biri mülāhaza
2. olunup andan sefer olunsa inşallah-ür-rahman hayr ile müyesser olup
3. nice fevāyid zūhur itmek mercūdür ve bu dağı ma^ç lūm ola ki baħr-i hindde
4. tūfān hātre^ç-i mücerrebe beşdür evvelki tūfān dāmānīdür ve anuñ
5. arz-ı hindde ibtidāsı fi üç yüz on nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki
6. nevrüz-ı celālīnūñ yüz yetmiş beşi olur ki ol evvel-i maţarfildür
7. ve ikincisi tūfān-ı uhaymirdür ol dağı arz-ı aħķāfda nevāhī^ç idür ki
8. den şehre dek ve ba^ç zı sinīnde ^ç adene dek gelür anuñ evvelī fi
9. üç yüz elli nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki nevrüz-ı celālīnūñ iki yüz
10. on beşi olur ammā ba^ç zı sinīnde mu^ç aħķar ve ba^ç zında muqaddem olur
11. ve maţla^ç -ı ^ç aqrebden gelür ve üçincisi tūfān-ı erbā^ç indür baħr her mürda
12. anuñ ibtidāsı fi elli nevrüz-ı yezd-i cürdīdür veyā ziyādedür ki
13. nevrüz-ı celālīnūñ iki yüz sekseni olur ve dördincisi tūfān-ı şipāsdu
14. ve ol riħ-i şitā dimekle ma^ç rūfdur ki mağib-i nebāt-ün-na^ç şden gelür
15. ve ol maşireden kurb-ı ^ç adene dek ya^ç nī cemī^ç berr-i ^ç araba dek olur

134b

1. ammā ba^ç zı sinīnde ^ç adene dek olmaz ve anuñ ibtidāsı fi elli nevrüz-ı
2. yezd-i cürdīdür ve nihāyeti fi yüz nevrüz-ı yezd-i cürdīdür ki nevrüz-ı
3. celālīnūñ iki yüz sekseninden üç yüz otuzuna dekdür
4. beşincisi tūfān-ı tes^ç inīdür arz-ı hindde ve deryāda anuñ

5. evvelî ba‘ zı sininde mu‘kaddem olur ve ibtidâsı fî seksen nevrüz-ı
6. yezd-i cürdî veyâ fî to‘ksan nevrüz-ı yezd-i cürdîdür ki nevrüz-ı
7. celâlinüñ üç yüz onı veyâ üç yüz yigirmisi olur ve zıkr
8. olunan tûfân-ı arz-ı ahkâfda dahı olur anda berr-i mülden ya‘ nî
9. kenârdan gelür ve ṭaife ‘-i mehrî aña şallî dirler ve ba‘r-ı taht-ür
10. ri‘hde dahı olur fî yüz to‘ksan nevrüz-ı yezd-i cürdîde ki
11. nevrüz-ı celâlinüñ elli beşi olur ve bu cümleden a‘qvâdur zîrâ
12. eger kavî olursa cemî‘ ‘ âlemde münteşir olur ve bu dahı ma‘ lümân-ı
13. ba‘r-ı hind mâbeyninde meşhûrdur ki kevâkib-i merşûdeden ya‘ nî
14. menâzil-i kamerden ve ğayrıden fecr-i şâbitde ṭulü‘ iden kevâkibden
15. her kevâkible ‘ azîmrek ola anuñ ibtidâyı ṭulü‘ ı zamânında

135a

1. ṭulü‘ itdügi ‘ arzda vâ‘i‘ olan rüzgâr q̣avî
2. olur ve mu‘ allimân-ı deryâ-yı rûm mâbeyninde meşhûr ve rüz-
3. nâmelerde meşhûr olan fûrtünların evvelî ki kameri ay başına
4. rastgele ol fûrtünalar şiddet üzere olur ve ekşer evkâtde
5. vâ‘i‘ olan fûrtünların şiddeti tecrübe ile tahkîka irişmişdür ki
6. yigirmi dört sâ‘ atden ziyâde olmayup ya‘ nî zıkr olunan mâbeynde
7. bî-iznillâhî te‘ âla yâ mu‘ tedil veyâ sâkin olur ve kâhî mütebeddil
8. olur belki ekşer mu‘âbeleden vâ‘i‘ olur ve fûrtuna ki gün
9. to‘ğısı ve furyâs ve şimâl ve qarayel eyle olsa anların evelinde
10. ihtirâz olunup ammâ gün batısı ve lodos ve cenûb ve keşişleme eyle
11. olsa anların soñundan ihtirâz oluna zîrâ mu‘kaddem zıkr olan
12. dört rüzgârın evvelleri şiddet üzere olup gitdükce itidâl
13. üzere olur ammâ soñra zıkr olan dört rüzgâr evvelâ mu‘ tedil olup
14. gitdükce şiddet üzere olur ve ekşer yâ rüzgâr diritse idüp ya‘ nî
15. devr eylese lodosdan kıbleye ba‘ de keşişlemeye veyâ furyâsdan şimâle

135b

1. andan qarayel varup bu minvāl üzere tertīb ile devri der ve mu' allimān-ı
2. deryā-yı rüm mābeyninde bu daḥı meşhūrdur ki kış gicelerinüñ açıklığına
3. i' timād olunmayup ve yaz günlerinüñ buludlarından ḥavf olunmaya püvarü
4. natse ya' nī meltem zamānında vaqt-i ğurūb-ı şemsde ufq-ı ğarbīde ḥamret
5. ziyāde olsa irtesi rüzgār qāvī olur sebebi zāhirdür ve
6. meşhūrdur ki körfezler meltem eyyāmında nısfü'n-nehārdan soñra inbāt
7. idüp ya' nī içerü alur ve inbāt diyü ehildür yā ıştılāḥında
8. körfüz içerü olmağa dirler ve ma' lüm ola ki ba' zı zamānda buludlar
9. rüzgāruñ cānib-i ḥilāfına ḥareket idüp ḥatta ekşer evkātde rüzgāra
10. muvāfiq ḥareket iden buludlar rüzgāruñ şiddeti zamānında üzerine
11. alup fevķlerinden muḥālifene āḥir buludlar ḥareket idüp rüzgāra
12. muġāyeret gelmez ya' nī anuñla rüzgār deġişmez ol cihetden ehl-i
13. deryā arasında bulud yelkene girmez diyü meşel
14. olmışdur temme'l-kelāmü bi-tevfıķıllāhi'l-meliki'l 'allāmi fi belde'-ti
 aḥmed-ābād pāyi-taḥt-ı vilāyet-i gücerāt-ı hind fi evāḥiri şehri
 muḥarremü'l-ḥarāmi min şuhūri seneti işnā ve sittine ve tısa -mi'e mine'l-
 hicretü'n-nebeviyyeti 'aleyhi efzālü's-şalāti ve ekmelü't-taḥiyyāti

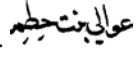
4. KİTABÜ'L MUHİT'TE GEÇEN YER VE KİŞİ ADLARI

4.1. Yer Adları

‘abdīgūrī	(42b/5, 42b/8, 71a/11)
‘aden	(34b/7, 34b/7, 37b/9, 37b/10, 37b/11, 37b/12, 37b/13, 37b/14, 70b/15, 79b/14, 90b/7, 94b/11, 94b/14, 95b/2, 97b/7, 98a/2, 98b/9, 99b/9, 100a/1, 100a/5, 100a/7, 100a/14, 111a/2, 111a/2, 111a/12, 111a/14, 111b/3, 111b/3, 113a/8, 113a/9, 115b/15, 116a/1, 116a/10, 116a/11, 118a/10, 118a/11, 119a/8, 122a/12, 122a/12, 123a/4, 123a/4, 123a/6, 123a/6, 123a/11, 123b/2, 127b/11, 134a/8, 134b/1)
‘anteb ²⁴	(109b/14)
‘ārīyeyn	(42b/7)
‘avālī-yi bent-i hıttım ²⁵	(105a/6)
‘avālī-yi şūrā	(105a/7)
‘ayabān ²⁶	(112b/1)
‘ayn	(37b/8, 37b/8)
‘ayn-el-baħr	(41a/5)
abanlākūrī	(38a/10, 38a/11)
abā‘ ile	(106b/6)
addüv	(45a/11)
aħrāb‘ ale	(33a/11, 33a/12)
aħvar	(70b/8, 90b/4)
aķdeñiz	(10a/15, 32b/4, 79a/8, 79a/9, 79a/10, 79a/11)
amiriyye-i ‘urķ-ı fuşīliyyāt	(102b/7)
ammülü’n nās	(69a/13)

²⁴ Bilgi için bk. Joseph Von Hammer, Journal of The Asiatic Society of Bengal Vol V, Extracts from the

Mohit(The Ocean) VIII.Chapter, Calcutta, 1836, s.. 518. “aantab”

²⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. “auwali bent hatem” (howalee huttoob and shoerah, 16° 30’)

²⁶ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 520. “aiban”

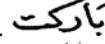
anāmel	(77b/6)
andemān-ı kebīr	(47b/2, 48a/7, 48a/9, 48a/11-12, 48b/2, 70b/6, 70b/11, 71a/3)
andemān-ı şaġīr	(47b/3, 47b/6, 72a/2, 72a/9-10)
andercīzī	(76b/8)
anderfūrā	(76b/12)
andermendā	(48a/8)
andersābur	(51a/8)
andervā	(43b/7)
andervān-ı şaġīr	(47b/7-8)
andeşābūr	(75b/10)
ankādiye	(69b/13)
arā	(34b/4, 34b/7, 106b/3)
arāmūrī	(69a/5)
āsītāne-yi sa ^c ādet	(56a/5)
aytam	(75b/2)
azādīv ²⁷	(116a/8, 123b/4)
bāb-ı sāhil-i çīn	(39b/4, 39b/7)
bābü'l-mendem	(33a/15, 34b/4, 36b/1, 71a/1, 106a/14, 111a/10, 123a/5)
bādbān	(49a/6, 49a/6)
bād-ı kıala	(70a/11)
bādıķlā ²⁸	(123b/2)
baġdād	(62b/6)
baħr-ı cidde	(34a/10, 84a/2, 89a/7, 109a/2, 130a/11, 101a/11)
baħr-ı ħicāz	(32b/15, 34a/9)
baħr-ı hind	(10a/8, 27b/3, 32b/6, 79a/9, 83b/13, 89a/7, 94b/4, 129b/3, 131a/10, 134a/3, 134b/13)
baħr-ı kebīr	(103a/5)

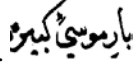
²⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 523. ازادیو "azadiw" (ajideeva near ankola, lat. 14° 40')

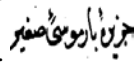
²⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 529. بادقلا "baudaklaw" (bhatakuli or betkuldrug, ditto 14°), s.. 529. "azadiu" (aujideeva, of ankola lat. 18°).

baħr-ı kılzüm-ü ^ç arab(34a/10)	
baħr-ı mağrib	(32b/6, 89a/3, 89a/11, 109a/2)
baħr-ı mışr	(34a/9)
baħr-i hürmüz	(63b/6, 89a/7)
baħrũ'z-zihār	(104a/9, 108a/14, 108b/1)
bākāl ²⁹	(126b/10)
bālī nüvkem	(38a/8, 38a/9, 73a/8-9, 73a/9)
bālīcām	(46a/14, 46a/14, 47a/8)
bāndā	(69b/6)
bang	(39a/9, 39a/10)
bārī fūrřır	(72b/8)
bārket ³⁰	(105b/15, 106a/1, 110b/1)
bār-mūsa-yı kebır ³¹	(105b/13, 106a/6)
bār-mūsa-yı řağır ³²	(110a/12, 110a/13)
başn-ı cāve	(77a/6, 77a/11)
başn-ı ĥayyāt	(69a/4)
başn-ı ĥubāb	(109b/13)
başn-ı şumaşra	(51b/4, 76a/5-6, 76a/8, 76a/13-14, 76b/8, 76b/11-12)
başı ^ç ayn	(101b/1, 106b/13, 107a/13, 107a/14)
bed-ĥařān	(46a/4)
belde ^ç -i aĥmed-ābād	(135b/14)
belecā	(104b/14)
belencem	(90b/14)
belīfeniyen	(42b/13)
belīfennī	(43a/8)

²⁹ Bilgi için bk. J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 531. "bakal" (probably mascall island)

³⁰ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 515. "barkat" (barkoot and its shab)

³¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 515. "bar-musa kabir" (in. lat. 19° 13')

³² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 515. "bar-musa" (barmosa segera 19° 3')

benādir-i mezbūre	(98a/6, 98a/11)
benc	(38a/5, 38a/6, 50a/4)
bencārem	(43a/6)
bender-i aḥmedābād	(122a/13-14)
bender-i barşa	(3a/10)
bender-i behādirī	(66b/13-14)
bender-i bervüce	(66b/13)
bender-i bīmārve	(41a/7)
bender-i cāve	(53a/10)
bender-i cedīd	(52a/7)
bender-i damen	(67a/8)
bender-i dervīş	(77b/8)
bender-i eynem	(39b/3)
bender-i fanşūr	(76a/14)
bender-i felübenc	(52a/11)
bender-i feydür	(75b/6)
bender-i ğālī	(46a/12)
bender-i hayt	(78a/10)
bender-i hedüde	(78a/11)
bender-i hüdüda	(78a/3)
bender-i ibrahīm	(71a/12)
bender-i isma‘ il	(41a/7, 77b/3)
bender-i ḳandehār	(66b/4)
bender-i ḳarā	(72b/7)
bender-i ḳāsım	(78a/7)
bender-i kelmet	(122a/5)
bender-i kerām	(75b/5)
bender-i kevāder ³³	(122a/6)

³³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 528. **بند کواڈر** “bandar kawauder” (one of the three bunders on the coast of gujerat)

bender-i kevs	(78a/12-13)
bender-i kuşūr	(52a/8)
bender-i kücī	(72b/10)
bender-i küke	(66b/13)
bender-i külem	(73a/13-14)
bender-i kürī	(78a/4, 78a/6)
bender-i küş	(72b/6)
bender-i küşī	(66a/12)
bender-i lāhor	(79a/15-79b/1, 122a/7)
bender-i lāšem	(77a/3)
bender-i lāşim	(53a/11)
bender-i marṭabān	(39b/15)
bender-i mendere	(52a/6)
bender-i mevsā	(36b/8, 36b/9, 71a/12)
bender-i mīlāfūr	(71a/3)
bender-i münkabūh	(52a/10)
bender-i ‘ārve	(76a/7)
bender-i rekenne	(76a/13)
bender-i şādicām	(66b/4)
bender-i sıfāle	(54b/1, 77b/15)
bender-i serbāi	(53a/10-11)
bender-i serbāye	(77a/11)
bender-i sürret	(67a/2, 91b/3, 91b/10, 91b/12)
bender-i şanabā	(68b/10)
bender-i şātīcām	(66a/13)
bender-i şecere	(78a/13)
bender-i şekl	(76a/8)
bender-i şevşev	(76a/1)
bender-i şīvil	(68a/6-7)
bender-i şumatıra	(52a/2, 52a/4, 52a/5, 75b/9, 91a/12)

bender-i tenāşarī	(71b/8)
bender-i terrinc	(73b/2)
benderü'l-enüb	(77b/9)
bengāle	(56b/7, 66a/13, 91b/4, 98a/3, 99b/9, 100a/6, 100a/10, 100a/13, 111a/15, 126a/5, 127a/14, 127b/4, 128a/11, 128a/12)
bengāli	(95b/6, 96a/4, 96a/7, 96a/10, 96b/3, 96b/6, 98a/8, 98b/1)
bent-i ḥaṭım	(105a/12)
bent-i ʿalave	(105a/7)
bent-i ʿanter	(106b/11, 109b/3, 109b/8)
berāve	(36b/15, 36b/15, 76b/10)
beravec	(63b/2)
berāveh	(76b/10)
berbere	(36b/4, 36b/4, 37b/8, 113a/2, 113a/3)
berberī	(96b/8, 97a/8, 113b/15, 113b/15,
bermūm	(67b/9)
berr-i aşı ³⁴	(102a/15)
berr-i ḳulzüm-ü ʿarab	(34a/6)
berreyn-i ʿanīzarūn	(79b/1)
berr-i çin	(39a/8, 39a/8, 66a/8, 72b/7, 73b/2, 74b/15)
berr-i ḥicāz	(66a/15, 66b/6, 66b/15, 67a/5, 67a/12, 67b/1-2, 67b/6, 67b/11, 68a/2, 68a/8)
berr-i hind	(90a/9, 115a/2)
berr-i hünd	(73b/11)
berr-i mükrān ³⁵	(122a/5)
berr-i müli	(50a/6)
berr-i müllī	(40b/10)
berrü'n-nāt ³⁶	(98b/3, 99b/14, 100a/2)

³⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. "borassli"

³⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 528. "makran"

berr-i nīke	(54b/4)
berr-i ʿacem	(33b/1, 33b/2, 35a/9, 35a/10, 66a/10, 66b/2, 66b/8, 66b/15, 67a/5, 67a/13, 67b/2, 67b/3, 67b/8, 67b/13, 68a/4, 68a/11, 68b/2, 68b/9, 68b/15, 69a/4, 69a/13, 69a/14, 69b/4, 69b/11, 70a/1, 70a/5, 70a/10, 70a/14, 70b/5, 70b/9, 71a/1, 71a/5, 71a/6, 71a/13, 71a/14, 71b/7, 71b/15, 72a/8, 72a/14, 72b/6, 72b/13, 73a/10, 73b/1, 73b/7, 73b/13, 74a/3, 74a/7, 75b/4, 75b/8, 75b/12, 76a/6, 76b/1, 76b/4, 76b/5, 75b/6, 76b/11, 76b/14, 76b/15, 77a/2, 77a/5, 79b/2, 104b/9, 106b/12, 110b/11, 113b/14, 114a/4, 123a/2)
berr-i ʿarab	(34b/1, 34b/2, 79b/2, 90a/9, 95b/4, 98a/1, 98b/9, 98b/13, 99a/4, 99a/7, 99a/12, 99b/9, 100a/14, 100b/4, 101a/10, 101a/13, 103a/1, 104b/8, 106b/15, 107a/13, 109a/5, 110b/10, 114a/4, 114b/15, 114b/15-115a/1, 119a/1, 119a/2, 121a/2, 121a/12, 121b/6, 128a/12, 128a/12, 130a/4, 134a/15)
berr-i ʿarabī	(66a/14)
berr-i siyām ³⁷	(38b/7, 38b/8, 48b/11, 48b/11, 76b/7, 96b/6, 98b/3)
berr-i somāl	(42a/3)
berr-i ʿaḥ bān	(77b/15)
berr-i ʿöviyān	(38a/5, 38a/5)
berr-i tilvān	(69a/6-7)
berr-i yemen	(68b/13-14, 69a/4, 69a/8, 69a/12, 69b/2, 69b/15, 70a/5, 70a/9, 70a/13, 70b/3, 70b/8, 70b/15,
berr-i zanec	(77a/7, 77a/10, 77a/12)
berr-i zenc	(40a/3, 41a/8, 77b/3, 77b/5, 77b/7, 77b/10, 77b/15-78a/1, 78a/5, 78a/8, 78a/12, 78a/13, 78a/14)
berr-i zeyāl ^c	(36a/14, 36a/15)

³⁶ Bilgi için bk., Joseph Von Hammer, Bilgi için bk. Joseph Von Hammer, Journal of The Asiatic Society of Bengal Vol III, Extracts from the Mohit(The Ocean) VIII.Chapter, Calcutta, 1834, s..646. **بَرَانَات** "alinat" (?barronat)

³⁷ Bilgi için bk., J. V. Hammer, 1834, s.. 645. **بَرَاتِيَامَه** "siam"

bervalī	(74a/6)
bervelī	(46b/13, 46b/14, 47a/2)
besbāye	(53b/3)
beyne'l-ğaşteyn	(71b/13)
bīmārveh	(77b/6)
bittem	(38b/14)
bittir	(43a/2)
bozçeada	(86b/8)
buḡa ^c	(70a/13)
buḡrā-yi fennī	(43a/8)
būd-ı fetten	(71b/10)
bülendgāl	(71b/1)
bülüncim	(73b/5)
bünc	(49b/14)
bürvem	(70a/12)
büttem-i bāşegela	(49a/8, 50a/7, 50a/9)
cāmesfele	(48a/6, 48b/8, 51b/2, 51b/5, 52a/1, 58a/4, 75b/1, 130a/6)
carcīr	(76b/3)
carşik	(53a/9)
cāve	(54a/3, 53b/4, 54a/12, 77a/1, 77a/4, 77a/6, 77a/6-7, 77a/11, 77a/12)
cebel-i cīn	(37b/14)
cebel-i felüpāslār	(39a/1, 125b/6, 127b/13)
cebel-i fülür	(68a/13)
cebel-i ḡaraṭal ³⁸	(115b/14)
cebel-i lāmīrī	(50b/2)
cebel-i muṭavvaḡ	(69a/7)
cebel-i münībār ³⁹	(115b/14-15)

³⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 523. “karata”

cebel-i ‘ aden	(90b/5)
cebel-i ‘ arā	(106b/2-3)
cebel-i rancāmānī	(67a/7)
cebel-i şabāyā ⁴⁰	(68b/1, 102b/13, 103a/5-6)
cebel-i sācer	(69b/1-2)
cebel-i sende	(52b/6, 77a/2)
cebel-i seybān	(69b/9)
cebel-i şizār	(68a/8)
cebel-i zuḡur	(70a/13, 106a/14, 106a/15)
cedāverī	(38a/14)
cedleb	(105a/2)
cekd ⁴¹	(35b/8, 35b/8, 66a/1, 66a/15, 79a/14, 121b/10, 121b/13, 122a/3, 122a/8)
cekd körfezi	(121b/13)
celācil	(67b/11)
cemī‘	(95b/6, 95b/12, 96a/4, 96a/7, 96a/10, 96b/4, 96b/6, 96b/6, 98a/4, 98a/8, 98a/13, 98b/13, 130a/13, 130a/14, 130b/2, 134a/15)
ceyn	(110a/2)
cezān	(69a/7, 102a/6)
cezāyir-yi dībe	(45a/5)
cezāyir-yi ḡālīdāt	(7a/13, 54b/15, 55a/3, 86a/3)
cezīre-yi baḡreyn	(117a/1)
cezīre-yi bāḡıl	(101b/8)
cezīre-yi cembr	(125b/15)
cezīre-yi cihān-el-kebīr ⁴²	(101b/12)

³⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 523. “monembar”

⁴⁰ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 512. “mount seabaya” (A mountain on the coast? Gebel tase sharme?)

⁴¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 528. “jaked” (point gigat or juggut, at the south west corner of the Gulf of Kutch)

- cezîre-yi cihānū's-şağîr⁴³ (101b/13)
 cezîre-yi cüz̄bān⁴⁴ (102a/14)
 cezîre-yi dāneḳ⁴⁵ (103b/9-10, 103b/13)
 cezîre-yi defnī (105a/8)
 cezîre-yi deredīve⁴⁶ (126a/13)
 cezîre-yi dervīş⁴⁷ (103a/11)
 cezîre-yi eblec⁴⁸ (103a/8)
 cezîre-yi fîrek⁴⁹ (128a/3)
 cezîre-yi ḥāsikiyye⁵⁰ (116b/1)
 cezîre-yi ḥavalā⁵¹ (101b/3)
 cezîre-yi hüdeyfe⁵² (101b/6, 101b/8)
 cezîre-yi ḳayas⁵³ (117a/1)
 cezîre-yi muḳamar⁵⁴ (101b/6)

⁴² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. جزیرہ جهان الكبير "jihān el kebir" (zebayer islands, 15° 2')

⁴³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. جزیرہ جهان الصغیر "jihān ess-saghir" (gebel zogar, or zeghir of map, on the 14th parallel of latitude)

⁴⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. جزیرہ جزیان "the island joziaa" probably nardiel or narkol deap of horsburgh, off the tek naaf entrance)

⁴⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 513. جزیرہ دانق "the island of danek" (dahnac 19° 32')

⁴⁶ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 531. جزیرہ دَرْدِیو "the island of dardiw"

⁴⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 512. جزیرہ درویش "the island darwish" (dorish 18° 31')

⁴⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 512. جزیرہ ابلج "ablaj" (aboo lelf)

⁴⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 532. جزیرہ فیراک "the islands firak" (probably pera on the malay peninsula, or penang?)

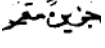
⁵⁰ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 524. جزیرہ حاسکیه "the island hausakeya" (hasek of maps)

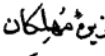
⁵¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. جزیرہ حولا "the island haula" (howali? On Abyssinian coast, 16° 30', can hardly be intended)

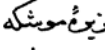
⁵² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. جزیرہ هدیفه "hodaife" (hodeidah cape? 14° 45')

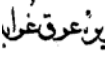
⁵³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 524. جزیرہ قیسک "the island of kais" (kishma?)

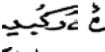
- cezîre-yi muḳayideh (69b/9, 104b/10)
 cezîre-yi mühlikân⁵⁵ (104b/11)
 cezîre-yi müşke⁵⁶ (103a/13)
 cezîre-yi ‘ırḳ-ı ğurāb⁵⁷ (102a/12, 102a/13, 104b/6)
 cezîre-yi rakubî⁵⁸ (102a/13-14)
 cezîre-yi rūmiyyāt (105a/6)
 cezîre-yi sāsūh (101b/14, 102a/2)
 cezîre-yi şayı1-ı muḫḫan⁵⁹ (102a/10-11, 102b/1)
 cezîre-yi sercel (125a/10)
 cezîre-yi sıfāle (104b/14)
 cezîre-yi sümre⁶⁰ (102b/3)
 cezîre-yi şikā⁶¹ (103a/14, 103b/1)
 cezîre-yi şu‘bü’z-zıkr⁶² (103b/12, 103b/14, 104a/2)
 cezîre-yi şüdvān (34a/13)
 cezîre-yi vuşül-ümm-dehreş (103b/14)
 cezîre-yi zaşşe⁶³ (106b/5)
 cezîre-yi zūhrāb (101b/1-2)

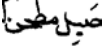
⁵⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. “the island mokammar” (ras majarmla? 14° 30’)

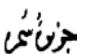
⁵⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. “the island mahlatan”

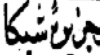
⁵⁶ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 512. “the island mushka” (mooshka)

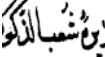
⁵⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. “ırak ozab”

⁵⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. “the island rakab”

⁵⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. “seil mothan” (mutharhane 17° 28’), s.. 512 “seil al motahan”

⁶⁰ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 512. “jazira-i somra” (simer, east of ditto)

⁶¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 512. “the island shika” (shaker 18° 53’)

⁶² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 513. “the islan shobaz-zokar” (shab assugga 19° 22’)

⁶³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 516. “zasha” (rasher?)

cezîre-yi zûḡṣār	(101b/4)
cezîre-yi zûbber	(104b/11)
cezîre-yi zûşelâş	(101b/2-3)
cezîre-yi zû şacîḥ ⁶⁴	(10b/1)
cezîre-yi kelliti	(91a/9-10)
cezîre-yi kitāme ⁶⁵	(101a/14, 111b/13)
cezîre-yi sâne	(101a/15)
cezîre-yi sâyil-nübân ⁶⁶	(101a/14)
cezîre-yi tîzimtûrî	(91b/1, 91b/5)
cezîre-yi andemân	(47a/10, 47a/11, 47a/12, 47a/15, 70a/15, 71a/8, 71a/15, 71b/9)
cezîre-yi andemân-ı kebîr	(47a/12, 71a/15)
cezîre-yi andemân-ı şağîr	(47a/15, 71a/15, 71b/9-10)
cezîre-yi anderav	(72a/3, 72a/11, 72b/2)
cezîre-yi azâdiyû	(70a/8)
cezîre-yi bâlî	(77a/6)
cezîre-yi bār-mûsa-yı kebîr	(67b/13)
cezîre-yi baẓî' a	(69b/8)
cezîre-yi benc	(50a/3)
cezîre-yi bencârem	(72a/13)
cezîre-yi bencârüm	(72b/5)
cezîre-yi benelâ	(78a/5)
cezîre-yi berbere	(36b/3-4, 72a/7)
cezîre-yi bütuḡ	(73b/14)
cezîre-yi cāmesfele	(74a/5)
cezîre-yi ca' fer	(75b/13)
cezîre-yi carven	(34b/2, 35a/7)

⁶⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 512. جزیرہ ذوشجیح “the island zu shajih” (doshages)

⁶⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s..510. جزیرہ کتامہ “the island katama”, s.. 520 “the island kotama”

⁶⁶ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s..510. جزیرہ صیل نوبان “the island sil noban”

cezîre-yi cāve	(52b/2, 52b/2, 52b/5-6, 53a/5, 53a/14-15, 77a/3, 77a/13)
cezîre-yi celülü	(54a/1-2)
cezîre-yi cen	(48a/15)
cezîre-yi cibitî	(44b/13)
cezîre-yi comor	(76a/5, 126a/1)
cezîre-yi cubitî	(75b/7)
cezîre-yi çîçiliya	(86b/5)
cezîre-yi demmūnî	(77b/1)
cezîre-yi eketti	(72a/12-13)
cezîre-yi emmînî	(72a/5)
cezîre-yi evkân	(69b/3)
cezîre-yi evrancsāle	(50a/2)
cezîre-yi fālî	(70b/11)
cezîre-yi farsūvā	(69b/12)
cezîre-yi felūlinî	(72a/8)
cezîre-yi ferā	(68a/9, 103a/10)
cezîre-yi feyrek	(75b/1)
cezîre-yi firm	(35b/14)
cezîre-yi fūlî	(38b/12-13, 50a/1)
cezîre-yi fūlî	(50a/1)
cezîre-yi fūlūbenc	(75b/5)
cezîre-yi fūlūtenbürk	(75b/9)
cezîre-yi fūlūvelnatā	(72b/14)
cezîre-yi füyük	(74a/6, 119b/8)
cezîre-yi gāgādiyü	(71b/11)
cezîre-yi gilitti	(71b/11)
cezîre-yi hāmarāfevt	(67b/11)
cezîre-yi hāzrā	(77a/7)
cezîre-yi hedmetî	(76b/10)
cezîre-yi hidmetî	(45a/1)

cezire-yi hind-i ceder	(67b/2)
cezire-yi hürmüz	(34b/3, 116b/14-15)
cezire-yi kafâşî	(125b/14)
cezire-yi kamer ⁶⁷	(40a/2, 40a/2, 41a/11, 41a/12, 56b/8, 77a/10, 100b/7)
cezire-yi karmân	(69b/7)
cezire-yi kandil	(68a/7)
cezire-yi kânterāküm	(45b/4)
cezire-yi kefeyyinî ⁶⁸	(72b/3, 72b/11, 124a/2)
cezire-yi keffinî	(44a/7)
cezire-yi kelârî	(73a/5)
cezire-yi ketli	(72a/4)
cezire-yi kendigil	(75b/3)
cezire-yi kerinâkbârî	(72b/15)
cezire-yi kermîn	(76b/2)
cezire-yi keverdiyü	(72b/3-4)
cezire-yi kilâbî	(44b/7)
cezire-yi kilâyî	(74a/2)
cezire-yi köşklînî	(72a/15)
cezire-yi küddümül	(68b/14)
cezire-yi kürediyü	(72a/12)
cezire-yi levamend	(71a/8)
cezire-yi maḥale	(44b/14, 45a/9)
cezire-yi mârūs	(76a/14)
cezire-yi mek	(70b/5)
cezire-yi mekâmer	(69a/12)
cezire-yi melâlî	(77b/1)
cezire-yi melekî	(44a/1, 44a/6)

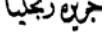
⁶⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1834, s..648. جزر القمر “madagascar”

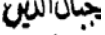
⁶⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 530. جزر كنفى “the island kolfaini” (calpeni one of the laccadives)

cezîre-yi melikî	(73a/3, 73a/9, 73a/13-14)
cezîre-yi mesâmir	(68b/2)
cezîre-yi mesîd-ü-‘ adâd	(67b/7)
cezîre-yi minclafüle	(73b/3)
cezîre-yi mülük	(44b/15)
cezîre-yi mülük	(76a/15)
cezîre-yi münevverâ	(77a/15)
cezîre-yi nâm	(73a/2)
cezîre-yi nengî	(70a/7)
cezîre-yi nîlî	(71a/2)
cezîre-yi ‘ anber	(41a/14, 77b/9)
cezîre-yi ‘ ukbân ⁶⁹	(101a/13)
cezîre-yi riķâķ	(68b/1)
cezîre-yi rûķ	(41a/15)
cezîre-yi sehîlî	(72b/4)
cezîre-yi seķuķare	(42a/1, 42a/1-2, 118b/9)
cezîre-yi seracil	(73b/8-9, 73b/15)
cezîre-yi serîve	(37a/7)
cezîre-yi seyelân	(45b/12, 45b/12, 45b/14, 47a/6, 72b/9, 72b/15-73a/1, 73a/6-7, 73a/7, 73a/12, 73a/13, 73b/4, 73b/4, 73b/10, 73b/10, 74a/1, 74a/1- 2, 74a/5, 74a/6, 91a/3, 99b/14, 100a/3, 124b/13, 125a/4, 128a/5, 128b/6)
cezîre-yi süheyli	(72b/11-12)
cezîre-yi şayyân	(72a/1)
cezîre-yi Őetelâkim	(71b/2)
cezîre-yi Őetlâküm	(91a/11, 92a/1)
cezîre-yi Őumaķra	(50a/11, 50a/12, 50b/8, 51a/5, 51a/8, 51b/3, 51b/5, 52a/15, 56b/7- 8, 75b/2, 76a/1)

⁶⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 510. جزیرہ عکبان “the island okban”

cezîre-yi temerşah	(68a/11)
cezîre-yi türemenverye	(76b/9)
cezîre-yi türî ħarāb	(72b/5, 72b/12-13)
cezîre-yi vākṽāk	(53b/9)
cezîre-yi vamîzî	(37a/2, 77b/2)
cezîre-yi zāhare-yi ‘ubeyt	(68b/14-15)
cezîre-yi zemîre	(71a/1)
cezîre-yi zenceliyyā	(66b/8)
cezîre-yi zencilliyyā ⁷⁰	(38b/10, 126b/13, 127a/6)
cezîre-yi zuqr	(33a/12, 33a/13, 33a/15)
cezîre-yi zül-ķıfle	(68b/2-3)
cezir-i dahlek	(69b/3, 69b/10, 105a/8)
cezir-i dendbāsi	(90a/15)
cezir-i fuşayliyāt	(68b/8)
cezir-i miķāmāros	(76a/2)
cibāl-i dayyāġāt	(71a/13)
cibāl-i küĥülüd	(113b/14)
cibāl-i lāmerî	(130a/6)
cibāl-i münîbār	(119b/5)
cibāl-i ‘aden	(112b/2, 112b/3, 112b/6, 113a/10, 116a/12,)
cibālü’d-deyn ⁷¹	(117b/2)
cibre	(88a/8)
cihāneyn	(102a/4, 106b/14)
cîn körfüzü	(86b/6)
cüdayir ⁷²	(104a/10)
cümes ⁷³	(102b/8)

⁷⁰ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 531. “the island zenjilia”

⁷¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 525. “the mountain of dain” (doan near fartak)

⁷² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 513. “jodair” (jedere)

cüvir-i mevā	(67a/1)
cüzur-ı addüv	(45a/4, 76b/13)
cüzur-ı bāndan	(53b/1-2, 54a/9-10, 54a/13, 54b/1)
cüzur-ı bār-musā-ı şağīr	(68a/3-4, 105b/10)
cüzur-ı bittem	(38b/13)
cüzur-ı büttüm-ı başkelār	(71b/9)
cüzur-ı dahelka	(69a/8-9)
cüzur-ı dancdanc	(75b/8, 91a/12-13)
cüzur-ı dandabāsī	(69b/1)
cüzur-ı dāneḡ	(104a/1)
cüzur-ı dāniḡ	(67b/12)
cüzur-ı dehlek ⁷⁴	(104b/9, 109a/12)
cüzur-ı eb' ale	(69b/15- 70a/1)
cüzur-ı felüsinbilīn ⁷⁵	(125a/12)
cüzur-ı fersān ⁷⁶	(102a/5, 102a/11, 102a/12)
cüzur-ı fülücemr ⁷⁷	(38b/15, 39a/1, 125b/1)
cüzur-ı fülünübü	(76a/9)
cüzur-ı fülüsinbelīn ⁷⁸	(38b/14, 128a/2)
cüzur-ı fütēkmilī	(73a/6)
cüzur-ı ḡavaḡāb	(69a/8)
cüzur-ı hūd	(45a/2)

⁷³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 512. “jamas” (shab el jurmah, 17° 34’)

⁷⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. “the islands dahlak” (dhalac)

⁷⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 530. “the islands falusanbilen” (pulo sambelan or the “nine islands” on the malay coast, lat. 4° 5’)

⁷⁶ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. “jazar farsan (theran? 17° 12’)

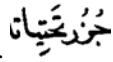
⁷⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 530. “the islands to folodjomra” (the arroas islands)

⁷⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 532. “the islands falusanbilen” (pulo sambelan of the straits)

cüzur-ı işlās	(104a/13)
cüzur-ı kıaranfil	(53b/4)
cüzur-ı kıerdemiyyāt	(70a/13-14)
cüzur-ı malavān	(76b/14)
cüzur-ı māsfele	(75b/1)
cüzur-ı miķasar	(54a/9)
cüzur-ı moloko	(54a/9, 54a/13, 54b/2)
cüzur-ı muķāşar	(54b/2)
cüzur-ı müliyyāt	(69b/4)
cüzur-ı nāc-ı müllī	(69a/1)
cüzur-ı nākabārī	(72b/1)
cüzur-ı nākebārī	(47a/10, 47a/11, 72b/9, 125a/10)
cüzur-ı ‘adī	(70b/3)
cüzur-ı semeķāv	(71a/11)
cüzur-ı tākevā	(72a/2, 72a/9, 73a/10-11, 73b/14)
cüzur-ı tenkülem	(72b/8)
cüzur-ı tīmor	(53a/15, 54a/10, 54a/11-12, 54a/14, 77b/3, 77b/5-6, 77b/8-9, 77b/11, 77b/14)
cüzur-ı vāķile	(78a/1, 78a/8)
cüzur-ı vīcī-andravī	(72a/15-72b/1)
cüzur-ı zīhār	(67b/6)
cüzur-ı zūşacīh	(68a/10)
cüzur-u zerrīn	(41b/4, 41b/5, 41b/6, 77a/4, 91a/14)
cüzürü’d-dībe ⁷⁹	(44a/9-10, 44a/10, 45a/6, 45a/12, 73a/15, 73b/6, 73b/12, 74a/2, 74a/7, 75b/4, 75b/7, 75b/12, 75b/14, 76b/10, 76b/13, 76a/3, 76b/1, 77a/14, 91a/1, 91a/2, 91a/15, 98b/7, 100a/14, 119b/3, 119b/3, 119b/9, 120a/4, 128a/7, 128b/7)
cüzürü’l-nākubārī	(74a/4)

⁷⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e. 1834, s.. 645. “dibi” (the maldives)

cüzur-ı tahtiyāt ⁸⁰	(105a/10)
çin	(54a/3, 54a/5, 54a/7, 56b/1, 67a/6, 67b/15, 68b/10, 69a/14, 70a/6, 70b/10, 71b/7)
dābūl ⁸¹	(30a/9, 58a/3, 119b/9, 123a/6, 123a/6)
dalīkaf	(105a/1)
damen	(36a/3, 36a/4, 90a/12)
dandārāsfü	(68a/14)
dāneḳ	(103b/11, 103b/15, 104a/5, 104a/7, 104a/8, 108a/8, 108a/10)
dāniḳ	(67b/12)
dannūr	(46a/11, 46a/15, 46b/1, 75b/6)
dār-ı rīn ⁸²	(123a/2)
dārü'l- ^c ūd	(53b/3)
debbāgāt	(113b/14)
defnī	(109b/10)
deḫāḫīn ⁸³	(103b/9, 103b/12, 108a/6)
dehanü	(67b/5)
dehlī	(127b/4)
deḫnev	(38a/3)
delfīdal	(105a/2)
delsek	(105a/3)
demmūnī	(40b/14)
denet	(35b/10, 35b/11, 35b/12, 67a/3)
depü	(79b/8)
derdiyevah	(67a/14)
dereḍive	(126b/2, 126b/7)

⁸⁰ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 515. “the island of tahyrat” (dahrat abbeed, 18° 15’)

⁸¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 529. “dabul” (South of Bombay, lat. 17° 45’)

⁸² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 529. “darzin”

⁸³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 517. “dakha khein”

derezā	(42a/15, 42b/3)
deryā-yı hürmüz	(3a/13)
deryā-yı nīl	(34a/9)
deryā-yı rüm	(10a/14-15, 10b/5, 75a/8, 135a/2, 135b/2)
deşt-i kıbcāk	(130b/7)
dilkes	(105a/11)
dilvāre	(35b/10, 35b/10)
dīv	(35b/9, 35b/15, 58a/1, 90a/11, 117a/8, 117b/11, 118a/11, 118b/5, 119b/3, 120b/9, 122b/2, 124b/9, 125b/6, 125b/6)
dīvl-i sind ⁸⁴	(35b/2, 35b/5, 35b/7, 79a/15, 79b/6, 100b/4, 117a/2, 122a/7)
diyār-ı bengāli	(91b/4)
diyar-ı cüzürü'l-ğāl	(42b/9, 42b/10-11)
diyār-ı çin	(39b/11)
diyār-ı ḥabeş	(127b/9, 127b/10)
diyār-ı hind	(3b/5)
diyār-ı hindü-istān	(127b/1)
diyār-ı rüm	(9a/2, 9b/4, 32b/3, 39b/14,)
diyār-ı sind	(122a/8-9)
ebütāre	(69a/6)
edelāfetten	(72b/10)
efğān dağları	(127b/8)
efrenc	(37a/13)
eketī	(43a/4)
ekreküri	(70b/12)
emīnī	(43a/15)
encezice	(40b/12)
enfiḥınazire	(71b/15)
engülü	(123b/4)
enzelnā	(68b/6)

⁸⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1834, s.. 648. ديول سيند “diul sind”, s.. 524 (mouths of indus)

erdeb	(62b/6)
esemā ⁸⁵	(107b/4)
evezāremenāda	(49a/5)
evezār-ı mendā	(71a/14)
evrancsāle	(49b/6, 49b/11)
eynem	(39b/4)
fābegāt	(72a/3)
fāknūr	(70b/2)
falevāim	(73a/10)
fāl-i andemān	(48b/1, 70b/1)
fāl-i münībār	(43b/11)
fānūnī	(74a/1)
fārdīb	(38b/3, 38b/8-9)
faṣī feremū	(72a/3)
fekkū'l-esed	(35a/5, 35a/6, 35a/7)
felübāniḳ	(51a/15)
felübünġ ⁸⁶	(128a/3)
felülinta	(49a/14)
felüpāslār ⁸⁷	(125b/10)
felüpāslār	(39a/2-3, 76a/7)
felüpāslār	(76a/7)
felüsinbīli	(49b/3, 49b/10)
fenābī	(72b/2)
fenādū	(44b/10)
fennī	(43b/1)
ferā	(68a/10)

⁸⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 516. “esman”

⁸⁶ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 532. “yaflubotof” (pulo bouton)

⁸⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 530. “folupasalar”

ferasān	(69a/8)
ferāsü	(48a/14)
ferendle	(38a/7, 38a/8)
ferenşir	(47b/13)
fersü	(70a/7)
fertek ⁸⁸	(34b/8, 34b/8, 34b/11, 37b/3, 37b/5, 37b/7, 69b/14, 90b/1, 96a/12, 96a/13, 114a/9, 115a/7, 115a/13, 116a/13, 117b/3, 117b/13, 117b/14, 118a/7, 118a/12, 119a/9, 119a/10, 129b/10, 129b/13)
feryā-i andemān	(47b/9)
feryāmin	(76b/9)
feryuḡ	(54a/4)
feşāş	(38b/1)
feşeteküreyā	(66b/3)
feşeteyn	(42b/6)
feşet-i bālī feniyyen	(70b/13, 71a/4, 71a/10)
feşet-i cedāverī	(69a/15)
feşet-i cemāldendī	(66b/11)
feşet-i ferverlā	(71b/14, 72a/6,)
feşet-i heyyü-meyyü ⁸⁹	(126a/15)
feşet-i küryā	(127a/4-5)
feşet-i küsā	(74a/3)
feşet-i menābāce	(68b/11-12)
feşet-i muḡbel	(36b/11-12, 36b/12, 76a/4)
feşet-i muḡbel	(76a/3-4)
feşet-i rāmengüte	(69b/5-6)
feşet-i şeryā-ı feniyyen	(71b/2)

⁸⁸ Bilgi için bk., J. V. Hammer, a.g.e., 1834, s.. 645. “fartak”

⁸⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 531. “fesht hayumiun” (probably oyster island, a barren rock off arracan, or st. Martin’s reef.)

fetākūnī	(69a/10)
fetşūr	(51b/4, 51b/11, 51b/12)
feyküy ⁹⁰	(95b/12)
feylek	(36b/6, 36b/7, 36b/8, 37b/7, 70a/1)
fī-füsü	(48a/15)
firengistān	(32b/1)
frāncsa	(55b/10, 55b/13)
furyās	(9a/4, 9a/6, 9a/8, 9a/10, 9a/10, 9a/13, 9a/15, 10b/14, 84b/13, 131a/4, 131b/4, 135a/9, 135a/15)
fuşīliyyāt ⁹¹	(102b/3, 102b/8, 107b/9, 107b/11)
futākulī	(70a/3)
füflim	(38b/1, 38b/2)
füleykāt	(70b/12)
fülī	(38b/13, 48b/14, 50a/2, 50a/6)
füligera	(49a/2)
fülü	(76a/9)
fülübābīk	(76a/15)
fülübansadr	(50a/4-5)
fülübenc	(50a/6, 76b/11)
fülücemr	(39a/1, 127b/15)
fülüfenc	(49b/13)
fülügelari	(49b/2)
fülühenesā	(125b/15)
fülüsinbīlin	(38b/15, 75b/13, 125b/12)
fülüsinbīlin-i malāqa	(75b/13)
fünbiğār	(45a/10)
fürmeyān	(130a/9)

⁹⁰ Bilgi için bk., J. V. Hammer, a.g.e., 1834, s..645. فَيْكُودِ “faikü” (pegu)

⁹¹ Bilgi için bk., J. V. Hammer, a.g.e., 1836, s.. 512. فُصَيْلِيَاتِ “fossailiat” (wussaleat, of capt., Elwon’s map, in latitude 17° 42’), s.. 517 (wassaliat).

fürmiyān	(66b/5)
fürnedle	(73b/5)
füyük	(44b/9)
gencemencalā	(71b/12)
gengen	(35a/10, 35a/11)
gerdefün ⁹²	(37b/5, 71b/5, 99b/4, 119a/14, 122b/9, 123a/2, 123a/9, 123b/11, 123b/14, 123b/15, 124b/3, 128a/9, 128b/8)
gīrid	(88a/2)
gücerāt	(31a/3, 35a/10, 35a/11, 51b/1, 63b/2, 66b/5, 66b/13, 66b/14, 67a/3, 67a/3, 67a/11, 91b/11, 94b/7, 95a/3, 95a/5, 95a/10, 95a/15, 95b/5, 96a/2, 97a/3, 97a/6, 97a/8, 97a/10, 97a/14, 97b/1, 97b/5, 97b/9, 98a/7, 98b/13, 99b/5, 112a/14, 112a/15, 112b/9, 113a/2, 113a/3, 113a/8, 113a/8, 114b/1, 115a/5, 115a/5, 115a/11, 115b/3, 115b/4, 115b/12, 116a/1, 130a/9)
gūlinār ⁹³	(130a/10)
gürfüzi ḥanātil	(67a/4)
ḡabarī	(105a/2)
ḡalī	(46a/13)
ḡubbe ³ -i küṣī	(67a/6)
ḡubbe-yi asiya	(69b/12)
ḡubbe-yi bene	(71b/5, 71b/14-15, 90b/9, 129b/6)
ḡubbe-yi bermūm	(67b/15)
ḡubbe-yi hālūle	(72a/13-14, 121b/14, 129b/7)
ḡubbe-yi ḥaṣīṣ	(68a/14)
ḡubbe-yi kātürī	(73a/2)
ḡubbe-yi küçī	(39b/1)

⁹² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 526. “kardafun” (guardafui, N.E. cape of Africa, lat. 12°)

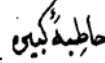
⁹³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1837, s.. 218. “gularinar” (meeanee, somnath and koureenar (or girnar?) of the maps.

ğubbe-yi külk	(39a/12)
ğubbe-yi ‘ ayn	(70b/2)
ğubbe-yi sütvāhī	(68b/11)
ğubbe-yi tacedde	(37b/12)
ğubbe-yi tacideh	(71a/13)
ğubbe-yi tīn ⁹⁴	(121b/3)
ğubbe-yi tūr	(34a/2-3)
ğubbe-yi ya‘ nī	(76a/4)
ğur	(54a/6)
ħabkele	(76a/6)
ħābūnī	(68a/4)
ħāfū ⁹⁵	(129b/8)
ħafūn	(36b/9, 36b/11)
ħağan	(104b/1, 104b/2)
ħaleb	(3a/2, 3a/4)
ħalmeteyyen	(67b/1)
ħaramel	(105a/4, 105a/5, 105a/9, 109b/3, 109b/5, 109b/6)
ħarbūbet	(109b/9)
ħāsikiyye ⁹⁶	(121a/11)
ħāṭıbe-yi kebīre	(104b/15)
ħāṭıbe-yi şağīre ⁹⁷	(104b/15)
ħavāṭıb ⁹⁸	(33b/5, 33b/6, 33b/7, 106b/10, 109a/11, 109b/2)
ħayra-bicī ⁹⁹	(118b/10)

⁹⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 527. “ghabbai-tin” (cape isolatta?)

⁹⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1837, s.. 217. “hafu” (ras hafoon or cape orfric of horsburgh, on the african coast lat. 10° 22’, long. 51° 16’ south of guardafni)

⁹⁶ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 527. “hausakia” (hasek)

⁹⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. “little hateya” (two large islands North of dhalac)

⁹⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 516. “hatia”

ḥilī-bin-ya ^c ḳūb	(68a/15)
ḥıyırīc ¹⁰⁰	(95b/2, 98b/9)
ḥīric	(70a/4)
ḥumeys ¹⁰¹	(104a/15)
ḥalafāt ¹⁰²	(115a/5, 115a/6)
ḥalif-i maşīre	(90a/11)
ḥancerī ¹⁰³	(116a/15)
ḥarīḳsümāre	(67b/1)
ḥaş ^c āt ¹⁰⁴	(104b/6)
ḥaṭṭatü'l-eddemīven	(74a/7)
ḥaver-ı sürret	(36a/3)
ḥınzīre	(36b/4, 36b/5, 36b/6)
ḥıṭā	(130b/6)
ḥoten	(130b/6)
ḥubīre ¹⁰⁵	(104a/3)
ḥürdaḥūn	(70a/2)
ḥūr-ı dīvl-i sind	(37b/15)
ḥūr-ı tevāhī	(70b/10)
ḥūri belinḥ	(70a/15)
hūrimelikī	(71b/8)
ḥūrisa ^c id	(113a/4)
ḥūrḳāride	(63b/6, 63b/10)

⁹⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 526. “hiridji” (maculla? and hargiah near aden)

¹⁰⁰ Bilgi için bk. J.V. Hammer, a.g.e, 1834, s.. 645. “hairija”

¹⁰¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 513. “homais”

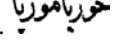
¹⁰² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 522. “khalafat” (maculla?)

¹⁰³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 524. “janjari”

¹⁰⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. “khoshaat” (ul cussar shamier)

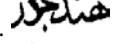
¹⁰⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 513. “khabire”

ḥūrkavāme	(77b/12)
ḥurmüzci	(71a/7)
ḥūrşātī	(38b/4)
ḥuryā	(34b/14)
ḥūryā	(37a/15, 115a/15, 116b/4, 121b/1)
ḥūryā-mūryā ¹⁰⁶	(115a/15, 116b/4, 121b/1)
ḥuryā-muryā	(34b/8, 34b/12-13)
heccāsī	(68b/10)
hennür ¹⁰⁷	(123b/2)
heyyü-meyyü	(126b/5)
hicrāt ¹⁰⁸	(36b/7, 123a/2)
hind	(62b/6, 62b/8, 95a/12, 97b/15, 99a/4)
hind-i cüdur ¹⁰⁹	(106a/7, 106a/10)
hīrāb-ı evvel	(76a/10)
hīrābsāyen	(76a/10)
hiyarāb	(75b/12, 75b/14)
hudeyde	(70a/4)
hūfā	(40a/5)
hümeysel	(33a/8, 33a/9, 68a/8)
hürmüz ¹¹⁰	(34b/2, 35a/7, 35a/12, 35a/15, 79b/2, 96b/12, 97a/4, 97a/8, 97b/5, 97b/7, 98b/5, 99a/2, 99a/10, 99b/10, 100a/1, 100a/5, 100a/7, 116a/10, 116a/10, 117a/1, 120b/9, 120b/9, 130a/2)
‘ırķ-ı ğurāb ¹¹¹	(104b/6)

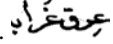
¹⁰⁶ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 524. “khur or muria” (curia muria)

¹⁰⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 529. “hennur” (hanower on malabar coast 14° 15’)

¹⁰⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 529. “hejrat” (harjieh)

¹⁰⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 515. “hindjodr” (hinde gedam)

¹¹⁰ Bilgi için bk. J.V.Hammer, a.g.e., 1834, s..646. “hormuz”

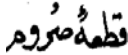
¹¹¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. “irk-ghorab” (urgo gorab)

‘ırķ-ı ‘ayūre	(103b/2)
‘ırķ-ı ‘isa	(102b/14-15)
ibn-i sa‘īd	(104a/1)
inebahtı	(88a/8)
iskenderiyye	(87a/1, 88a/8)
ispānyā	(55b/10)
istanbūl	(56a/2)
ķabīhū	(105a/3)
ķābil	(73a/13)
ķafāşı	(126a/1, 126a/3)
ķalahāt ¹¹²	(99a/1, 115b/4, 115b/4)
ķalāvī	(73b/3)
ķalinc	(76b/6)
ķaradeñiz	(10a/15, 32b/4, 79a/8, 79a/9, 89a/2)
ķarb	(105a/15)
ķarindlī	(70a/5)
ķarīr	(70a/11)
ķarn-ı ħūmeyse	(68a/8)
ķarye-yi füfelem	(66b/12)
ķarye-yi şeyĥ	(36b/3, 36b/5, 37b/10, 72a/7)
ķasaba-yı ‘umman	(35a/4)
ķasr-ı cüzabevva	(53b/3)
ķaydān	(66b/15, 104b/3)
ķıbrūs	(88a/2)
ķışın ¹¹³	(114b/1)
ķıt‘ a-yı şorūm ¹¹⁴	(104b/4)

¹¹² Bilgi için bk., a.g.e., J.V.Hammer, 1834, s..646. “kalahat”, s.. 523 “kalhat” (half way between muscat and cape rasalgat)

¹¹³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 522. “kashan” (kiseen on south coast of Africa; Long. 51° 5’)

ḳıṭ‘a’-i zeydī	(103b/3)
ḳoṣṭaṇṭiniyye	(2b/15)
ḳūcı	(90b/12)
ḳūfī andrāvī	(48a/10)
ḳulhāt	(35a/2, 35a/3)
ḳunbile	(71a/4)
ḳuṣayr	(34a/3, 34a/4)
kādī	(46b/2, 46b/3)
kāh-ı terākım	(44a/12, 44b/6)
kāinkülem	(73a/8)
kākādiyümā	(90b/10)
kākādiyü	(91a/11)
kālīküt	(123b/15, 124a/1, 124a/13)
karmān	(106b/3, 111b/12, 111b/14)
karman	(106b/3, 11b/12, 111b/14)
kānterākım	(73b/6)
kapvaban- isperānse	(56a/13)
kāradiyü	(70a/10)
kaşğarī	(67/4, 67b/9)
kaşğılā andrāvī	(48a/1)
kedülīmelī	(73a/12)
kefeyyīnī	(124a/13)
kefīnnī	(43b/9)
kelānden	(75a/15)
kelefinnī	(43a/6)
kelya‘	(75b/15)
kemrelī	(70b/7)
kenāgil	(47b/5, 48a/9)

¹¹⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. “sorum” (serome cliff)

kenārī	(69b/6)
kenārüküm	(67b/10, 68a/1)
kenbāye ¹¹⁵	(63b/3, 122a/12, 122a/12, 122a/13, 122b/1)
kenbāze	(78a/7)
kenbūsā	(39a/14, 39a/15)
kencemenecelem	(43a/13)
kendigil	(91a/2)
kenebāye ¹¹⁶	(66a/14)
keṅār	(38b/2, 38b/2, 66a/14)
kerāiṣī	(79a/15)
kerāṣī	(117a/6)
kerāṣī ¹¹⁷	(122a/6)
kerīnākbārī	(47b/15)
kerm	(73b/15)
kevāder	(122a/5)
keverdīv	(43b/4)
keyedān	(75a/15)
kīcī-mūkrān ¹¹⁸	(122a/5)
kīlāyī	(45b/8)
kilfittir	(43a/4)
killetī	(43b/6, 92a/2)
kilvah	(77b/2)
kilvānī	(78a/5)
kitāveh	(76b/15)

¹¹⁵ Bilgi için bk. J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 528. “cambeya”

¹¹⁶ Bilgi için bk. J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 528.

¹¹⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 528. “karaushi” (korachee)

¹¹⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 528. “kapchi makran”

kuvve	(35b/11, 123a/12)
kuvve-yi sindābūr ¹¹⁹	(123a/10, 123a/11)
kuvve-yi sindabūr	(90b/1)
küdrimalī	(46b/10, 46b/11)
kükerdivā ¹²⁰	(126b/12)
külem	(36a/4, 36a/5, 36a/6)
külīnār ¹²¹	(121b/9)
küliterye	(70b/6)
külitirbe	(74a/1)
külübünü	(73b/10)
külür	(71b/10)
kümeydi	(36a/6, 36a/7)
kümeyl	(45a/10)
kümherī	(38a/7)
künkün ¹²²	(67a/15, 67b/5, 67b/10, 68a/1, 68a/7, 68a/14, 68b/6, 68b/12, 69a/3, 94b/8, 95b/3, 95a/4, 95a/6, 95a/10, 95b/11, 97a/3, 97a/5, 97a/8, 97a/10, 97a/14, 97b/1, 97b/4, 97b/9, 100b/2, 115b/13)
kürefüzi kafāşı	(76a/5)
kürfür	(63b/6)
küşī	(67b/15)
küvveh	(69b/14)
laḥiye	(69b/2)
lākincī	(76b/4)
lāmerī-yi kenhe	(69a/9-10)

¹¹⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 529. کُوْوَ سِنْدَابُور “kuwwai sindabur” (probably cotuale sonderbaut of arrowsmith, North of goa)

¹²⁰ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 531. کاکر دیوا “kakar diwa” (cutub-deep, southof chittagong)

¹²¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 528. گولینار “gulinaur”

¹²² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1834, s.. 646. کونکنک “concon” “concan”

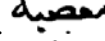
lāmīrī	(52a/1, 52a/2, 52a/6)
lanacānī	(41a/6, 41a/7)
lavamend-ü ħurmuzcī	(49a/4)
lebetā	(73b/8)
lekāvī	(74a/3)
lem ü han	(103a/5)
leynī	(49a/11)
liben	(114b/2)
linecşeka	(73b/1)
lūkā ¹²³	(105b/3, 110a/9)
lülücān	(77b/4)
macrādīb ¹²⁴	(108b/7)
māçīn	(39a/8, 39a/8)
mağāğāneyā boğazı	(55a/9 56a/8)
mağarriye	(104b/3)
mağīb-i cāve	(77a/4, 77a/6-7, 77a/12)
mağīb-i şumatra	(75b/10, 76a/1, 76a/2, 76a/8, 76a/9, 76a/15, 76b/9, 76b/12)
mağadişī ¹²⁵	(98b/7)
mağdeşū	(76b/5)
mağīdh	(33b/7, 33b/8)
mākufanc	(51b/5-6, 51b/8)
mākūfānc	(75b/9, 75b/11)
malāqa	(38b/14, 39a/3, 39a/3, 75b/13, 95b/5, 96a/3, 96a/6, 96a/9, 96b/3, 96a/5, 98a/3, 98a/13, 98a/15, 100a/1, 100a/6, 124b/8, 124b/8, 125b/11, 127b/11, 127b/11, 127b/12, 130a/5)

¹²³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 515. لوكا "loka" (locha and undeesellec), a.g.e s.. 519 "lauka" (dahreat abged?)

¹²⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 517. مجراديب "majradib" (maharabi of the map, 20° 14')

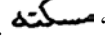
¹²⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1834, s.. 646. مقداشي "maukadash"

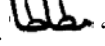
malāka	(76a/13, 95b/11)
malavīn	(77b/12)
māmī seḩuṩare	(37a/15, 37b/2, 37b/3, 42a/12, 42b/6, 70b/14, 79b/8, 90b/6)
mānikfetene	(68a/6)
mānusiye burnu	(86b/8)
ma ^c aṣba ¹²⁶	(103a/2, 103a/4)
marāṣī	(46b/5, 46b/7, 72b/9)
mārāt ¹²⁷	(68b/15, 111b/8, 11b/9)
mariclī	(73a/6)
marṩabān	(38b/11, 38b/11, 38b/12, 39b/15, 40a/1, 50a/1, 70a/6, 95b/12, 96a/4, 96a/7, 96a/10, 96b/3, 98a/3, 98b/1, 100a/5)
maṣire ¹²⁸	(34b/13, 34b/15, 35a/1, 116b/9, 133a/15)
māsiye	(66b/5)
maskat ¹²⁹	(35a/3, 35a/4, 37b/11, 38a/1, 38a/1, 97b/9, 99a/1, 115b/12, 120b/9, 120b/9, 130a/2)
mātfelem	(73b/9)
maṩāṩā ¹³⁰	(104a/9)
maṩıyyāt	(110a/14)
maẓraṩāt	(67a/13)
ma ^c ṣabah ¹³¹	(107b/14)
mecrādīb	(104b/1, 104b/2)
mecra-yı dībe	(67a/4-5)
medecān	(36a/14, 36a/15)

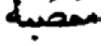
¹²⁶ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 512. “maassaba” (massuba 18° 14’)

¹²⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 520. “marat” (amarat 18° 19’)

¹²⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 524. “mousir” (mazeira island)

¹²⁹ Bilgi için bk, J. V. Hammer, a.g.e., 1834, s.. 645. “muscat”

¹³⁰ Bilgi için bk., J. V. Hammer, a.g.e.,1836, s.. 513. “matata” (mutatoo 19° 45’)

¹³¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 517. “maassabah” (massubah)

mederke	(68a/2)
mederki	(90a/13)
medīnā	(75b/15)
medrek	(116b/6, 121b/4)
mehāmi	(35b/5, 35b/8, 38a/3)
mehāyim ¹³²	(68a/1, 90a/13, 119a/1, 119a/2, 119a/15)
mekātim	(46b/1, 46b/2)
mekendū	(44b/1)
mekke	(32b/15, 33a/4, 33a/6, 97a/2, 99b/9)
melālī	(40b/14, 40b/15)
melekī	(43b/11, 45b/3, 45b/7)
melūnbūnī	(37a/4, 37a/5)
menār	(46b/8, 46b/10, 73a/7)
menbitbaḳām	(53b/2)
mendam-ı şalvāt	(46b/11, 46b/12)
mendele	(110a/1)
menecelfüle	(48a/2)
menglür	(90b/7, 90b/8)
menkār	(77b/14)
menkelür	(70b/13)
menkeşe burnı	(86b/9)
menkelür ¹³³	(121b/8)
mentec ¹³⁴	(104b/5)
menzilācī	(41a/6)
merābiṭü'l-ḩayl	(68a/2)
merke	(76b/6)

¹³² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 526. “mahaim” (mahim, north, and sheoul, South of Bombay)

¹³³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 528. “mangolar” (mungrole 21° 30’)

¹³⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. “mantaj”

mermā ¹³⁵	(104a/10)
mersā-yı meserrkāyi ¹³⁶	(110b/4)
mersā-yı ḥamze	(68b/13)
mersā-yı nevāī	(67a/5)
mersā-yı ʿ aṭā	(67b/3)
mersā-yı salıḳ	(66b/15)
mersā-yı-mesrikāī	(106a/11)
mersā-yı-sevākin	(106a/11)
mersa-yı ḥırs	(76a/6)
mersā-yı mālek	(73b/12)
mervatī	(76b/1)
meşavva ʿ a	(69b/3)
mesed	(101b/11, 107b/4)
meskene	(71b/15)
mışr	(3a/6, 3a/7, 3a/13, 3a/8, 3a/15, 32b/6, 34a/9, 62b/5, 120a/7)
midaver	(66a/1, 79b/8, 79b/13, 79a/15)
mīdür	(90a/11, 90a/12)
midver	(38a/2, 38a/3, 67a/9)
miḳamar ¹³⁷	(107b/4)
miḳāmāros	(51a/6, 51a/11, 52a/14)
mikrān	(35a/10)
mikrān	(35a/9, 35a/10)
milendī ¹³⁸	(77a/2)
minkelür	(91a/9)
misemārī	(66b/7)

¹³⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 513. مَرْمَا “marma” (murrmah)

¹³⁶ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 519. مَسَكَايَ “maserkai” (mersa arakea, on the coast, 20° 13’)

¹³⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 516. مَقَامَر “mokammar”

¹³⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1834, s.. 648. مِلَنْدِي “melandi”

mismāri	(111a/3)
mismāri ¹³⁹	(33a/7, 33a/7, 104b/7)
mişkāş ¹⁴⁰	(95b/2, 96b/9, 96b/11, 98a/5, 98b/9, 117a/8, 117a/8, 117b/6, 118b/10, 119a/8)
mīṭ ¹⁴¹	(37b/9, 75b/6, 123a/3)
moloko	(53b/4)
mud	(62b/5)
muḥāže-yi bent-i ‘anter ¹⁴²	(105a/3)
muḥayideḥ ¹⁴³	(106b/8, 109a/10)
mūsa-yı maṭıbān ¹⁴⁴	(106a/3)
musāmere ¹⁴⁵	(105a/15, 105b/1, 110a/9)
muṭṭūḳ	(116a/15, 116a/15, 121a/15)
müdrıke	(34b/14, 34b/15)
mülünbünī	(77b/10)
münbese	(77a/5)
müncişrem	(71a/10)
münevverā	(41a/11)
münfiye	(77a/12)
münibār ¹⁴⁶	(35a/10, 35a/11, 70a/4, 70a/8, 70a/12, 70b/2, 70b/7, 70b/13, 71a/4, 71a/10, 71b/2, 71b/10, 72a/3, 71a/11, 72b/2, 72b/10, 73a/3,

¹³⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. “mesmari” (moosmarea)

¹⁴⁰ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e, 1834, s.. 645. “meshkassa” (muscat?)

s..645. “meshkara” (larhkara?), s..646 “meshkaun”, s.. 524 “meshkass”
(maculla? or a place nearer morebat?)

¹⁴¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 529. “mit” (mette, west of guardafui)

¹⁴² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. “makhadha bent antar”

¹⁴³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 516. “mokaidah” (dhalac island)

¹⁴⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 515. “musa maitban”

¹⁴⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 515. “mosamara” (mussarmroo 18°50’)

¹⁴⁶ Bilgi için bk. J.V.Hammer, a.g.e., 1834, s.. 644. “manibar(malabar)”

	73a/8, 73a/14, 73b/5, 90b/7, 90b/8, 91a/9, 95a/3, 95a/4, 95a/8, 95a/10, 96a/3, 96a/8, 97a/3, 97a/5, 97a/8, 97a/10, 97a/13, 97a/15, 97b/4, 98a/12, 98b/2, 115b/15, 116a/1)
mürbāt ¹⁴⁷	(116a/14)
mürr-i sağır	(73a/4)
mürriü'l-kebîr	(72b/13)
mürr-ül-kebîr	(72b/13, 90b/11)
müsbicî	(77b/10)
müşec	(70b/3)
mütbilî	(38a/11, 38a/14)
mütiblî	(70a/7)
mütü	(41a/1)
mütün	(88a/8)
nācarāşî	(38b/11, 48a/12, 69a/15)
naḥalî	(105a/2)
nākbārî	(48b/1)
nākebārî	(73a/11, 73b/3, 73b/9)
nakebārî	(73a/6)
nāk-i fetin	(72b/1)
narkiye	(75b/7)
nasîm	(77b/11)
nāt	(38a/5, 38a/5)
nerkî	(48a/13)
nevlî verem	(44b/8)
nezed-i ḥāfûn	(121b/13-14)
nikoteremen	(50b/3)
pesenî	(117a/3)
portuḡal	(32b/1, 55b/4, 55b/7, 55b/10, 56a/2, 56a/13)

¹⁴⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer. a.g.e., 1836, s.. 523. “marbat”(cape morebat; lat. 16° 50', long. 55°)

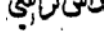
portuḳāl	(55b/4, 55b/7, 55b/10, 56a/2, 56a/13, 78a/15)
raḳba ¹⁴⁸	(106b/4, 111b/14)
rāke	(105a/13)
rakubī	(102b/4)
ramengüte	(58a/4)
rāmenkütā	(74a/5)
re`s-i şaḳīḳ	(69a/3-4)
rekenc ¹⁴⁹	(57b/15, 126a/10, 126b/4)
rekneç	(67b/4)
re`s- denet	(67a/3)
re`s-i aḫmer	(71b/5)
re`s-i alatu`b	(90b/3-4)
re`s-i āreh	(71a/6)
re`s-i buryā	(90a/14)
re`s-i būrayā	(68b/12)
re`s-i cāve	(77a/1)
re`s-i cekd	(66a/15, 90a/10)
re`s-i devāir	(66b/2)
re`s-i ebū muḫammed	(33b/15-34a/1, 34a/1, 34a/11, 34a/14)
re`sü`l-esved ¹⁵⁰	(66b/6, 104b/7)
re`s-i fertek	(69b/14, 115a/7, 117b/13, 117b/14)
re`s-i feylik	(71a/5)
re`s-i fişāş	(67a/7)
re`s-i ḫāvfuñ	(72a/6)
re`s-i hāvī	(68a/11-12)

¹⁴⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836., s.. 516. رَکْبَة "rakba" (saddle island in the zebayers?)

¹⁴⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836., s.. 531. رَکَبَة "rakanj" (arrakan lat. 20°10')

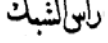
¹⁵⁰ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836., s.. 514. رَاسِ الْأَسْوَدِ "rasol-aswad" (the cape immediately South of jeddah)

re ʾs-i haylī	(91a/12)
re ʾs-i ḥayye	(66b/5)
re ʾs-i hīlī	(71b/1-2)
re ʾs-i ḥulub	(70a/9)
re ʾs-i ḥūr	(67a/8, 67a/9-10)
re ʾs-i ḥūrḳārī	(67a/10)
re ʾs-i ḳaḥḥāz	(66a/15)
re ʾs-i ḳaṣteküryā	(66b/11)
re ʾs-i kenāʿ ī	(73a/9)
re ʾs-i kenyūsā	(70b/10)
re ʾs-i kerāṣī ¹⁵¹	(117a/4)
re ʾs-i keṣebān	(73b/1)
re ʾs-i keṣīb	(69b/15)
re ʾs-i ḳıṣāre	(70a/9)
re ʾs-i kümharī	(73b/11)
re ʾs-i malaḥ	(40b/2, 40b/5, 40b/7, 41a/8, 41a/9)
re ʾs-i maṣīre	(67a/11)
re ʾs-i maṭardek	(68a/9)
re ʾs-i meliḥ	(77a/15, 91b/14)
re ʾs-i milḥ	(40a/4)
re ʾs-i müzidim ¹⁵²	(116b/13-14)
re ʾs-i ʿaydebar	(70b/4)
re ʾs-i sāriḳ	(66b/14)
re ʾs-i şavḳare	(68b/13)
re ʾs-i semük	(77b/4-5)
re ʾs-i şarma	(70a/8)

¹⁵¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 524. “ras karashi” (kurachee on the northernmost mouth)

¹⁵² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 524. “mosandem” (cape mussendan, at the entrance of persian gulph)

re ʾs-üş-şebeke ¹⁵³	(110b/13)
re ʾs-i şerme ʾ-i azādiyü	(90b/3)
re ʾs-i tūvme	(70b/9)
re ʾs-i üm ʿ isa	(66b/7)
re ʾs-i zuḡur	(106b/2)
re ʾsü'l-ḡadd	(35a/1, 35a/2, 35a/6, 37b/15, 66a/15, 79a/14, 79a/15, 90a/10, 116b/12, 116b/13, 117a/2, 117a/6, 130a/1)
re ʾs-ül-fāl	(44a/4, 90b/6, 90b/6-7, 91a/9, 123a/12, 123a/13)
re ʾs-ül-mesendem	(35a/5)
re ʾs-üs-şevr	(70b/8)
re ʾs-üş-şu ʿ ub	(70b/7)
reşid boḡāzı	(90a/3)
reyāze	(67b/6)
riḡal	(104b/1)
rodos	(2b/5, 89a/2, 88a/8)
rūm	(87a/1, 89a/12)
sa ʿ ateri ¹⁵⁴	(121a/3)
sācāfeten	(69a/2)
sācavān	(69a/6)
sācer ¹⁵⁵	(117b/2, 117b/6)
sācir	(90a/15)
sāçer	(34b/11)
sancūr	(72b/7)
sandel	(53b/3)
sāruve	(69b/11)
sāsūh	(102a/4, 102a/8, 102a/9)

¹⁵³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 519. “ras-eshabak” (ul shebek 18° 44’)

¹⁵⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 527. “saatari” (swardi, near muscat)

¹⁵⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 525. “sajer” (seger)

sayebān ¹⁵⁶	(106a/14, 106a/15, 106b/5, 106b/7, 106b/8, 106b/9, 106b/10, 106b/12, 106b/14, 107a/1, 107a/1, 107a/3, 109a/3, 109a/8, 111a/6, 111a/7, 111b/12, 111b/12, 112a/12)
sebte	(86b/6, 86b/12)
sekuṭare	(42a/13, 121a/12, 122b/15)
semeḥā	(42a/14, 42b/2, 122b/15)
senāfürme	(68b/5)
sencācī	(77b/7)
sencāfür	(76b/7)
sendābūr	(69b/14)
senedāt	(67a/15)
senedibīs	(69a/11)
senedihbārī	(76b/15)
serāb	(67b/5)
sercel	(48a/3)
serencürem	(86b/7)
serençürem	(86b/12)
serendīb	(27b/12, 45b/14, 46a/5, 47a/2, 56b/7)
serendīb	(27b/12, 45b/14, 46a/5, 47a/2, 56b/7)
sevāḥil	(36b/12, 77a/5, 91a/14, 99b/5)
sevāḥil-i şām	(84a/2-3)
sevākin	(67b/8, 109a/3, 109a/3, 109a/8, 110a/14, 110b/7, 110b/8, 111b/3, 111b/4)
seybān	(33a/10, 33a/11, 33a/13, 33b/6, 33b/8, 33b/15, 69b/9)
seyd-i 'idā	(106a/2)
seyfe'l-aṭvīl	(75b/4)
seyf-üs-şūyl	(90b/15)
seyf-üt-tūyil	(91a/4)

¹⁵⁶ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 515.

سَيَابَان

“saiban” (assaban of maps, of loheia, 15° 41’;
long. 42° 52’)

seyūre	(70a/3)
seyyāre	(37b/9)
sifāle ¹⁵⁷	(36a/15, 36a/15, 37a/7, 37a/7, 40a/3, 100b/10)
sīnāūsinc	(76a/12)
sincācī	(37a/3, 37a/4)
sincāfūr	(39a/4, 39a/9)
sind	(35a/9, 35a/10)
sinde	(77a/4)
sindīb	(38b/3, 38b/8)
somāl	(36a/14, 36a/15)
sūdān	(46a/5)
suḳaṭure ¹⁵⁸	(70b/7, 121a/11)
su ^ç de	(41a/6)
suvuḳ	(42a/11)
sühār	(35a/4, 35a/5)
sümenāt ¹⁵⁹	(121b/8)
sümenāt	(130a/10)
sürret	(35b/15)
sütvāhī	(68b/5)
süveydū	(45a/3, 45a/7, 45a/11)
süveys	(33b/10, 34a/3, 34a/4, 34a/15)
şadara fettere	(71a/9)
şamīme ¹⁶⁰	(104b/6)
şayal-i ḳaṭīn	(105a/7)
şayl-el-maṭḥan ¹⁶¹	(107b/5)

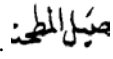
¹⁵⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1834, s.. 648. “sofala” (on the coast of Africa)

¹⁵⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 527. “socotra”

¹⁵⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 528. “soomanat” (somnath choorwaur and cooleynorky pagoda)

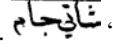
¹⁶⁰ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. “seamima” (simama)

şūḡara	(116b/3, 116b/4)
şūḡra	(29a/11, 29a/12, 29b/10)
şuḡra	(90a/14)
şūrā	(39a/10, 39a/11, 39a/13)
şuruvem ¹⁶²	(108b/8, 108b/11)
şaḡavāt	(69b/7)
şancerā	(67a/15)
şāndi	(77a/14)
şa‘ b-ı ḡamīs	(67a/12)
şa‘ beyn ¹⁶³	(103a/12)
şātīcām ¹⁶⁴	(38b/9, 38b/9, 126a/5, 127a/12)
şaṭı surat	(63b/2)
şayān	(49a/9)
şehir-i gücerāt	(95a/4)
şehar	(95a/2, 95b/2, 96b/9, 96b/11, 98b/9)
şehir-i lizponā	(55b/6)
şehir-i nev	(39a/13, 39a/14, 39b/13)
şehir-i zenān	(70a/12)
şelāvüm	(73b/4)
şemsān	(90b/5)
şenbā	(39a/15, 39b/1, 39b/2, 69a/14)
şerayā-yı fenneyn	(42b/15)
şerce ¹⁶⁵	(69a/12, 102a/6)

¹⁶¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 517. “seail-ol-mathanat” (matharhane)

¹⁶² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 517. “seorum” (serome, on the coast of elwon, or sarum island of horsburgh, 21° 9’)

¹⁶³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 512. “shobain” (shabbane 18° 44’)

¹⁶⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 531. “shatijam” (chittagong)

¹⁶⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. “sharja”

şeş-i feşlem	(67a/2)
şete andemān	(47b/7)
şetlāküm	(43a/12)
şetmüm	(68a/5)
şihır	(118a/10, 118a/11, 118b/7, 118b/11, 118b/14, 119a/8)
şite-i andemān	(47b/9)
şitimüm	(68a/12-13, 68b/5)
şiyül	(119a/1, 119a/2, 119a/15)
şumaṭra ¹⁶⁶	(75b/6, 95b/6, 95b/12, 96a/4, 96a/6, 96a/9, 96b/3, 96b/6, 98a/3, 98a/8, 98a/13, 98a/15)
şu ^ç bāni deḡāḡayn	(68a/3)
şu ^ç b-1 büm	(66b/1)
şu ^ç b-1 kaḡaşı	(125b/5)
şu ^ç b-1 kemāni ¹⁶⁷	(104b/5)
şu ^ç b-1 muḡarrem	(67a/12)
şu ^ç b-1 süveydī	(103a/15)
şu ^ç b-1 yaḡya	(103a/7)
şüdvān	(34a/14)
şüllem	(38a/9, 38a/10, 46b/7, 46b/8, 73a/1)
şünibe şandal	(77a/11-12)
şürā	(67a/3)
şürvār ¹⁶⁸	(121b/9)
tākevā	(72a/15, 73a/5, 73a/11)
tākevā	(73a/5, 73a/11)
tāküvā	(72b/8)
tākvā	(48b/12)

¹⁶⁶ Bilgi için bk. J.V. Hammer, a.g.e., 1834, s.. 645. شَمَطْرَة “shomotora” (sumatra)

¹⁶⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. شُبْ كَامَانِي “shob kamani” (cobane)

¹⁶⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 528. شُرَوَار “shurowaur”

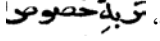
tecidde ¹⁶⁹	(103b/5, 103b/10, 103b/11)
tekşef	(103b/7)
telāciye	(76a/9)
telālī	(69b/5)
temerkaş	(69a/13, 104b/15)
temerşah ¹⁷⁰	(105b/8, 105b/9, 110a/7, 110a/11, 110b/14)
tenāşarī	(95b/6, 96a/4, 96a/7, 96a/10, 96b/3, 98a/3, 98a/8, 98a/13, 98b/1)
tengülem	(49a/12)
terbenū	(68b/4)
tere-novā	(55a/2)
tesetāhil ¹⁷¹	(105a/12)
tevāhī	(38b/12)
teyseyen	(68b/7)
tilvān	(35a/10, 35a/11, 69a/7, 69a/11, 69b/1, 69b/7, 69b/14)
tirmelāvāşıl	(72a/10)
tizīmtürī	(91a/15)
törünbū ¹⁷²	(105b/6)
tūrīharāb	(43a/10)
tüben	(77a/6)
türbeti-ğuşūş ¹⁷³	(109b/11)
türkistān	(130b/6)
türknāmili	(46b/4, 46b/5, 73a/12)
ṭāqa	(69a/11)
ṭarablūs-ı mağrib	(88a/9)

¹⁶⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 513. “tajedda” (tegdah 18° 58’)

¹⁷⁰ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 515. “tamarshah” (timershear 18° 56’)

¹⁷¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer. a.g.e., 1836, s.. 515. “tastahel”

¹⁷² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 515. “torinbo” (juttat tromba)

¹⁷³ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 518. “torbet khassus”

tareze	(105a/1)
ṭihāl-i merīr	(102b/11-12, 102b/13-14)
ṭufeyye ¹⁷⁴	(104b/4)
ṭuḥla	(36a/10, 36a/11)
ṭūrḡ-ı müte ^c addide	(34a/4)
ṭuṭācām	(36a/5, 36a/7, 46a/11-12, 46b/14, 91a/3, 91a/4)
ṭuṭācām	(75b/3)
^c uḡbān	(69b/8, 69b/9)
^c uruḡ-ı ḡurāb	(33a/8, 33a/8)
^c uzundil	(34a/5)
ümīd yolu	(56a/13)
ümm-i mu ^c īn	(104a/4)
ümmü'l-ṣanānī	(76b/3)
üttür	(70b/1)
vamīzī	(37a/3)
vāreh	(78a/12)
vāṣīnī	(36b/15, 37a/1)
vaṣṭ-ı hīrābsāyen	(76a/12)
verīsā	(38a/5, 38a/6)
vīcī andarāvī	(47b/11)
vilāyet-i barṣa	(3a/7)
vilāyet-i çin	(56a/9, 56a/11, 66a/6, 66a/12)
vilāyet-i dekenden	(119b/1)
vilāyet-i gücerāt	(63b/6-7, 91b/3, 122a/13)
vilāyet-i hind	(56a/12, 56b/7, 63b/2, 95b/4, 127b/11)
vilāyet-i kālīküt	(124b/4)
vilāyet-i ^c amān	(3b/12)
vilāyet-i rūm	(62b/5, 130b/11)

¹⁷⁴ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. “tofiya” (tutteffah 21° 0)

vilāyet-i siyām	(39b/15)
vilāyet-i yemen	(33a/11, 111a/12, 120a/8)
yāşıldan burnı	(87a/2)
yemen	(33a/11, 33b/2, 34a/12, 68b/7, 68b/14, 69a/4, 69a/8, 69a/12, 69b/2, 69b/8, 69b/15, 70a/5, 70a/9, 70a/13, 70b/3, 70b/8, 70b/15, 111a/12, 120a/8, 126a/2, 129b/10)
yeñi memleket	(5a/12–13, 6a/3, 7a/14, 32b/13, 55a/2, 55b/12, 56a/8, 56b/6-7, 56b/9)
z̄erüme ¹⁷⁵	(105a/1)
z̄ü ħarāb ¹⁷⁶	(102/7)
z̄u kaşār ¹⁷⁷	(101b/5)
z̄ü salāb	(102a/7)
z̄ü-şaciḥ ¹⁷⁸	(108a/3)
z̄übb̄er	(104b/12)
z̄ükırş	(104b/12, 104b/13)
z̄ükırş bint-i ʿadaāī	(104b/12)
z̄ül-aşle	(68b/3, 105/6)
z̄ü-l-fakā	(104b/13)
z̄ü-l-ķarāb	(105a/13)
z̄ü-l-ķıf̄le	(105b/4, 105b/7, 110a/8, 110a/11)
zāder	(71a/11)
zenc	(36a/14, 36a/15)
zencilliyā	(38b/10, 126b/14, 127a/8)
zeyla ^{c 179}	(36b/1, 36b/2, 71b/6, 96b/8, 97a/8, 112a/14, 112a/15)

¹⁷⁵ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 514. ^{ذرومه} “dozuma”

¹⁷⁶ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e. 1836, s.. 511. ^{ذوخراب} “zu kharab” (gorab 17° 10’)

¹⁷⁷ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. ^{ذوقصار} “zu kassar” (rasher? below camaran)

¹⁷⁸ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 517. ^{ذوشجیح} “zoo shajeeh” (doshagea)

¹⁷⁹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1834, s.. 645. ^{زيلي} “zela”, s..646 “sila”

zīnāb	(104a/11)
zuḳāḳ ¹⁸⁰	(102b/10, 103a/2)
zuḳur	(106b/3, 106b/5, 111a/8, 111a/8, 112a/1)
zahir-ül-fāl	(90b/9, 90b/10, 90b/11, 90b/12, 90b/14, 90b/15)
zahr-ı seyelān	(75b/2)
zahr-i cihān ¹⁸¹	(102a/10)
zihār	(104a/14)
zūfār ¹⁸²	(79b/6, 80a/1, 98b/7, 98b/9, 115a/11, 115b/3, 118a/7, 121a/15)
zuhra-ı bent temerkaş	(104b/14-15)
zuhra-yı kaşr	(103b/6)
zuhra-yı mermā	(104a/10)
zuhra-yı tekşef	(103b/7-8)

4.2. Kişi Adları

aḥmed bin mācid	(3b/12, 33b/13, 35b/4)
arışo	(74a/14)
cānım ḥamza	(120a/7)
ferīdūn	(2a/6)
ḥazret-i sultān süleymān ḥān	(2a/10)
ḥazret-i şeyḫ muḥīyiddīn-i ‘ arabī	(131a/11-12)
ḥayru’ d-dīn pāşā	(2b/8)
ḥızr	(24b/14, 25a/9, 25a/12)
ibrāhīm pāşā	(56a/1)
ilyās	(24b/14, 25a/9, 25a/12)

¹⁸⁰ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e. 1836, s.. 512. زُفَاكَا “zokak” (zoogah 18° 5’)

¹⁸¹ Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 511. ظَهْر جِهَان “dohr jihan”

¹⁸² Bilgi için bk., J.V.Hammer, a.g.e., 1836, s.. 523. ظُفَار “zofar” (dofar, a little further east of fartak)

ķāzızāde ³ -i rūmī	(24a/1)
leyş bin kehlān	(3b/9-10)
mīr ğıyāşeddīn cemşīd	(23b/15-24a/1)
mīrzā uluĝ beg	(23b/15)
muĥammed bin şādān	(3b/10)
munlā ⁶ alī ķuşcı	(24a/1)
naşır-ı tūsī	(23b/12)
nūşīrevān	(2a/6)
rūstem	(2a/6)
sehl bin ābān	(3b/10)
selīm ĥān	(2a/10)
seydiyye ⁶ alīyyebni ĥuseyn	(2b/2)
sikender	(2a/6)
sinān pāşā	(2b/8)
süleymān	(2a/5)
süleymān bin aĥmed	(3b/13, 93b/2, 101a/4)
zīc-i-uluĝ-beg	(22b/6, 23a/12, 74b/3)

KAYNAKLAR

- Akalın Ş. Haluk, Eski Anadolu Türkçesinde Cümle Başı Edatlarıyla Kurulmuş Zaman Yardımcı Cümleler, Çukurova Üniversitesi, Doktora Tezi, 1995.
- Aksan D., *Türkçe'nin Söz Varlığı*, Engin Yayınları, Ankara, 1996.
- Arat, R. Rahmeti, “Anadolu Yazı Dilinin Tarihî İnkişafına Dair ” V. Tarih Kongresi, Ankara, 1960, s. 225-232.
- _____ Türk Dilinin İnkişafı, III. Türk Tarih Kongresi (1943), Ankara, 1958
- Atalay B., Divānū Lügāt-it-türk, I, II, III, IV. (2. baskı) TDK Yay., Ankara, 1985.
- Aydın M., “Divānū Lügāti't-Türk'te Yükleme Hali Ekleri”, Akademik Açı, 1996/2, s. 83-90
- Banguoğlu T., Türkçenin Grameri, İstanbul, 1974.
- Bilgegil K., Türkçe Dilbilgisi, (2. baskı) İstanbul, 1982.
- Biray H., Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim, TDK Yay., Ankara, 1999.
- Boz E., “Eski Anadolu Türkçesinde +IU Eki Üzerine” TDAY Belleten, 2001/I-II, Ankara, 2003, s. 35-44.
- Buran A., “Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri, TDK, Ankara, 1996, s. 201.
- _____ “Türkçede Kelimelerin Ekleşmesi ve Eklerin Kökeni”, 6. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı 1996, Bildiriler, TDK Yay., Ankara, 1999.
- Caferoğlu A., Türk Dili Tarihi, İstanbul, 1984.
- Clauson, S. G., An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish, Oxford, 1972.
- Cowan, Arabic-English Dictionary, Spoken Language Services, INC., Wiesbaden, 1994
- Çağatay S., “Uygurca ve Eski Osmanlıcada Instrumental +°n”, DTCF Dergisi 1/3 1943, s. 93-107.
- _____; “Eski Osmanlıca Üzerine Bazı Notlar”, DTCF Dergisi /2, 1944, s. 297-312.

- Demir N., “*Selçuklu Öncesi Türkiye Türkleri ve Türkiye Türkçesi*”, V. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı, 20-26 Eylül 2004, TDK Yay., Ankara, 2004.
- Derleme Sözlüğü, TTK Basımevi, Ankara, 1979.
- Develi H., “*Eski Türkiye Türkçesi Ağzlarının Sınıflandırılması*”, *The Linguistic Heritage of the Seljuks*, Sources for the History of the South West turkic Linguistic Varieties, University of Mainz Institute of Oriental Studies, 25-27 January 2002, Mainz-Almanya.
- _____ “(sA) Morfemli Yardımcı Cümleler ve Bunlarla Kurulan Birleşik Cümleler Üzerine Bir İnceleme”, TDAY Belleten 1995, TDK Yay., Ankara 1997, s.115-152.
- Devellioğlu F., *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, 1970.
- Dilçin C., *Süheyl ü Nevbahâr, İnceleme - Metin - Sözlük*, TDK Yay., Ankara, 1991.
- Eraslan K., *Eski Türkçede İsim-fiiller*, İstanbul, 1980.
- Ercilasun A.Bican, *Kutadgu Bilig Grameri, -Fiil-*, Ankara, 1984.
- _____ “*Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine*”, *Türk Dili*, s. 505, 1994/1, s.3-9..
- Ergin M., *Türk Dil Bilgisi*, (19. baskı) Bayrak Yay., İstanbul, 1990
- _____ *Orhun Abideleri*, (7. Baskı) İstanbul, 1980, s. 69
- Eyüpoğlu İ. Zeki, *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, Sosyal Yay., İstanbul, 1991.
- Gabain, A. von, *Eski Türkçenin Grameri* (Çeviren: M. Akalın), TDK Yay., 1988.
- Grönbech, K., *Türkçenin Yapısı*, (Çeviren: Mehmet AKALIN), TDK, Ankara, 1995.
- Gülsevin G., *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yay., Ankara, 1997.
- Hacıeminoğlu N., *Türk Dilinde Edatlar*, İstanbul, 1984.
- _____ *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara , 1991.
- Hammer J. Von, *The Journal of The Asiatic Society of Bengal Vol. III*, Calcutta, 1834.
- _____ *The Journal of The Asiatic Society of Bengal Vol. V*, Calcutta, 1836.

_____ The Journal of The Asiatic Society of Bengal Vol. VI Part II, Calcutta, 1837.

_____ The Journal of The Asiatic Society of Bengal Vol. VII Part II, Calcutta, 1838.

Hatiboğlu V., *Türkçenin Ekleri*, TDK Yay., Ankara, 1981.

İhsanoğlu E., *Osmanlı Astronomi Literatürü Tarihi Cilt 1*, İstanbul, 1997.

Kanar M., *Türkçe-Farsça Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul, 2008

_____ *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü I-II*, Say Yayınları, İstanbul, 2009

Karahan L., “*Görülen Geçmiş Zaman Eki '-DI/-Dİ' nin Tarz ve Bağlama Fonksiyonuna Dair*”, Prof. Dr. Muharrem Ergin'e Armağan, Türk Kültürü Araştırmaları, Yıl XXVIII/1-2, 1990, Ankara, 1992, s. 335-341

_____ “*-sa/-se Eki Hakkında*”, Türk Dili, Sayı 516, Ankara, 1994, s. 471-474

_____ *Yükleme (Accusative) ve İlgi (Genetive) Hal Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler*”, 3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı-1996, Bildiriler, TDK Yay., Ankara, 1999, s. 605

Karpuz H. Ömer, *Türkçe de Zarflar (Türkiye Türkçesi Edebi Dilindeki Zarfların Yapısal ve İşlevsel İncelemesi)*, Denizli, 2000.

_____, *Merec-al-Bahreyn (Dilbilgisi Özellikleri, Metin, İndeks)*, Samsun, 1994.

Kılıçoğlu (Hatipoğlu) V., *Cerrahiye-i İlhaniye*, DTCF Yayınları, Ankara, 1956.

Komisyon, XIII. Yüzyıldan Günümüze Kadar Tanıkları ile Tarama Sözlüğü, I-IV. (1. basım) TDK Yay., Ankara, 1943-1957.

Komisyon, *Tarama Sözlüğü, I-VIII*. TDK Yay., Ankara, 1963-1977 (2. basım)

Komisyon, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt XXVI*, Ankara, 2002, s. 111-112

Korkmaz Z., “*Türk Dilinde -ça Eki ve Bu Ekle Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme*”, DTCF Dergisi, Cilt XVII/3-4, Ankara, 1960, s. 275-358

_____ “Eski Anadolu Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyonla İlgili Değerlendirmeler”, Türkoloji VIII., Ankara, 1979, s.67-78.

_____ Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yay., Ankara 2003.

Köprülü F., “Anadolu’da Türk Dili ve Edebiyatının Tekâmülüne Umûmî Bir Bakış”, Yeni Türk Mecmuası, Sayı 4 1933, s. 277-292; Sayı 5, s. 375-396; Sayı 7, s. 535-553.

Kültür Bakanlığı Yayınları, Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I, Ankara, 1991.

Levend A.Sırrı , “Anadolu’da Türk Yazı Dilinin Başlaması ve Gelişmesi”, TDED.IV/3, 1951, s. 215-229.

_____ “Türkiye Türkçesi’nde Ses Uyumu” TDAY Belleten, 1959, s.81-93

Mazıoğlu H., “Anadolu’da XIII. Yüzyıl Ürünlerinden Bir Eser”, X. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1963, Ankara,1964, s. 75-79.

Nalbant M. Vefa, Divanü Lugati’t-Türk Grameri-l İsim, Bilge-Oğuz Yay., İstanbul, 2007.

Nalbant Bilge Ö., “ ‘Ne’ Kelimesinin Farklı Bir Kullanılışı Üzerine”, Türkoloji Dergisi, XVI. cilt, s. 1, Ankara, 2003.

Özkan M., Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, İstanbul, 2000.

Özmen M., “-IcI-UcU Ekinin Gelecek Zaman Olarak Kullanılması Üzerine”, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi 9-10 (Kemal Eraslan Armağan Sayısı), İstanbul, 1998, s. 545-556

Parlatır İ., Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Yargı Yayınevi, Ankara, 2009

Pultar M., Yıldız Adları Sözlüğü, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.

Redhouse Sir J. W., Turkish and English Lexicon, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2006

Sami Ş., Kamus-ı Türkî, Çağrı Yay., İstanbul, 1995.

Sertkaya O. Fikri, “Zamirlerde Katmerli Çekim Üzerine”, Uluslar Arası Türk Dili Kongresi, 1992, TDK Yay., 1996, s. 17-37

Şahin H., (2003), Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003.

- Steingass F., Persian-English Dictionary, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2005
- Tarlan A.Nihat, Şeyhî: Divanı. Tarama Sözlüğü ve Nüsha Farkları, İstanbul, 1942.
- Tekin Ş., “1343 Tarihli Bir Eski Anadolu Türkçesi Metni ve Türk Dili Tarihinde 'olga-bolga' sorunu”, *TDAY Belleten* 1973–1974, s. 59–157
- _____ “Eski Türkçe”, Türk Dünyası El Kitabı, TKAE. Ankara, 1976, s. 163.
- Tekin T., A Grammar of Orkhon Turkic, Bloomington, 1968.
- _____ “Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine”, Genel Dilbilimi Dergisi C.2, S. 7-8, Ankara 1983, s. 10-17.
- Terzi M., Eski Anadolu Türkçesinde Fiil Çekimi Ekleri, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 1988.
- Timurtaş F.Kadri, Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1994
- Turan Z., Hacı Paşa (Celaleddin Hızır) Teshil (Metin - Dil Özellikleri - Söz Dizini), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Tezi, I-II. Cilt, Malatya, 1992.
- Unat F. R., Hicri Tarihleri Miladî Tarihe Çevirme Kılavuzu, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1984.
- Vardar B., ve Arkdş., Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul, 2002.
- Yücel B., Mahmut Paşa: “Türkiye Türkçesinde Fiil Çatıları”, Türk Gramerinin Sorunları II, TDK Yay., Ankara, 1999.
- Zülfikar H., Yüksek Özetimde Türkçe Yazım ve Anlatım, Ankara, 1977.
- _____ Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler, TDK Yayınları, Ankara, 1992.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Himmet BÜKE
Anne Adı : Hatice
Baba Adı : Hasan
Doğum Yeri ve Tarihi : Denizli-1986
Lisans Eğitimi : Pamukkale Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Mezuniyet Tarihi : 2007
Yabancı Dil : İngilizce (Orta)